

IOHANNES FRIDERICUS
S. R. I. COMES SAPIENTIA
Castellanus Troicensis Praefectus Brest. 1715

Annotacye Historyczne

O porządku dawności i nowości herbowego i wielu
stałego w Królestwie Polskim Orderu Kawalerów
białego orła przez N. Króla Jmci Augusta II. zroba-
nitych rewolucyi winydlowanego y ohoło porządku i
różniczego wieku do najwyższego przedniego
nawici splendoru w Polsce y obcych krajach używan-
nego przez J. M. P. Jana Fryderyka J. P. R. hrabi na
Kłodniu Sypiechy Kasztelana Grodzieńskiego Starosty Bre-
skiego Marszałka trybunatu W. X. L. z przydatkiem
inne przedniejsze w chrześcijaństwie orderu tenak y
niegdzi twierdzące krótkim opisuiczym zebrane: a za-
od Adama Chodźkiewicza Biederskiego, Daugilis-
kiego, Wieloniskiego starosty. ztańskiego izryka
motto mawione

w Warszawie

typis Collegii Regii Soc. Jesu 1730.

66007

S 7

DEDIKACYA

Łacińskiego Authora przetłumaczona.

Nayjaśnieyszemu Naypotężniejszemu

AUGUSTOWI II.

z Bożej Łaski KROLOWI Polskiemu

&c. y ELEKTOROWI Saskiemu &c.

Nayjaśnieyszy y Naypotężniejszy KROLU

Panie a Panie Miłościnu,

Rzez klimakteryczne kilku
wiekow rewolucye, ledwie co nie żol-
wim krokiem zdał się czołgać, oto na ski-
nieniec Twoje wznosi się w górę ORZEŁ!

A

Nay-

upromieniałą ! ażeby Polski Ptak krom Serca y Piersi Monarchy, gdzie indziej przepaściſtych krzemieni, albo niedostępnych opok dla Gniazda nie szukał. Jakową mu zaś, y niby ſpokoynemu uſpieniu podobną przewidowało beſpieczność, bezſenne czuynego Serca Twego pieczołowanie? Niech Sam ſzczerze powie (ieżeli w Obrzydliwą Niewdzięczności Sowę zamienić ſię nie chce) Orzeł Sarmacki. Kwilić on tylko w ten czas nauczył ſię, wykrzykać całe ſię oduczył, kiedy okrutnemi Szwedzkiego Lwa pazurami, do wnętr-
 nych kollizyi pociągniony, na różne ſtrony rozdwo-
 iony, z obrony wielkich ſkrzydła złupiony, po wy-
 dartey ſamego Cedru treſci, po rozerwanych woien-
 nych ſiłach, po zgruchotanych ſtarożytney mężności koſciach, już prawie zemdlony y oſkubany ſchnął y niſzczał. Ktoż tułaiącego? kto oſłabiałego Ptaka iako-
 by błędną, owſzem zgubioną Owieczkę, nie tylko na upurpurowanych poſadził ramionach ; ale też do ſerde-
 cznych przytulił Pierſi ? ieſli nie Ty *Naydobrotliwſzy*.
Panie? będąc zawsze obowiązującego pamiętny Chara-
 kteru: *Za Wiarę, za Trzodę, y za Wolność*. Iak prę-
 ko w tey twierdzy Miłości, zakładać Gniazdo począł, ſkoro do Serca Głowy ſwoiey powrocił, w lotow nie-
 gdy gornolotnych Ptaków Pan, potym *zwiedziony Go-
 łabek Serca nie mający*, odetchnął, ożył, radoſnemi
 Skrzy-

Skrzydłami wesele pokazał. Y na koniec Orlą znowu wzięwszy na się postać, wrodzone pożytkawszy Serce, zachęciwszy do lotu Orłęta swoje, tak unosił się nad niemi, iż do Pektoralnego Oyca Oyczyzny powracając Gniazda, do teyże ich bezpieczeństwa ucieczki zgromadził! Ani dziw iż tak prętko domowe tam się zleciały Orły; gdzie w iedney Państwa Głowic, cały Rzeczypospolitey ciało było; kiedy zgodne Augusta Piersi, cudzoziemskim nawet Gościom, wspaniałą tamże pozwoiliły rezydencyą. Toć to mieszkanie *Concordyi* nad Quirynalne okazałszc, pożądane całemu Światu zawiera w sobie zgromadzenie *Sinceritatis*, to iest *Szczerości*, iako ściśły życia poufałego węzeł, naymocniejszy przyiaźni utrzymanie, dowcipny Saskiego y Brandeburskiego Domu wynalazek. Tę nie dobytą affektow Fortecę, prezydyonalnym *Elephanta* garnizonem ubespieczyla *Dania*; ażeby Słoniowemi obwarowawszy wieczami, większego nad kość Słoniową kandoru Serca Krolewskiego, od ktorego życie nasze pochodzi, z wszelką strzegła pilnością. Na tym pektoralnym Placu, zpokrewniona Hiszpania *Złotego Runa* uszykowała Kawaleryą, gdyż innego żadnego między swemi *Argonautami* zdolniejszego do konserwowania tak drogiego Depozytu nie znalazła *Jazona*: ktorego Piersi, lubo są miękksze, nad Tyryjskiey wełny Pur-

Ordery od
N. Krola
i Mci
przyjęte.

purę, atoli zāwzięta zāzdrość nie śmie ich atakować. Wystawiła w teyże Pektoralney Świątyni Ołtarz *Ien-drzeia*, pułnocnych Narodow Apostoła *Rossya*. Wszakże nigdzie wygodniey wotywnę zawartych Soiuszow tablice zawiesić, nigdzie przyzwoiciey, iako przy tym Ołtarzu, ziednoczonych na obronę Ołtarzow, y Oyczyzny Potencyi zawrzeć nie mogła kolligacyey. Tak w niezmierzoney iednych Piersi cyrcumferencyi, Pięcioraką Orderowych Infygniow obiąłeś liczbę, iż tysiącnym było by tam dosyć ieszcze mieysca. Rozproszyłeś z promieniami Słonecznemi, wypiełgowanego przy Słońcu Ptaka, bez żadnego iednak na części podziału, zupełną naymnieyszych Pior zachowuiąc całość. Iak delikatnie piaśtuie konferowanego od Ciebie Sarmackiego Orła, AUGUSTA Nadzieia wielka, owszem iuż konfolacya przednia Rodzicielska, Nayiaśnieyszy Krolewicz FRYDERYK AUGUST ? znać nawet y z tąd, że mu podesłał *Złotego Runa* wełnę, aby tym miękkczey na Porfirowych spoczywał Piersiach. Postrzegł powabne innym ponęty zwycięski Monarcha *Rossyjski Piotr, II*, y zaraz Białego Orła do Czarnego zwabił, ażeby różność bliżey siebie położona, tym się wdzięczniey wydawała. Widzieli toż famo pokrewni, y pograniczni Potentaci. FRYDERYK Elektoralny Dziedzic Brandeburski, Weysfenselscy, Sprembergenscy, Barbienscy, Wirtena-

Wirtemberscy, Hascy, Anhaltscy, tudzież inși Sław ni
Xiążeta: Y piękną emulacyą zdjęci, do Gniazd Pierśi
swoich Polskiego zaprosili Orła, ażeby między heroicz-
nego ferworu płomieniami, zwyczajem Fenixa tam-
że wiekował. Co rzeknę o tak wielkich Ptaka Białego
Piaśtunach, pod Twoim *Niezwyćężony KROLU* Nay-
wyższym Rządem, do dźwigania całego prawie Świata
zdolnych Atlantach; Dwudziestu sześciu za Sarmackie-
mi Granicami Orłonośnych Kawalerow, życzliwemu
Tobie piorowi godziło się zkonnotować, gdy tę koń-
czyłem lukubracją. Reszta zaś ich, ile się nas znaj-
duje w Granicach Panowania Twego, wznosiemy się
pod same Obłoki, abysmy Cię lotniejszy nad Orły,
Gniazdo niedościgłej Sławy wyżej Gwiazd lokują-
cego, lubo nierównym krokiem konwojowali. Masz
wielu na których łonie, przykładem Świątobliwych
Predecessorow mogłbyś bezpiecznie spoczywać; ka-
żdy z Poddanych, takowe ukoronowaney Głowie ofia-
ruje wczgłowie, ochotniey jednak ci, których pil-
na na wszelkie do oświadczenia wdzięczności okkazy-
czułość, ospałem być nie pozwala. Jedna troista lic-
ba Sapieżyńskiego Domu, do Orlich Kawalerow inkor-
porowana zgromadzenia, nigdy leniwa nie będzie do
Twych Pańskich Usług: Ja zaś z młodości Twemi
Naydobrotliwŝy Panie szczącący się Faworami gdy, na
tych

tych lichych kartach, Hystoryczne o *Początku, Dawności, y Zakończeniu, Heroicznego Orderu Orlego* Majestawowi Twemu dedykuję *Annotacye*; Szczerze życzę, ażebyś pomnożywszy dni długo-letniego wieku, nie tylko ile Rycerskich Orderow w tey Xiędze wyrażonych, ale ile Poddanych liczysz, tyle Nam szczęśliwie panował Lat spokojnych:

*Konserwujcie Dom Pana Nieba nam życzliwie.
Niech ogląda Prawników Potomki szczęśliwie.*

9

D Y S K U R S J N F O R M U I A C Y

O Rycerzach álbo Kawalerach.

NIm świeższą Rycerzow álbo Kawalerow godności preeminencyą wywodzić zaczę, nie spodziewam się pracy moiey nagany, gdy dawnieyszą iey zacność, Czytelnika ásppektowi niby Jliadę w orzechowcy łupinie zamknięą wystawię. Jako bowiem przezornego Gospodarza, słusznie ten zasługuie pochwałę, ktokolwiek z Skarbu swego nowe y stare rzeczy prezentuie, tak byłby pozytany za Gościa w domu własnym, ktoryby nowemi tylko chciał się popisywać, w konserwacyi starodawnych sprzętów, od wielu wieków zebranych cale niebały. Ledwo tedy, owszem Swiat ieszcze Rzymu nie dorował, á iuż między Hebreami y Grekami, prerogatywa Rycerzow osobliwą miała honoru sławę. Rozumiałbym raczey, że po pierwszey złotego wieku nieinności, y spokojności, od oziębłych owych słow: *Meum & Tuum*, to iest Moie y Twoie, cale złodowaciły, rowno z czasem żelaznym, chćiwości pożary, mbicyi upały, wojen ogniste potoki, na ten podmiesięczny Swiat wybuchnęły; Ztąd zaraz potrzebne były do boiu Woyska do Woysk Wodzowie, Wodzom Zof-

B

nierze

nierze, Żołnierzom przyzwoita broń, do dźwigania broni sposobne konie, słońce; wielbłądy, dla tych zaś ućierania świadomości iędźcy wyniknęli.

W ten czas był każdy Rycerz co konia ośiadał;

T nim na placu Marsa umiejętnie władał.

Co się tycze Greccicy Monarchyicy czytamy starodawny tam być zwyczaj, że oprócz płaszczow Macedońskim Bohatyrom przedtym rozdawanych, oprócz Woiennego oręża, chorągwi, łańcuchow, y obszernych przywilciow, długą szatą, *stulą* od Grekow zwaną Oyczytych zwycięzcow przyodziewali. Pewna jednak iest, że nie pierwsi Grecy takowych nadgrod byli wynalezcami, ponieważ daleko dawnicy u Assyrijczykow, Medow, Persow, Chaldecow, y Hebreow (iako się niżej pokaże) kwitnęły. A tak Prawem niby Narodow przyięty zwyczaj, do Rzymskicy potym przeniośł się Rzeczypospolitey. A zaż mógł się czego Świat nauczyć? álbo co umieć? o czymby Rzym nie wiedział! Przy samych zaraz powstaiącey tak wielkicy maszyny początkach, *Romulus* Miasta Rzymskiego Fundator, sześcset Mężow z obywatelow dla swoiey Ołoby straży wybrał, y wspinałym *Rycerzow* Jmieniem przyozdobił, za dalszym potym lepszego porządku y wzmagaiącey się rządow

formy

formy ustanowieniem, synowie Senatorow do tytułu Rycerzow wywyższeni, zwali się *Celeres* albo *prętcy*, ażeby między Senatem y pospolstwem, równą trzymając wagę, nie leniwie Dobro pospolite promowowali. Przyimowani zaś byli do tego honoru przez *Censorow* albo *stanowisk Przetozonych*, nie bcz wielu rozmaitych ceremonij; albowiem procz Piersścienia podczas solenney inauguracyi swoiey konferowanego, ktorego zawsze zażywać mogli, oprócz pozornych *Wielmożności y Świetności* intytulacyi, mieli Prawo używania Purpury złotem przetykaney, podobney *Todze* długiey Senatorow, z szczupleyszymi iednak rękawami zrobioney, którą nazywali *Angustus clavus* to iest *wąska szata*, dla dystrynkcyi od Togi szerokiey Senatorskiej. W prętce potym poczęli się równać powadze Senatorskiej. Gdyż skoro *Juniusz Brutus* od tyraństwa *Tarquiniusza* hardego Rzeczpospolitą oswobodził, a Krolewską władzę na wieczne czasy wyrugował, wnet przybrawszy sobie Trzyśta Kawalerow, przez ichże dzielność, ozdobę y sławę Ojczyźnie przywrocił, y niemi wakujące po zeyściu Senatorow krzesła zafadził. Znowu pod *Kaiusem Gracchem* Rycerze po między Senatorow byli pomieszczeni. Między in-

szemi Brat Tyberyusza y *Livius Drusus* zupełną moc otrzymali być przytomnemi przy walnych Scymowych obradach, albo Senatorskich konferencyach; mieli przytym wolność zdania swego, y swobodnego głosu, słuchania spraw kontrowersyi, traktowania interessa więkzicy importancyi, to jest do powszechnego Dobra wszystkich stanów należące. Na wszelkich igrzyskach solennych y reprezentacyach publicznych, Rycerze przednieysze miejsca na Amphiteatrach zabierali; to jest według Prawa *Rosciiusa* na stopniu *Oskolina* zasiadając, y rozniąc się od innych złotem i pierścieniami. Ciż prawie sami nad Prowincyami mieczem podbitemi przełożoni bywali, osobliwie zaś ustawiczny nad *Ægiptem* rząd trzymali. Za czasem całego Rzeczypospolitey (że tak rzekę) ciało, ze trzech pryncypalnych członków złożone było, podług świadectwa Poëty.

Auscnius
Edil: II.
Martialis
lib: I. E.
pag: 3.

Waleczny Rzym trojakim ogniwem spoiczny
Z Rycerzów, y Pospółstwa; z Senatu złożony:
Czemu y drugi przyspiewuie mówiąc o swej Xiędze:
Będzie miał w niej Senator, y Rycerz co czytać,
T Pospółstwo może się czego tam dopytać.
Rossa gdzie daley Rycerskiey dystrykcyi estymacya;
gdy z niej nie już po żadnych stopniach, lecz iednym

dnym prawie skokiem na przedniejszych dygnitarstwach częstokroć stawano; tak wielki ow wolności obrońca *Pompeiusz*, Rycerza dośtoynność w naywyższą Konsularną zamienił władzę. *Tyberiusz* pewnemu Kawalerowi powierzył Kommandy nad Pięcią tysięcy innych Kawalerow, nazywanych *Augurtami* albo *Auguriales*, y mających w swoim zgromadzeniu Syna jego *Drusa*, y wnukow, to jest *Tyta Klandiusza*, y *Germanika*. *Tytus* potym na Thron wywyższony, nikomu Pretoryalney, albo straży Osoby swoiey nie dawał zwierzchności, któryby nie był z liczby Rycerzow; z iaką przytym przezornością takowych wybierano Kandydatow? iakimi zaszczycali się Przywileciami? niech się godzi usłyszeć *Alexandra* od *Alexandra* mówiącego: Obwarowano za rzecz być nieustuszną, żeby nowi Obywatele w liczbie Rycerzow mieścili się, chybaby naznaczony Nowicyatowi swemu czas przebyli. Otoż ta była esencyalna starożytney dzielności kondycya! Obwarowano przytym, áżeby do tey preeminencyi nie przyjmowano, ani prawa noszenia złotych pierścieni dawano, chyba temu, któryby był sam uczciwy z Ojca y Dziada szlachetny; dla czego *Severus* Cesarz surowym edyktem zakazał, áżeby do Rycerza prerogatywy żaden wyzwoleniec nie był przypuszczony.

Otoż wolna y niepospolita urodzenia szczęśliwość!
*Na koniec obostrzono wiecznym Senatu wyrokiem, áże-
 by nikt, czyiby Ociec, Dziad, álbo Małżonek był Ryce-
 cerzem Rzymskim, podłym rzemiosłem nie mazał się.*
 Otoż masz spływającą na potomków sławę! y tyl-
 ko wolnych kunsztów praktykę. Z tym wszystkim
 przy takowym utalentowanych Osob wyborze, iak
 wielka ich była mnogość? y ztąd dochodzić mo-
 żna, iż poprzysiężony Rzymian Nieprzyjaciół *An-
 nibal* zbiwszy ádwersarzów przez pamiętną pod *Kan-
 nami* porażkę, na znak pewnego zwycięstwa, nie ie-
 den pułkorzec Piersścieniami Rycerzów napelniony
 odesłał do Karthaginy. Wodz Historyków zarowno
 y Polityków *Tacyt*, wielorakie tychże samych
 wyraża rozności, to iest: *Ramneńskich, Tacień-
 skich, Cornicularios, Commeatiles*, wymieniając Ka-
 walerów; przydają się do tych *Treceńscy*, którym pier-
 ścienie, y łańcuchy złote konferowane bywały;
 tudzież *Monozonscy* álbo *Jednopaśni* którym ieden
 pas Rycerski należał. Kwitnął takowey rekompen-
 sy sposob przed Monarchią Rzymian u Trojańczy-
 ków, własnych ich Protho-Przodków, iako wspo-
 mina *Homerus* o *Achillesie* y *Hektorze*, tudzież o *Pa-
 troklu*: *Virgiliusz Maro* o *Eneaszu* y *Turnie*, &c: Ła-
 two

two naydzie kto zechce u *Tacyta* starożytny zdawna
 zwyczaj konferowania Bohatyrom po zwycięskiej
 bitwie mieczow: *Broń przypasać* [*mowi on*] nie w
 przod bywał zwyczaj, aż komuby *Miaśto* zdolność y spo-
 sobność przyznało; tudzież ażby na samym *Seymie* *Mo-*
narcha iaki; albo *Pokrewny* *Jego*, *tarcza* y *szablą* mło-
 dziana przyozdobił. To u nich było *Toga*, to pierwszym
 młodości honorem; przedtym *Domowych* tylko ozdob,
 wnet *Rzeczypospolitey* uczestnikami stawali się *Et*:
Pafow zaś złotem y kleynotami iaśnícíących nie za-
 pomniał *Klaudyjan* w drugim *Panegiryku* *Stylikona*,
 wyliczając różne mężną Cnotę nadgradzające pre-
 zenta, iako to: *Rumaki*, *rzędy*, *szable*, *zbroie*, *Palu-*
damenty, *Korony*, na długą potomności pamięć konfer-
 wowane. Nayprzedniczyzą rekompśą każdego czasu
 bywały złoty *Pierścień* y *Łańcuch*, iako świadczy
Dion, y *Cicero in Verrinis*. Lecz nie wszystkim *Łań-*
cuchom rowny honor służył, ponieważ o większych
 y mnieyszych wspominają staroświeckie na marmu-
 rach napisy niżej położone. Względem kształtu *Łań-*
cuchow, to się daie obserwować, iż pospolicie miały
 wiszącą twarz *Monarchy* regalizującego, czym ozdo-
 bieni *Kawalerowie* *Baltheati* to iest *Przepasanemi* na-
 zywali się. Coż za dziw tedy, iż zaraz od pierwszych
 Chrze-

Spemnerus.
Sanfovinus

Chrześcijaństwa na świecie początkow, po zrzuconym próżnego bałwochwalstwa ciężarze, Cesarze, Krolowie, Xiążęta, tak sami do instytuowanych przez siebie Kawalerskich Orderow w znaczney liczbie ubiegali się, iako też y inne zacnego urodzenia y zasług Osoby, do tychże samych przyjmowali. Prym trzyma ten Order, który pierwszy z Monarchow, Krztem Świętym obmytych postanowił *Konstantyn Wielki*; gdy po pograżonym *Maxencyusza* tyraństwie, y uskromioncy rebellij z tryumfem z Rzymu powrócił, y Krzyż zwycięstwa swego prognostryk, dał za znamie Rycerzom. Następująca po tym wielu lat y panujących Cesarzow sukcesya, wnet też samę Rycerzow powagę uczyniła nader pomnożoną. Tak bowiem w Austryackich Annałach przez *Lazynusa* wydanych daie się czytać. Roku 1104. *Leopold* Margrabia Święty, przepasany jest mieczem. *Ottocarus* z Margrabi Styryjskiego Xiążęcym tytułem wywyższony jest tego Roku ktorego y mieczem przepasany. Roku 1225. *Fryderyk* Xiążę Austryi y Styryi, poświęconego miecza honorem w Wiedniu był uczczony. Roku 1245. to jest pierwszego Panowania swego, *Fryderyk* Xiążę Austryacki w zło-to y srebro przybrany, w dzień Świętego Grzegorza

Sio Czterdzieści Młodzianów w swoim Państwie Szlachetnych zacnym obdarzył mieczem, oraz Pasem Rycerskim w Wiedniu. Godna rzecz przytym iest obserwacyi iż Krolow Synowie pospolicie od Rodzicow do iakiego postronnego Dworu posyłani bywali, áżeby tam byli Kawalerami Kreowani. Namienia *Paweł Dyakon* starodawną Longobardow Praktykę, takimi słowy: *u Longobardow ten iest zwyczaj, iż Krolewscy Synowie poty z Rodzicami do stołu nie siadaia, aż wprzody od Krola obcey nacyi broń przyima.* Tak *Henryk II.* Kawalerem albo Rycerzem iest kreowany od *Dawida Krola Szockiego*, który wzaiemnie do niego posłał swego syna *Mal-koma*, dla podobnego odebrania honoru. *Piotr Arragoński Krol* od *Jnnocentego III. Papieza* wziął Pas Rycerski. *Alexander Gwilhelma Krola Szockiego* syn, od *Henryka Krola Angielskiego*; *Edward I.* od *Alfonsa XI. Kastylij Krola*; *Ferdynand Jana I. Aragońskiego Krola* Syn od *Xiążęcia Kandyey*. *Jan I. Xiążę Brabantki* od *Krola Francuskiego*, y innych wiele ktorych długoby wyliczać takimże sposobem przepasanych było. Oręza na ten czas Konferowane nazywały się *Bronia Rycerska* albo *Bronia Męska*, iakoby przez takową inauguracyą, od młodego dzieciństwa do Męskiej lat doyrzałości razem przycho-

C

dźili;

66007

dźili; tym czasem extraordinaryiny zwyczaj słuszne może wzniecić podziwienie, iż wyśokięj godności Panowie, z tym wszystkim poddani, własnym Monarchom Heroicznych Orderow Inwestitury Konferowali: Jako to *Franciszek I.* Krol Francuski od *Piotra Terrailly* Pana *de Baiard*; *Henryk II.* od *Marszałka de Buyes*; *Ludwik* od *Filipa* dobrego Xiążęcia Burgundskiego. *Edward IV.* od Xiążęcia *de Devenshire*; *Henryk VII.* od Xiążęcia *de Arondel*; *Edward VI.* od Xiążęcia *de Sommerseth* Orderowani być chcieli. Taka to Rycerskich znakow była estymacya, że głowy nawet koronowane, z chwalebnaą rządzą chociaż z ręki niższych osob Konferowane chętnie przyjmowali. Już zaś też samę prerogatywę poddanym udzielać, albo podług upodobania znaki Rycerskie częścią przemieniać, częścią przymnazać, najczęstsza to była Krolow zabawa. *Karol* wielki do *Miecza y Pasa* przydał *rękawice*; przydane były potym *Ostrogi złote*, około których Konferowania pamiętna rękawica nayduie się u *Mezeryusa*, to jest iż *S. Ludwik* Krol Francuski do takowego Rycerstwa Komputu przyjął Synowcow swoich, a synow *Robert* Hrabi *Artezey* w *Ægipcie* zabitego, y tę inauguracyą z naywiększą odprawił magnificencyą. Być tak że w *Metalliczney* *Hystorycy* *Fran,*

Francuskiey pokazuie pewny pieniądz, którego iedna strona reprezentuie Monarchę na Thronie siedzącego w Krolewskim odzieniu, przepasuiącego Łańcuchem dwóch młodzianow klęczących, z Inskrypcyą w koło po łacinie: *Ut sitis praeincti virtutibus. Abyście byli przepasani Cnotami.* Drugi przykład przywodzi *Mennens*, wyjęty z Kronik Angielskich Roku (mowi) 1316. *Pan Richard de Rodney* Kreowany Rycerzem w *Kieńsie*, dnia przeniesienia *S. Tomasa Męczennika*, przy obecności *Pana Amalryka Hrabiego de Lambroke*, który mu miecz przypasywał, a *Pan Maurycy de Barklay* do prawey nogi iedną przypinał strogę, do lewey zaś *Bartłomiey de Badelismier* y *Baruter* na Łamku. *T* To gdy się stało odszedł z *Honorem*. Poty iest styl Hystoryczny; lubo każda Nacya y Państwo partykularne Cerymonie y zwyczaje przy promocyi Kawalerow obserwowały. *Jgnulfus* opisuie zwyczaj dawnych Saxonow Prawem nieciakim nieporuszonym roborowany, aby ten który Rycerskiey Profesyi należycie Konsekrować się umyślił, wieczorem przed tym do Biskupa, Opata, Zakonnika, albo Kapłana z skruszonym sercem przyszedł, z grzechow spowiedź uczynił, y rozgrzeszony na modlitwie, w Kościele noc całą strawił, a nazajutrz Mszy *S.* słuchać i niać, mieczę na oltarzu ofiarował, po Ewangelij zaś aby

Kapłan benedykowany miecz na szyję Rycerza z Błogosławieństwem położył, y Komunią Świętą tajemnic Chrystusowych pośiłony, już prawym Rycerzem na zawieszce zostawał. Też same Ceremonie że u pułkowych Narodów kwitnęły, twierdzi Jan Biskup Salsburgski mówiąc: Wszedł się obyczaj Solelny iż tego dnia, którego każdy Rycerz Pasem ozdobiony bywa, ma iść uroczyscie do Kościoła, y na Oltarzu złożyćwszy, y ofiarowawszy miecz, po uczynionej Publicznej Profesyi, ma siebie samego na obronę Kościoła oddać, y tego samego miecza y funkcyi swojej ustawiczną Panu BOGU przyrzec usługę. Podobnego coś nayduie się u Piotra Biskupa Błęzeńskiego w Liście 49. teraz młodzi Rycerze miecze swoje z Oltarza odbierają, a żeby znali się być Synami Kościoła, y dla honoru Duchowieństwa, dla obrony ubogich, dla pokarania złych ludzi, y dla Ojczyzny zaszczytu tym mieczem przepasywali się. Przywodzi tu należących kilka przykładów Otto Opat Frisingeński, to jest Fryderyka I. Cesarza y Gwillhelma de Rossé Krola Angielskiego, który od Arcybiskupa Lanefranku, tudzież Wilhelma Hrabia Holandyey, który Roku 1248. na Scymie Koleńskim od Krola Czeskiego, przy asystencyi Piotra Kapucyusza Kardynała S. Gerzego y Legata Stolicy Apostolskiej, przed włożeniem Korony Cesarzowskiej, w Aqvisgranic

ſgranic do Rycerskiej Kawaleryi byli przypuſzczeni. Na ukontentowanie chwalebney Czytelnika ciekawoſci, wyrażę wſzelkie obrządki pod czas poświęcenia inauguracyey zachowane. Po Ewangeliu u Mſzy ſpiewancy, Hrabia Holandyey proponowany był y prezentowany od Krola Czeſkiego temi ſłowami: *W aſſey Przewiełności Oycze ſwiatobliwy, prezentujemy tego obranego zbroynego Żołnierza, pokornie ſuplikuiac, áżebyś waſſa Przewiełność, poſlubioną ſwego profeſſyą przyiać raczył, iakoby do naſſego Żołnierskiego zgromadzenia mógł być wpifany.* Wtym Kardynał obiaſnił mu eſſencyą tego ſłowa *Miles* albo *Żołnierz*.

Potym przeczytał mu Inſtrukcyą prawdziwemu Żołnierzowi ſłużącą, iako naſtępuie: *Ta ieſt Reguła Żołnierskiej Profeſſyi.*

- I. Naprzod z pobożnym rozmyſlaniem, tajemnie Męki Pańskie ſłuchac codziennie.
- II. Za wiarę Katolicką mężnie pierſi zaſtawiać.
- III. Koſciół Święty y Sług iego od wſzelkich Oppreſſorow zaſzczycać.
- IV. Wdowom, ſierotom, y opuſzczonym w ich potrzebach dać protekcyą.
- V. Nieſprawiedliwych Woien unikać.
- VI. Nieſuſzney ſłużby nie przyimować.
- VII. Swemu Monarſze w Rzeczach doczeſnych z rewerencyą być poſuſznym.

VIII Dla uwolnienia każdego niewinnego pojedynku nie wzdrygać się.

IX. Rzeczpospolitą nienaruszoną w swoim wigorze zachować.

X. Dobra Koronie hołdujące alto Cesarzowi, nigdy nie alienować.

XI. Nienaganne przed Bogiem y Ludźmi, na tym świecie życie prowadzić.

Te ustawy *Żołnierskiej Reguły*, jeżeli pobożnie zachowaś y one mężnie z pilnością wypełniś, wiedz że na doczesny honor na ziemi, a po skończonym tym życiu, na pokoy wieczny w niebie zaśluzysz. To skończywszy Hrabia z rozkazu Kardynała, obie ręce złożone na Ewangelij. która ze Mszału czytana była położył, Pytał go potym tenże Rzymski Purpurat; Chceśli *Żołnierski stan* w *Jmie Pańskie* nabożnie przyiać, y *Reguły* tobie usłnie opowiedziane podług możności wykonać. Na co odpowiedział Hrabia: Chcę; potym podaną sobie od Kardynała przysięgę następującemi słowy wypełnił. Ja *Gwillhelm Holenderskiej Milicyi Xiażę, Państwa Cesarzkiego Hołdownik* wolny, pod przysięgą słubuję obserwować *Regułę Żołnierską* przed obecnością Pana mego *Piotra ad velum aureum, Kardynała diakona y Apostolskiej Stolicy Legata*, przez tę Świętą Ewangelią ktorey się dotykam. Na koniec przyała

Selen-

Solennizant; *Niech ta pobożna Profesya stanie się grzechów twoich odpuszczeniem Amen.* Wnet Król Czeski rzekł: *na Cześć Boga wszechmogącego ordynuję cię na Żołnierza, y do zgromadzenia naszego chętnie cię przyjmuję. Pamiętaj zaś iż Odkupiciel świata przed Annasem Arcykapłanem za ciebie był policzkowany y nasygrawany, przed Piłatem Starostą biczowany, cierniem Koronowany. Przed Herodem Satą przyodziany y wysmiany. Przed wszystkim ludem obnieszony y zraniony na Krzyżu zawieszony jest. Na którego obelgi życzyć pamiętać, którego Krzyż nosić radzę ci, którego śmierci abys się mścił upominam cię* Wszyscy zatym po wysłuchaney Mszy z Kościoła wyszli, przy odżywaiących się trąbach y kotłach. Hrabia zaś z Synem Krolewskim z dżidą niby potyczkę iaką ztoczył. Potym dobył miecza iakoby chciał zacząć funkcye Orderu, który odebrał. O Kawalerska Profesyo! Szkoło cnoty, Akademio doskonałości, wielka nauko świątobliwości? Jeżeli te wszystkie Prawa punktualnie wypełnią się, tyle będzie niebieskich mieszkańców na ziemi, ile Kawalerów. Z kąd niech zważy czytelnik, iak podobna niegdy najsćisleyszych Zakonników ostrości żołnierska była instytucya! iak wielka przybyła w Chrześcijaństwie powaga temu imieniowi *Żołnierz*? kiedy
w cie-

w cieniach Pogaństwa takiego nie mając splendoru, każdemu pieczo wojnę traktującemu służyło, pochodzące od słowa liczby Tysiącney, to jest *Mille*. Gdyż od pierwszych Rzymian początkow, komput piechoty od Romulusa Tysięczny był naznaczony; za następującemi zaś wiekami, tegoż imienia estymacya tak się wyniosła, iż inne tytuły poprzedzała, iako z dawnieyszych przywileiow Papieſkich oczywiſcie pokazuje się. W archiwach także Lowańskich konſerwują się takowe dokumenta, w których oprócz *Zołnierskiego* nazwiſka precedencyi, wyraźnie ieſt zakazano aby nikt Rycerskim Paſem nie ważył się przepaſywać, albo Rycerskiego Jmienia przy wlaſzczać, chybaby przynamnięcy razy trzy na wojennych expedycyach przy boku Monarchy ſwego był przytomny, od ktorey iednak pomienionej obligacyi wyięci byli Krolewſcy Synowie, mianowicie we Francyi y innych Europy Dworow; albowiem *Filip Auguſt* Syna Ludwika ze ſtem ſzlachty rownego wieku, Paſem y godnoſcią Rycerską udarował w *Kompieniach* Mieſcie. S. Ludwik także toż oſwiadczył Filipowi III. ten Filipowi pięknemu ow trzem ſynom przy obecnoſci Edwarda II. Krola Angiełſkiego zięcia ſwego. Zwykły takowe przepaſania z wielką publiką y wſpaniałemi traktamentami odpra-

odprawiać się iako pisze *Joinville* w życiu S. Ludwika, iż zaraz po odprawionej inauguracji Hrabi Piktawskiego, y Brata jego w *Somurze*, taki y tak kosztowny bankiet Gościom był sprawiony, że mu równego przeszłe wieki nigdy nie widziały, iako publiczne zdanie sądziło. Acz w ręku Monarchow było, bez tych publicznych Cceremonij prywatnie, á czasem y za granicami Państw swoich Rycerzow Kreować. Godny wiary *Trithemius* Opat świadczy, że *Frideryk II.* Cesarz podczas prywatney Konferencyi z Świętym Ludwikiem Krolem Francuskim, bez żadnych ob-
rządkow, Hrabie *Prowincij* Rycerską nadał prerogatywą, miesiąca Maia w Roku 1415. podobnym sposobem, *Zygmunt* Cesarz będąc przytomnym w Parlamencie Paryskim, podczas sprawy agitującej się między Panami *Postellan* y *Signelli*, gdy pierwszy drugiemu wyrzucał, iż nie był Kawalerem, na pomiarkowanie ich oświadczył się głośno, że mu należało Prawo Kreować Rycerzow, y zaraz bliżey do siebie przy-
stępującego y pokłęknionego *Signella* grzbietu dotknął się mieczem, wzięwszy go od stojącego przy boku swoim dworzanina. Potym iednę z własnych o-
strog do nogi jego przypiąć rozkazał y tak mieczem uderowanego za Rycerza ogłosił. Z tey akcyi, iako zważył *Tyllius*; nic się Prawu y powadze Krola Fran-

cuskiego od Cezarza nie ubliżyło. Wyraża też *Cassianus* że *Rudolf* Cezarz więcej niż *Dwieście* Kawalerów kreował, każdego z nich jedną ręką trzymając, a drugą z lekka po ramionach uderzając; w obecności Królów, Czeskiego, Węgierskiego, y Polskiego, tudzież każdemu z nowo Kreowanych Rycerzów miecz do boku przypasać rozkazał, inney żadney nad to nie zażywając publiki. Ma procz tego osobliwą cenę, Rycerska godność ztąd, że jest prawie Kamieniem probierskim oryginalney szlachetności od Przodków wziętey, y jest dowodem Męcza z szlachetnego Herbu Urodzonego, tak iż zdà się z oboiey Liniey od samego Jowisza Krew prowadzić. Osobliwa rzecz do Konfideracyi podać się w Królestwie Arragońskim, gdzie wszyscy z Rycerskiego urodzenia albo Prozapij pochodzący, zowią się *Infants* y *Infantes*. W tym że Królestwie każdy tyn destynowany jest do wojny, y dla tego zowie się *Żołnierz* Oyczytym ięzykiem *Riccos hombres*. Przeto obowiązani są Rodzice męską płeć, do woennych aplikować usług. Lecz iż tam różne są differencye *de Infants*, dla tego obserwować się ma różnica między *Riccos hombres* y między innemi *Żołnierzami* czyli *Rycerzami*. Z tych niektorzy nazywają się *Mesnadarij*, nie ktorzy zaś pospolicie *Żołnierzami*, z tąd że od *Żołnierzów* po-
czątek

czątek swoy wiodą, lubo też tam imię *Zołnierza*, do-
 tych właśnie należy, którzy od Krola, Xiąż-
 ęcia, albo Prałata Rycerskim Pasem ozdobieni bywa-
 ią; ci istnie nazywać się zwykli *Cavalleros* to iest Ka-
 walerami, a *Infantes* mianuią się *Ayas Dalgo*. Pier-
 wszych godność na tym zawisła, iż mieli od Krola do-
 bre sobie prowenta naznaczone, z kamienic, z Miast,
 z Placow, y dla tego na woynach za Pana y Oyczy-
 znę powinni byli albo zwyciężyć albo zginąć. Przed-
 tym *Riccós hombres* wielką mieli powagę, gdyż przed
 niemi *Insignia* Urzędow, iako przed samemi Monar-
 chami noszono, ich iednak syñowie zwali się *Infan-*
tiones, ani w przod Kawalerami byli, aż od Krola
 Rycerską dostojność z zwykłemi Ceremoniami otrzy-
 mywali. To wyraziwszy około Kreowania Kawa-
 lerow, nie mniey potrzebna kwestya może się namie-
 nić w iakich by okolicznościach czasu Potentaći Ry-
 cerskich znamion distributę pospolicie czynić zwykli?
 odpowiadaią Chronografowie, że ią praktykowano po-
 dług woli promowuiących albo przed woinną Ex-
 pedycyą, albo w samym punkcie ztoczenia bitwy,
 albo zaraz po tryumfalnych Bellony utarczkach.
 Swiadczy *Burchen* że Roku 1288. Jan Xiążę Bra-
 bantski przed *Waryngeńska* Batalią 31. z walecznicy-
 szych Obywatelow Rycerzami Kreował. Godfred

także *Bulloneński* Xiążę, nim w odważną drogę do
 Ziemi Świętej puścił się, i z mężniejszych na pa-
 miątkę i Apostołów na Rycerstwo przepasał. *Filip*
dobry Xiążę Burgundski, w punkcie prawie utarczki
 z *Gandawczykami* Dwanaście z swych Poddanych
 mieczem y Pasem uzbroił. *Karol śmiały* Hrabia na
 ow czas *de Charvalles* w podobney circumstancyi Ro-
 ku 1465. wielu na Rycerską godność inaugurował.
Maximilian Xiążę Brabantki przed stoczeniem bi-
 twy *Blangieńskiej* więcej niż 20. współwoienników
 swoich tymże uczcił honorem. Atoli częścicy pra-
 ktykowany był zwyczaj, kreować Kawalerów po
 skończoney szczęśliwey bitwie, dla zachęcenia więk-
 szego serca pretendentów. Tak *Ferdynand* Król Ka-
 styllij za świadectwem Hiszpańskiej Historji *Roderi-*
ka Diaz de Vivar Męża sławnego, az po dodanym
 zręcznie fukkursie Konimbryczykom Rycerską pre-
 rogatywą przyozdobił. *Karol VIII.* Król Francuski
 podobną czynił promocyą, po otrzymaney wiktoryi
Formueńskiej; toż samo zrobił *Karol V.* Cesarz, po
 zwyciężonym Xiążęciu Sakim, y po wzięty przez
 poddanie się Fortecy *Tunis*, y Jan Austriak po zbi-
 tym woysku Francuskim Roku 1657; z tym wszyst-
 kim, nayzwyczajniey terażniejszych czasów na-
 fzych w dzień sam Koronacy, Pasem y mieczem u-
zbraiać

zbraiać zwykli Monarchowie Kandydatów. Miecz
 zaiste tą intencją konferuią, aby go na obronę Pa-
 na swego dobywali, Pas zaś dla tego, żeby do Kro-
 la y Oyczyzny nierozdzielnie niby przywiązani nim
 byli. Namieniło się wyżej, że moc Kreowania Ka-
 walerów pozwalana czasem bywała Panom znacz-
 nieyszym, owszem też Hrabiom, ale że z racyi konfe-
 rowania przez osobę niższą, zdała się zmniejszona
 być cena y walor godności Rycerskiey, zwyczaj ten
 musiano znieść, y została teraz pomieniona władza
 przy samych Monarchach, y wolnych Rzeczach po-
 spolitych. Może się z tcy okkazyi powątpiwać, ie-
 żeli oprócz Potentatow Chrześciańskich *Turcy* też y
 inni nieznaiący Krztu Świętego, á tym samym nie-
 przyjaciele Krzyza Świętego w dziedzicznych swo-
 ich Państwach mogą prawnie y słusźnie kreować Ka-
 walerów? wątpi *Sanovinus* ani się chce wdawać w
 kwestyą o słusźności takowego aktu. Lubo twierdzi
 iako oczewisty świadek że *Machomet II. Gentylemu*
 (Jmie takie nosił w samey rzeczy Katolik) *Belli-*
niemu Włochowi, Malarzowi zamienitemu, dla po-
 malowania pewnych gmachow do Konstantynopo-
 la sprowadzonemu, dał przywilej na Rycerską do-
 stoynność, ofiarowawszy przytym zwyczajem innych
 Monarchow piękny y kosztowny łańcuch złoty z wi-
 D₃ szącym

szącym *Mieściacem*. Jeżeli tedy *Bellinus* był prawdziwym Kawalerem? y jeżeli godziło się mu akceptować takie honory? nie rezolwowaną Kontrowersyą Drugim do decyzji zostawuję. Opuściwszy zatym inne rzeczy, y spiesząc do końca tego dyskursu, cokolwiek jeszcze o Rycerzach *Skutyferach* albo *Tarczonosnych*, y *Banarettach* powiedzieć należy; *Skutyferowie* tedy z najpierwszego Rzymskiej Milicyey zródła wynikneli; dla tego zaś zwani tak, iż oprócz innych woennych orężow, *Tarczy* używali; teraz podług różnych nacyi zwyczajow dzielą się rozmaitemi stopniami. Są niemi nie którzy sami tylko pierworodni Synowie Rycerzow albo Kawalerow *złoty*, niektórzy też boku y faworow Monarchow bliżsi. Na wielu mieyscach we Włoszech tytuł *Skutyfera* iest dziedziczny w Familiach, tudzież y w Anglij mianowicie *Campiena*, ktorego funkcyja iest podczas Koronacyi Krolewskiej Uroczystości, przechadzać się po sali gdzie się bankiet publiczny odprawuie, y tych wszystkich głośno na poiedynek wyzywać, którzy by Prawemu Monarsze poddane y recognicyi y posłuszeństwa oświadcząć nie chcieli. Więcej o wielorakiej *Skutyferow* diferencyi, u różnych authorow może się doczytać, Do *Bannarettow* albo *Baronettow* objaśnienia nazwiska y godności, nie co wyboczyć

życzy

zyczy sobie pioro. Pod tą denominacją, po polićie
 cudzych Kraiach zawiera się krew szlachecka, roz-
 ległe Włości dziedzicząca. Ci osobliwie, ktorzy w swo-
 ich Dobr Juryzdykcyi, zebraną Żołnierzow własnym
 kosztem chorągiew sustentować mogą na usługę Pa-
 na y Rzeczypospolitey, y mają moc werbować lu-
 dzi pod znaki przy tytule *Banarettow*; nie bez Solen-
 ych Ceremonij od Krolow sobie nadanym. *U Karo-
 a Loysau* czyta się naszym mowienia sposobem, na-
 stępująca relacya: *Bannarettowie, od ewokowania ich
 samych y poddanych pod niemi będących ku obronie Pań-
 stwa tak są rzeczeni. Przydać przytym. Rycerska Szla-
 chta ktora Chorągiew zaciągnąć zdoła, mać tyle Pod-
 danych z ktorych by się mogła wystawić chorągiew, na-
 zywają się Rycerze Bonmaretti.* Za dawnych czasow
 po polićie mężnicy żołnierze, przez Monarchow
 wybierani bywali do piasowania chorągiewnych zna-
 kow, za ktoremi zwyczajnie całe postępowało woy-
 sko. Wszakże z innych miar, nikomu nie tajno, że
 po utraconey w bitwie chorągwi, na tychmiał wszy-
 stkic woyaska szyki mieszać się muszą, y dla tego dla
 piasowania iey, naywalecznicyszych Mężow przybie-
 rano, iako u Rzymian byli, *Prapofiti Labarorum*,
 to iest *Chorążowie*; za dalszych lat czasem tychże zna-
 no pod odmiennym y nowym tytułem *Bannarettow*.

Podo-

Podobna lubo pod innym Jmieniem godność (iako się wyżej rzekło) w Hiszpanij konferowana bywała ludziom tylko wysokiey szlachetności, ktorzy pierwsze po Krołu miejsce miewali. *Za Panowania Adolfsyndy Alfonsa Prawowierneho Córki; Don-silo Matzonki, po śmierci iego, Roku 783. Riccos Hom-bres nie raz wspomnieni początek swoy wzięli, co probuie sama Genealogia Domu Krolęwskiego.* Tych taka była powaga, że w własney Juryzdykcyi woyska zaciągać mogli, ani nawet Krolom wolno było werbować ludzi, daleko bardziey wypowiedzieć komu wojnę, bez rady y konsensu stanu Rycerskiego, iako się w Polsce praktykuie. We Francyi, y we Flandryi nikt się nie mógł tytułem *Bannaretta* zdobić, az by wprzod był kreowany Rycerzem to iest *Kawale-rem*; ci zaś ktorzy tego honoru dostąpili, naymniey 25. szlachty affystuiącey, y Gwardyą przy sobie mieć byli powinni. Taż prerogatywa bywała dziedziczna przy familiach, y przyłączona do dobr, Xięstw, Margrabstw, Hrabstw, &c. Obrządek inauguracyi *Bannarettow*, mianowicie w Xięstwie Burgundskim, gdzie naybardziey potrzebnych do tego honoru należytości z pilnością przestrzegano, takim więc sposobem był praktykowany. Pewny Officialista zwany *Praco armorum* niby iaki dozorca *Ceremonij* przy Rycer-

Rycerskich inauguracyach prezentował Xiążęciu Ry-
 cza, *łańcę* to jest włócznią, czyli kopią w ręku
 trzymającego, u ktorey wiśiała chorągiew z wyrazo-
 nemi iego herbami, y rzekł te istne słowa: *Naypotę-
 żniejszy Xiążę y naywyższy Panie moy, oto nayniższy
 twoy poddany, z dawney Poddanych twoich Bana-
 rettow Familij pochodzący, ale pod czas trwającego len-
 nego dzierżenia Possessyi Bannarettowskiey, z rak wyż-
 szego nad sobą dependuiacey, nie może ani powinien
 bez woli iego podnieść Chorągwi, chociaż z takiego Do-
 mu jest, przecieź starożytne Dobra dzierży, Prawem
 Feudalnym z furyzdykcyą, supplikuję tedy abys ra-
 czył z konsideracyi zacnego iego urodzenia y zasług Przod-
 kow, kreować go Bannarettem y pozwolenie dać do pod-
 niesienia chorągwi, tą nadzieią wsparty, chorągiew y
 kleynot iego herbowny oto ci prezentuję. Niech mu też
 także wolno będzie mieć *assystencyą 25. osob, y Rotę Zło-
 nierzow iak zinzyczay nieście*; Na co odpowiadał Xią-
 że. Niech przyjdzie, chętnie go uczyniemy Bannaret-
 tem. Dopiero wyżey namieniony Officialista po-
 dał miecz Xiążęciu. Ten zaś ręką lewą uzbroioną,
 włócznię z przypiętą chorągwią odebrawszy, koniec
 teyże samey prawą ręką uciął, iż się stała czwo-
 rograniałą, y tak ją w ręce Kandydata ow że Offi-
 ciał sta oddawał mówiąc: *Zacny Rycerzu odbieray Ho-**

nor Którym cię Pan y Xiążę twoy dziś ozdabia, y
 bądź napotym dobrym Kawalerem, choragwi twey na
 sławę Domu twego zażywaiac. Takim cale sposo-
 bem Roku 1452. Ludwik de Vico-ville Pan de Saias
 od Filipa dobrego Xiążęcia Burgundy do preemi-
 nencyi Rycerskiej *Bannarettow* w *Raspelmundzie*, z
 wielą innemi był wywyższony. W Anglii pod J-
 mieniem *Baronetts* siłu dotąd nayduie się, ktorych
 Chorągwie są ozdobione herbownymi znakami, na
 czworograniastym polu wyrażonemi, te bowiem *In-*
signia, pokazują Procedencyą ze krwi *Bannarettow*.
 Lecz wszelkie dotąd wyliczone Rycerskiey godności
 splendory, częścią znacznie przyćmione, częścią iuż
 zagasły w popiołach niepamięci są zagrzebione. Sa-
 ma Flandrya iakie takie ich ślady zda się ieszcze
 pokazywać od Xiążąt Burgundskich zostawione, lu-
 bo od dawnych zwyczajow tak dalece zmienione, że
 teraz nikt nie ma władzy werbować ludzi wojen-
 nych, chyba z dependencyą od Krolewskich listow
 Przypowiednych, ktore wielom z Rycerstwa udzie-
 lone bywaią. Dla czego śmiecie bez żadney chluby
 censury powiem, że odłożywszy na stronę nazwisko,
 rzetelna *Bannarettow* prerogatywa kwitnie w Polsce.
 Tu bowiem stán Rycerski, to iest wszystka Szlachta,
 osobliwie Senátorowie, podług dawnych Praw mają

moc

moc za listami Przypowiednemi Krolow, podniesienia
 Chorągwi na usługę Rzeczypospolitey; Czytamy, że
 iedney *Szrzeniawczykow* Prozapii za Krola Jagielly,
 wiele Chorągiewnych znakow zupełnie zaściagnionych
 od czas *Grunendwaldskiej* bitwy stąnęło, co świadczą
 historycy. Snadno w Kronikách Nászych szperaiaćym
 iedzieć dostanie się: Jako *Wiszniowieckich, Ostrog-
 skich, Potockich, Chodkiewiczow, Sapiehow, &c.* Fami-
 lie, własne liczne pułki, y mężne woyska przeciw-
 ko Krzyżakom, Moskwie, Szwedom, Tátárom, Tur-
 om, Kozakom ku obronie wspolney Oycyzny,
 á plac Marfowy wyprowadzały. Dawne na ko-
 iec Xiążąt y Krolow nászych Przywileie, cdykta, y
 inne przeczorne wyroki reprezentuią potomności, ro-
 żne służące Rycerstwu tytuły, takim Kancellaryi sty-
 lem pospolicie wyrażone: *Zá Rada Prátátow, Pánow,
 y Báronow Krolestwa Nászego*, przez co iásnie znaczą
 się Biskupi, Senátorowie, á pod Jmieniem *Báronow*
 ożni stánu Rycerskiego Dygnitárze. Nayduią się w
 stárych skryptách wielorákich Domow genealogie,
 oprócz Xiążęcych, Kniaziów, Hrábiow wspaniałych
 Jmion, *antonomaście* też *wielkich Hrábiow* tytułami
 ywyższone, tácy między innemi byli *Tęczyńscy &c.*
 toż zátym wątpić będzie, że tym wszystkim zupeł-
 na moc udzielona była zaściagać ludzi pod Chorągwie,

zakładać Zámki, liczną otaczać się Dworzan y żołnierzy asystencyą, co się do tąd praktykuje, gdy iednak nikt z Plebeiuszow, to iest ze stanu prostego, tak wielkiey prerogatywy być nie może uczestnikiem. Przydał náder znaczney wiekowi teraznieyszemu ozdoby, przedni order Káwalerski *Orla Białego*, trybem Orley młodości, w Polskich Gránicach odnowieny, owšem zá terminálnemi gránic kolumnámi szczęśliwie rozkrzewiony; do ktorego początkow y zácnosci objaśnienia, gdy pióro spieszy, tym czasem przyiażny Czytelniku, to co się nápiśoło zważay, co nástępuie czytay, á sam zdrow byway.

ROZDZIAŁ PIERWSZY

O Orderach Kawalerskich w pospolitości.

Rycerskich álbo Kawalerskich Orderow po całym Świecie słyńacych názwisko, nádane mają od Cesarzow, Krolow, Xiążąt, y wolnych Rzeczypospolitych naywyższych Rządcow, ziednoczone pewnych poważnemi znákami ozdobionych Osób zgromadzenia. Dawano ie zaś zawsze znaczniejszym ludziom dla rozmaitych przyczyn, to iest: álbo dla pobudzenia Chrześciańskiej pobożności w Kawalerách podobnym známieniem charakteryzowanych, y w iedne
• niby

iby Familią polityczną zebranych, álbo dla iakow-
 oślawnego ewentu, późney potomności, y pamię-
 nym Kronikom podania; Wiele tym się sposobem
 do Rycerskich dzieł zachęcało, mianowicie w obro-
 nie Państw od Nieprzyjaciół Wiary y Ojczyzny. Toż
 było nadgrodą Obywatelów, Woyną y Pokoim zaśtu-
 żonych, toż Ministrów Monárchów, dla przyczynie-
 ia Krolewskiey Magnificencyi nie poślednią bywało
 ozdobą. Albowiem takowe ná pierśiach Senátorów,
 y Pánów, boku y ferca Krolewskiego poblížszych ia-
 śniące znaki, od innych osobliwiey dystryngowa-
 ły; A te były nie insze, tylko *Łańcuch złoty, przepas*
Rycerski, który zwyczajnie *pasem* zwano, álbo *wstęga*
 pewnego koloru, dla pokazania tey dystryngcyei ná-
 znaczona. *Łańcuchy* opasywały szyie, álbo boki
 Rycerzów, iáko y *przepasy* od rámienia po niżey len-
 dźwi spadające, co się y teraz ná obrazach y statuách
 sławnych Bohátyrow widzieć dáie, zkład dawne po-
 zło názwisko *Pásów Rycerskich*, iáko rzetelnych do-
 wodów, pokázáncy ná placu Marśowym dzielności, y
 wielorákich otrzymanych zwycięstw, álbo niepospo-
 tey w turniciach, gonitwach, y tym podobnych
 Rycerskich igrzyskach umiejętności; do których nikt
 z podłej gminu kondycyey, procz zácnych stáro-
 ytnością Jmienia, y Szlachetnie urodzonych Familij,

przypuszczony być nie mógł. Wszakże wielka jest różność między wspaniałym, a podłym umysłem. Jakoż tedy w ludziach destynowanych do akcji dzielnych, urodzenia zachości, iako cnoty podniety nie upatrywać? Zwyczaj pasowania Kawalerow około wieku Jedynastego od Narodzenia Pańskiego takowy być opisuie *Sanfovinus*: Po odprawioney w Wigilią przyięcia, spowiedzi y Komunii Świętę, na za- iutrz szedł kandydat w asystencyi dwóch dawniejszych Kawalerow do Thronu Monarchy, który go klęczącego, po odebraney przysiędze na zachowanie Praw o Orderze opisanych, po bawkach mieczem wprzod poświęconym zwykły zletka dotykać, mówiąc: *Niech cię Bog dobrym uczyni Rycerzem y S. N. Patron Orderu*. Nadeszło potym sześć szlachetnych Pánienek w białych szatach, na pamiątkę siedmiu radości Najswiętszey Panny, y opasywały Kawalera Rycerskim pasem, przydawszy miecz do boku; ztym następowało Czterech Kawalerow znaczniejszych, liczbę Czterech Ewangelistów wyrażających, ktorzy *ostrogi złote*, lub *złociście* do nog przypinali; na koniec Krolowa uiawszy za ramię prawe, a wielka iaka Xiężna za lewe, prowadzili go do wspaniale ozdobionego siedzenia, gdzie siedzącego w pośrodku między Krolew a Krolową, Krol przepasał łańcuchem bogá-

bogątym z szczerego złota, inſze zaś Oſoby pierwſzcy
 ekstrakcyi oboiey płci, niſzſze trzema ſtopniami brały
 mieyſca. Po tey Cerymonij ſolennizuiący Prałat upo-
 minał temi prąwie ſłowy: *Badź nieporuſżonym w prze-
 ciwnoſciach, zącny w pokrewieńſtwie, odważnym w Mę-
 ſkiej cności, hoynym bez rozrzutnoſci, grzecznym w Dwor-
 ſkich obyczaiach. Wyznawać przytym będzieſz całym
 ſercem wiarę nąſzą, ſzczerze y zupełnie bez żadney ſkazy,
 Święte mieyſca iako to Koſcioły, Kłaſztory, Szpytále od-
 wiedzać będzieſz, ubogim podaſz rękę, kácerſtwa unikáć
 będzieſz, owſzem przeciwno niemu poſtąnieſz, Kápłá-
 now uczúisz dla ich charakteru, rzeczy inż potwierdzo-
 nych potempiac nie będzieſz, w właſwym zdaniu upor-
 czywym, przyſzłych rzeczy zbyt ciekąwym nie będzieſz,
 wraży ſzczerze odpúciſz, podrożnych mile przyimieſz,
 rawdę záwsze rzeczeſz, mnicy przyſtocynych bąńkietow
 nikmieſz, włóczyć ſię nie będzieſz, ſtrážac ſię próżno-
 ánia, owſzem pożytecznie czas ſwoy záwsze trawiac,
 Káwalerskich kunſztach ćwiczyć ſię będzieſz, miłóſier-
 ne uczynki potrzebnym ówiadczyſz, podeszłych w latach,
 y wſzelkie zwierchnoſci ſzanowác będzieſz, z Pánami
 wielkimi konwerſowác będzieſz, wſzelkie ſprawy ſwoie
 áleżycie odpráwiſz, kłótni, zwady, pieniactwa nie wznie-
 ciſz, ſiebie ſamego chwalić nie będzieſz, w przyzwoitey
 ſkromnoſci zachowafz ſię, ſtárecznie, y poważnie poſtępu-
 iac*

iac ná każdym miejscu, ludzi uczonych uczęszczać bę-
 dzieś, zbytnich bogactw pragnąć nie będziesz, przeci-
 wności Świata tego cierpliwie zniesiesz, wszystko spra-
 wiedliwie y po Chrześcijańsku czyniac, uciemiężonym,
 Wdowom, sierotom, dasz pomoc, po Bogu, Królowi Pánu,
 y Ojczyźnie wiernym będziesz, zbytku w stroiu náł
 przystoynosc nie záżyiesz, w prostocie serca z ludźmi, w
 szczerości myśli z Bogiem żyć będziesz, uzbroiony według
 S. Pawła, Wiara y Bogiem, odziany sprawiedliwością,
 z tarczą Wiary, z przyłbicą zbawienia, y z mieczem
 prostey y szczerey myśli. Przy zakończeniu pomie-
 nionych Cerymoniy, Król zwykł obłapić nowego Ká-
 walera y pocałować; toż czynili y inni współ Brá-
 cia tegoż Orderu, przy powinizowaniu otrzymanego
 honoru. Ná ostaték nástępował zawołány z wielką
 ápparencyą Bańkiet. Jest zwyczaj do tych czas ie-
 szcze trwający, iż nie tylko pierśi, álbo boki Rycer-
 rzow, ále też herby, pieczęci, Obrázy, pomienione
 znaki Orderowe ozdabiać y otaczać zwykły. Słu-
 sznie tedy Spenerus w Xiędze Herbarza, między Insy-
 gniami Káwalerskich Orderow policza: złote pierście-
 nie, Łáncuchy, nárámienniki, przepasania, y pasy Rycer-
 skie. Pierwsi między Monárchami Chrześcijańskimi i
 Konstantyn Wielki, Károl Wielki, Henryk myśliwy
 Cesarze, iáko gonitw y Igrzysk Marfowych, tak też
 znakow

znaków Kawalerskich wynálezcami być u Authorow pokazuia się. Acz zwyczaj ten, że dawniejszych ieszcze czasow kwitnął: mniemaia. Ponieważ pomieniony Spenerus mowi: *Jako więc pobudki do cnoty Rzymianie pod czas pokoju w Domu nieiakię miewali, tak w polu pod czas wojny większym ieszcze też same były bodcem do Heroicznych czynow. Prezenta bowiem Rycerskie przezornie były náprzed wymyslane, y potym z Państwem Rzymskim tak rozmnożone, iż wiele kto Łokdow, ile Koron y iaków, ile náramiennikow, y ozdob szyszakow, ile tańsuchow, konskich stroiow, dźid, przepasów, y pasow Rycerskich zastrzyżył, to wszystko ná tarczy y ná szyszaku wryte pod czas wojny nosił, gdy zaś pokoy nastąpił, y każdy do Domu powrócił, zwykt te znaki zasług swoich wieszać po ścianach, y miasto Herbow iaków, y przednich kleynotow potomnym zostawiać Sukcessorom, gdyż Wodzowie w nadgrode oświadczonych przewag, zá odważne dzieła, takowe prezenta Rycerskie, y pewne portrety zastrzyżonym Bohatyrom rozdawać zwykli. U tychże Rzymian pierwszy pulk nosił Orła, z kąd Orłonośny nazwany, ten inne tak komputem ludzi, iako godnością poprzedzał. Poty słowa Spenera. Spelmannus zaś przepasanie wiszące y tryumfalne, niegdy u Rzymian do Heroicznych ramion ádaptowane, we zwyczaiu być twierdzi. Ponieważ prze-*

paſania, ktore zwyciężonym odbierali, do włáſnych rą-
mion przypinali zwycięzcy, na znak nieśmiertelney
ſławy, y otrzymanego nad nieprzyjacielem tryumfu,
iako o Manliuſie *Torquacie* to ieſt *Łańcucie* powie-
ſię niżej, tym czaſem tu ſię zdadzą należeć owe wier-
ſze *Virgiliuſa*.

Virgiliuſ
Kochanow-
skiego.

Gdy w tym przepas z przyprawą na nim mienawiſną,
T. ſprzeczki, z znáiomemi ſrzępkami zabłyſną
Stroy Palantow, ktorego gdy żywota zbawił
Cieſka rana; tym ſię był niſzczęſny przyprawił.

Aetius piſze że *pas* na ramieniu zawieſzony
znakiem był zwycięſtwa. Ztąd rownie *Man-*
liuſa nie dawno wspomnionego łańcuch, wiekopomną
ſławę, y wielki w Rzymskiej Rzeczypoſpolitey nabył
honor, iako znákomita zdobycz, zdarta pewnemu
Francuzowi w potyczce, dla czego *Torquatow* albo
Łańcutow Jmie, tudzież ſtarożytny całeſy *Familij* herb
ſpłynęły na ſukceſſorow, ktorzy z tego domu pocho-
dzący *Torquati*, álbo *Łańcutowie* byli názwani, w
czym ſwiadczy *Svetoniuſz* o znieſieniu mówiąc kley-
notu tego, dla wywołania z Pańſtwa za zdradę teyże
Familiij. Oprocz tego byli u Rzymian *Torquati* álbo
Łańcuźni Kawalcrowie dwoyrażni, á drudzy zwyczaj-
ni.

P. Livius de
priſcis Ro-
manorum

ni. Pierwszym ofiarowany bywał łańcuch ze szczere-*temporibus.*
go złota z dwoiakim żółdem, przy Publiczney cnoty
pochwale; poślednieyszy iednym tylko żółdem kon-
tentować się musieli. Rozdawano też za starszych
wiekow *paszy Rycerskie*, lecz różne od *Przepasów*, gdyż
przepasania nakładał bind, albo szarp iakich, iako te-
raz u Orderow *wstęgi* albo *łańcuchy*, do ramion przy-
pinano, *Pasami* zaś Rycerze z wiązającym mieczem, iak
y teraz zwyczaj nieśie, biodra swe opasywali, y
służyły do zawieszenia *sahaydakow*, szabli, propor-
cow, dźid albo kopij, ktoremi zaśluzeni od swoich
Wodzow na rekompensę chwalebnych dzieł, y cnoty
woienney, udarowani bywali. Toż y *Klaudyan* w
drugim *Panegiryku* *Stylikona* zda się namieniać.

*Który szaty Sydońskie, y Paszy perłami,
Togi hawtowane suto kamieniami,
T zielonym szmaragim zbroie się błyszczące,
Szyszaki Hiacyntem mile iasniciące,
T szable z rękojeściami Przodkow bogatemi,
T Korony klejnotami świecące różnemi
Rozdaiesz, &c.*

Z Tym wszystkim daleko ieszcze dawnieyszy *Pa-
sów* zwyczaj pokazuje się u Trojańskich Ryce-
rów, czego dowodem zemsta *Achilleśa* nad *Hektorem*,

względem *Pasa Patrokla*, tudzież *Eneasza* nad *Turnem* (iako się wyżej namieniło) względem *Pasa Pallanta*: Świadczą Historycy że *Alexander Wielki* przykładem Antecessorow swoich wielu z Rycerstwa Woyną zasłużonego, z rady *Arystotelesa* Filozofa kreował Kawalerami, rozdając rozmaite oręża, powierzchowne znaki, Herby, Chorągwie, szarpy albo *bindy przepasujące*, *Pasy*, *Łańcuchy złote*, obszerne *Przywileja*, y inne reprezentujące honor prerogatywy. U Rzymian

Livius Tacitus którzy *Pasami* byli udarowani *Monozonij* Rycerze nazywali się, którym manele srebrne konferowano, *Cornicularij* byli zwani, ozdobieni *Łańcuchem*, u którego twarz ze złota wyobrazona Monarchy wisiała, *Baltheati*, albo *Przepasani* pospolicie tytułowali się przytym *Ramnenses*, *Tatienses*, *Commeatiles*, Rycerze, *Korony*, *Szyszaki*, y inne Woienne sprzęty respektem zasług swoich otrzymywali. Nad to oprócz znacznych Prerogatyw, mieli sobie pozwolony ubior *Purpury*, y wolność noszenia *Pierścieni* złotych, na których mieysce za dalszych nastąpieniem wieków, nastały *ostrogi złote* albo pozłociste. Dla czego *Franciszek Filelphus* człowiek swego-czasu uczony, pierwszy Kawalerow takich, *złotemi* albo *złocistemi* nazwał; aby ználi obligacją po Rycersku konno być zawsze gotowemi, gdyż *ostrogi* inaczej nierzeczywiałą się, tylko do konia: Jaśniej

o tym

o tym doczytać się każdy może w starodawnych
 wiełce, napisanych na Marmurach wyrytych, we Wło-
 fzech znajdujących się, mianowicie w Padwi, w Pałacu *Sansevinus.*
 Pawła Ramuzego człowieka nauczonego takowym
 stylem:

J A N O P A T R I

A U G. S A C R.

C. J U L I U S C. F. S E R.

Æ T O R. Æ D.

D O N A T U S. A B. T I. C Æ S.

A U G. F. A U G U S T O T O R Q U E
M A J O R E B E L L O D A L M A T I C O.

O B H O N O R E M I I. V I R A T U S.

C U M L I B R I S. S U I S P O S.

*Podobne czytają się Charaktery w Mie-
 ście Xięstwa Florentskiego Castella
 nazwanym.*

Q. A L B I O Q. F. H O R. I L L I C I
T. L E G. X X. V V.

F₃

COR

CORNICULARIO. PR. PR.
 DONIS. DONATO. AB. DIVO.
 TRAJANO. AUG.
 TORQUIBUS, ARMILLIS,
 PHALERIS, BELLO PARTHICO.
 ET. AB.
 IMP. CÆSARE TRAJANO
 HADRIANO AUG. HASTA PURA,
 ET CORONA AUREA.
 AVILIA SOTERIS MATER.
 FILIO, OPTIMO, PIENTISSIMO
 L. D. D. D.

Tamże

*L. Sicinius zębarty Pan Radny, sto dwadzieścia ośmi
 razy w Bataiach bił się. Ná IX. Hercach zwycięzca
 XLV. ranami na ciełe znaczny bcz otrzymania żadney
 z tyłu. Łupow wziął XXXVII. upremiowany szczernemi
 Kopiami XLIX. Buńczukami XXV. Łańcuchami C.
 L. XXXIII. Naramiennikami CLX. Korcunami XVI.
 Ciwilnemi XIII. Złotemi VIII. Basztowemi trzema, Obłę-
 żenia L. Skarbowemi X. Niewolniczemi XX. Cesarzom
 VIII.*

VIII. za iego naybardziej staraniem tryumfuiącym
assystował.

Krom Rzymu Swiatu panuiącego granic, iaki
 szacunek u obcych Narodow takowe miały ozdoby,
 Pismo Święte oczewiście wyświadcza; ponieważ
 Egipski *Farao*, chcąc wywyżzyć ná naycelniejszy
 odności stopień, ołobliwy Hebreow zaszczyt *Jozefa*,
 zdiąwszy z palca swego Krolewskiego pierścień,
 włożył na iego rękę, y przyodziawszy szatą z bisięru,
 zawiesił na szyię bogaty Łańcuch złoty. Obiawienie
Jana Świętego skrytemi przyszłych ewentow napelnio-
 ne tajemnicami, Zwycięzcy **CHYSTUSOWI**, *Przepa-*
sanie widzialne około piersi przyznawa. *Jeremiasz*
 z Mandatu Boskiego kreuiąc Rycerzem *Judę*, dobył
 Miecza mowiąc: Odbieray ten Miecz Święty, iako
 dar Boski, ktorym zgromisz przeciwnikow ludu ie-
 go Izrael. Zwykli ieszcze starzy przydawać Łańcuch
 złoty, takowym dzielnym Kawalerom, na znak ści-
 śleyszego związku, y osobliwszego faworu. Xięgi
Machabeyskie toż samo dowodzą, mowiąc: ktokol-
 wick to pismo przeczyta, y wytłumaczy mi, przyo-
 dziany będzie purpurą, nościć będzie ná szyi Łańcuch
 złoty, będzie trzecią Osobą w Krolestwie moim. Te-
 raz do świeższych rzeczy udamy się. W Hiszpanij sła-
 wny kwitnął Order *Rycerskiego Przepasu*, álbo *de Banda*
 podług

podług *Spennera* piszącego. Alfons Wtóry Krol Kastylij Roku 1332. nim Państwo obiał, postanowił w Mieście *Victoria* álbo *Palentia* Order nazwany *de Banda*, dla tego tak rzeczony, iż w dzień inauguracyi odbierali Kawalerowie od Krola, iako naywyższego Mistrza, y Orderu głowy, przepas, álbo wstęgę czerwoną ná cztery palce szeroką, którą nosili od prawego ramienia wiszącą pod lewy bok, do tey ozdoby tylko Szlachta przypuszczani bywali, którzy przez dzieście lat woynę przeciw *Maurom* służyli. Tenże Author wspomina we Szwecyi Order pod Imieniem *Przepasu Rycerskiego*, ci Kawalerowie nosili Łańcuch złoty uformowany z małych mieczykow wiszących, y wzajem się końcami dotykających, niby krwawą w boiu utarczkę reprezentujących. Nie od rzeczy zátym nie pośledni Author *Jan Linneus* z drugimi wielu wszystkich Orderow Łańcuchy y ozdoby, u Francuzow *Colliers*, u Włochow *di Collana* zowiące się, y inne podobne znaki, pod Imieniem y tytułem *Przepasow Rycerskich* zamyka. Co się niżej opowie. Ale na coż polityczniyszey Europy w tey mierze zwyczaje opisywać, kiedy y grube nawet Narody, takową honoru dystrynkcyą ozdabiaią się; chcąc pokazać, że y między okropną opuszczoney Arabij dziczyną, ozdobne czasem wyrastają kwiaty, y,

y, y między przygrubszemi obyczaiami wynika, do-
 rego rozładku iskierka, defekt nie polorowanego
 dowcipu naturalną rostopnością nadgradzająca. Tak
 Krolowie *Tasiletu* Maurowie, lubo przykopćiałych
 warzy swoich widzieli szpetność, átolí Europeyskiej
 świetney prerogatywy chćiwi, za dystyngwuiący
 znak, Łańcucha złotego używali y używaią. Ani
 Amerykańskiey prostoćie na Kawalerskich znamio-
 nach zbywało, iakę świadczy *Schurtzfleychius* piszą-
 cy o Orderach w te słowa: Jest się czemu dziwować, że
 Państwa y Krolestwa Swiata nayodlegleysze, żadnemi
 nie wypolorowane naukami, áni Chrześciańskiemí
 obrządkami ułagodzone, przyieły iednak y ápprobo-
 wały u siebie Ordery. *Meksykańczykowie*, y *Parkano-*
wie swoich *Tekuitlow* y *Oregonow* Japonczykowie po-
 dobnych *Nerygorow* á Turcy Kawalerow od *Mieśiaca*
 icli w *Suzie* iako świadczy *Sanforvinus* y *Mennens*:
 Portugalczykowie postanowili Orderowe zgromadze-
 nia, y tym sposobem między tamecznym grubym Na-
 odem władzę y powagę utrzymali. Turcccy Sołtani
 albo Cesarze Wschodni, przy inaugurácii wielkich We-
 cyrow, zwyczajnie kładą ná szyję ich Łańcuch złoty
 wisiącą Państwa Picczęcią, áżeby tym samym na-
 niesniczą władzy swoiey im udzieloney preeminen-
 yą pokazali. Jeżeli iednak godzi się piorowi nazad

G

powro-

powrócić do Europy, niewiem komu-iest tāyno, iż Wenecka y Hollenderska Rzeczypospolite, Posłow Cudzoziemskich po ikończoney funkcyi nie inaczey do Domu odprawiaią, tylko złotym Łańcuchem uraczonych, ktorych odmowienie mieliby sobie podług pospolitego mniemania za urážliwy sąmych Pryncypalów affront. Domowe nawet Kroniki rowne wspominaią przykłady, z ktorych inne pominąwszy,

Folio 18. przywodzę z *Demetryusza Sulikowskiego* w swoich Kommentarzach mowiącego: Ze Posłow Polskich do Henryká Andagawęńskiego Xiążęcia, obranego naywolnicyszey nacyi Krola, ná osiągnięcie Thronu zapraszaiących; nie inaczey tylko bogátemi Łańcuchami złotemi wspaniale regálizowanych, Károl IX. Krol Francuski od siebie wypuścił. Owżem nikt wąpić nie może, iż zdanego cale nie masz Monárchy, żadney mianowicie wolney Rzeczypospolitey, ktoreby dowćipnym wynalazkiem, to iest iakowym powierzchownym godności znákiem, czy to Oyczyzny synow przednieysze záslugi nie rekompensowali, czyli przyiaćioł y sąsiadow áffekta ściśley tym sposobem ku sobie nie obowiązywali. Mocne bowiem są zwiáski takowego z towarzyszenia, kiedy pod miłym współ-Braćci Imieniem, bardzicy nizeli kolligacyą, y pokrewieństwem, chociaż odległe Národy z obopol-

nie

nie iednoczą się. Ztąd ci same Krolow Purpury w
 ákowe mieńcząc się zgromadzenia, nie wstydzą się
 ościć tytuł naywyższych Mistrzow y Rządcow Orde-
 ow. Ochotnie naywspánialszą swoią preeminencyą
 wiernemi poddanemi dzielą, gdy ich do podobnego
 ownych ozdób, y znakow uczestnictwa dobroliwie
 rzypuszczają, y przez zawieszone przy sercu zaro-
 bionego honoru donátywy pokazują, iż znieść nie
 mogą, áby chwalebne wielkich ludzi czyny nie miały
 być upremiowane; Nie tylko iednak *Bellonie*, ále
 też y *Minerwie* konsekrowane pierśi, dla mądrych
 nauk głębokości, zá dowćipne rzemiosł wolnych in-
 wencióny, y inne známienite przymioty, łańcuchowe-
 mi klejnotami częstkroć iásnią. Ná koniec iest to
 uniwersalna iakoby Prawem Narodow destynowana
 zasłużonym w toiu dzielnością, radą w pokoiu, re-
 kompensa. Czego cena áżeby za następującemi cza-
 sami nie z taniała, słusznie roztropna Monarchow
 przeczorność temu zábiega. Mnie zatym do-
 fyc iest namienić o zacności Orderow,
 co się wyraziło.

R O Z D Z I A Ł II:

O

Wielorakich Rożnicach Kawalerow.

Mędzy piękną Kawalerskich Profesji różne Państwa ozdabiających rozmaitością, oprócz cale Duchownych Religij, trzy rodzaje nayduią się; iedni są wraz Rycerze y Zakonnicy, iako to Kawalerowie *Maltańscy*, ci bowiem zwyczajem innych Zakonników troiakiem Solennym obowiązują się słubem, to jest: *Ubóstwa*, ponieważ żadney własności nie mają, ani mogą testamentem dysponować Dobrami ruchomemi, gdyż cokolwiek nábyli to nie sobie, ale Zakonowi Rycerskiemu, przytym są obligowani do wypełnienia *Czystości*, álto bezżeństwa dożywotniego, nie mogąc tego czynić słusznie y ważnie bez osobliwey dyspensy Papieskiej, ná koniec przyrzekają *Postuśenstwo* Stolicy Apostolskiej, y Naywyższemu swemu Mistrzowi, obiecując do życia kresu przeciwko poprzysięgłym Nieprzyjaciółom zbawionego Krzyża wojować, ani z nimi w żadne pokoiu przymierza wchodzić. Jakaż chwalebniejszy może się wymyślić reguła nad tę, mieć iednych z Niebem Nieprzyjaciół; przeciwko bezrozumney Bogu rebellij przy Ołtarzach Jego zastawiać się; y ziednoczonemi siłami

silami Honor y cześć Tworcy wszystkiego stworzenia
 ronić ! Podobnie kiedyś kwitneli Rycerze *Tentonscy*
 Prusiech *Krzyżacy* zwani, w Inflanćiech *Ensfifero-*
wie albo *Mieczowi*, ale miły ślubow Zakonnych cię-
 żar wraz z Wiarą Kátolicką z siebie zrzucili. Byli
 dawnych wiekow w Chrześciaństwie Rycerze *Hospi-*
talarij, iakoby od gościnney ludzkości, którą *Hospi-*
talitatem Łacinnicy zowią, tytułowani, tych była
 funkcyja przestrzegać bezpieczeństwa drog, dla Pere-
 grynantow ná mieysca święte w *Palestynie*, którą zwy-
 czajnie Ziemią Świętą zowią, przenaydroższą Zbawi-
 wiciela Krwią skropioną, tudzież do *Kompstelli* idą-
 cych, ná odwiedzenie grobu Świętego Jakuba, przy-
 tym powinni byli trądem zarażonych, y innemi cho-
 robami złożonych ludzi, w publicznych gospodach,
 albo raczey Szpitalach, z naywiększą Chrześciańskiey
 ku bliźniemu miłości aplikacyą opáttrywać; Insze
 zaś wszelkie Ordery, po rozmaitych Państwach nay-
 duiące się: są szczerwie Rycerskie, oraz Ciwilne, y dla
 honoru zwykle być rozdawane. O liczbie takowych
 Kawalerow, dostatecznie nic się powiedzieć nie może,
 gdyż ich czasem więcej, czasem mniej bywa, podług
 woli Monárchow, Orderow Fundatorow. Jeżeli gdzie,
 tedy w kompućie tym, wola Krolow, stoi za Prawo.
 Promowuią ich częstokroć podczas zwołanego przez

Monarchę, dla tego końca publicznego kongressu, przy strasznych bez-krwawey ofiary tajemnicach czasem prywatnie ten honor konferuią, pewnemi statutami, y Prawami okryślają, prerogatywami y znaczniejszymi prowentami nadają. Niektóre też Ordery żadnych nie mają intrat, iako to Kawalerowie *Złotego Runa, Słonia, Podwiązki, Świętego Jędrzeia, Orła czarnego*, y innych wiele, u których sama cnota sobie ceną naywiększą, a szczegulny honor, iest pobudką do zasługowania ná otrzymanie tych Heroicznych ozdób. Miedzy temi Kawalerami niektorzy noszą same tylko złote *Łańcuchy*, albo same tylko *wstęgi*: niektórym dają przy *Łańcuchach* wraz y *wstęgi*. Y tak Kawalerowie Świętego *Ducha* we Francyi zażywają Łańcucha w dzień Zielonych Świątek, który iest Fest Imienny Orderu, tudzież pod przednieysze w Roku Święta, ale naybardziej podczas przyięcia do zgromadzenia Kawalerskiego, tak swoiey Osoby, iako y drugich; innych zaś wszelkich dni ná dowód przyiętego Orderu prerogatywy, *Przepas*, to iest *wstęgę* błękitną wodnistą u Frąncuzow (*Cordonbleu*) zwaną, z Krzyżem na którym iest Duch Święty wyrażony, od ramięcia iednego pod drugie wiszącą nosić zwykli. Służna bowiem, przypominalne wspaniałey godności charaktery mieć ustawicznie przed oczema, áżeby za-
wzięta

wzięta raz obligacya, do pokazania ná każdym mieyscu proporcjonalnego temu stanowi ánimusz, przyomne zawtze miała upomnienie. Z drugiey strony, áko rozmaitość rzeczy na Swiecie wydaiąca się przyaic lustru Ziemskiey Machynie, tak odmienna Kawalerskich ozdób áternata, tym bardziey ćiekawych delektuie spektatorów. Inaczey walor ich przez cożienne używanie prętkoby z powszedniał. A że namienilo się nieco o Kawalerach Maltańskich nayduiących się w Polszczu, rozumiem że to wdzięcznie przyimie zytelnik, gdy pryncypalnieysze ustawy y Prawa temu zgromadzeniu służyć niżey przydamy.

Ustawy niektore generalne reguluiące się do Kawalerow Maltańskich.

MAią wielorákich Národow Języki włásne swoje rezydentyc, ktore Konwentami nazywaią, gdzie Kawalerowie ordynaryinie iadaia, y mieszkaią, przyażdey rezydentcyi wystawione są długie drzewca, o ktorych pod czas większych Swiat zawieszaią trzy Chorągwie rozwinione, na iedney wydaie się herb Naywyższego Mistrza, ná drugiey Nacyi, w ktorey są urodzeni y wychowani Kawalerowie, na trzećiey Orderu znamic, z ośm kończącym wielkim Krzyżem

żem na Polu Krwawym, co wszystko ofobliwą czyni
 ápparencyą tym mieszkanioim, zkąd Chorągwie wy-
 wieszane bywaią ; skoro Kawaler Nacyi Niemieckiey
 przybędzie do zgromadzenia Kapitularnego ; powinien
 zaraz wyliczyć gôtôwizną Dwieście Koronátow, czy
 to Nacyonalney w Niemczech Kapitulę, czyli Publi-
 cznemu Skárbowi w Malćie. Co się zowie *Cło Przey-
 ścia*, á Kwota pieniędzy nazywa się *Pastafi*.

Każdemu z Kawalerow, ktorzy w *Walecie* Mie-
 ście rezyduią, przez całe życie stoł dają w mieszka-
 niu Nacyonalnym, y przytym Dwadzieścia y dwa
 Koronátow ze Skarbu. Jeżeliby zaś ktory nie w re-
 zydencyi swoiey Nacyi, ale gdzie indziey w Mieście
 iadać chciał, tedy mu ná to fześćdziesiąt Koronátow
 co rocznie ze Skárbu dawane bywaią, Nowicyuszow-
 wie iednak Kawalerowie pierwszego Roku, oprócz
 wiktú, nie biorą tylko siedm Koronátow.

Liczba Kawalerow częścią w Malćie, częścią po
 innych Kraiach mieszkających, przechodzi Trzy Ty-
 śiące, ktorych więkşzą część w *Malćie* rezyduie.

Każdy Kawaler, náwet nie wyimuiąc Klerykow
 y usługuiących bez żadney excepcyi ná wszelkie wo-
 ienne niebezpieczeństwa przeciwko Turkom, nay-
 mniey razy trzy w każdym pułroczu wychodzić
 powinien.

Y to

Y to też ma się obserwować, iż ieśliby który z Kawalerow w niewolą był wzięty, tedy ma się wykupić własnymi, albo Pokrewnych swoich pieniędzmi.

Kawalerom cale iest zakazane Małżeństwo ślubne, daleko bardziey przez sam akt y konsummacyą, pladząc Potomstwo nieprawego łoża, gdyż cale ten Rycerski Zakon iest oraz y Duchowny.

Podobnie nie godzi się nąznaczać sobie przez testamenta Sukcessorow ná Dobra ruchome; Albowiem wszelkie pozostałe sprzęta y ruchomości cale powracają do zgromadzenia, y z Prawa tegoż samego mają do Skarbu Kawalerow należeć; gdyby też który z Kawalerow przeciwko Chrześcianinowi, w przedsięwzięciu raniienia dobył miecza, y po Nieprzyacielsku ałst pował ná życie, wpada tym samym w exkomunikę Kościelną, y do tego surowey kárze świeckiey, podług wielkości występku ma podlegać.

Nie wolno żadnemu z Kawalerow, z Mieczem albo orężem iakim ná Elekcyą, Wielkiego Mistrza stawiać się, albo też w Pałacu Jego, y ná Kapitulę z onią prezentować się, wyiawizy tych, którzy zwykli ałstystować Wielkiemu Mistrzowi, inaczey postępujący sobie, tracą swoy głos ná Kápitulach, y Trzyetnią honoru y wolności Possessyą; iednakże zważywszy okoliczności, ieżeliby pokazało się, że się to

z trefunku , á nie z umyślnego przedsięwzięcia stało ; ná ten czas Nacyonalne Pryoráty od takiego występku uwolnić Kawalera, y honor mu przywrócić zaraz mogą. Między inszemi, ieżeli by Kawaler znacznie przestąpił Kánony y Prawa swoje, tedy ma być mu naznaczona kara Czterdziestodniowego Postu, to iest przez całe siedm dni w árefzcie álbo w więzieniu ma żyć czarnym tylko chlebem y wodą. Potym z tamtąd go wy. prowadzają, ále przez Trzydzieści dni nie ma wolności wchodzić do Konwentu swey Nacyi, áni przez ten czas konwersować z Kawalerami, y Szlachetnemi Osobami, iako od wszelkiey suspendowány społeczności.

Oprocz wielu prerogatyw ma w Polfcze osobliwszą pomieniony Rycerski Zakon, iż Kawalerowie Jego instytucyi, z nayprzednieyszych Familij wybrani, tak Duchownych Urzędow, iako Senátorskich Krzesel, y innych Swieckich Dygnitarstw mogą być Possessorámi; y tak za naszych czasow *Hieronim Lubomirski* Profes niegdy Kawaler Maltański, Marszałkiem Nádworknym Koronnym, oraz Opátem przez Kommendę ná stu wsiach Tynieckim, Reguły Świętego Benedykta był dosyć długo. Wyliczywszy iuż ogulnie znaki Kawalerskie, z ktorych liczne Ordery swoy wzięły początek, do opisania w szczegulności Naszego przystąpić należy.

ROZDZIAŁ III.

O początku Polskiego Orderu Orła
Białego.

KTokolwiek ná powierzchowną postać Białego Orła Orderowi naszemu partykularnie służącego ciekawe rzuci oko, pewnie go naydzie równo z samą Polską, y z Państwem początkiem starożytnego. Tego bez wątpienia pierwszy Fundátor *Lech* około Roku Pańskiego 550. ná przyszłych wolności Prognostryk, za herbowny Kleynot następującemu *Lechitow* Narodowi náznaczył. *Ines.* Coby do obrania tego Herbu za pobudzający miał instynkt, nie pewnego różniących się Authorow Koniektury nie wyrażaia. Albowiem iako rzodła *Nilu*, nie obfzerność samey rzeki, ale niezapamiętana utaiła starodawność, y darmo ciekawo badacze do obfitych wód, bezśennego y usilnego potu przylewają krople, tak w objaśnieniu starożytnych czasow ciemności, mało co informuje świeższych Pisarzow pracowitość. Cokolwiek odległych od pamięci wiekow Dzieciopisowie mówią, wątpienia materją następcom zostawiają, ludzkiey tylko powieści szalą świadećstwa ich wazącym; ztąd częstokroć na papierowym placu dysputującym zda-

H 2

niem-

niem wojują, y piorami łupią się. Kaza wierzyć niektórzy, iż dawni Sarmatowie, od których Polacy swoy rod prowadzą, pospolicie *Sarmatami* albo *Sauromatami* zwani, za panowania *Augusta* Cesarza całego prawie Świata rząd trzymającego, w pewney Zwycięskiej bitwie, między inżemi łupami wzięli Orły srebrne trzem Pułkom Rzymskim, pod Kommendą *Quintiliusa Varra* będącym; tę tryumfalną walkę Roku Pańskiego 10. w *Westfalij* (nie daleko *Amasis* y *Lupia* ztoczoną. być wspominają, y że po oney ciężkiej klęsce wieczne postanowiono Prawo, áżeby Woyska Rzymskie tyle Państw y Królestw zwyciężce, Granic Sarmackich płochu nie zaczepiali. Wszakże y Lew nad inne zwierzęta zuchwalszy, nie infestuje cudzego łożyska, obronnym danego odporu raz odrażony wstrętem, sama tylko nierozgarniona mucha, poty napastuje, poki iej mściwa ręka nie zgniecie. Przyszedł podobno przez długich wiekow tradycją, ow tryumf sławny, do wiadomości Lecha późnego Sarmatow potomka, dla czego na znak wieczney pamięci, iednego iakoby z wydartych Rzymskich Orłow srebrnych, które się Antecessorom w zdobyczy dostały, wszakże, iednegoż z tymże Metallem koloru, Narodowi od siebie ufundowanemu nadał, y za Herbowny kleynot zostawił. Blizsza jednak początkom Polskiego Imienia,

nia, y podobieństwu przyzwoitsza innych Kronika—
 rzow relacya. Ci mniemają z Pryncypałem Annali—
 stow Oyczystych *Kromerem*, iż *Lechowi* z Sklawonij
 omowemi rozruchami zamieszaney, w głębsze pułno—
 ne Kraje przychodniowi, naypicrwsze trafiło się sta—
 nowisko na polach obszernie rozległych, gęstym lasem
 iby dla dodania wesełszyey sytuacji otoczonych. Tam
 piękność położenia upatrującey gością zrzenicy, po—
 azało się wielkie gniazd Orlich mnostwo. Zdała
 się rzecz fortunnego Prognostryku, mianowicie w za—
 obonach Pogańskich wychowanemu Panu, y z ka—
 żdego przypadkowego widowiska, przyszłych skutkow
 wroźki formującemu. Przeto nie tylko za uniwersal—
 ny powstającemu Państwu Herb dał Białego Orła, ale
 też z tcy racyi założonemu zaraz przcz się Miastu
Gnieznu zostawił nazwisko Słowiańskim Językiem
Gniazdo wyrażające. Trwa to dotąd, lubo przez al—
 ternatę nieszczęśliwych rewolucyi nieco zmnieyszone,
 atoli wspaniałemi zaszczycą się tytułami, będąc Stoli—
 cą Prymacyalną Arcy-Biskupa Gnieźnińskiego, Pier—
 szego w Polszcze Xiążęcia, Senatorskim Kasztellana
 rzeńiem, Rycerską Starosty juryzdykcyą ozdobione.
 Już to dawno nie tak na wiotkich kartach, jako na
 ieskazitelnych Karpatkich głazach wyryte wierze w
 takowy sens ogłaszają:

Gdzie teraz Sarmacya, chwast się dziki rodził,
 Gdy po Deukaleona powodzi Świat brodził,
 Pierwszy tam Lech z swym ludem zjawił się mieszkańiec,
 Dla domowych rozterkow. z Ojczyzny wygnamiec,
 Urodzeniem Słowianin świetney Parenteli
 W Polach, ktore od obcych bysła KRUPA dzieli;
 Wrożkę dobrą ztąd czyniac, iż widział iak wiele
 Orłow w pobliższym gain Gniazd wysokich ścięle;
 Wygnańca Ojca mamy, lecz początek taki
 Maia różne krolestwa, Rzym dość ladaiaiki.

ZGadza się tedy z prawdą Relacya Authora Scho-
 nebeka, opisującego między innemi Order Polski
 Białego Orła historycznym stylem mówiąc: iż się
 wiele nayduje Hystorykow, ktorzy twierdzą, że nie
 tylko taki Herbowny Kleynot Polakom *Lech* nadał,
 ale że też był Fundatorem Orderu pod tytułem *Bia-
 łego Orła*; ani to rzecz niepodobna zdać się być ko-
 mu może, albowiem postronnych Państw y obycza-
 iow ich wiadomością wypolorowany Pan, przykła-
 dem Rzymiskicy Rzeczypospolitey, heroiczne swych
 Wojennikow dzieła, mógł podobnemi prezentami
 nadgradzać, ile że potym Przemysław Wtorego prze-
 zorność, nie zaniedbała takoweyże polityczney Inwen-
 cyi zażyć, do premiowania rownym sposobem zna-
 mienitych zbroynego Rycerstwa odwag, y Emulujące
 z Spar-

LECHVS PRIMVS PRINCEPS
POLONIAE ET INSIGNIVM OR
DINIS AQVILAE ALBAE AVTHOR.

THE AUTHOR OF
POLYMER ET INDIGIVAM OR
THE PRINCIPLES

z Spartańskimi Murami ich pierśi Kawalerskimi
 ozdabiać znakami, iako się niżej obszerniey pokaże.
 Po zeszyłych ná koniec Proto-Rodzica Polakow Lecha,
 ludzież Krakufa, y Leszkow Potomkach ná Popielu
 Wtorem, przez myszy słuszną karą Boską, własnym
 przekleństwem zciągnioną pożartym, obrotney fortu-
 ny kołem za wolnemi dostało się głosami panowanie
Piaślowi, z Kruszwicy Kołodźciowi, potym do Suk-
 cessorow Jego Zemowita, Leszka V. Zemomyśła,
 ieczyśława, pierworodnego w Poliszczu prawowierne-
 go Kościoła Syna, do Bolesława Chrobrego Polskicy
 Korony Jutrzenki, do Mieczysława II: Kazimierza I.
 y Bolesława Śmiałego, świeżo obiaśnionych Koroną
 rolewską Antecessorskich Głow fatalnego mroku.
 Tych wszystkich Pieczęci, Obrazy, Monety, posągi,
 inaczey widzieć się nie daią, tylko z wyobrażoną na
 pierśiach Heroicznych Orła Białego postacią, luboć iak
 rętko Bolesławowi tyrańsko śmialemu (gdyż Święte-
 go Stanisława Biskupa Krakowskiego Mordercy) tytuł
 rolewski dla strasznego występku wespoł z Panowa-
 niem był odiyty, tak też zaraz wszelkie Krolestwa o-
 zdoby na doł poszły, y owszem caley Rzeczypospoli-
 tey piękność zakopcona, y defiguirowana została:
 Tak to za Purpuratow excessa Państwa cale pokuto-
 wać, y przynaymnicy łzami własnymi Pánow swoich
 zmy;

zmywać z mazy muszą ; niby to jednego Fundatora Królestw wina y kara, na liczne całych Narodo w rozciągaly się plemie. Jakoż Bolesław Krzywousty Śmiałego rodzony Synowiec , z tą chwalebnieyszy ; że płochey nie miał śmiałości, z tą zas nikczemnieyszy że przezorney nie zażył wspaniałości, kontentuiąc się, iuż samym Xiążęcym nie Królewskim tytułem, y żeby więcey ielzcie dodał nieszczęścia y upadku, całe Państwo między pięciu Synow rozdzielił około Roku Pańskiego 1140. Władysławowi naystarszemu naywyższy rząd zlecił, z Krakowskim, Sieradzkim, Łęczyckim Woiewodztwy, y Xięstwem Szlonskim ; Bolesławowi Kędzierzawemu, Kuiawskie, Chełmińskie z Ziemią Dobrzyńską, Miecysławowi Gnieźniński, Poznański, Kaliski Trakty, y Pomeranią. Henrykowi Sandomirskie, y Lubelskie Woiewodztwa naznaczył, Kazimierzowi młodemu nic cale nie dał, nie bez tajemnicy w wieszczbiarskich prognostrykach utaionej. Jeżeli Łabędź własney śmierci bywa ogłosićcielem, podług naturalistow, daleko prawdziwiej iuż umierający prognostrykuiać wydaia wyroki, bliska nie powroconego snu ludzka śmiertelność poczynaiąc powieki zamykać, bystrzeyszym okiem często następuiać widzi rewolucye. Przez taką scyffią od Krzywoustą uczynioną, rozdzielone na poboczne strony Rzeczy-

czypos

SIGILLVM VETVSTISSIMVM
MAIESTATICVM DVCVM ET
REGVM POLONIÆ

Ian Sursocki

RECEIVED
JAN 21 1964
U.S. DEPT. OF JUSTICE

czypospolitey Ciało, szpetnie defigurowaną Swia-
tu reprezentowało postać, ponieważ każdy osobli-
wym swym Prawem rządząc Prowincye, własnych
barżicy pożytkow niżeli Publicznych szukał. Przy-
szło nawet do tego, że Herbowny Orzeł Biały sędzą
niepamięci zaczerpiali, porzucony y prawie całc za-
tracony być zdał się; kiedy tym wszystkim podzie-
lonym Xiążętom zaniechawszy oryginalnego Krolow
kleynotu, Majestatowey Pieczęci, to jest Osobę na
Tronie siedzącą; wyrażający zażywać podobalo się;
Co się dać jeszcze widzieć w starodawnych Przywi-
lejach. Tymże przykładem swoich Xiążąt, Prowin-
cye odmienne sobie przybrały Herby, dotąd znaydują-
ce się w znamionach Xięstw, Wojewodztw, Ziem, y
Powiatow: Atoli niektórzy Historycy wespół z *Pa-
prockim* sądzą, iż Prowincye y Woiewodztwa, ieszcze
od Bolesława Chrobrego nadane sobie miały Herby,
inni ieszcze dwunastu Woiewodow Panowaniu tych-
że dystrybutę przypisują. Niech będzie swoia wiara
każdemu, pewnietyż to, za świadectwem *Bielskiego*,
że Xiążęta Szańscy Białego Orła, w Czarnego, Żółtego,
Czerwonego, Półnego, różnie zamienili. Kto zatym
przeczyć będzie, że też y Krolestw ozdoby przemii-
ający są podległe odmianie, kiedy jest swoy Państwow
upadek, to jest Klimakteryczny kres potencji y szczę-
śliwo-

śliwości; Ktoż się zadziwi, że w tak oplakany Rzeczypospolitey stanie pod Władysławem Plwaczem, pod Bolesławem Kędzierzawym, Mieczysławem starym, Kazimierzem sprawiedliwym, Leszkiem Białym, Bolesławem Wstydliwym, Henrykiem dobrym, Orzeł Biały bynamniey nie odmłodziawszy, w śmiertelnych już był zagrzebiony cieniach, y zacnego pod Jego Imieniem Orderu splendor, więcej niż przez dwa wieki przygaszony będąc zniszczyć musiał. Wszakże nikt nie wznieci ognia dawno w bladych zagasłego popiołach; Snadniey naruszone grożących ruiną budynkow naprawić dachy, niżli iuż całę obalone postawić iak były. Jeżeli nie iest rzecz nowa pod słońcem staroletnie drzewa, po długim ich wzroście w iedney wyćiąc godzinie, pewnie za iedyny cud byłoby to poczytano, gdyby wyćięte, w momencie podniosły się zaraz rozzieleniały.

R O Z D Z I A Ł IV.

O dawnym używaniu heroicznego Orderu w Polszcze Białego Orła.

DArmo się gniewamy na dawne owe przysłowie, *po škodzie Polak mądry*; na censurę naszą obrocone. Chwalębnieysza jest kiedykolwiek przynamniey

mniey być mądrym, niżli nigdy. Dosyć dobrze tam
 się błąd poprawia, gdzie się postrzeże. Kiedy tedy
 Pánowie Polscy z iedney strony w zadymionych w
 prawdzie od starodawności, lecz iasniejących od nie-
 zwyciężoney potęgi Krolow przeszłych obrazach, a-
 dzież w wielkości czynow pod czas pokoju y Woy-
 ny Anteccessorow przeyrzeli się; z drugiey zaś, opła-
 kany na wiele Xięstw Rzeczypospolitey rozdział,
 wzdrygnionym nad ohydą spraw swoich okiem prze-
 nikneli, zdrowsze za zrządzeniem Boskim przed się
 brać rady, y one do skutku przywodzić poczęli. Dla
 czego zdało się wszystkim dobrze Oyczyznie życzą-
 cym, iednę z wielu Xiążąt głowę wywyższyć wolne-
 mi głosami, to iest iednego Krola obrać, któryby roz-
 szarpane Krolestwa części ziednoczył, o Dobropospo-
 lite y pokoy poddanych generalną starał się providen-
 cyą, y od wszystkich był szanowany. Wszakże ile
 razy ná firmamencie Nieba dwoie álbo więcej Słońca
 widzimy, zmysloną ná samo tylko spoyrzenie świa-
 dłość być mniemamy; álbo za dziw ieden groźnym
 Kometom rowny poczytamy. Jednym tylko Słoń-
 cem y iednym Miesiącem, mnieysze gwiazdy zwy-
 czajnie regulują się. Strażydłem była (ieżeli nie w
 bajecznym Póetow mozgu zrodzona) *Hydra* Siedm-
 głowna w Lerneyfskich bagnach wychowana; y dla

tego prętko zginęła ze różnemi głowami, różnych wy-
 ćcieczek szukała. Liczne oczy ogon nadętego Pawa
 zdadzą się oświecać, a w samey rzeczy żadne nie wi-
 dzi. Przeto Roku reparowanego zbawienia ludzkiego
 1805. w Niedzielę, dnia 26. Czerwca doroczną Świętych
 Jana y Pawła Męczenników uroczystością, bardziej
 świetnego, uczcił Świat Polski wschodzącego pierwszy
 wielkości Planetę Najjaśniejszego *Przemysława* Wto-
 rego; miłszy pewnie ten po chmurach posępnych
Phabus, po zaniebaliśmy od 215. Lat Krolewskim Ty-
 tule, oprócz rozrzuconych na wszystkie strony nay-
 wyższy godności promieni, zacnemi wrodzonego Ge-
 niusza przymiotami, tudzież wlanej do Heroicznych
 dzieł skłonności światłem, całą rozweślił Ojczyznę; gdy
 zachowaną przez tak wielu lat rewolucye pod pilną
 strażą Duchowieństwa Koronę, z Małżonką swoią Ryxą
 Rytygiera Szwedzkiego Krola Corką, od Jakuba Swin-
 ki Arcybiskupa w Bazylice Metropolitańskiej Gnie-
 źnieńskiej, przy liczney asystencyi Biskupow, Pra-
 łatow, Senatorów, y Rycerstwa, między radośnemi
 wszelkiego ludu okrzykami ukoronowany zajaśniał.
 Był to *Przemysław* Pierwszego Xiążęcia Poznańskiego
 po śmierci Ojca na Świat wydany Syn, z Elżbiety
 Henryka pobożnego Xiążęcia Śląskiego Corki, Wła-
 dysława Plwacza, który miał za sobą Krystynę Hen-
 ryka

ryka Cezarza Corkę wnuk, Mieczysława starego, Małżeńskim węzłem skolligowanego z Giertrudą Corką Gieczy, trzeciego Krola Węgierskiego nadwnuk, Bolesława Krzywoustego Prawnuk, Władysława Hermana Praprawnuk; Mąż ten śmiały y do naytrudniejszych dzieł zgodny, zgromadzonemi nie małemi Prowincjami, sukcesyynym Prawem ná się spadłemi, iako to Monarchią Brandeburską, Pomeranią, Krakowskim, y Sandomirskim Woiewodztwami do iednego ciała Rzeczypospolitey przyłączonemi, á tym samym znaczną potencją y bogactwy zmocniony, o to iedynie starał się, iakoby dawne ozdoby y splendor zupełnie mógł Państwu przywrócić. Dla czego náprzód wielką Pieczęć Koronną z iedney strony postać Orła Białego, z drugiey wyobrażenie swoje na Maieście Krola siedzącego reprezentującą wyrznać rozkazał, ná ktorey z reassumawanego Herbu okoliczności, takowy Łacińskim ięzykiem około Orła napis wydawał się: *Reddidit ipse suis victricia signa Polonis*. To jest po Polsku; *Ten przywrócił Polakom Orła zwycięskiego*
Herbowne znaki, prawie już zarzuconego.

OKoło też twarzy Krolewskiej Osoby wyrysowane czytały się charaktery. *Pieczęć Przemysława Krola, Xiążęcia Pomorskiego.* A tak nie bez mocnego fundamentu zważając podobne Herby ná Chorągwiach

gwiach, Numizmatach, y Monetach, niektorzy Autho-
rowie Przemyśława Wtorego za restauratora, owszem
za pierwszego prawie wynalazcę Polskiego Orderu
Białego Orła uznawaią: twierdząc że on przeciwko
Litwie ná ten czas Pogánom, aż pod Łęczycę, Nie-
przyjacielskim zabiegiem wszystko plądrujący, na-
kształt pułku Orłonośnego u Rzymian nad inne w
Estymacyi przednieyszego, pewną Milicyą zbroyną,
z Rycerstwa ozdobionego Łańcuchem, od którego
wiszący na piersiach Orzeł Biały wydawał się złożoną,
postanowił. Trwa dotąd takowey Milicyi authora-
ment, pod Imieniem *Hussarow*, z wyboru Szlacheckiey
Krwie zebrany, pryncypalny Woysk zaszczyt, tudzież
obfite Dygnitarzow całego Krolestwa zgromadzenie.
Byłby ten pewnie w własnym Domu gościem, y dzie-
iow Oyczytych mniej wiadomym, ktoby nie wie-
dział iakie na ten czas od Litwy y Niemcow Wo-
ienne zapaly, przez zazdrość sąsiedzkicy złości, z zdra-
dliwych traktatowego niby pokoju popiołow wznio-
cone, nayskrytszym Rzeczypospolitey wnętrzościom
dogrzewały; y obfite Prowincye, Miasta, y włości
pożerały; Zkąd wątpić nie godzi się, iż na uga-
szenie wniwecz obracających takowych płomieni, tu-
dzież ná wieczną pamiątkę przywroconych ozdób, y
politycznieyszych obyczaiow wypolorowanego Kro-
lestwa,

PREMISLAVS II REX POLONIE DVX
 POMERANIE ORDINIS AQVILÆ ALBÆ
 INV ENTOR EX ANTIQVISSIMO PRO
 TOT YPO DELINEATVS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1101 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4331

leśtwa, wspaniały we wszystkim Przemyśław wzwyż
wspomnionym wynalazkiem oziębłe prawie pod-
danych ánimuszce pokrzepił. Rostaby bez miary
codzién pomnożona Krolewskiego Jmienia chwała,
gdyby ją zaiadła pogránicznych Nácyi zazdrość, okru-
tnym zębem nie przecięła, y lotnego sławy pędu,
przez pospieszoną śmierć nie przerwała. Ták to rze-
czom wielkim Nieba dalszego wzrostu kładą metę:
Między Tronem á Truną, między berłem á motyką,
niestatek kondycyi ludzkiej nie wielką czyni odle-
głość. Z wyniosłości w niskość, jako z gory w dolinę
prętkim spadkiem lećciemy. Podobnym szwankiem
zginął pełen sławy Krol Przemyśław; gdy w Domu dla
szczęśliwego Panowania u wszystkich pozyskał mi-
łość, za Granicą wielu nienawiść dla zbytniey poten-
cyi ná się obrocił. Albowiem od Ottona długiego, y
drugiego tegoż Jmienia, tudzież Jana Margrabiów
Brandeburskich Konrada Synów, á swoich od Kon-
stancyi Siostrzeńców, za podaniem krwawey rady
Wacława Krola Czeskiego, w *Rogoźnie* Miasteczku
osmego Mieściąca Panowania swego Tyrańsko zabity
poległ. Przypadło tey wielkiej ofiary morderstwo
w dzień Świętey Dorothy Pánny y Męczenniczki, iuż
nie zimowych roz niewinną Purpurą, lecz krwawą
posoką náznaczony, wieku iego 38. Roku. Prze-
żył

iuż w prawdzie różowe lata , nie doszedł iednák doyrzały Lilijsiwizny. Schowany w Oyczyſtym grobie w Poznaniu, podawſzy z pogrzebowym ſwiątłem Panowanie, w ręce Wenceſława Czecha, y Władyſława Łokietka, przez rozdzielone głosy obranego. Jedyna iegó dziſięćioletnia Corka Ryxa, pomienionemu Wacławowi, potym ná Thron Polski podnieſionemu, Małżeńſkim związkiem złączona, wielkim Swiátu ſtała ſię przykładem, że nayukochańſze Rodziców poćiechy, wraz z nábytą rzeſiſtym potem ſławą, z zebranemi ſkárkami, z wyſłużonemi honorami, częſtokróć głównym na łup idą Nieprzyaciółom, dziwną przypadkow záchodzących odmianą :

*Jeden śmierć za ſwe zbrodnie , á drugi Korony .
Odbiera za też ſame , iákby záſtużony.*

Dworzanie Przemysława z Herbu Ławęmba y Nałęcz bezecnego zaboyſtwa ſpołeczniczy, ná pokaranie zdrady, z całemi Familiami odfádzeni byli od preeminencyi Szlacheckiey, oraz zakazano im zażywać koloru czerwonego ná pieczęciach y ſukniach, doſyć go mając od wylaney krwi Pana ſwego. Atoli wiernieyſi Krołom y Oyczyźnie tychże Familij Sukceſſorowie, chwalebnie od Przodkow odrodziwſzy ſię, záciągnioną oryginalną zmacę, wyćiſnionym pod ciężarem ſzyſzakow z czoła potem, y otrzymanych Ran
poto-

potokiem zmyli; Tudzież pierwszemu honorowi są przywroceni, gdy Kaźmierzowi Wielkiemu przeważne w bitwach przeciwko Ruś czynili usługi. Omyla widzę nie raz, iżeli generalnie brać się będzie Pôety wyrok:

*Wiek codzienn goršy, y co raz się psuje,
Po cnym Rodzicu, zły Syn następuje,
Wnuk też Oycowskiy sławy nie poprawi,
Chyba goršego Prawnuka wystawi.*

Często błędy Rodziców poprawiają dzieci, ani przykładem bydląt (które w tych stopy wstępują co idą przed nimi) ale prostą cnoty drogą tam postępują gdzie iść należy. Są niektorzy Historykowie, dla tego tak niešťczęśliwą śmiercią Przemyśława być pokaranego zapewne twierdzący; iż pierwszą Żonę Ludgardę albo Laugardę Brandeburską dla całc niewinney wady niepłodności, gwałtownym uduszeniem skryćie z gładzić rozkazał. Tak to chociażby Szkarłatnym abo Purpurowym przykryte płaszczem zbrodnic, długo się utaić nie mogą. Odwłacza nie umyka sprawiedliwa pomsta ciężką mściwego Miecza karę. Nie prętko na Potentatow karki, swoię płagę spulzcza, aby tym silniejszy razem uderzyła. Skryte nieprawości, odkrywa życia koniec. Temu Krolowi *Gwagnina* Ręka taką przypisała pochwałę:

K

Stracił

*Stracił Koronę excess krwawy Bolesława,
 Przywróciła Polakom dzielność Przemysława,
 Sławny był który pierwszą obdarzył Koroną,
 Sławny był y ten, który przywrócił straconą ;
 Celował nymężniejszych cnota Bohatyrow,
 Jakim być nie speściło owych dawnych Cyrow,
 Lecz kiedy celebruje solennie Liika,
 Zazdrość tuż na zasadze, á z niej śmierć potyka:
 Ostrożnie w krotosylach życie Potentać ,
 W nich nie ieden swe życie przez zazdrośnych traci;
 Tak zginął Cyrus, tak y Macedońska zbója
 Z Filippem, tak przez zazdrość posła z dymem Troja.*

R O Z D Z I A Ł V.

O Renowacyi Orderu Polskiego Białego Orła.

PO skwapliwym y żalofnym zeyściu Przemysława
 Wtorego, sprzeczka była o słuszność Sukcesyi
 na Tron między Zięciem jego Wacławem Krolewem
 Czeskim, á Władysławem Łokietkiem; lecz śmier-
 telne nożyce nie życia iednego przeciąwszy, dosyć
 prętko kontrowersyą uspokoiły, ponieważ po kilku
 latach, ledwie kiedy w Polsce widziany, wszystkim
 iednak

jednak ohydzony *Wacław*, w Pradze Czeskiej zakończywszy życie, sposobnicyszą drogę, bo od Emulanta uprzątńioną do destynowanego Thronu otworzył *Władysławowi*. Był to Xiążęcia Kuiawskiego y Łęczyckiego Syn, z Gertrudy Xiężny Wrocławskiej spiódzony, Konrada Xiążęcia Mazowieckiego Wnuk, Kázimierza Wtorego, Brata Mieczyśława stárego Nadwnuk, Władysława Hermanna Prawnuk; názwisko Łokietka od małej státure nábył, lubo tak Jmienia, iako małego wzrostu miarę, Olbrzymią przewyższył sławą, gdy z potężnym Antagonistą wyżej wspomnionym Wacławem Czeskim o Berło Krolewskie wojując, cięższkiem przytym naiazdami około Roku 1220. od Krzyżakow, od Pogan Litwy y od Tatarow wexowány, ná obronę granic swoich y na ukrocenie zkolligowanych ku zgubie Krolestwa potencyi, upadły Order Orła Białego podźwignął, owszem chciał być Jego prawie Authorem. Lecz zbytniemi Litwy naiazdami często przygnębiony skutecznieysze ubezpieczenia Państwa śródki zdrową radą wynalazł, namysliwszy się ożenić Syná Kázimierza z Aldoną Giedymina Xiążęcia Wielkiego Litewskiego Corką. Tak to dziewczosłębia *funo* weselnemi pochodniami, pozeraiące *Bellony* płomienie zácnić álbo zagaścić umie. Ustępuie *Hymeneusowi Gradivus*, y milczeć mu-

szą tam Woienne trąby, gdzie się wdzięczne przy kontraktach Mażeńskich odzywają sonaty. Bez trudności Giedymin konkurencyi przez Posłów uczynionej przyzwolił, y zawarłszy z Krolem y Rzeczpospolitą przymierze, wraz wysłał Corkę, licznemi różnocy kondycyi, płci y wieku niewolnikow tysiącami, niby w posagu otoczoną. Przyjechała w krotce z tryumfem do Stołecznego Miasta Krakowá, gdzie náprzód w fundamentalnych Chrześcijańskicy Wiary początkach od Nankiera Biskupa Krakowskiego nauczona, Chrzest Święty z Jmieniem Anny przyjęła, y z solenną potym Ceremonią poślubiła za Mażonka Kazimierza ná ten czas Sześćnaścieletniego Roku Pańskiego 1325. od tych czas Polska po większey części przeszłemi Woynami zniszczona, zániedbana, y opuszczona, ludnieysza y Gospodarnieysza być poczęła, osadziwszy wszędzie Wśie przyprowadzonemi z niewoli ludźmi. Ták požądany ewent, gdy wieczney pamięci godzien był Memoryálu, Władysław Krol przerzeczony Order na obronę Granic Oyczytych wprzody postanowiony, iuż ná znak zawartego przymierza y zkolligowaney przyiaźni z Národem poiednányim powtore wznowił, co chciał wyraźnocy pokazać, gdy przydał wizerunk wieczności, to jest okrągły cyrkuł, ktorego Orzeł w sponach trzymał,

z pew.

- z pewnym iakoby prognostykiem następioncy potym między Polską y Litewską Nacyą wieczney Unii. Inauguracyą Orlego Orderu y wspomnionę circumstancye wyraźnie objaśnił *Moreriusz* fol. 100. w Dykcyonárzu Historycznym takowemi słowy: Order Rycerski w Polsce Orła Białego instytuowany był przez Króla Władysława Łokietka, pod czas weselney uroczystości Syna Jego Kazimierza Wielkiego, z Anną Xiężną Litewską, około Roku 1325. Gniazdo Orle należone niegdy przez dawniejszych Królów Polskich przy założeniu Miasta Gnieźna, dało okkazy do wzięcia Orła Białego za znak Orderu, ktorego łańcuch złoty z wiszącym Orłem Białym w Koronie, szwie Kawalerów otaczał. Poty słowa *Morerego*. Nad ktoremi darmo się bawić. Ponieważ zgodne innych Latopisów zachodzą w tym zdania. Niektorzy iednak mówią, że tenże sam Łańcuch małemi Orlikami był przeplatany, od ktorego większy Orzeł wisiał. Zgadza się z *Morerem* sławny swego wieku Dzieciów Kronikarz *Kromer* w starodawnym rękopiśmie swoim. Tudzież *Vallemont* w Elementach Historyi uniwersalney w Roku wyżey namienionym, do inszych Orderów Rycerskich, y ten przydaie mówiąc: Order Kawalerów Orła Białego instytuowany jest przez Władysława Króla Polskiego, pod czas wesela Syna Jego z Anną Giedyminówną Xiężną

Litewska, Krol Polski naywyższa był iego Głowa: By-
namniej nie odłącza się od tegoż zdania y prawdy
Cavelier świeży Author, gdy o wznowionym znowu
tymże Orderze przez Nayiaśnieyszego Krola Jmsci
AUGUSTA II. tak pisze: Może się ta instytucya
brać za reassumpcyą dawnego Orderu w Polsce Bia-
łego Orła, wprowadzonego przez Władysława Łokietka
Roku 1325. podczas wesela Syna swego Kazimierza
Wielkiego, z Anną Xiężną Litewska Giedymina Xi-
ążęcia Bahwochwalcy Córka, na dowod uwęślenia całego
Krolestwa z nawrocenia do Wiary tak wielkiej Xiężnicy.
Krol Polski Naywyższym Rządzą tego był Orderu, Ka-
walerowie zaś nosili Łańcuch złoty z wiszącym na pier-
siach Orłem Białym ukoronowanym; Obowiązani byli
Wiare y Oyczyznę bronić. Spennerus zaś w Herba-
rze swoim toż samo ogłasza: Order Białego Orła w Pol-
szcze przypisuje się Władysławowi Łokietkowi Roku
1325. y honorowi weselnemu Syna Jęgo Kazimierza, gdy
brat w Matżeństwo Gedymina Litewskiego Córkę, troi-
sty Łańcuch Orła Białego ukoronowanego, y na mnicy-
szych dwóch łańcuskach zawieszanego trzymał. Jednoż
rozumie z pierwszemi rzetelny świadek Schonebeck w
Historyi o Orderach, to tylko przydawszy, iakoby na
miejscu opuszczoney od innych circumstancyi, że
oprocw wiszącego na szyi Orła Białego postaći na Łań-
cuchu

z Maryan Secu...

VLADISLAVS LOCTICVS REX PO
LONIE INSTITVTOR ORDINIS HE
RISTAE AQUILE ALBAE A° MCCCXXV

cuchu złotym, nosili Kawalerowie ubior błękitny, na którym także Orzeł srebrnym haftowany wydawał się. Daremna rzecz do Rzek przylewać kropel, to jest do wielu Authorów, więcej jeszcze przydawać, kiedy żaden przeciwko iednopiszącym, iako przeciwko wodzie płynąć nie śmie, godna też wiedzieć nim o tym w następującym Rozdziale umyślnie namieni się, iż nie tylko ten Polski Order, o którym mowiemy, ale też inne wszelkie mianowicie w Polsce, za dawnych wieków pospolicie nazywały się. *Balthei Militares*, to jest *Przepasy Rycerskie*: Dla tego podobno, że szczególnie tylko Rycerskim ludziom heroiczną cnotą znamienitym, najczęściej bywały konferowane. Mniemała przezor na starożytność, iż daremne Jmie nosić jest to frogi kryminał, albo wielkiego Jmienia, albo obyczajów trzeba odmienić harmonią. Byłby ten pewnym posmiewiskiem pospolstwa, ktoregoby niezdolne pierśi między domowymi ścianami przy kominku wychowane, wojenych zasług nagroda przepasywała. Będzie podobno dawnych wiadomości chćiwy Czytelnik potrzebował informacyi, kogoby tamtych czasów niepospolite potkało szczęście, pierwszym być między Kawalerami, tym Orderowym Łańcuchem ozdobionemi? coby były za pierwiaśtki owej miłej wiosny, świeżą dwóch Narodów Kolligacyą rozwieslaia.

laiący? którychby Order nasz miał niby iakich Pá-
 tryarchow? Te pytania lubo bardzo potrzebne, dawno
 są w głębokim zágrzebieńc milczeniu. Prořtota bo-
 wiem wiekow owych, miařto piora kopiá uzbroyona,
 kontentowała się żelaznym řtylem, literalnego álbo
 zażyć nie umiała, álbo nim gardziła; Y co było go-
 dnego piřania Marřowemi řzytychami z Xiąg wykłóła.
 Przodkowie naši gdy godne dzieła Historycznegu pio-
 ra czynili, piřać o nich zániedbali. Jednę pamiętną
 ieřczy Władysławu Łokietkowi piřmem Annaliřtów po-
 daną sobie mamy ákcyą. To ieřć, iż przeniořszy
 Koronácyne Krolow ornamenta do Krakowa, tamże
 z Jadwigą Zoną ieřć Koronowány w dzień Świętego
 Sebařtyana Roku 1316. Odtąd to Miářto od Krakufa nie-
 gdy załózone, podniořło wyřoko głowę, y prym wzięło
 przed Gnieźnem dawnych Polakow Gniaźdem, wřpa-
 niały odebrałszy tytuł Stolicy całego Krolęřwa, kto-
 rym Jmieniem iużeřmy go wczęřnie wyřey uczęřli.
 Od tych czas trwały poczał się zwyczay pařowania
 Rycerzow ná Rynku Krakowskim (o czym niřey.)
 Ná ořtatek Łokietny Monárcha wielkořcią czynow,
 nie ná ieden řławy řáżeń, małóřci řtatury nadřławi-
 wřzy, tym tryumfalne dźićła zapieczętował, że heroi-
 czną duřę w ręce Bogá oddał Roku Pańřkiego 1333.
 w dzień zbroynego Rycerza Jerzego Świętego, iakoby
 Rycer-

Rycerskiego Orderu Fundator, takiego przewodnika do szczęśliwej wieczności mieć zasłużył. Pochowany w Grobie stároświeckiej struktury w wspaniałej Káthedralney Bazylice Krakowskiej, który się dotąd widzieć daie. Mniemają niektorzy iż Polski Order wznowił przez chwalebłą emulacyą, wiedząc o podobnym pod tytułem Orła Białego kwitnącym w Czechach. Twierdzą álbowiem że Fundátor Królestwa Czeskiego *Czech* Brat rodzony *Lecha*; ná pamiątkę bliskiej krwi, tudzież wraz powstaających Národów, podobne Bráterskiemu Rycerskie postanowił zgromadzenie. Lubo podobnieysza iest że Czeski Order Wacław Łokietka emulant ufundował, áżeby Teścia swego Przemyśława Wtorego, wznowiciela Polskiego Orderu naśladował, chcąc w Dziedzicznym swym Państwie zachować pamięć przezacney Kolligacyi, y wmówić tym samym pretenzyą do Korony Polskiej Sukcessorom. Jakoż Syn Jego Wencesław zwawą Woyną Władysława Łokietka przesładował, y z Possessyi Tronu wyzuć umyslił, y iuż tym końcem z gotowemi licznemi Woyskâmi dążył do Polskich granic, ále od swoichże Czechow zabity w Ołomucu, płochey ámbicyi odniósł karę, kiedy cudzego Państwa szukáiąc, własne życie mizernie postradał; Tytuł iednak Króla Polskiego do ostatniego tchu upornie

L

sobie

sobie przywłaszczał. Cożkolwiek bądź, to jest pewna, że Czeskiego Orderu Fundatora nie wspominają Historycy, tylko podobnego tamże Polskiemu czynią wzmiankę, y że z tamtąd rozkrzewiony był w pobliskiej *Austryi* pod Regułą Świętego Bazylego, y że Kawalerowie *Rycerze Karni* tamże nazywali się. Przyczyna nazwiska takiego była, iż własne obyczaje do skromniejszego we wszelkiej uczciwości życia stosować, y Komendzie swojej podległych żołnierzy od zbytniej licencji, surowszey dyscypliny hamulcem wstrzymywać powinni byli. Wspomina o tym współbraterstwie nie poslední Historyk *Mennens* gdy tak mowi: *Łańcuch Orderu dyscypliny nosi znak Białego Orła, obowiązani byli Kawalerowie Wiary Katolickiej bronić, oraz Królowi swemu y Ojczyźnie być wiernymi, &c.* O czym obłzernicy *Schonebeck* pod tytułem Orła Białego. Chcąc zaś do Łokietka, od którego trochę zboczyliśmy ieszcze wrócić się, to przydaćmy, że na pościechę zaśmuconey śmiercią swą Ojczyzny, iedynego zostawił Syna Kazimierza Wielkiego, a między Corkami Elżbietę Karola Węgierskiego Króla Małżonkę. Upragnionym na koniec swym prochom na iakąkolwiek ochłodę, przyzwolitą y nie przymuszoną, bo dobrowolnie z weny Póetyckiej płynącą otrzymał pochwałę, tak u *Gwagmina* nayduiącą się:

Niskie-

*Niskiego wzrostu ledwie coś nad łokieć byłem ;
 Atoli w małym ciele okazałem żyłem ;
 Nie będę się z krwi Pruskiej ani Czeskiej chlubił ,
 Ani żem Gedymina klęskami przygubił ,
 Fortunę zwyciężyłem , z którą się pasowałem ,
 Gdy przez śmierć-czarny Leszek Ziemi abdikował ,
 Po trzykroć z Tronu spadłem ! przez cię sprawiedliwa
 Zemsta , dała mi znowu wstać bitwa szczęśliwa.
 Mężom trzeba wielkiego serca , a nie ciała !
 Wszak Goliata , Malca ręka pokonała.
 Wszak szczupły Polifema ztargł Ulysses nogą ,
 On pogromił człowieka , ja Boginią frogą.*

R O Z D Z I A Ł VI.

*Order Orła Białego pod Imieniem Prze-
 pasu Rycerskiego , niektórym zasłużo-
 nym Osobom konserwuje się.*

Jako w ludziach tak w Jmionach Fortuna czyni
 alternatę. Między Filozofami mało waży Kwe-
 śtya o Jmieniu ; Przeciwnym sposobem , dochodzą-
 cym początkow starożytności , nie małą sprawuje tru-
 dność , kiedy częstokroć Jmiona z rzeczą samą zga-
 dzają się. Jmie tedy Heroicznych Orderow , które te-

raz po Polsku Kawaleryę albo Ordery zowiemy, mniej było używane dawnych czasów. Wszelkie takowe dystyngwujące znaki, iako to: Krzyż, Łańcuchy, wstęgi, Portrety, y inne tym podobne Szlachetnym Rycerzom rozdawane, mianowicie w Polsce pospolitym szczyliły się nazwiskiem *Przepasu*, albo *Przepasania* Rycerskiego, po Łacinie *Balthei Militaris*. Co też wyżej wspomniony *Jan Linneus* rzeczelnie wyraża. *Sa (mowi) Rycerskie zgromadzenia, iedne Duchowne albo Zakonne (Di Croce) ktore Francuży Zakonami, Hyßpami prawie Habitami zowią. Drugiego Rodzaju Kawalerskie Towarzystwa sa te, ktore Francuży Orderami, Włosi od złotego Przepasu Rycerskiego Baltheus rzeczzonego, ktory wiszac szyję opasuje (di Collana) nazywają a po naszymu Kawalerowie albo Rycerze łańcuchowi.* Nikt do takiej godności przypuszczony być nie mógł oprócz Majestatu, Senátu y Szlachty. U nas zaś nie inaczey Oyczytym ięzykiem wyrazić można: *Kreować Kawalera*, tylko temi słowy: *Pasować na Rycerstwo*, iakoby się rzekło przepasać kogo na Rycerza albo Kawalera; ponieważ *Przepas* albo *Pas* w Słowiańskim ięzyku, w Łacińskim *Baltheum*, *Zonam*, znaczy. Przydawano przytym słowo *Rycerski* albo *Kawalerski*, iż takowe klejnoty walecznym tylko Woiennikom, dla wielkich zasług w boiu

y po-

y pokoju oświadczonych, ofobliwie iednak dla Heroiczney iakiey ákcyi ukoronowani Rekompensatorowie konferowali: *Gdyż u Gotthow Baltha toż samo zna-
czyło co u Łacinnikow Audax, u Polaków Odważny, za
świadeństwem Spelmanna in Glossario fol: 57.* Z tą lubo
nie szczegulne (nad Fenixa przecie ieśli wierzyć ma-
my) rzadsze, w starodawnych Historyach podobnych
inauguracyi czytamy przykłady. Jako bowiem czę-
ste używanie, tak zbytnia rzeczy drogich mnogość
traći swoię cenę. Wszakże za nic by były nicosza-
cowane Perły, gdyby się w lada stawie łowiły. Sama
tedy rzadkość pociągała ludzi do podziwienia, á po-
dziwienie sprawowało rewerencyą, kiedy przedniey-
szych wojennych Wodzow Rycerskiemi Łańcuchami
przepasywano. Tu ieść mieysce o takowych ozdo-
bach podług kazdey Nacyi manieri wynalezionych
cokolwiek namienić. W Hiszpanij Order *Balthei Mi-
litaris* to ieść przepasu Rycerskiego, tamecznym ięzy-
kiem rzeczony *de Banda*, álbo *szarpy* czyli *wstęgi* ie-
dwabney, którą Kawalerowie od ramienia iednego
pod drugie niżej pasa wiszącą nosili, sławny niegdy
bywał, iako się nie raz wspomniało. Kawalerowie
Świętego *Ursa* od *Fryderyka Szeza* Cesarza Rzym-
skiego kreowani, podczas inwestytury swoiey, zło-
tym Łańcuchem z przydanym metalem Niedźwiedzia

Danet.

reprezentującym, iako Rycerskim Pasem przepasywali się. Świadczy *Schonebeck*. Rycerzom *Złotej ostrogi* od Konstantyna Wielkiego (iako się wielom zda) instytuowanym, , przepasanie złote szerokie, to jest Łańcuch z Krzyżem ośmiokształnym na kształt Maltańskiego; od ktorego złota ostroga wiślała, na barki kładziono. Kawalerowie *Panny Maryi de Carduo* to jest od *Osetu* we Francyi, tudzież *Smoka*, w Arragonii, w Włoszech w Węgrzech, y w Niemczech, z dawnych czasów sławni; Przepasanie także Rycerskie, to jest Łańcuch z Krzyżem, za świadectwem tegoż *Schonebecka* odbierali. Co same słowa Zygmunta Cesarza pod czas installacyi Bazylego de *Colalto* na Kawalerię *Smoka* y *Stuły* objaśniają w następujący sens. *Ciebie ktorego własną ręką naszą, Rycerskim pasem, y Orderem naszym pod tytułem Smoka, tudzież zacnego Brata naszego Króla Arragońskiego, stuły albo Amfryzyi znakiem przyozdobiliśmy, &c.* Przepasanie to albo Pas, był to Łańcuch na sztycy złoty, z wiszącym wywroconego Smoka wyobrażeniem, pokonaną Hufsytow Herezyą symbolizującego. We Szwecyi (iuż się powiedziało) Order *Pasa Rycerskiego* y *Miecza* zażywał Łańcucha złotego z małych mieczyków złotych wzajemnie z sobą zpiętych, y niby krwawy pojedynk reprezentujących uformowanego. Kawalerowie

Krwie

Krwie Chrystusowej w Xięstwie Mantuańskim przy Cerymoniach przyięcia swęgo do Orderu, trzy razy Mieczem po barkach od Xiążęcia dotknięci, Przepasanie Rycerskie to iest *Łańcuch bogaty* odbierać zwykli: O wielorakich podobnych zwyczajach, każdy się doczytać może w Relacyach Historykow, dla czego też y nasz Polski Białego Orła łańcuchowy niegdy Order, y iego dystryngwuiący Kleynot, pod Imieniem *Baltbei Militaris* to iest *Przepasu* albo *Przepásania Rycerskiego*, za Panowania Kazimierza Wielkiego y Władysława Jagiełły, pamięć y ślad swoy zostawił u *Herburta*: Roku potym (powiada on) od Narodzenia Folio 222.
Paiskiego 1345, *Jan Czeski Krol Polakom wojnę wypowiedział*, y takim w prawdzie chciwego *animussu* zapalem, że lubo dla starości y prac ostabiał, nawet inż y drugie utracił oko, przecie z tym się chlubił, że nie wprzody umrze, aż się *Krakowskich murów zwycięska* dotknie ręka. Lecz mu w tym fortuna nie korrespon-dowała, bo szpetnie od Polakow porażony uciekać musiał. Dank tey chwalebney akcyi przyznano *Prandccie Galce* z *Herbu Odrowąż*, ktorego za to wielkimi podarunkami y *Przepasem Rycerskim* *Kazimierz upremiował*. Więc musieli bez wątpienia nie tylko tego samego, ale y innych też Kawalerow Polakow *Marsową dzielnością* sławniejszych, tak *Kazimierz* iako *Antecessorowie* iego do

go do podobnego dystynkcyi honoru przypuszczać. Po skończoney Piaśtowskiey Genealogicznej Linij na Kazimierzu Wielkim obięła Tron Polski Familia Węgierska, to iest Ludwik Krol Węgierski z rodzoney Siostry Kazimierza splotzony. Ten ledwo co Sarmacką Koroną Roku 1371. skronie swe opasał, zdiepty ponętą domowego Kraiu odiechał do Węgier, zostawiwszy Rząd zupełny w Polsce Matce swej Elżbiecie, która niewypowiedzianych nieszczęśliwości była okkazyą, uwiozszy co większa do Węgier Koronę Polską, y inne splendory Krolewskie; Rzadko potym Ludwik pokazywał się, owszem nákształt błyskawicy, ledwo tylko co zabłysnął, zaraz zwykł znikać, przez co wszelkie Rzeczypospolitey ozdoby nie znośnie szwankować musiały. Między takowemi tedy żałośnego mroku Swiata Polskiego nieszczęśliwościami, heroiczny też pod Imieniem *Przepasu Rycerskiego* ow Order, z całą Rzeczapospolitą zdał się być wespuł zagrzebiony; Lubo pod Władysławem Ludwika Sukcesorem, tyle razy upadły, znowu niby wskrzeszonym pokazuje się u *Herburta*, Woynę Krzyżacką opisuiaćego w nizey położone słowa. *W tym nieiaki Lufadczyk Dypold Kiekierycki nazwany, Żołnierz mężny od głowy do nog uzbroiony, wypadszy z szyku Nieprzyacielskiego, złożył natarczywa kopią do*
Krola

Krola, także też zbroynego, wzajemnie Krol swoje ku niemu obrocił, ale Zbigniew Oleśnicki, nie mając już in-szej broni, poprzedziwszy Krola (żeby własnym niebe-spieczeństwem Pańskie zastonił) z boku Dypolda w puł-złomaną dźdą ztracił z koma, którego Halabardnicy Krolewscy zaraz na tymże miejscu dobili. Tak odwa-żna y pamiętna Szlachetnego Młodzianá akcja, Krol potym wielkimi darami y Biskupstwem Krakow-skim nadgrodził; Ponieważ on do Duchownego stanu już na ten czas zamyslał, ofiarowany sobie Przepas Rycerski przyiac wymowil się. Poty Herburta relacya.

R O Z D Z I A Ł VII.

Pokazuje się zacność Orderu Polskiego ztąd, że był Nayiaśniejszym Osobom ofiarowany, y tytułem Kawaleron złotych od Historykon uczczony.

JEżeli się bez pochlebstwa przywary godzi mówić: Nie posłednia pochwała iest, wielkim podobać się Pá-nom; daleko bardziej bez podeyrzenia chluby śmiele powiem, iz niezmierny prawie Orderowi naszemu stał się z tąd honor, że Nayiaśniczemi tytułami iaśnie-iaćy Potenciáci, w osobliwszey mieli go estymacyi. Wszakże y małe rzeczy wielkiey nabywaią ceny,

M

gdy

gdy wielkich mają estymatorów. Wszelka moneta nie miałaby waloru swego ani kurrency u ludzi, gdy by istnym 'Twarzy Monarchow wyobrażeniem nie była uczczona. Naycelniejszy ta rzecz być musi, co do pozyskania siebie wielkich Kompetitorow po-
Fol. 113. ciąga żądze. Y tak za Zygmunta Pierwszego Kaźmierzowego Syna, Jagiełły Wnuka, Order Polski Xiążęcym Mitrom do otrzymania siebie czynił pragnienie, za świadectwem *Alexandra Gwagnina*, który pierwszą Xiążęcia Pruskiego inwestyturę, y na Rycerską Kawaleryą wywyższenie tak opisuie: Roku 1525. dnia 8. Kwietnia Pruska Prowincya administrowana dotad przez Zakonnych Rycerzow Krzyżakow, na ten czas świecki rząd przyjęła, y iak mowia sekularyzowana została. Albrycht bowiem Brandeburski Margrabia, w porządku trzydziesty czwarty y ostatni Mistrz Krzyżakow, wojnę z Polakami zprzykrzywszy długą, a widząc że trudno było przeciw wódzcie płynąć, przeiednać sobie Krola, przez medycacya Braci y Kolligatow starał się: Co otrzymawszy przyjechał w prętkę do Krakowa, y wykonał tam przy obecności Xiążat solenną przysięgę Krolowi Polskiemu Zygmunтови, na Maieście umyślnie sporządzonym w Rynku Krakowskim siedzacemu, y wszystkimi ozdobami Krolewskimi przyodzianemu. Gdzie wspomnionego Albrychta Margrabię Brandeburskiego

skiego, po wypełnionym publicznie iuramentie, Krol Zygmunt Xiążęciem Pruskim, y Kawalerem oraz (iako zo- Fol. 308.
 via) złotym kreował: Zgadzaia się z tą relacją Salo- Vap. f. 29.
 mon Neugebauer, y Wapowski w Historyi Polskiej; Owszem pierwszy to przydał, że przy ceremoniach Hołdu álbo Inwestytury, berłowładna Zygmunta ręka na szyię pomienionego Xiążęcia wspaniała Kawalerski Łańcuch włożyła. Do teyże sentencyi przypada często namieniony Schonebeck, opisuiąc Krzyżacką Historyą, y tak mowi: Na ten czas odebrał Krol Polski przysięgę od wielkiego Mistrza klęczącego y Braci iego na wierność, ktorego Xiążęciem w Prusiech postawił, y na nowo Kawalerem kreował, zawiesiwszy na szyię iego Łańcuch złoty, y nadawszy Xięstwo Pruskie herbem Orła Czarnego. Szczycił się podobnym sposobem Dom Telefuzow w Woiewodztwie Podolskim zacny, iż ieden z nich za otrzymane w wojennych expedycyach Łaury Łańcuchem złotym z poważnym znakiem Orła postaci, od tegoż Krola był przepasany, który to za nie oszacowany kleynot w Domowym skarbu Potomkowie konserwowali: Y za panowania Zygmunta Augusta, prawego po Oycu Sukcessora, nie tajne były tegoż Orderu ślady, Xiążęciami stopami naznaczone. Gdy Relacya przytomnego świadka tegoż Gwagnina y Rycerza na ten czas między wielą innemi izlachtetnemi

ludźmi pasowanego, opisującego zaś hołdowniczą Inwestyturę Fryderyka Albrychta na Kawaleryą, y na Xięstwo w Prusiech, Sukcesyynym po Albrychcie Oycu porządkiem na niego spadłe, godnym wiary piorem 30 formalnie wyraziła. Roku 1569. Miesiąca *Lipca* na Seymie walnym w Lublinie Albrycht Fryderyk Margrabia Brandeburski, Albrychta wspomnianego Xiążęcia Pruskiego Syn, po Oycu to Xięstwo spadłe mający, przysięgę Krolowi Polskiemu wykonał takowym sposobem: *Dnia 19. Miesiąca Lipca* ozdobny Tron albo iako zowią Maiestat Krolewski blawatem, y drogiemi dywanami obity, na przedmieściu Lubelskim Kosztownie wystawiono, gdzie Krol siedzieć miał. Konkurs ludzi na tym placu był niezrachowany, napełnione bowiem nim były drogi, y wszystkie ulice, którędy iść miano. Każdy się starał w nayprzystoynieyszym odzieniu y rynsztunku pokazać się. Tym czasem Krol z Zamku na Tron ruszył się wielką y wspaniałą Senatorow y Urzędnikow Krolestwa całego otoczony Koroną. Przy asystencyi zaś pryncypalnieyszych Dygnitarzow y Dworzan, okazała y dużą Chorągiew białą, nowemu Xiążęciu podług zwyczaju z innemi Insigniami destynowaną nosił *Erazm Dębiński* Syn Kanclerza Koronnego, potym Krol zboczył do pewnego Domu od przy-

przygotowanego Maieſtatu poblifzſzego, gdzie wdział na ſię ubior Krolewſki, to ieſt ſandały złote, Dalmatykę białą, Kapę bogatą, Koronę kamieniami drogiemi miſternie ſadzoną, przy tym rękawice pierſcieniami y kleynotami ozdobione. Uſtroiony tym, wſpaniałym ubiorem Krol ruſzył ſię ku *Theatrum*, idąc między Jakubem Uchańſkim Arcybiskupem Gnieźnieńſkim Prymaſem, y Padniewſkim Biskupem Krakowſkim, przy liczney frekwencyi w przedzie y w tyle pierwſzych Panow y Senatorow tak Duchownych iako Swieckich; poprzedzał Krola z dobytym mieczem oboſiecznym Miecznik Koronny *Fędrzey Zborowſki*, Jabłko złote z krzyżykiem niioſł, *Piorr Zborowſki* Woiewoda Sandomirſki, á Berło *Stanisław Myſzkowſki* Woiewoda Krakowſki Skoro Krol zaſiadł na Maieſtaście, Czterech Graffow Niemieckich z Prus, Jmieniem Xiążęcia ſwego z uniżonością przyklęknąwſzy przyſtąpili, y ieden z nich miał mowę zacząną do Jęgo Krolewſkiey Moſci; po ktorey zkończoney, Krol czterech znacznych Panow ſwoich z Niemieckimi Legatami po Xiążęcia Pruſkiego wyprawil. Przyſzedſzy tedy Xiąże *Albrycht Fryderyk* wyſmienitą wymową miał Oracyą do Krola, ołobliwſzą wierność, poſłuſzeńſtwo, y podległość oſwiadczać: Odpowiedziano Xiążęciu y Jęgo Konſy-

liarzom od Tronu po Łacinie, upewnniając tak samego Xiążęcia, iako wszystkich Poddanych, Panow, y Rady Jego o Faworach, Łasce Krolewskiej, y wszelakiej obronie. To skończywszy przystąpił Xiąże do Tronu, gdzie pokłękawszy nogi Krolewskie z wielką rewerencyą obłapił, tudzież z rąk Jego Chorągiew białą z Czarnym Orłem Litery *S y A* związane na piersiach mającym odebrał; oraz przez usta Maiestatu był instytuowany temi słowy: *My Zygmunt August KROL przychylaiac się do Waszey prośby y Poddanych Waszych podaiemy y pozwalamy Prześwietności Twoiey, iakośmy Rodzicowi Twemu Prześwietnemu podali Hołdowniczym Prawem, Ziemie, Miasta Miasieczka, y Zamki w Prusiech, y na też same Prześwietności Twoiey daiemy Inwestyturę, przez podanie tey Chorągwi, y tak Was utwierdzamy z łaski y dobrotliwości Naszey, która ku Prześwietności Twoiey iako Wnukowi Naszemu nayukochańszemu świadczemy; Spodźiewaiac się, że tey dobroci Naszey Prześwietność Twoia przy należytey wierności pamiętna będzieysz. Xiąże za tym Pruskie koniec Chorągwi trzymając, na Ewangelij położył palce, y temi przysięgał słowy. Ja Albrycht Fryderyk Margrabia Brandeburski, w Prusiech, Szczeciński, Pomorski, Słowiński, Kaszubski, Rugij Xiąże, Burgrabia Noremberski, obiecuję y przysięgam, iż Nay-
iasniey-*

jaśnieyszemu Monarsze Panu, Panu Zygmuntowi Au-
gustowi Krolowi Polskiemu niezwyciężonemu, Wielkiemu
Xiążęciu Litewskiemu, Ruskemu y wszystkich Ziem
Pruskich Panu y Dziedzicowi, iako memu naturalne-
mu y Dziedzicznemu Panu, y Jego Krolewskiej Mści
Dziedzicom y Sukcessorom Krolom, y Krolestwu Pol-
skiemu, wiernym y posłusznym będę, o Dobro Jego Kro-
lewskiej Mości Maiestatu, Sukcessorom y całego Krole-
stwa Polskiego starać się będę, wszelkicy szkody prze-
strzegać będę, to wszystko czyniac co do wiernego Wa-
zalla y Holdownika należy. Na czym mi Boże pomoż,
y Święta Jego Ewangelia. Po takowey przysiędze
Krol wziął miecz obościczny od Miecznika Koronne-
go Pana Jędrzeia Zborowskiego, y nowego Xiążęcia po-
dług zwyczaju nachylonego trzy razy przepasał mo-
wiąc: Przypasuy ten miecz na lędźwie twoie iak nay-
mocniey. Potym mu Łańcuch złoty godny Krolew-
skiej Magnificencyi na szyję włożył. Toż Bielski w
Kronice Polskiej iasnie wyraża. Pod Seym w Lublinie
walny (mowi on) Roku 1569. dnia 19 Czerwca. Al-
brycht Fryderyk Margrabia Brandeburski, drugi Xiąże
w Prusiech, przysięgł na hołd Augustowi Krolowi na
Tronie siedzacemu. Gdzie Jego samego, y innych wiele
przy nim Krol Kawalerow kreował. Chwałkowski też
wspomina w Historyi Pruskiej po Polsku pisaney, nie
 tylko

tylko Albrychta Xiążęcia promocyą do preeminencyi Kawalerskiej, y że był trzy razy po barkach mieczem dotknięty od Krola, tudzież złotym Łańcuchem udarowany, ale też y innych twierdzi być nie mało tak z Polskich, iako Cudzoziemskich Pánów podobnie promowowanych, y równą prerogatywą uczczonych. Pewnie Xiążę Albrycht Fryderyk z Krolow Polskich krwie pochodzący, nie inszego iakiego Orderu Łańcuchem y znakami, chyba starożytnego Polskiego być mógł ozdobionym y przepasanym; Ponieważ wszystkim wiadomo, że ten tylko ieden Order w Polskim Krolestwie niegdy iaśniał, y sami tylko Krolowie Polscy mają konferowania onego mocy y Prawo. Nie posłednieyszy od wspomnionych, sławny *Stefan Krol Domowi Sapieżyńskiemu* oświadczył fawor, kiedy *Frédérica* Pierwszego tego Imienia *Sapiehę*, wprzód Xiężny Czarторыskiej, a potym Dębińskiej Kasztelana Krakowskiego Wnuczki Małżonka, w komput Kawalerow Rycerskim Łańcuchem nadanych przyiąć raczył. Zasłużył on na takowy respekt, pamiętnym na potomne wieki zwycięstwem pod Wędą w Inflanciech, z małą liczbą ludzi, Dwadzieścia Cztery Tyśiące Moskwy szczerem zbiwszy y Oboz cały potężnego Nieprzyjaciela zabrawszy sprawiedliwy tedy zasług Heroicznych szacownik
owżem

wszem z własnego Imienia *Koronniacy Stefan*, Łań-
 uchem złotym z wiszącym Krolestwa kleynotem,
 egalizować go nie zaniechał, konferowawszy potym
 niby w przydatku Senatorskie Krześła; Jako to Wen-
 ickie, Połockie, na koniec Smoleńskie Woiewodz-
 a, nad to Hetmańską W. X. L. Buławę, Rzeczyckie
 y Rumborskie Starostwa. Zeby zaś tym lepiej wia-
 domo było; iż Zygmunt August z affektu osobliwe-
 go offiarował Fryderykowi Albrychtowi bliskiemu
 Wnukowi swojemu Kawalerskie ornamenta, wątpić
 nie trzeba, że promocya albo kreowanie Kawalerow,
 od iedynego Krolow upodobania y Łaski dobrowol-
 nie udzielaiącey się zawisła. Czego dowodem *Zy-*
gmunt Trzeci Krol Polski, ten lubo publicznie z so-
 lenną Cerymonią, y z przepyszną pompą przyimował
 nośd na Xięstwo Pruskie, od Jana Zygmunta Brande-
 bourczyka, przecie go do preeminencyi Rycerskiej nie
 wywyższył, ani kogo innego tym honorem nie ura-
 czył, iako Author Prawa Prus Xiążęcych iasnie wyra-
 za; że *Krol Zygmunt Trzeci* nikogo w ten czas *Kawa-*
lerem nie kreował, y nie pasował. Tym czasem ktoby
 nie pytał o przyczynę, czemu poślednieyszy Krolowie
 Polscy, ani sami wznowionego tyle razy Oyczystego
 Orderu nie nosili? ani drugim udzielali, moim zdaniem
 nie infza będzie racya, tylko że wszyscy prawie Kro-
 N lowie

Supplem:
Morerij
Hollandicū
sub Ordine
Perijscelidij

lowie obcym Orderom sami inkorporowani byli. Pe-
cząwszy bowiem od Kaźmierza Jagiellowicza Kawa-
lera *S. Jerzego* albo *Podwiązki*, w Anglij dotąd kwi-
tnący, tudzież od Syna Jego Zygmunta Pierwszego,
y od Wnuka Zygmunta Augusta, następujących po
Henryku y Stefanie Czterech Krolow, *Złotego Runa*
Kawalerow liczymy; iako to Zygmunta Trzeciego,
Władysława Czwartego, Jana Kaźmierza, y Michała
Pierwszego, ani godna rzecz podziwienia, że za po-
stronnemi ubiegając się domowych ozdób zaniedbali;
owszem takowe z obcemi Potentatami chwytając zto-
warzyszenia, miły własnego Krolestwa pokoy, burz-
liwym częstokroć zawikłali zamieszaniem. Tak Ze-
brzydowska Konfederacya obowiązana podobnym
związkiem z postronnemi przyjaźń, Zygmunтови
Trzeciemu ufzczypliwie wyrzucała. Nie byli wolni
od takowychże zarzutow Władysław Czwarty, y Jan
Kaźmierz; Michałowi Krolowi rownie przyięty bez
wiedzy Rzeczypospolitey Order *Złotego Runa*, dość
wymawiał Prażmowski Prymas na Senatorskiey ra-
dzie; Mniey dyskretnieyszą censure odniósł y Jan
Trzeci, dla konferowanego sobie od Krola Franeu-
skiego Orderu *S. Ducha*; zagraniczne bowiem takie
Insignia y znaki, podaią u własnych Poddanych w
suspicyą prywatney Kointelligencyi Krolow Polskich
y Narod

y Narod wrodzoną nader kochający wolność, zagroż-
 nicznym Potencyom nie iako czynią podległym. Da-
 leko tedy lepiej y pożyteczniej do utrzymania wza-
 jemney między stanami konfidencyi byłoby, wła-
 sny starożytny Order, żadnemu z Cudzoziemskich
 sławy splendorem nieustępujący konserwować, niżeli
 przywożne z kąd inąd prowadzać, nie bez znaczne-
 go uszczerbku powinney od Poddanych Monarchom
 swoim życzliwości, y wzruszenia Publicznego Pokoju
 samego Krolestwa. Miłość ieść to rzecz podeyrzenia
 boiaźni pełna, iak się prętko postrzeże być prze-
 ieśioną do obcych, w *zelotypia* odmienia się. Luboć
 ostrożna Zygmunta Trzeciego przezorność, ku koń-
 cowi Panowania, tę censury notę zgładzić nieiako usi-
 łowała, y poufałszą podległych Prowincyi miłość
 ładysławowi Synowi zostawić nie zaniechała; A to
 rzez przywrocenie Domowego Orderu. Albowiem
 a portrećie Albrychta *Radziwiła* Kanclerza W. X. L.
 Białey konserwowanym, y na Obrazie *Każimie-*
za Lwa Sapiehy tegoż Xięstwa potym Podkanclerze-
 go w Zamku Kodeńskim złożonym, po dziś dzień
 wydaie się na piersiach każdego z nich ozdabiający
 niegdy żyjących Łańcuch złoty z Orłem Białym, kto-
 rego spony trzymają Cyrkuł także złoty na dwóch
 Łańcuszkach mnieyszych zawieszony. Obligowani

znać byli (*ile domyslić się można*) przez takowy symbolizujący ornament Rycerze godne wieczności przez cyrkuł wyrażoney , za Wiarę , Oyczyznę , y Kroła czynić akcye , nie mniej przyzwoite , y zbawieniu duszy potrzebne mieć obyczaje. Inaczey co pomoże przez cały wiek służyć światowey próżności , żadnego nie poświęciwszy momentu szczęśliwey wieczności. Wielka część wieku mowi *Stoik* ginie u próżniących , większa u źle czyniących , największa u co innego czyniących. Jakoż nie to czyniemy , co czynić mamy , kiedy w biegu śmiertelnego życia , do sfery nieśmiertelnego szczęścia nie dążemy. Na koniec starożytność oryginalna Orderu naszego , może się nowym dokumentem gruntownie probować , że współwieczni wszyscy Senatorowie , y więksi Urzędnicy , ktorych teraz Ministrami zowiemy , Łańcuchy złote na piersiach albo przez pierśi od ramienia wiązające noszywali ; Co oczewiście widzieć się dostaie na starodawnych Obrazach y posągach. Y teraz nawet Pieczętarze Duchowni , polki na Biskupią godność nie postapia , złotemi Łańcuchami przepasuią się. Między infzemi pomnie słyszana od Xiążęcia Jmści Kazimierza Czartoryskiego terazniejszego Kasztelana Wileńskiego , iako powagą Osoby ztwardzoną , tak żadney wątpliwości nie podległą relacyą , że w starym

Zam.

Zamku Warszawskim pewną widział Xięgę z reszty Biblioteki ostatnich Xiążąt Mazowieckich, z Krolewskiego Piaśtów rodu pochodzących, w ktorey wydrukowany był Herb tychże Xiążąt, złotym Łańcuchem misternie reprezentowanym otoczony, od ktorego *Białego Orła* wyobrażenie wisiało. Przydał y to że takowa Relacya doszła do uszu Nayiaśnieyszego Krola Jegomości *Augusta Wtorego* szczęśliwie nam Panującego, y że dała mu skuteczny pochop, do wznowienia tegoż starożytnego Orderu. Umyślnie zatym wraz zakupioną przykładow wielorakość zebraliśmy, áżby starożytność y godność zacnego Orderu naszego tym dowodniey Światu była wiadoma. Bardziey bowiem do przyięcia ludzkiey wiary pewności, wzruszamy się przykładami, á nizeli słowy.

R O Z D Z A Ł VIII.

*O Rycerzach na zaiutrz po Koronacyi
od Krolow Polskich w Rynku Kra-
kowskim pasowanych.*

Generálny zwyczaj iakoby prawem Narodow utwierdzony, moc nieodbitcy otrzymał cerymonij; iż Krolowie, mianowicie przez wolne głosy na Tron wywyższeni, przy Koronacyi swoiey, na Ry-

cerstwo wielu zasłużonych pasować zwykli. Y tak
 Cesarze Rzymscy, jeżeli w *Aquisgranie* koronują się,
 po zakończonym ákcie Koronacyim, wzięwszy na
 się ubior CesarSKI y zasiadłszy na Krześle, mieczem
 Karola Wielkiego różnych *Grafow*, y *Baronow* Pań-
 stwa Rzymskiego na to wybranych *Rycerzami złotemi*
 kreują. Tenże zwyczaj Krolowie Węgierscy zachowują,
 czyniąc *Kawalerow S. Stefana*, podobnie y Polscy Krolowie pod czas swej Koronacyi,
Rycerzow złotych przepasują. Co wyraża *Kromer* w
Historyi o położeniu y Narodzie Polskim, następującemi słowy. *Trzeciego dnia z solenną znowu pompą ukoronowany Krol konno iedzie na Rynek Miasta mając Swieckich Senatorow przed sobą, á Duchownych za sobą, z których Pryncypalmieysí Swieccy, Jabłko, Sceptrum, y dobyty miecz tuż przed nim niosą. Tam już przygotoiwane Theatrum wyniosłe bywa, na którym Krol Maiestat zasiada, á Senat zaś troche niżej wkoło; potym powstawszy mieczem ná cztery części Swiata tłyłka, y znowu siadłszy, tymże samym niektóre Osoby do tego destynowane, po trzy razy między łopatki z letka uderza, y tak Rycerzami złotemi krewie álbo przepasuje.* W tym iednak ostrzegam, iż wielka iest między Kawalerami *Pasa Rycerskiego* pod *Każimierzem Wielkim* rozdawanego, „tudzież między
 same-

samemi *Rycerzami złotemi* dystrynkcyą, owszem differencyą. Gdyż iako insza jest światłość Słońca, insza Miesiąca, a insza gwiazd, tak owi Kawalerowie, o których w przeszłych Rozdziałach mowiło się, od tych o których teraz mowiemy, nie tylko dawnością czaśu, ale y inne mi okolicznościami cale są różni. Tym bowiem pospolicie z Miecyskiego stanu wybranym konferowana niby to Rycerska prerogatywa, nadać wespół z potomkami ich moc nabywania y trzymania Dobr Ziemijskich, podług pospolitego Szlacheckiego Prawa, tamci zaś, nie tylko Swietnym, ale też Nayaśniejszym Antecessorow urodzeniem oświeceni (iako się w blisko przeszłym namieniło Rozdziale) oprócz wolnego używania zacnych Kawalerskich znakow, wspanialszego przez to Rodowitości swoiey nie nabywali splendoru, potym przyięci bywaią do Orderu w innych czaśach oprócz Koronacyinych cerymonij, z inszych miar nie pospolitemi godnościami ozdobię. A zaś Rycerzom z Miecyskiej kondycyi wybranym, przez samego tylko Miecza uderzenie w Krakowie pasowanym, żaden Łańcuch, żadne ostrogi, albo miecz, ani żadne znaki do oczewistego noszenia nie dają się, owszem też same pozwolenie trzymania Dobr Ziemijskich, mniej jest skuteczne, chyba przez Konstytucyą Seymową potwierdzone.

Naydu-

Nayduie się w Konstytucyach na karćie 55. Konfirmacya podobnego przywileju na *Rycerstwo złote* pod Rokiem 1676. w takowy sens: *Maiac zaleconego w załugach Nayiasnieyszych Antecessorow naszych, y Osoby Naszey Krolewskiej, Jana Kazimierza Laurego, ktoregośmy na szczęśliwey Koronacyi Naszey Equitem aurtum z łaski Naszey uczynili; Przywilej Osobie Jego od nas dany, temu honorowi służacy presenti lege approbuiemy.* Bardziey tedy tacy są tytularni, nizeli realni Rycerze, każdy zaś Krol niektorych z Mieszczan Krakowskich (ktorych iuż dawniey Bolesław wstydlivy y inni Xiążęta Polscy, za wierną obronę Zamku *Wawellu*, Prawem Maydeburskim, pewnemi przywilejami y exempcyami nadali) y innych Cudzoziemcow w Woiennych dziełach wyprobowanych, za zaleceniem Hetmanow pomienionemi łaski dokumentami kontentuię. Nie tak iednak do Eminencyi iakowego Orderu, iako do wolności dzierżenia dobra nie ruchome w Koronie wraz z ich Sukcessorami przypuszcza. Przywilej podobnego nadania zasłużonym *Consa* albo *Bellony* wychowańcom wydawany więc bywał, nie pod Koronną Pieczęcią, ale pod partykularną to iest Maiestatową, Krola w koronie z iablkiem y Berłem na Thronie siedzącego wyrażającą. Atoli widziałem teraz Pieczęć Koronną wyciśnioną u iakowego nadania

nia, które tu dla ukontentowania ciekawego Czytel-
nika wypisuję. *AUGUST II.* z Bożey łaski Krol
olski, Wielkie Xiąże Litewskie, Pruskie, Mazowieckie,
Zmayskie, Kijowskie, Włotyńskie, Podolskie, Smoleń-
skie, Siewierskie Czernichowskie, y Elektor Saski. Na-
ieczna rzeczy pamięć. Oznaymujemy wszystkim
każdemu teraz y ná potym żyjącym ludziom komu
o tym wiedzieć należy. Wspaniałey Monarchow wła-
zy y szczęśliwości, nic przystoynieyszego być nie
sądziemy, iako ludzi dobrze w Rzeczypospolitey zaflu-
żonych, osobliwemi faworami y szczodrobliwością
Krolewską rekompensować. Tym bowiem godnych
Obywatelów pociągnione ánimusz, do znacznych y
wiernych cnoty dania dowodow zachęcaią się, gdy
chotnym y nieustannym do walecznych akcyi przy-
kładają się staraniem, czym y Krolewskie zmacnia-
ją się Throny, y każdego poćciwego y dobrego wspa-
iały umysł, do odważnych dzieł doskonałości, tu-
zież do Rycerskich za Wiarę, y Oyczyznę odwag-
iękłości, snadniey się wzbudza. Ponieważ do
ielkich rzeczy stworzona dusza, żadnemi nie ści-
sniona granicami, chćiwym nieśmiertelney sławy
abyćia pałając pragnieniem, wszelkim do pozyska-
ia Monárchow łaskowości dąży usiłowaniem; áże-
y, by też przez życia y fortun stratę pomyslnym
do niey przyść mogła krokiem. Ná ktorey otrzy-

manie, zbroynych chorągwi pułki krwią własną zbroczone iedynie zapalają się, ostre dobywają się szable, y hoyney krwie nie oszczędzają się potoki. Przeto skorośmy na Thron Państwa szczęśliwie wywyższeni, y z providencyi Boskiej powołani zostali, zważając coby naybardziej wspaniałości Naszey Krolewskiej przystało, za rzecz słuszną sądziemy, áżebyśmy dobrze zasłużonych w Oyczyźnie Synow, hoyną łask Naszych opatrzyli dystrybutą. Z takowych liczby, gdy nam dobrze iestwiadoma szlachetnego y sławetnego *Jakuba Gryna*, ku nam y Nayiaśnieyszym Antecessorom Naszym do wszelkich zasług ochota, álbowiem od młodego wieku w cnoćie wychowany, skoro doyrzalsze począł smakować teyże cnoty powaby, słodyczą swobod w naywolnieyszym Krolestwie pociągniony, temu *Bellony* konsekrował się rzemiosłu, ktoregoby experyencyą naycelnieyszey y nieoszacowaney mógł dostąpić wolności, ná tę mocną zarabiając usilnością, w rożnych expedycyach Woiennych pod Nayiaśnieyszemi Antecessorami Naszemi Janem Kaźmierzem, Michałem, y Janem Trzecim mężnie stawał, y w nich dzielność swoię przeciwko rebellizującym Kozakom na Ukrainie, tudzież przeciwko Turkom y Tatarom na Podolu, w bitwie Choćimskiej, w dobywaniu Pawołoczy y Baru, w oblężeniu Zorawieńskim, iako też we wszelkich innych okkazyach Marśowych, ktore były w Wę-
grzech

grzech pod Strygonem; y gdzieindziej po uwolnieniu Wiednia od oblężenia, tak dalece pokazał, iż nie tylko w Woysku Koronnym Kapitańską był regalizowany szarzą, ale też y u nas do tey przyszedł konfideracyi, że go na początku Panowania Naszego, hoyney nadgrody nadaniem ozdobić umysłiliśmy, na ten czas gdyśmy na zaiutrz po szczęśliwey Koronacyi Naszey na Theatrum w Rynku Krakowskim wystawionym zaśiedli, y tam dobroćliwości Naszey ku zaśluzonym otworzyli skarby; za rzecz tedy słuszną przerzeczonego Szlachetnego Jakuba Gryna Kapitana w Woysku, nabytą własnym potem cnotą załeczonego, Nam y Maieństawi Naszemu Krolewskiemu, w ochotney usłudze przychylnego, Krolewskiey Munificencyi faworami przyozdobić sądziliśmy; iakoż na dniu pomienionym 16. *Września*, Roku terazniejszego, Krolewskiemu przyodzieni znakami, gdyśmy od Magistratu Miasta Naszego Krakowskiego podług zwyczaju przysięgę odbierali na Theatrum publicznym, przed *Thronem Naszym nachylonego, trojakim uderzeniem miecza naszego Krolewskiego, Rycerzem go złotym wespół z Sukcessorami ze krwi Jego pochodzącemi kredealiliśmy, Prawami y prerogatywami Rycerskiemi nadaliśmy; oraz aby Dobra wszelakie Ziemskie, wolno y słuszenie trzymać, dzierżać, podług upodobania swego kupować, y iako chcieć szafować, on y Sukcesso-*

rowie Jego mogli, obyczaiem inney Szlachty Polskiej; zgodnych y sposobnych być ninieyszym Przywileiem uznaiemy. Co wszystko wyżej wyrażone za rzecz pewną y mocną mieć życząc, do wiadomości wszelkich Krolestwa Naszego Państw, Magistratow, y Urzędow, Duchownych, y Swieckich y wszelkich innych donieść chcemy; Jakoż y donosiemy przez ten list, przykazując wszystkim y każdemu z osobna: od sąsiadow zaś naszych, y innych Panowaniu Naszemu nie podległych mile żadaiąc, áżeby przerzeczonego Szlachetnego Jakuba Gryna Kapitana, y wszystkich od niego prawych Sukcesorow, nie tylko za prawdziwych y rzetelnych Rycerzow złotych przyimowali, ále też im żadnym słowem y uczynkiem w niwczym nie uwłaczali, owsem przyiaźń y przychyłność oświadczali, do Honorow konkurrującym pomagali, by namniey cudzey cności nie zazdroszcząc, dla powabu własney do podobnych zasług. Dla czego, dla lepszey wiary, ten List ręką Naszą podpisałiśmy, y Pieczęć Koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Datt w Krakowie pod czas szczęśliwey Koronacyi Naszey Dnia 18. Września Roku 1697. Panowania Naszego Roku 1.

AUGUST KROL.

(L. S.)

*M. z Tęczyna Ossolinski, Chorąży Drobiecki
Sekretarz Pieczęci W. iększey Koronney.*

ZWażywszy blisko położonego Przywileiu słowa, iasnie widzieć każdy może, iako w przezroczy-
 stym zwierciadła kryształe, iż ci wszelacy wyższej
 kondycyi Kompetytorowie, których po Koronacyi
 na Rynku Krakowskim Krolowie Polscy zwykli mie-
 czem pasować, nazywaią się w prawdzie pospolicie
Rycerzami złotemi, ale iak Niebo od ziemi, tak są ro-
 żni od tych, których Zygmunt Pierwszy y August,
 pod czas odbierania hołdu Xiążąt Pruskich kreowali,
 tych bowiem same urodzenia szczęście, y niewątpli-
 wa Szlachetności zacność nad prostą kondycyą wy-
 niosła. Y dla tego dawano im mianowicie Xiążęciu
 Pruskiemu, y innym znacznym ludziom Polskim y
 Grafom Niemieckim, ná pomnożenie większey go-
 dności Łańcuch złoty, iako starożytny Orderu Pol-
 skiego kleynot, tamci zaś nie tak do zgromadzenia
 osobliwshemi znakami dystryngwowanego, iako do
 komputu niby uprzywileiowanych Państwa mie-
 szkańcow, bez żadnego iednak powierzchnych
 ozdób, y innych znacznych stanowi Szla-
 checkiemu służących prerogatyw nada-
 nia, przypuszczeni bywaią.

R O Z D Z I A Ł IX.

*O Reinstytucyi Orderu Polskiego Białego
Orła, pod tytułem y protekcyą Imienia
Boga Rodzicy Panny, Niepokalanie
Poczętej.*

O Trębująca prawdziwie álbo opak ákcye ludzkie głośnaśława, miaśto trąby mowiącym piorem Histo- rykow opatrzona ieszcze w uszach potomności nie zamilkła, iakim ochoty zapalem, Władysław Czwarty Krol Polski Portę Ottomanśką áttakować umyslił, pomyslnemi mianowicie początkami otrzymanego nad *Osmanem* zwycięśłwa zachęcony. Połowę ten zrobił, kto dobrze zaczął. Pospolicie początek z koncem ma swoię konnexusy: Y iako z wśchodzącego Słońca całego dnia pogoda może się miarkować, tak od dobrych mocnego przedśiewzięcia początkow fortunne sukcesśa rokuujemy. Do tego heroiczny niezwyćię- żonego Władysława duch zmierzał, áżeby co dobrze poczał, podobnym dokończył skutkiem. Ztąd wyniknęła owa chwalebna, z Cesarzem Rzymśkim, Moskwą y Wenetami liga; Tą intencyą Dwakroć sto Tysięcy Kozakow umowiono. Grecy przez sekre- tne porozumienie się na Krolewśką stronę przecią-

gnieni,

VLADISLAVS IV. D. G. REX POLONIAE M.
DUX LIT. RVSS. PRVS. MAS. SAMO. LIV. NEC.
NON. SVEC. GOT. VAND. REX et;

ALPHABETICAL INDEX
OF THE
LIBRARY OF THE
UNITED STATES DEPARTMENT OF AGRICULTURE
WASHINGTON, D. C.
1914

gnieni, przy tym własnym kosztem, znaczne zaciążniono Woysko. Nic mu więcęcy do tak pięknego dzieła dokończenia nie dostawało, tylko iednostaynego Rzeczypospolitey zezwolenia, od ktorey nie więcęcy iako Trzydzieści Tysięcy Woyska mieć potrzebował. Zycząc zaś w spólney Oyczyzny Synow gorętszą wmówić do Heroicznych odwag ochotę przeciwko okrutnemu Jmienia Chrześciańskiego Nieprzyiacielowi, postanowił Rycerski Order pod tytułem Najswiętszey MARYI Panny Niepokalanie Poczętey, chcąc niby hardym brzydkiego Othomanow Mieściąca rogom, tą ktora iest piękna iako Xiężyc zaściwić się. Opisał przytym tenże Krol MARYI Rycerstwo pewnemi ustawami, podług ktorych powinni byli nościć na piersiach Łańcuch złoty z Krzyżem ośmrokatym, na iedney stronie Obraz Niepokalanie Poczętey Panny, na drugiey *Orła Białego z rozpiętymi* *Joannes* *Charisius.* *skrzydłami* reprezentuiącym. Takowemi znakami Heroiczne ozdabiać y uzbraiać piersi, coż innego było? iezeli nie wzniecić z fundamentu prawie starożytny Order Polski, tyle razy ruinie bliski, pod trwałą naysilniejszey Nieba Krolowey protekcyą. Jeden bowiem Rycerz, wielom rowna się pułkom, który ma stawiający przy sobie Oboz w szyku silny. Naysilniejsza to iest Forteca, osobliwa opieka Bogarodzicy.

dżicy. Jest ona wieżą najsławniejszą, z ktorey 1000. wi-
 śi puklerzow, owszem wszytek zbroynego Rycerstwa
 rynsztunck. Należy przeto na tym mieyscu pryncypal-
 nieysze pomienionego Orderu reguły krotko wyrazić,
 wyięte z Xięgi w Rzymie drukowaney pod tytułem :
Ustawy zacnego y Heroicznego Orderu Kawalerow Nie-
pokalaney Panny.

W Imię Pańskie Amen.

Władysław IV. z Bożej łaski KROL Polski,
 Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Ma-
 zowieckie, Zmuydzkie, Inflantkie, Siewierskie, y
 Czernichowskie; tudzież Szwedzki, Gottski, Wan-
 dalcki, Dziedziczny Krol, obrany Wielkie Xiążę
 Moskiewskie.

NA wieczną rzeczy pamięć; Czyniemy wiadomo,
 iż iak prętko wolnemi y zgodnemi Polskiego y
 Litewskiego Narodu głosami, na Tronie Przodkow
 Naszych zaśiedliśmy, y ow miecz tak wielu święto-
 bliwych Prædecefforow Naszych tryumfami znakomi-
 ty, z rąk Biskupich odebrany przy samych Ołtarzach
 Świętych do boku Naszego przypafaliśmy; do tego
 naypierwszą starania Naszego chęć obrociliśmy, áże-
 byśmy

byśmy wszelkie poddanych Naszych w Woennym
 unście ćwiczenie, od honoru y chwały Maieſtatu
 oſkiego zaczynali. Albowiem walecznego Narodu
 ierſi, którym Bog za Wodza Nas naznaczyć raczył,
 zadnemi murami, ani twierdzami nie zaſłonię, bez
 artykularney Boga opatrzności, otwarte Pańſtw Na-
 ſzych pola, gołą tylko zaſłonić mężnością, y uzbroio-
 e Nieprzyjaciół natąrczywoſci przełamać mnię po-
 raſią. Jm zaś więcey z Nieba potrzebuia, y odbie-
 aia pomocy, tym gorliwiey przy pokornej poboż-
 noſci, oczekiwać winne gornych ſił ſukkurſu, y
 ubo wſzyſtka Szlachta, Rycerską iako powinność tak
 godność wypełnia, y mało ſię nayduie, kto-
 zyby w domu nie w Obozach młode lata trawili, atoli
 ci których wſpaniały umyſł y zacięta mężność, nie
 tylko innych naśladować, ale też im kaſauzować,
 ani częſć wieku iaką, lecz całe życie ſławie konſekro-
 wać oblię, o też ſamę Nieba pomoc oſobliwym
 ſpoſobem ſtarać ſię maia. Takowych tedy pierſi
 ſtraſznym Pogańſtwu Krzyża Świętego puklerzem
 uzbroić chcemy, poſtanawiaiać Order, który na
 hwałę Boga Naywyżſzego, y na honor naychwale-
 nieyſzey Mátki Jego funduiemy. Naznaczywſzy
 pewną liczbę Rycerzow ze krwi Szlacheckiey,
 którzy Orderu Rycerskiego Kawalerami, pod tytułem

Niepokalancy Panny, aby się nazywali, mieć chcemy, y tak ich nazywamy. Oraz następujące Ustawy iako pierwszy Author y Fundator podajemy.

O Liczbie.

Komput Kawalerow nie przejdzie Liczby 72. Oprócz Krola, ta bowiem liczba Uczniow, Niebieskiemu podobala się Krolowi; tudzież Pátronki Naszey tak radości, iako boleści tajemnice, siedmioraką Liczbę zawieraią.

O Urodzeniu.

Urodzenie Kawalerow ma być Szlacheckie, którzy rychby od Antenatow pochodząca dawność, żadną nie oszpecona zmazą, y żadnemu wątpliwości nie podległa była podeyrzeniu.

O Oyczyźnie.

Ponieważ nie tylko do splendoru zgromadzenia Rycerskiego, ale też do pożytku y zaszczytu Państw nam podległych, ten Order reguluje się, Kawalerowie z tychże Poddanych Naszych Koronnych y Litewskich, tudzież przynależących Prowincyi wybrani być maią. Wolno jednak będzie Cesarzow,
Kro-

Krolow, Xiążąt, y inne znaczne Osoby Cudzoziemskie do tegoż Orderu przyiąć, byleby ich więcej nad 24. nie było. Reszta aż do liczby 72. oprócz Krola, z Szlachty tylko Poddanych Naszych złożona być powinna. Waruiemy też, aby nikt z Cudzoziemcow, oprócz Naywyższych Kawalerskich Orderow Mistrzow, y Monarchow, do Naszego Orderu przyięty być nie mógł, chybaby wprzod innym Rycerskim znakom, Kompaniom, y ozdobom czynił renuncyacyą.

O Naywyższej Orderu Głowie.

ZWierzchność tego Orderu Nam samym do życia kresu zachowuiemy. Po zeyściu zaś Naszym następujący Krolowie Polscy wolnie obrani wraz z Krolewskimi Insigniami, też samę zwierzchność obeymą, y wszelkie znaki Orderowe w dzień Koronacyi swoiey (chybaby dawniey w liczbie Kawalerow byli) na się wezmą.

O Znamieniu albo Łańcuchu.

ZNamie Orderu Kawalerom Naszym damy Łańcuch ze szczerzego złota, bez żadney drogich kamieni, lub pereł przyśady, ktorego spoione ogniwa,

na przemianę reprezentować będą, iedną lilią naturalnie białą promieniami otoczoną z tym napisem: *In Te*. Drugie zaś pęk strzał, wstęgą białą powiązany, z takim słow wyrażeniem. *Unita virtus*, to iest: *ziednoczona siła*. Od Łańcucha Krzyż będzie wiisał czerwony, ktorego w pośrzedku da się widzieć wizerunk Nayświętzey Panny, w posturze dziecinney, koloru białego, Smoka nogami deptający, z takim słow dokładem: *Vicisti vince*. Zwyciężyłaś zwyciężay. O takowy Kleynot dla każdego z Kawalerow postaramy się, aż do kompletu liczby Siedmiudziesiąt Trzech.

O Używaniu onego.

ZAżywać tego znaku będą Kawalerowie, y sam Krol pod czas wszelkich Orderu - solennizacyi, także na inne Święta, to iest na nowy Rok, na Trzy Krole, na Wielkanoc, na Zielone Świętki, na Boże Ciało, y Boże Narodzenie, przytym we wszystkie te dni, ktore Nayświętzey Niebios Krolowey Pátronce Naszey. są poświęcone, ale nayosobliwiey w dzień Niepokalanego Jey Poczęcia, ktory partykularnie obserwować będą; y tegoż samego dnia do Świętey Ciała Pańskiego Kommunij przystępować mają. Tenże sam Łańcuch nosić będą, w dni Świętego Woyciecha;

Ex altera parte. Jan. Surmacki Scul.

ćiecha, Stanisława, Kaźimierza, y Franciszka; w powszednie zaś samym tylko Krzyżem, y to inniejszym od solennego; na wstędze białey od szyi zawieszonym ozdobią się.

O Ubiorze.

POd czas Orderu Uroczystości, Kawalerowie zwyczajem Nacyi swoiey przyobleczeni (byleby spodni ubior purpurowego był koloru) przyodziewają się długim płaszczem białym, więcey lewą rękę niż prawą okrywającym, á ten ma być z materyi Jedwabney podszyty letszą materyą także też Jedwabną, farby purpurowey, ktorego większa część ramiona otaczać będzie. Czapkę też białą mieć będą umyślnie na to zrobioną z takoweyże materyi, y podobnym podszyćiem, ktora złotemi promieniami od wierzchu aż do środka wypadającemi, część zaś Jey przednia wyobrażeniem Matki Bożey z złota y srebra haftowanym przyozdobi się. Ten stroj każdy z Kawalerów własnym kosztem sobie sprawi.

O Kaplicy.

NA Kaplicę tego Orderu álbo miejsce Nabożeństwa, naznacza się Kościół Pokoju *złobku Zbawiciela* nazwany, w Mieście Krakowskim, w Konwen-

cie OO. Bernardynow, około którego ozdób, osobli-
we staranie mieć będą Kawalerowie, y tam ciała
swoie (chybaby iaka poważna przyczyna, albo osta-
tnia wola y dyspozycya infza czyia była) chować
po śmierci rozkazą.

O Officyalistach Orderu.

Officyalistow Order ten dwóch mieć będzie, z po-
między tychże Kawalerow od Krola naznaczo-
nych, to jest *Kancelerza y Podskarbiego*, ktorych po-
winność y funkcyja, z tychże samych ustaw po-
każe się.

O Precedencyi.

Mędzy Kawalerami ten porządek zachowany bę-
dzie. Naprzod Monárchowie y Xiążęta krwi
Krolewskiej, po tych Senátorowie, ktorzy do Orderu
są przyięci, według mieysc w Senacie swoich, inni
zaś bądź to Urzędnicy Dworu Naszego, czyli nie?
szczegulnie samą dawności czasu, ktorego znamie Or-
deru przyięli, prerogatywą zaszczytą się, co tylko
pod czas dorocznego Festu Orderu rozumieć się ma.
Zostawuiąc w cale w innych okkazyach preeminencye
y precedencye wszelkich Dygnitarzow y Urzędnikow,
podług używania y zwyczaiu Rzeczypospolitey, czyliby
to byli

to byli Urzędnicy Dworu Naszego, czyli Woiewodztwa y Ziem.

O Zmarłych Kawalerach.

Każdego Roku Krol, y Kawalerowie w żałobnych szatach z Pałacu do Kościoła iść będą, gdzie za Zmarłych współbrać swoich dusze nabożeństwo odprawia, y Kazania słuchać będą, które mieć powinien *Prałat* Naywyższy Orderu, o cnotach y dziełach Zmarłych Kawalerow, áżeby y zesłali z tego Swiata mieli swoię pochwałę, y żyjący dobrych czynow przykładami do cnoty y sławy zachęcali się.

Co za powinność ku Zmarłym.

Jak prętko o śmierci Kawalera da się słyszeć, każdy z Kawalerow za Konfratra swego duszę ma dać na Mszy 30. sam zaś *Salve Regina* tyleż razy odprawi:

O Pogrzebieniu Ciał Kawalerow.

Ciała Zmarłych Kawalerow, komubykolwiek odległość miejsca, publiczne zabawy, y zdrowie pozwoliły, do grobu zaprowadzą, y iak naywiększą ku Zmarłemu miłość Chrześciańską oświadczą, na dowod tak zacnego Orderu związku.

O ode-

O Odeſtaniu Łańcucha.

Sukceſſorowie zmarłego Kawalera, naydaley we trzy Mieſiące Łańcuch powinni odeſłać do Podskarbiego Orderu, álbo do ſamego Krola iako Naywyższego Miſtrza. Gdyby zaś który przez niedbalſtwo, álbo przypadek nieſpodziany ſtracił Łańcuch, tedy tyle złota do ſkarbu Orderu dać powinien, ilczy potrzeba było na zrobienie nowego.

Dzieje Orderu.

K Anclerz Orderu, dla wzbudzenia podobnego w Bratach Naſzych ánimuſzu, przeſławne kaźdego czyny, y całego zgromadzenia znakomite dzieła w áktach konnotować będzie, żeby tych wiekowała pamięć, których cnota y wſpaniałe ſerce nieſmiertelney ſławy godnemi przed Swiatem uczyniły.

O Prałacie.

Pænitentiarius Ordinis.

Nominować też będziemy iednego z Prałatow, który Nam, y Sukceſſorom po Nas naſtępującym zdać ſię będzie, do odprawiania Mſzy ſolennych tylko na kongreſſach Orderowych, y żeby zmarłych Braći przyzwoił na Kazaniu czynił pochwałę. Ktory to Prałat będzie noſił taki Krzyż, iakiego we dni powszednie Kawalerowie zażywaią.

Wier-

Wierność ku Pánu y Oycyzynie.

NAd to, obligowani będą Kawalerowie Krola Pána , y Oycyzyny dobro, dośtoieństwo y pożytki, tudzież Oycyſtych Praw y ſwobod prerogatywy, po Bogu y Jego Bogarodźicy Pánnie, przy winnym honorze Kościołowi Matce y Stolicy Apoftoſkiej oddawanym, zawsze mieć przed oczyma.

Woyna przeciwko Turkom.

Jeżeli by Woyna od Pogan y niewiernych Turkow powſtawała, powinni mężnie zaſtawiać ſię, y ſiły ſwoie łączyć; na Woynie żołdem naznaczonym kontentować ſię, od nikogo nic nie wymagać, od zdzierſtwa ſwoich pohamować, y innych wſpółwoiuących ile możności od tegoż odwodzić.

Boga Cześć y Nayświątſzey Panny.

PRzećiwko bluźniercom Boga y Matki Jego, by też z niebeſpieczeńſtwem życia ſwego powſtać maia, cześć y chwałę Jeypomnażaiąc; Uſtawy przy tym Orderu, y należyte Krolowi podług Praw Rzeczypoſpolitey poſtuſzeńſtwo zachowaią.

O Cudzoziemcach.

GDyby kto z Potentatow, álbo zacnych Mężow zagranicznych o przyięcie do Orderu Naszego ex-postulował, álbo My, lub Sukcefforowie Nasi, kogo z nich tym kleynotem, to iest Orderu łańcuchem y Krzyżem uczcić chcieli, tedy przez Kanclerza álbo Sekretarza Orderu, (iesliby był Monarcha álbo udzielny Xiążę) iezeli zaś innemu komu z Panow, tedy przez ostatniego Kawalera, nie przytomnemu to znamie Orderowe przesłane być ma; z rąk Jego pod czas Mszy solenney pomieniony Łańcuch odbierze, do służenia iednak Woyny na Granicach Ruskich (iesliby Cudzoziemcy niechcieli) nie będą obligowani. Mianowicie Monárchowie, ktorzy oprócz tego na odpor Pogańskich insultow siły y skarby swoje waząc, Krolestwu Polskiemu gdzieby potrzeba wyciągała pomocą być mogą, byleby iednak od innych Przezacnych Mężow, okrom Monárchow osobliwa iaka usługa Rzeczypospolitey oświadczona była.

O Mieyscu kreowania Kawalerow.

OZdoby y znaki Orderu odbierać będą pod czas Mszy solenney przed śpiewaniem Ewangelij. W dzień zaś naznaczony, wszyscy Kawalerowie, wyjąwszy słuszną przeszkodę zatrudnionych, y tych, którym
emi-

eminencya i godności jest racyą niebytności, zgromadzą się, prowadząc Krola z Pałacu, ktorego przez usta dawnieyszego Kawalera przyzwoitą przywitaia mową. Oraz wzajemnie przez Kanclerza albo Sekretarza Orderu odbiorą respons Oycowskiej od Jego Krotiewskiej Mości wdzięczności. Potym idąc po dwóch przed Krole, takowymże iako Kawalerowie stroiem w dzień ten ubranym, zaprowadzą go do kościoła, gdzie każdy ławkę swą, znakiem Orderowym y własnym Herbem ozdobioną zasiędzie, y solenney o Niepokalanym! Poczęciu Bogarodzicy Panny, przez tego, ktorego Krol za pierwszego Prałata Orderu postanowi, Mszy śpiewaney z należytą czcią y Rewerencyą słuchać będzie; gdzie skoro naprzod Krol z miejsca swego na *Offertorium* ruszy się, każdy z Kawalerow swym porządkiem za nim następować będzie. A po oddaniu przed Ołtarzem ofiarowania daru, przystąpią do Krola dla pocałowania ręki Jego.

O Jałmużnach.

Jałmużnę na okup więźniow albo na wspomozienie potrzebnych każdemu z Kawalerow, podług Chrześciańskiej uczynności wolno będzie oświadczyć, á to do rąk Podskarbiego Orderu, wolno jest tym końcem każdemu legować y darować wiele podobać się będzie,

dzie, nie tylko Kawalerom, ale też y inszym Osobom takąż pobożnością wzruszonym. Co iednak ma się tylko rozumieć o dobrach ruchomych. Temi sposobami zebranych pieniędzy Podskarbi Orderu przy sięgą obowiązany nie może na co inszego obrocić, tylko na okup więźniow Żołnierzy, albo na sustentacyą potrzebujących, y to według dyspozycyi Krola y Kawalerow. Jeżeliby który z Kawalerow nie swą winą, lecz przez iakowe nieszczęście do takiego przyszedł uboństwa, żeby bez ohydy Szlacheckiego. stanu, y Kawalerskiej godności, wyżywić się nie mogli; Takiego spolnym Konfratrow sukursiem zapomoc potrzeba. Co każdy Kawaler podług swej uczynności oświadczyć powinien.

Braćtwo Niepokalanego Poczęcia Najświętszey Panny.

ZEby zaś Niepokalanie Poczętey Panny honor pomnażał się, y ku tey naypotężniejszey zgromadzenia Naszego Patronce nabożeństwo tym bardziey szerzyło się, prosić będziemy Oycy Świętego o nadanie Archikonfraternij tegoż samego Niepokalanie Poczęcia Bogarodzicy Panny, którą wprowadzą y po stanowią Oycowie Bernárdyni przy *Kościelie Pokoim od Złobu* Zbawiciela nazwanym, w Stołecznym Mieście
Na-

Naszym Krakowskim. Do tey nie tylko Kawalerom
 zacnego Orderu tego, ale też wszystkim w CHRY-
 STUSIE wiernym oboicy płci wpisywać się wolno,
 innych zwyczajem Bractw Zakonnych. Pomienio-
 ney iednak Konfraternij Bracia, ktorzyby nie byli
 Kawalerami, Krzyża ani innych Orderu Naszego zna-
 kow, żadną miarą nościć nie odważą się, lecz tylko
 metalik złoty z wyobrażeniem Nayswiętżzey Panny
 w dzieciennym wieku, y w kolorze białym, depcą-
 cey Smoka, z takową inskrypcyą: *Dignare nos laudare*
te Virgo Sacrata: to iest. Pozwol nam chwalić ciebie
 Panno Święta. We wszystkich zaś tych ustaw arty-
 kułach, punktach, obligacyach, y kondycyach,
 Prawa, Konstytucye Rzeczypospolitey, y stanu Szla-
 checkiego Korony Polskiey y Wielkiego Xięstwa Li-
 tewskiego, tudzież swobody, prerogatywy podług da-
 wnych Rzeczypospolitey zwyczajow, y Oyczystych
 Konstytucyi nienaruszenie zachowane bydzć powinno.

Te były Pryncypalnieysze Polskiego Orderu po-
 stanowienia, pod protekcyą MARYI od przezornego
 Prawodawcy Władysława IV. z doskonałą deliberacyą
 uformowane, z ktorych naymnieyszego słowa y lite-
 ry opuścić się nie godzi, iakoby na złoście lub Cedrze
 wyryte być miały. Atoli iednak za inszym Dekre-
 tow Boskich z rządzeniem, gdyby mi się za Panowania

tego Pána żyć zdarzyło, y żebyym zdanie Jego wyrozumiał, álbo w radach Jego zostawał, życzyłbym bardziej Kościół tytularny Orderowi własny, nie w *Krakowie*, ále na przykład we *Lwowie* w bliskości Granic Tureckich naznaczyć. Owszem by przyzwoitsza rzecz była, dezygnować miejsce, na tak świątobliwe do Nabożeństwa Kawalerow kongressy, w Warszawie przy Rezydencyi Krolewskiej u OO. Trynitarzow, do których wiernych rąk, tak Kawalerowie, iako inne pobożniejszy Osoby hojne Jałmużny daleko pewniey wnosićby mogły, niżeli do Podskarbiego Orderu, wielu interesów przeszkodami zatrudnionego. Ponieważ z osoblivey Instytucyi własna ta iest pomienionych Oycow powinność, więźniow pod Pogańskim Bifurmana ięczących Jarzmem okupem podźwignąć, co dotąd z gorliwą ku bliźniemu miłością wypełniaią skutkiem; Acz w prawdzie tak zacnemu wielkiego Koronata uśiłowaniu, lubo tylko między samemi dobrey woli granicami zawartemu, nic z powinney chwały uwłaczać nie należy. Zostawiwszy tedy w swoim wigorze zupełny Władysławowi Honor, na większość sławy Jego Bullę Papieską wcześnię otrzymaną, która wzwyż pomienione potwierdza Ustawy, tu kładę.

U R B A N VIII.

Na wieczną Rzecz pamięć.

WOiuiącego Kościoła z nader hojney łaski Boskiej, lubo przy zasługach nie równych trzymając Rzady, między pierwszemi Apostolskiej usługi pracami, w tym naywiększego ustawicznie dokładamy starania, ażeby Katolicka Wiara wszędzie y w każdym Narodzie kwitnęła; tudzież za usilną pomocą y dzielnością pobożnych Monarchow, y innych ludzi urodzeniem y cnotą zacnych, iako wiernych CHRYSTUSA Athletow co raz się lepiej szerzyła y krzewiła; dla czego Katolickich Potentatow na to zmierzające żądze, do łaskawego wysłuchania ochotczy przypuszczając za rzecz pożyteczną w CHRYSTUSIE sądziemy. A ponieważ miły Syn nasz Szlachetny Mąż Jerzy Ossolinski, Hrabia z Tęczyna, Naymilszego w CHRYSTUSIE Syna Naszego Władysława Polskiego y Szwedzkiego Krola Przėsiewietnego, do Nas y Stolicy Apostolskiej Posel, Jmieniem tegoż Władysława Krola nie dawno Nam donieść raczył, iż pomieniony Władysław Krol podług Przodkow swoich żarliwości dla obrony y rozszerzenia Wiary, pewne zgromadzenie Rycerskie pod tytułem Niepokalaney Bogarodzicy Panny, w pewney liczbie Mężow z całego stanu

stanu Rycerskiego osobliwie wybranych, na większą BOGA y Jego Najsświętszey Mátki Pánnny MRYI cześć y chwałę, oraz na teyże Wiary Katolickiey przeciwko Jey Nieprzyjaciółom zaszczyt y rozszerzenie, sposobem y kształtem niżej wyrażonym wzniecił, y fundował, przy dawnych Ustawach następującego Tenoru.

*Tu się wyrażają Ustawy Orderu y
Przywilej Krolenski.*

A tak, kiedy według teyże expostulacyi, pomieniony Jerzy Ossolinski Hrabia, zda się wielce pragnąć áby takowego Rycerstwa podniesienie y fundacya, tudzież wyrażone reguły mocą Naszey Apostolskiey władzy utwierdzone były, Jerzy pomieniony tegoż Władysława Krola Jmieniem pokornie upraszał, ábyśmy Je iak należy obwarować z dobrośliwości Apostolskiey chcieli. My tedy pobożnym y chwalebnym Władysława Krola chęciom, ile w Pánu możemy zadofyć uczynić, y samemu Władysławowi Krolowi, ku ktoremu osobliwym Oycowskiey miłości áffektem unosimy się, partykularne fawory y łaski ośwadczyć pragnąc, wzniecenie y fundacyą zgromádenia Rycerskiego wzwyż pomienionego, y Jego wyrażone

Prawa

Prawa (byleby *S. Concilium* Trydentskiemu SS. Kanonom, y Apostolskim Konstytucyom nie były przeciwnie, y uymy władzy mieysca Biskupow nie czyniły) powagą Apostolską y ninieyszym listem utwierdzamy y umacniamy, nie naruszoną Apostolskiego ztwierdzenia moc przydajemy, y wszelkie ogólnie y zosobna tak z Prawa, iako z uczynku defekta, któreby iakimkolwiek sposobem zachodziły nadgradzamy, dając wzwyż przerzeczonym Prawom moc y walor, żeby zupełne y całe skutki miały, y otrzymały, y przez wszelakich pomienionego Orderu Rycerskiego Braći Kawalerow, y inne w nimże będące Osoby nie naruszenie obserwowane, oraz przez wszelkich Biskupow y Delegatów, nawet naszych Apostolskich Audytorow, wszędzie za przysądzone y uznane były; owszem ktobykolwiek z iakieykolwiek władzy umyślnie albo z niewiadomości sprzeciwił się temu, to wszystko za próżne y nieważne przyznawamy, mimo Konstytucye y Ordynacye Apostolskie, y inne wszelkie, choćby też przysięgą, confirmacją Apostolską, albo inszą iaką mocą stwierdzone, także mimo listy Apostolskie iakimkolwiek sposobem na przeciwko wydane, confirmowane, y wznowione, ktorých wszystkich, y każdego z nich Tenory, za zupełnie y dostatecznie wyrażone mając, y one w in-

R

szych

szych okolicznościach w swoiey mocy zachowując, na ten czas osobliwie, y wyraźnie im deroguiemy, y innym wszelkim przeciwnym &c. Datt w Rzymie u S. Máryi więkzhey *sub Annulo Piscatoris* Dnia 5. Lipca 1634. Papiestwa Naszego Roku II.

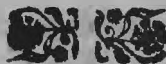
Ktożby tedy śmiał przedtym, y teraz ganić raz upodobany Swiata Głowic, owszem od teyże potwierdzony walecznego Krola Władysława Czwartego wynalazek, na pomnożenie Senatu, y Rycerstwa Polskiego splendoru, na wspanialszą Dworu Krolewskiego Magnificencyą, na zachęcenie przeciwko Bistonskiej Hydrze Synow Oyczyzny odwag, roztro-
pnie wymyslony, nikt pewnie zdrowego rozumu nie rzeknie, áżeby nie miał, nie tylko pospolitey godny być pochwały, ále też z skrytey polityczney racyi Rzeczypospolitey wielce pożyteczny: Tym bowiem sposobem wielka inkonweniencya pod pozorem honoru utaiona mogła się uniknąć. Gdyż wiele z Krolow Naszych od obcych Potentatow ofiarowane Cudzoziemskich Orderow ozdoby, y znamiona, radzi nie radzi przyjmowali, áżeby nie zdali się zuchwale one odrzucać, álbo przynamniemy iakowcy nie polityki skazę na się zaciągać. Już zaś takowc przyięcie obowiązywało ich nie wywikłanemi związkami Bractwa do iakowegoś niby zawartego z postronnemi przy-

przymierza, nie bez oczewistego niebezpieczeństwa intrygowania wolną Rzeczpospolitą w cudze interesa. Na oddalenie tedy podeyrzanych inwolucyi, pomieniony Krol, Domowy Order Kawalerski postanowił, albo raczey starodawny wkrześli, żebyśmy cudzych nie zaciągali. Chciał przytym toż samo Rycerskie zgromadzenie mieć z inszemi Orderami nie współtowarzyszone, iakoby Monárchowie Polscy, Sąsiedzkich Pánów, przez konferowanie znamienitych Orderu swego znakow ku sobie uczynili obowiązanych, á nie siebie samych y Oyczyznę, przez przyięcie obcych, w cudzą nie potrzebnie wdawali subiekcyą. Na koniec chwalebne, y całemu Chrześcianństwu pożądane o wznowieniu Woyny przeciwko Turkom Władysław zamyśli, nieprzyiaźnych zazdrość przez postronne fakcye Seym zerwawszy rozproła. Zazdrość bez wątpienia pnie się na wiercholki, o niżone mniey stoi doliny. Jako bowiem cień iest ciała towarzyszem, tak ona w ślady za wspaniałemi idzie umysłami. Pokazać mi proszę człowieka, ktoregoby cnota, granice zazdrości przeskoczyła; albo ktoryby daleko za metą poćisku ciężkich Jey postrzałow zostaiący, z iadowitego tej Furyi natrząsał się insultu: Więc gdy ustał koniec, ustać y śródki musiały! Y tak ten Order, iako bodźiec, y pobudka Woienney

mężności przeciwko Nieprzyjaciołom zbawiennego Krzyża, pożądanego nie otrzymał efektu. Potym zaś częścią okropne całego Krolestwa zamieszanie, przy żałosnych wznieconey na ten czas z piekielnego bagna Kozackiey rebellij circumstances, częścią nie zwyciężonego Krola śmierć skwapliwa, przezacney intencyi sukcesu cale pozbawiły. Z przedziwney z tym wszystkim Nieba dyspozycyi rozumiem to się stało, żeby zupełna przedsięwziętego dawno wykonania sława, terazniejszyemu Regnantowi Nayiaśnieyszemu AUGUSTOWI II. dostała się, iakoby piękne Predecessorow zamysły, piękność pokoju iedynie kochający Monarcha, cnotą y panowania doskonałością Władysławowi podobny, do końca pomyślnym przyprowadził skutkiem. Wszakże co przeszłe lata

skaziły, to świeższe po nich naprawiły.

Dzień Dniowi jest nauczycielem,
co ieden zacznie, to drugi długą
nauką wycwiczony, dosko-
naley kończy.

CEREMONIAŁ

Czyli
SPOSOB

Przyimowania Rycerzow albo Kawalerow, do Heroicznego y zacnego w Polszcze Orderu, Niepokalaney PANNY MARYI, Krzyzem czerwonym, na iedney stronie, Oblicze Bogarodźicy bez pierworodnego grzechu poczętey, na drugiej postać Orła białego reprezentuiącym, uzbroionych.

Od Urbana VIII. Papieza, Władysławowi IV. Polskiemu y Szwedzkiemu Krolowi przy Solennym pierwszego Aktu ufundowaniu, y na potym, do zachowania podany.

Przez Albrychta zaś Xiążęcia Ra-
a dzi-

Panie wysłuchaj modlitwę moję.

Odpó: A wołanie moje niech do ciebie przyjdzie.

Pan z wami.

Odpó: T z Duchem twoim.

Modlmy się.

BOże w ktorego ręku są Serca Krolow, nakłoń na prozby nasze uszy pełne miłosierdzia twego, y sługę twego N. rzędem mądrości twoicy racz obdarzyć, ażeby wyczerpnąwszy z twego źródła rady, tobie podobał się, y wszystkie Krolestwa przewyższał; ciebie całym sercem szukał, y o cokolwiek słusznie prosi, otrzymać mógł: przez Chrystusa Pana naszego Amen.

6. Po skończonych Modlitwach, śpiewana będzie. *Ewangelia S. Łukasza z Rozdziału dziesiątego, to jest następujące słowa tegoż Ewangelisty:*

7. *W on czas naznaczył Pan y innych siedmdziesiąt dwóch y posłał z nich po dwóch do wszelkiego Miasta y miejsca: Etc.*

8. Potym Śpiewana będzie *Epistola* po ktorey miasto *Graduału*, zaczną śpiewać *Duchu S. Stworzycielu Etc.* Księzę Jmśc Arcybiskup zacznie Ceremonią, pytając się Krola klęczącego, czego szukasz?

Odpó: Szukam tego abym się mógł stać, Rycerzem Niepokalaney PANNY, y innych na Boga y Jej cześć Rycerzow do siebie przybrać.

Spyta-

Spyta się znowu. Jestżeś gotów sercem y usły przy-
iac Rycerstwo? Odpo: Jestem.

Chceś że Krolestwa twego całość, godność, prawa,
y pożytki po Bogu, po honorze Bogarodżicy Panny, y
Kościoła Świętego Matki naszey mieć przed oczema?
Odp: chcę.

Chceś że mężnie zastawiać się, y siły twoie to-
żyć, ieżeliby woyna przeciwko tobie Pogan y niewier-
nych powstała? Odp: chcę.

Chceśże się starać Rycerzom Orderu twoiego podług
możności twoiey, od wszelkiego zdzierstwa wstrzymać, aby
nic nikomu gwałtem nie wydzierali, y żeby żoldem
swym kontentowali się? Odp: chcę.

Chceśże część MARTI Panny pomnażać, y by
też z niebezpieczeństwem życia zastawić się, ażeby nikt
przeciw Bogu, y Nayswiętszey Matce MARTI, w o-
becności twoiey nie bluźnił? Odp: chcę.

Chceśże ustawy Orderu y powinna ku Braci two-
iey zachować Miłość? Od: chcę.

Zatym Duchowieństwo rzecze: Dzięki Bogu.

To skończywszy Krol Jmśc Miecz swoy goły poda
w ręce Xiążęcia Jmści Arcybiskupa
Poświęcenie Miecza

Pomoc naszą w Jmie Pana Etc.

Modlmy się.

Wysłuchay prosimy cię Panie Modlitwy nasze
y ten

y ten Miecz którym się sługa twoy przepasać pragnie Reką Maieřtatu twego: racz pobłogosiawić, a żeby mogli być obrońcą Kořciółow y Wdow, poganom zaś y innym przeciwnikom swoim postrachem, czyniąc mu z siebie tak naćierania, iako sprawiedliwey obrońy skutek. Przez Chryřtusa Pana naszego Amen

Modlmy się

P Obłogosiaw Panie S. Oycze, Wřzechmogący wieczny Boże, przez wezwanie Jmienia twego, przez przyřcie na řwiat Chryřtusa Syna twego Pana naszego, y przez Dar Ducha řwiętego, y przez przyczynę Naydrořzey Matki Syna twego Panny bez grzechu pierworodnego poczęty, ten Miecz, a żeby ten sługa twoy który go dnia dźięieyřzego za dozwołeniem łaski twoiey przypasuie, widomych Nieprzyiaćiół pokonał, y zwycięřtwo otrzymałszy; zawsze zołtawał nienaruszonym Przez Chryřtusa Pana naszego Amen.

O łdaie potym Miecz Xiążę Jmřć Arcybiskup mowiąc. Odbieray N. Miecz řwięty w Jmień Oycy + y Syna + y Ducha S. + Amen. Abyř go zażył na Obronę twoię, y řwiętego Kořciółu Bożego, na pobaińbienie Nieprzyiaćiół Krzyřa Chryřtusowego y wiary Chrzeřćianskiey, a ileć ułomnořć Ludzka pozwoli, abyř nim nikogo nieřtuřnie nie ranił, honor Boga y Matki iego Niepokalaney Panny **MARTI** bronil, co niechay da ten, który z Oycem y z Duchem S. Królue, Bog na wieki wieków Amen. w kła-

W kładając zaś miecz w pochwy, ten że Xiążę
Jmśc Arcybiskup mowić będzie.

Opasuy mieczem twoim lędziewie twoie nymocniey,
w fmię Pana JEZUSA CHRYSSTUSA,
y Jego Nayswiętsey Panny Matki, a zważay że Świę-
ci me Mieczem, ale przez wiarę Krolestwa nabywają.
Przyodźcie potym Krola Jmści Płaszczem Rycer-
skim, iuż od Oycy Świętego poświęconym mowiąc
następujące słowa.

Przyodźiewam cię szata Rycerska biała, przez co był
bys znany za Rycerza Niepokalaney Panny y Matki
naszey, ktora Modlitwami swemi niech cię bioni, y
żywot wiecznyć wyiedna. Przez Chryst: P. naszego Amen.
Wkładając też Krzyż u łańcucha wiszący od Oycy
Świętego poświęcony, rzecze.

Odbieray Krzyż JEZUSA Chrystusa Odkupiciela
naszego, Liliami Niepokalaney Panny Matki iego bez
grzechu poczętey przybrany, iako znak zdrowia y zwy-
cięstwa naszego, abys go nośac, stał się Rycerzem Jey, y
aby przed tobą uciekały wszelkie Pogańskie narody.

Na koniec przy włożeniu Szyszaka takowych słow
zażyje. Odbieray przytbicę, ażebyś się zastonił nie
przeciw postyżatom Nieprzyacielskim, znosząc ie cierpli-
wie, y niech się przedzey Szyszak spada, niżlibys miał
z Placu umykać.

Za tym Xiążę Jmśc Arcybiskup z przytomnym Du-
cho-

chowieństwem następująca będzie mówił Modlitwę:

Błogosławiony Pan, który sposobi ręce moje do potyczki y do Woyny, miłosierdzie moje y ucieczka moja, Schroniciel, y Obronca y Protektor moy, y w nim pokładam nadzieję, który mi poddał lud moy.

Chwała Oycu y Synowi &c:

Zbaw służę twego Panie Odp: *Boże moy ufającego w Tobie.* *Badź mu Panie twierdzą mocną* Odp: *Od Oblicza Nieprzyacielskiego.*

Modlmy się.

P Obłogosław S. Wszchemogący y wieczny Boże, który wszystko sam opatruiesz, y dobrze rozporządzasz, któryś na powściągnięcie złości y nieczystości złych, y na obronienie sprawiedliwości, używanie miecza na ziemi ludziom z twoiey przezorności pozwolił, y Rycerskie zgromadzenia dla zaszczwtu ludu wznieść chciałeś, y któryś przez Błogosł: Jana żołnierzom do niego w Puszczy przychodzącym, aby żadnego nie bijać ani raniąc, własnym kontentowali się żołdem nakazał, Miłosierdzia twego pokornie żebrzemy, a żebyś iako Dawidowi słudze twemu na zwyciężenie Goliata władzy y siły dodałeś y Judzie Machabeuszowi, z dzikich narodów Imię twoie niewzywających tryumfować pozwoliłeś, tak y temu słudze twemu N. który świeżo pod ciężar Rycerstwa barki poddać sił y mocy, na większe

wiary

Wiary, nadziei, miłości, y twoiey boiaźni pomno-
 żenia, tudzież pokory, wytrwania, posłuszeństwa y
 cierpliwości użyzył, y wszystko w nim świątobliwie
 sprawował, aby nikogo tym miczem albo innym nie
 słusznie nie ranił, ale nim słuszności y sprawiedliwo-
 ści bronił. A iako sam na nową Kawalerską podwyż-
 szon jest godność, tak aby dawniejszego wyżwwszy
 człowieka, ze wszystkimi sprawami swemi nowego
 przyoblekł, aby się ciebie bał, y dobrze czcił, z nie-
 wiernemi strzegł się spółkowania; y swoje ku bliźnie-
 mu pomnażał miłość, przedsięwzięcie swoje dobrze
 wypełnił y swojej powinności we wszystkim za do-
 fę uczynił: przez wezwanie Imienia twego, y twegoż
 iednorodzonego Syna Pana naszego JEZUSA CHRYS-
 TUSA, ktoregoś dla zbawienia narodu ludzkiego
 z nienaruszoncy PANNY MARYI, bez pierwo-
 rodney zmazy poczętey wcielonym być chciał, niech
 przez prozbę tey że Naydosłowniejszey PANNY, kto-
 rzykolwiek tę miłosierdzia Krolową y Nayłaskawszą
 Panią swoje w tym Kawalerskim zgromadzeniu po-
 kornie czcić będą, z terażniejszych niebezpieczeństw
 wyrwani będą, y w obecności Boskiej Majestatu twe-
 go, za popelnione y opuszczone grzechy odpuszcze-
 nie uproszą, oraz niech zasłużą teraz na łaskę, którą
 pragną otrzymać, a potym ze wszystkimi Świętymi
 zbawienie przez całą wieczność osiągną. Przez tegoż
 Chrystusa Pana naszego Amen.

b

Na

Na koniec Xiążę Jmść Arcybiskup pocałowanie pokoju oświadczy Krolowi, iako głowie y Rządcy nowego Orderu Rycerskiego, który na przygotowanym przy Ołtarzu S. Bennona zasiadłszy Tronie, rozkaże przez Penitencyaryusza; to jest Prałata Orderu, ogłosić siebie, y innych Rycerzow.

Po promulgowaniu J. W. Kandydatow Kawalerow, naprzod przystąpi Nayiaśnicytzy Krolewicz Każimierz, ktorego pokłęknionego przed Tronem Krol Jmść pytać się będzie.

Chceś że Krzyż Chrystusa nosić y za niego mężnie wojować? Odp. chcę

Jest żeś gotow Sercem y usty przyiać służbę Rycerską? Odp. Jęstem

Chceś że Nayiaśnieyszego Krola, Krolestwa y Rzeczypospolitey Polskiej zdrowie godność, y pożytki, podług Praw Oczystich, po Bogu y iego Matki Panny Maryi, tudzież S. Kościoła Matki naszey honorze, mieć przed oczyma? Odp: chcę.

Chceś że mężnie zastawiać się, y siły twoiełożyć iezeliby woyna przeciwko Rzeczypospolitey od Pogan y niewiernych powstała? Odp: chcę

Chceś że żołdem twoim kontentować się y starać a żeby nikt nic od nikogo gwałtem nie wydzierał, owsem y innych od zdzierstwa podług możności twoiey wstrzymać? Odp: chcę

Chceś

Chceś że cześć Bogarodzicy Panny pominąć, y za-
stawiać się, by też z niebezpieczeństwem życia, a żeby
nikt w obecności twoiej Boga y Świętą Matkę jego
nie bluźnił? Odp: chcę.

Chceś że ustawy przyjętego Orderu według Praw
Rzeczypospolitey y powinna ku Braci twoim miłość za-
chować? Odp: chcę.

Na to Duchowicństwo rzecz. Dzięki Bogu.

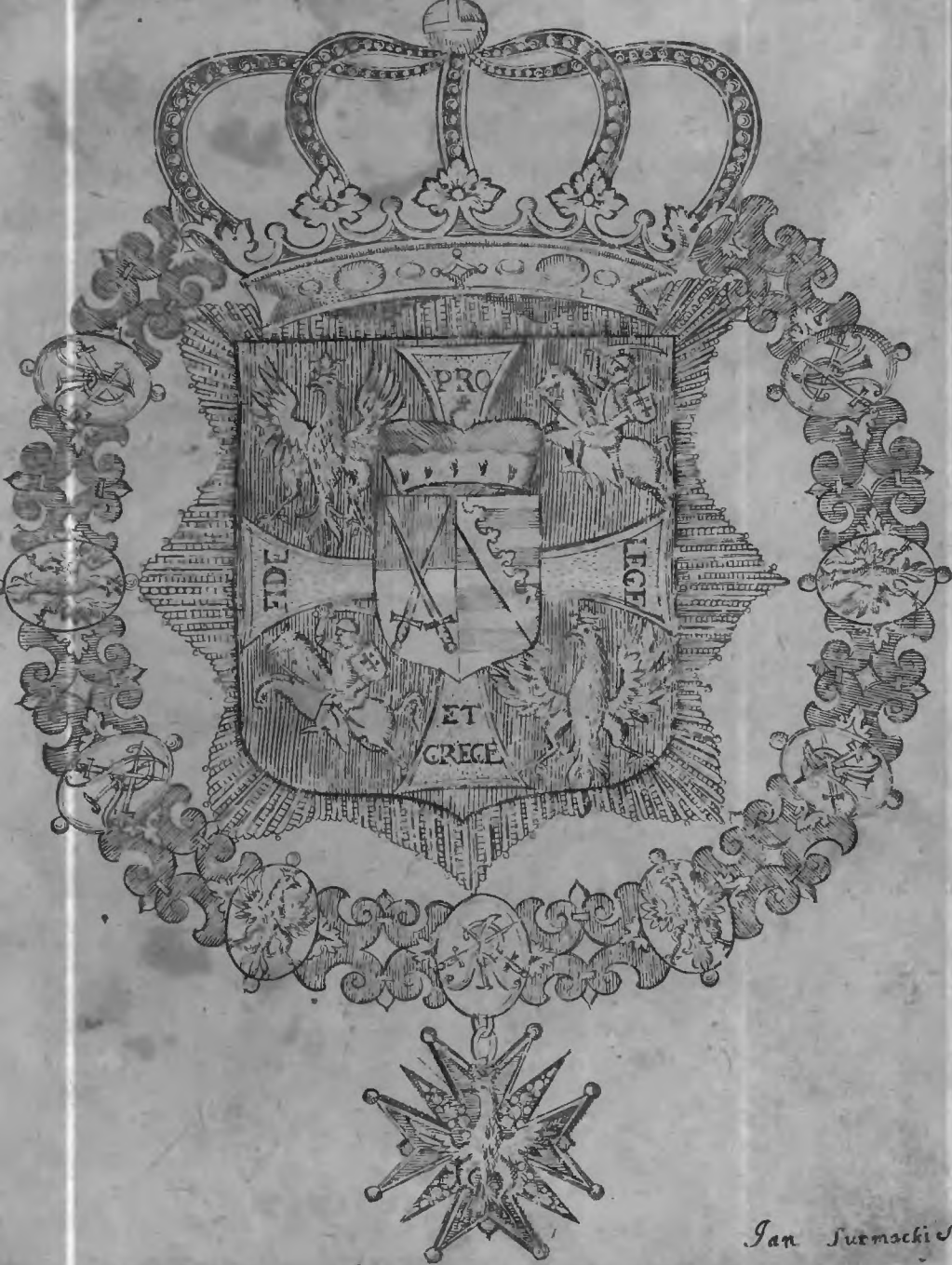
Nakoniec Kawaler wyjąwszy miecz swoy z po-
chew poda go w ręce Krola Jmści, Krol zaś Jmść, skło-
niwszy go ku Ołtarzowi nadoł, pokáže Xiążęciu Jmści
Arcybiskupowi, aby pobłogosławił. Xiążę Jmść Ar-
cybiskup uczyniwszy Krzyż nad nim, mowić będzie
te słowa: Pobłogosław Pamię Miecz ten, aby mógł być
obroną Kościołom, Poganom zaś y innym przeciwnikom
postrachem y boiaźnią, czyniac tak nacierania, iako stu-
śney obrony skutek. Przez Chrystusa Pana naszego Amen.

Potym Krol Jmść wkładając miecz w pochwy Ka-
walera klęczącego rzecz. Odbieray N. Miecz Świę-
ty, W imię Oycy + y Syna + y Ducha S. + Amen
abyś go zażywał na obronę twoię y S. Kościoła Boże-
go, na pohanbienie nieprzyjaciół Krzyża Chrystusowego
y Wiary Chrześcijańskiej; a ileć ułomność ludzka po-
zwoli, abyś nim nikogo nieśmię nie ranił, Boski y Nie-
pokalaney Matki honor brenił. Co niechay da ten
ktory z Oycem y Duchem Świętym kroluje na wieki,
wiekow Amen.

Skoro Król Jmść powróci do swego pokoju usiądzie na Tronie, gdzie go Jmieniem wszystkich Kawalerów przytomnych, nypierwszy uczci Oracyą, winszując Majestatowi Pańskiemu, y całemu światu Chrześciańskiemu szczęśliwych nowego Orderu początkow, na co Krol Jmść przez Kanclerza odpowie.

Zakończy wszystkę uroczyść wspaniale nagotowany Bankiet dla J. W. Kawalerow.

R O Z D Z I A Ł X.

*przynuroconym znouu w Polskich y
bcych Kraiach splendorze Orderu Bia-
go Orła, przez Najjaśniejszego y Naj-
potężniejszego, AUGUSTA II.*

*Krola Polskiego Elektora
Saskiego.*

Ay skuteczniejszy małego serca lekarstwo każde-
mu, potv poki życie dobrze tuszącemu Święty
xt podać: Gdy się łędziesz rozumiałbyć zgubionym,
jaśniej iako Jutrzenka, Słońce już już do zachodu
iiające zda się, że go Morze polyka; lecz skoro
t, piękniejszy wypływa. Latać y spadać Gwia-
y zdadzą się, ilekolwiek exhalacye widziemy, atoli
stałym lokowane firmamentie trzymają się, y
ieć. - Nic ieden mimo taieczne wymysły, od u-
dku nowych sił nabywa Anteuiz. Częstokroć
elom upadek przyniosł potym powstanie honoru ?
ako nikt fortunnym zbyt ufać nie ma sukcesom,
k też w złym razie desperować nie powinien. Z
iercią zatym Władysława Czwartego, wraz y ten
roiczny Order Polski, w prochach zapomnienia

R 3

z dał-

Cavelier.
Limiers.

zdał się niby już być pogrzebionym, zostawiwszy tylko
 szupłą w domowych y obcych Historyach, y to po-
 różnemi Jmionami, y nazwiskami swoje pamiętkę
 Aliści Nayaśniefzy AUGUST Wtóry przczor
 starożytności Polskich badacz, cudownym praw-
 kunsztem, z Orlich popiołów wkrzeszonego Fenixa
 wyprowadził, na nieśkończoną własnemu Jmieniu
 sławę, na nieśmiertelną Rzeczypospolitey ozdobę y za-
 służoną wierności Poddanych nagrodę. Dla czego
 Roku Pańskiego 1705. kiedy straszliwy Woy
 Szwedzkiey wichur, rozdartą przez wojenne wiole-
 cye Rzeczpospolitą na różne strony unosił, zebrałszy
 w *Tykoćmie* wiele Pànow, niby w iakowym *Panthee*
 Kościele wszytłkich Bogow cześci poświęconym, dnia
Listopada pewne Metalle złote przczoczytym szme-
 cem czerwonym okryte do notzenia przy pierśiach
 rozdawać zaczął; na jedney stronie wydawał się Orz-
 Biały, z napisem. *Pro Fide, Rege, & Lege* to icst; z
Wiarę, Króla, y Wolność, na drugiey stronie cyf-
 z liter Jmienia Królewskiego A. R. wyrobioną. Po-
 dobało się w krotce potym Maieństowi Pańskiemu
 wznowiony tym sposobem Order, do więkšzey przy-
 prowadzić Magnificencyi; iakoż kazał zrobić duży
 Krzyż ośmrogiat nakształt Francuskich Ordero-
 Świętego Ducha, czerwonymi także przczoczytym
 szmel-

Vera delineatio Crucis Aquilæ Albæ in Thæ
nia Cærulea pendentis, J. Surmacki Sc

The following are the names of the
authors of the books in the
series.

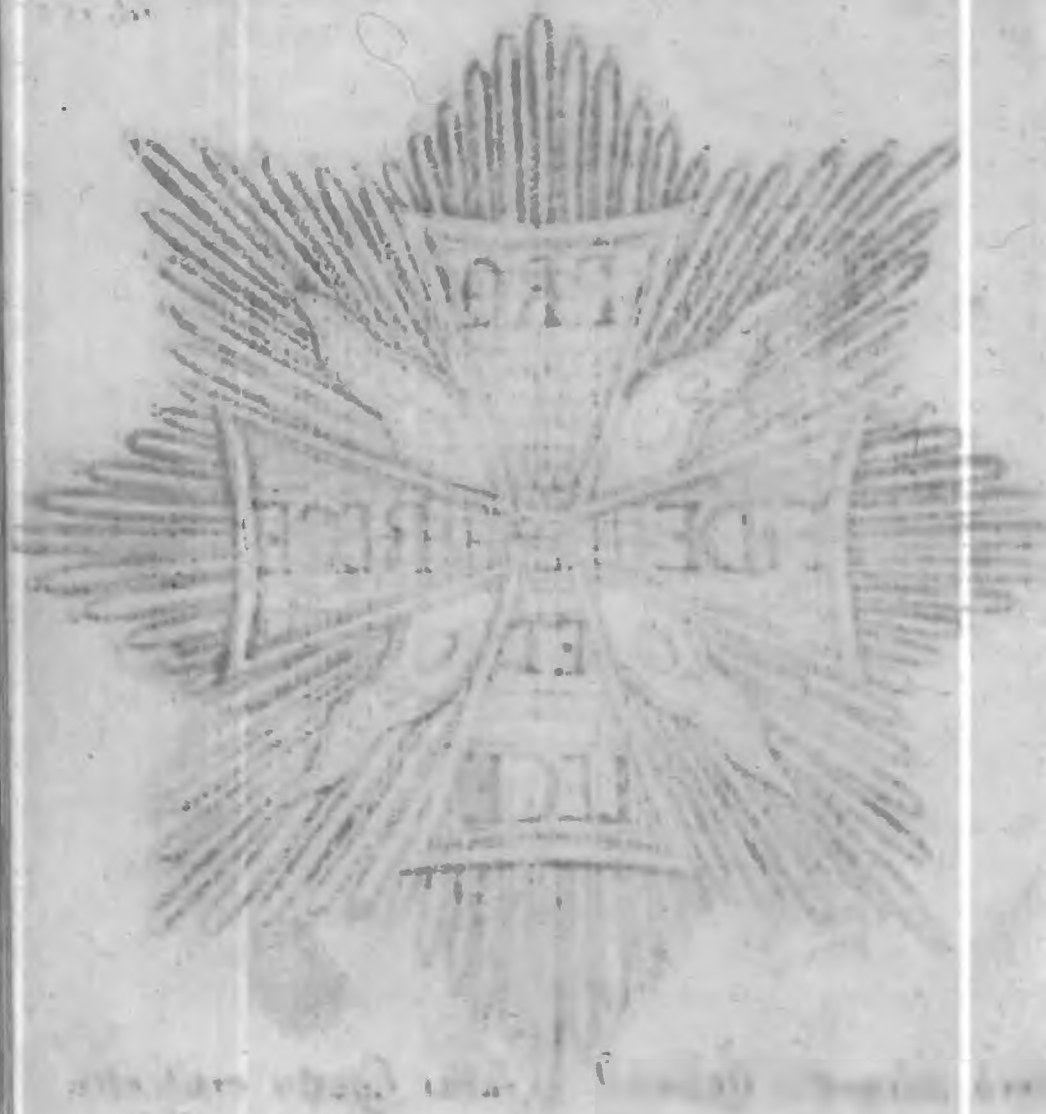
żmłcem powleczone z białemi brzegami, na nich
 Orzeł biały rozciągał skrzydła swoje, w kątach zaś
 wydawały się dyamentowe promienie, przy Koronie
 Królewskiej na wierzchu będącej, y tak z sporządzo-
 nemi Krzyżami na białej wstędze z czerwonymi szla-
 kami, na piersiach ozdobieni Pánowie uyrzeni byli.
 Atoli Roku 1713. zdało się ieszcze coś poważniejszego
 y bardziey zwykłego, ażebym Kawalerowie inszą zno-
 wu modą zrobione Krzyże od lewego ramienia pod
 pas drugiego na wstędze wodno-błękitney na cztery
 palce szerokiey, *S. Jędrzeia Moskiewskicy, Słonia*
Duńskicy, Francuskicy Cordon Bleu podobney, zawie-
 szone nosili. Ten bowiem kolor, z dawnych cza-
 sów od Władysława Łokietka na płaszcz Rycerzów
 (iako się namieniło wyżej) był przywłaszczony.
 Tenże nad inne znaczniejszy u starożytnych wieków
 znayduie się, podług Historyków, mianowicie *Spenera Fol. 126.*
 świadectwa: *Błękitny (mowi on) albo Niebieski przedni*
między innemi kolor, dobroć, politykę, pokoiu ża-
dze, statek wesele, obrotność y moc znaczy. Króre przymioty
 po wszystkich rozdzielone, gdyby się wraz skupiły, Cno-
 tom y Talentom ukoronowanego Fundatora istnie kor-
 respondują. Dyfferencyą terazniejszy Krzyżów od
 dawniejszych odięta z wierzchu Korona czyni, po-
 nieważ podobną Orzeł biały z rozciągniętemi skrzy-
 dłami,

dłami, Koronę ná Głowie swey pokazuie, na drugiey
 zaś stronie, Krzyża wydaie się we śródku cyrkul, na
 ktoryni ieść wyrażony Krzyżyk wsparty Herbowne-
 mi Saskimi Mieczami, y literami Jmienia Krolewskie-
 go przeplatany, z napisem: *Pro Fide Rege & Lege*; przy-
 dana przy tym do boku Kawalerow, iakoby w straży
 113 ferca zawsze czuiąca złota Gwiazda słuźney wielko-
 ści haftowana, y gęsto promienista, mając we śródku
 Krzyż ze srebra, na ktorego rogach podobne sło-
 wa nayduią się: *Za Wiarę, Krola, y Wolność*: Tylko
 u samego Krola Jegomości na mieyscu słowa *pro Rege*,
za Krola, położono *pro Grege*, to ieść *za Trzodę*, iako-
 by rzekł za Poddanych. Dzień promocyi destynowa-
 ny dla wybranych na Kawalerską godność Rycerzow,
 bywa zwyczajnie tenże sam, ktory wyraża Krolew-
 skie Jmie, y dla tego uroczyscie obchodzony bywa: to
 ieść Miesiąca Augusta Dzień wtory albo blisko potym,
 luboć y oprócz tego czasu wolno podług upodobania
 J. K. M. z cyrkumstancyi okkazyi, pomienionych
 Kawalerow kreować. Jakim by sposobem, takowe
 solenne akty odprawowane były? ponieważ nie są
 ieszcze partykularnym ceremoniałem opisané; co się
 tym czasem praktykuie nie zawadzi námienić. Wo-
 kuie Jego Krolewska Mość przed swoy Konspekt Jego-
 mości Pána Marszałka Wielkiego Koronnego, lub też
 Kancel-

Vera delineatio Stella ad latus Equis existentis.

J. Sutmachi

Kancelerza Orderu, dla informowania się o konkurrujących subiektach, które mając podane, y prywatnie u siebie roztrząsnawszy, determinuie niektórych z Kompetytorow częścią proponowanych, częścią wprzod ieszcze z przenikającej Naywyższej reflexyi swoiey przeyrzanych; y temuż Jmści Panu Marszałkowi lub Kancelarzowi Orderu, jeśli jest przytomny, wolą swoię donosi, áżeby ich o następującym faworze Pańskim uwiadomił: wypełnia ochotnie takowe zlecenie, y tak Duchownych iako Swieckich Kandydatow o następującej na zaiutrz promocyi z partykularney łaski Pańskiej pochodzącej ostrzega. Oraz informuie każdego wczesnie, áby na zaiutrz wszyscy podług manieri swoiey Nacyi, byleby pod iednym kolorem Purpurowym, czyli fuknem, czyli áxamitem przyodźieli się, y około dziesiątey z rana do rezydencyi Jego ziechać się raczyli. Zdało się uważnemu Monarsze dla więkšej prerogatywy y godności, Purpurowy Kawalerom nadać kolor, ponieważ nad inne jest znacznieyszy. *Symbolizmie bowiem nayprzednieyszy Element Ognia, po Słońcu nad inne materyalne rzeczy iaśnieyszy, przytym Osobom na naywyższych Godnościach położonym, iako to Paieżom, Monarchom, Kardynałom, Xiażetom, pierwszym Magistratom, y Krolestw Senatorom z dawna służą. Wyraża też przyzwoite Rycerzom przymioty, iako*

Sanctus.

to odwagę, wspaniałość umysłu, moc, bożyność, y goraca miłość ku Bogu y bliźniemu. Korresponduie także Planecie Marsa, Elementowi Ognia; tudzież znakom Niebieskim, Baranowi, Lwowi, y Strzelcu. Jak prętko tedy według naznaczonego czasu ziadą się Kandydaci, idą wespół z Jegomością Pánem Marszałkiem na Pałac Krolewski; gdzie stawiającym przed obliczem Maieństwu, popoprzedzających krotkich słowach szczegulną dobroć tchnących, rozdaie Jego Krolewska Mość z rąk własnych znaki y ozdoby Orderowe, na tychmiałst adaptuią do bokow Kawalerskich też same wodnomordre wstęgi z Krzyżami Orła Białego w dyamenty oprawnemi, oraz Gwiazdę iako się rzekło haftowaną na piersi lewey u wierzchniey sukni przyszywając. Duchowni podobny Krzyż noszą na samych piersiach na wstędze także błękitney podług Francuskiey manierey, przytym y Gwiazdę na lewym boku trybem Świeckich. Słusznie tedy iak we Francyi Świętego Ducha, tak y tu *Białego Orła* mieliby się nazywać *Kommen-datorami*. Po oddaniu winnych dziek Maieństwu za tak znacznego honoru prezent, nową iuż ozdobą przyodżiani Kawalerowie wychodzą do Antykamery to iest przedniego Pokoju, Cudzoziemskimi Ministrami, Senátorami, y innemi znacznemi Osobami napelnionego, od których powinuszowanie odbierają, a
od

d dawniejszych Kawalerow przyiaźnym obłapieniem, y pocałowaniem w Jagody na znak przyiętego współbraterstwa uczczeni bywaią. Na ostatek nastę-
 uie wspaniały bańkiet, przed którym Krol iest wi-
 any od całego zgromadzenia Jmieniem Kawalerow
 przez naydawniejszego; Ná co sam Monarcha krot-
 kiemi ále ważnemi słowy ludzkość y przychylność
 u wszystkim wyraża wzajemnie, y do pocałowania
 ęki swoiey, odziany będąc tymże kolorem iako inni,
 tą tylko dyfferencyą, że ma potrzeby u sukien nie-
 rebrne, iako u wszystkich Kawalerow, ále złote,
 przypuszcza miłościwie. Zasiada potym do stołu na
 ogu, á inni Kawalerowie minąwszy znaczny plac,
 Senatorowie po prawey Jego Krolewskiey Mości ręce,
 á Ministrowie po lewey mieysca zabieraią. Dygnita-
 rze Koronni álbo Litewscy, czyli też Cudzoziemscy
 po Senátorach zasiadaią, podług precedencyi dawno-
 ści czasu w przyięciu Orderu. Wszyscy iednak w
 Purpurowym odzieniu, wyiawszy Duchownych, przy-
 zwoity stanowi swemu kolor zachowuiących; oprócz
 ozdobionych Orderem oboiego stanu Osob, nikt na
 te gody w inszych nie iest wokowany sukniach. Tym
 czasem Trąby y Kotły na Dziędzińcu odzywaią się.
 U stołu trzy zdrowia od Krola Jegomości zwykły
 być pełnione; *Pierwsze* na pamiątkę instytuowanego

Orderu ; na to wzajemnym puharem w kolecy odpo-
 wiada nayduiący się na ten czas pierwszy Senátor Ka-
 waler, życzącym naylepszego Pánu zdrowia. *Dru-*
gim Maieřtat przepiia za zdrowie wřzyřłkikh Kawale-
 row , za co y oni podobnym řpůsobem řpełniaią, wy-
 znawaiąc niewygařłą nigdy wdźięcznořć , za ořwiad-
 czoną ku sobie Pańřką munificencyą, y hoynie wy-
 laną ; tudzież za pomnożenie Rzeczyřpospolitey ozdob.
Trzećie zdrowie berłowładna podaie Ręka , życząc
 áżeby wřzyřłkikh w Roku nařtępuiącym w nienaru-
 řzoney czerřtwořci mogli u řłolu řwego widzieć; wza-
 iem wypiiiaią w koło z ápprekacyą długoletniego , y
 řzczęřliwego J. K. M. Panowania. Po chwili wřłaią
 od řłolu , y řkoro Krol Jegomořć do wřłanego retyruie
 się pokoiu, kaźdy hoynie utraktowany do řwoiey od-
 iezdża řtancyi ; oprócz inřzych teź obligacyi, nowo
 kreowani Kawalerowie , powinni nakřřtalt Nowicya-
 tu przez ćwierć Roku codziennie nořić Order, to ieř
 znamie Jego, za přeřřapieniem czego dawnieyři řztra-
 fuia, ále lekką karą. Acz y bez tego ilekolwiek przy-
 Pánu rezyduia, zacnym tym kleynotem przepafani
 być zwyřkli, dla tym więkřzey Dworu Magnificencyi
 nie mniey y řwoiey godnořci dyřtynkcyi tym řwie-
 tniej pokazania. Atoli nie ieř to rzecz eřřencyalna ;
 byleby gwiazda na wierzchnich řukniach hařtowana
 zawsze

zawsze y na każdym miejscu widziana była. Przy-
dać nad to osobliwszey obserwancyi trwający zwy-
czaj: iż stojące na Dźiedzińcu, w Pałacu, y przy
drzwiach Pokoiow Krolewskich szylwachy, przecho-
żącym Kawalerom broń prezentują, á mówiąc po żoł-
nierku skwerują. Inne zaś Gwardye szykują się dla u-
zynienia czci więkšzey. Ma bowiem nieporuszone
rawa polityczna ludzkość, ktorych najmnieysze uraża
puszczenie; ściśle się zachowują układne obyczaje, á że-
by za wystąpieniem, iakożemunie podlegały grubia-
nštwu. Tym czasem do ekstrakcyi Osob w Order
Nasz przyiętych wroćmy się. Przypuszczeni są do
niego różni Potenciści y ludzie Zagraniczni, tak uro-
zenia, iako godności wyniošłością znaczniejszy; ci
ianowicie, ktorych wyprobowane dobrego sąsiedz-
wa dowody zalecają, álbo ktorych, štateczney przy-
iaźni bardziej pretendować należy, áżeby w kaźdey
nagłej potrzebie mogli być pomocni. Nie tylkoć to
pošpolity lud w przyiaźni profitu szuka, ále też wšzy-
štkich Pańštw szczęšliwość, wzajemney y nieplonney
benewolencyi pomocą funduje się y utwierdza. Ko-
muż tajno? iak wiele nam pomogły Cesarza Jego-
mości Chrzešćiańskiego auxyliarne pošilki, do wy-
rugowania Szwedzkiej potencyi pod Janem Kaźmierzem,
samey iuź Oyczyzny wnętrzości pozerają-

cey ? Kto nie wie ? iak zręcznie Krol Duński pod Ber-
 lem tegoż Kaźmierza słabą już ręką trzymanym, zu-
 chwale Godzkiego Lwa siły, przez dywersyą Woyny
 ukrocił ? Czy nie żyją ci ? ktorzy ięszcze patrzali, na
 zawartą Wenetow, y Mosky z Rzeczpospolitą Naszą
 Ligę, wspólne pożytki przynoszącą, kiedy obszerne
 nieśmiertelney sławy, całemu zaś Chrześcijaństwu ży-
 zne otworzyła żniwo, przez owo pamiętne Wiedeń-
 skie zwycięstwo, Polskiemu Jmieniowi przypisane ?
 wiadomo każdemu, iako od Elektorow Brandebur-
 skich przyiazne sukursy, aż za Kamieniec na Grani-
 cę Polską podeślane przeciwko Pogaństwu, za Ołtarze
 y fortuny Nasze niegdy mężnie stawały. Y to nie
 tajno, że Kurlandzcy Xiążęta wierni Rzeczypo-
 litey hołdownicy, częścią przez dodanie ludzi, częścią
 własnemi Osobami przeciw poprzysiężonym Krzyża
 Świętego Nieprzyjaciołom, tudzież przeciwko Szwedom,
 z utratą własnych Prowincyi, Woyska Rzeczypo-
 litey, nie bez oczewistego awantazu zmacniali; y owszem
 ta cała Szlachetna Nacya, iako też y Pruska, nie od-
 rodne walecznych owych Krzyżaków plemie, równe-
 mi z nami w Rzeczypo-
 litey zaszczycone preroga-
 tywami, nie tylko starożytnością y zacnością urodze-
 nia, ale też dzielnemi czynami w Woyskach Koron-
 nych y Litewskich, pod czas różnych okkazyi rzetel-
 nie

ie nie raz Swiatu pokazały, coby mogły uczynić ro-
 ną cnotą złączone ramiona. Stwierdziła gruntow-
 iej nie rozerwaną iedność taż zacna Kurlandzka Pro-
 wincya, kiedy przez nową teraz Ordynacyą na obronę
 Rzeczypospolitey pod czas Woyny, pewne posiłki
 ieniężne ochotnie na zawsze postanowiła. Opusz-
 zam wiele od Sąsiedzkich Narodow oświadczonych
 zeczypospolitey wygod y przyślug; ilekolwiek deli-
 katney przyjaźni węzłem, y ludzkością umieliśmy
 ch sobie przywiązać. Jakoż żadnego skuteczniej-
 szego do pociągnięcia żelaza Magnesu nie wydała na-
 ura, iakim iest miłość zkonfederowana, nie użytyśze
 ad twardą stal zmiękczaiąca serca, y miłą ponętą do
 szczerey pociągaiąca konfidencyi. Mocniejszy nad
 Gordyiński węzeł iest związek przyjaźni, gdyż nayo-
 rzeyfzy miecz przeciąć go nie potrafi. Subtelne w
 rawdzie, y ledwo paięczym siatkom niepodobne
 dają się pektoralne Heroicznych Orderow wstęgi, ale
 daleko mocniej Kolegow swoich krępuią, niżeli sta-
 wne Gallikańskiego Herkulesa łańcuchy. Przyznałby
 każdy w dochodzeniu ciekawie Państw sekretow sto-
 oczny Argus, mniey opatrzną y przeczorną, owszem
 cale o Dobro swoje y całość ospałą być Polskę, gdyby
 Spartańskim tylko opatrzona zaszczytem, y żadnych
 Fortec nie obwarowana zasłoną, szczegulnie rozle-
 głych

głych pol Páni, takich przynamniemy twierdz z obopolney sąsiedzkich Narodow przyiaźni, Rycerskimi wstęgami, niby iakowemi Geometrycznymi sznurami wymierzonych, wystawić ku pożytkowi swemu zaniedbała. Niech iuż przenikające Politykow dowcipy decyduią, ieżeli szczęśliwie panuiący Regnant Sarmacki AUGUST Wtóry, naywyższego mądrości polityczney nie dostał stopnia, kiedy dla ugruntowania przyległego Sąsiedztwa przychylności, z Oycowskiego prawie o Dobro Pospolite pieczęlowania, Zagranicznych niektórych Potentatow, y inne zacne Osoby do komputu Kawalerow Orła Białego łaskawie przyimuje; ktoreby zaś Prawa do tego, y Ustawy naznaczył Kawalerom? darmo się o tym pytać, ponieważ ten Pan dobrze przeniknął wspaniały Geniusz Oyczyzny Synow, że im większą wolnością insze Nacye celują, tym są wierniejsi Monarchom swoim. Dosyć im na Konstytucyach Domowych, áżeby mnogość Praw nowych, nie zdała się pokazywać zepsowaną Rzeczpospolitą. Dobrowolnie Krolom są posłuszni, ktorych dobrowolnie obierają sobie za Panow. Przytym też wrodzona Narodu do Heroicznych dzieł skłonność, Ustaw pisanych, do odważnych rezolucyi mniej potrzebująca, sama sobie jest incitamentem; z tym wszystkim ci, ktorzy takowe znamienite ozdoby z liczby nazna-

oznaczonych Orderem noszą, za najpewniejszy mając onę poczytać dowód, y niby rękoymią szczerę ku yczyźnie Pańskiej miłości, za ścisley szuy Maieřtatu Rzeczypospolitą związek, y za nieřkończoną chyba samym życiem wieczney wdzięczności ku J. K. M. bligacyą. Zważając przytym dokładniey wprowadzone Orderu Naszego zwyczaie, łatwo każdy obaczy, iż w siłu rzeczach zgadzają się z Uřstawami Kawalerow, przez Władysławą Czwartego instytuowanych; rowna bowiem liczba wspolbraci siedmdzieřiat dwoch, Urodzenie z wysokiey Krwie od samego prawie Jowisza zplływające, samym tylko należąca Królom Polskim Orderu Zwierzchność, wszelkie prawie tamtemu pokazują podobieństwo, y rowność. Tu należy także przypomnieć przyiętą od zgromadzenia Naszego podobnie (iako y Władysławowskim Kawalerom niegdý nadana była) protekcyą naydosłownieyszey Bogarodźicy Panny MARYI, *Insignia* albo klejnoty Orderowe sumptem Monarchy sporządzone, świadczenie Duszom zmarłych ratunku, kolor ubioru zwierzchniego Purpurowy, spodniego biały, ochotną na obronę Wiary, Pana y Wolności Rycerską usługę, hoyną na wykupienie Więźniow, y podparcie potrzebnych pomoc, publiczną mowę do Maieřtatu przez naydawnieyszego Kawalera, pocałowanie ręki Kro-

lewskiey, solenny bańkiet, precedencyą wyiawszy Senátorow, podług dawności promocyi do Orderu obferwowaną, y to tylko pod czas Orderowego dorocznego Festu, zachowawszy w innych wszelkich okkazyach Dygnitarzow, y Urzędnikow mieysca, dawno po Woiewodztwach y Powiatach używane, przyięcie Osob Duchownych, y Cudzoziemcow, ktorych wielkość Imienia, nie poszlakowana poćciwość, y oczewisty zaleta pożytek, &c. Kiedy Nasz tedy Order przez Nayaśnietyszego AUGUSTA II. szczęśliwie Panuiącego pod starożytnym *Białego Orła* tytułem, y protekcyą *Niepokalaney Panny* własnym wyrokiem dawno ogłoszoney Krolowey Polskiey, około początkow wiek teraznieyszego wskrzeszony, z Władysławowską instytucyą, mało co wyiawszy albo odmieniwszy, po większey części zgadza się, przeto nowey od Stolicy Apostolskiey áprobacyi (mairac iuż iá dawno za staraniem Jerzego Ossolinskiego, sławnego od Władysława IV. y Rzeczypospolitey Posła otrzymaną) mniey zda się potrzebować. Z tego co się powiedziało, słusznie wniesie łaskawy Czytelnik, iż wznowienie tego Orderu, podeyrzaney w inszych okkazyach nowości censury, by namniey nie obawia się; gdyż się nie w nim nie nayduie, coby się iuż dawniey w Polszcze nie praktykowało, coby w domowych, y obcych Historyach wy-

ślawio-

stawione, w innych Chrześciańskich Państwach dobrze wypolorowanych spolne, nawet od samego Namiestnika Chrystusowego stwierdzone nie było. Owszem by też nayskrzętniejszy Censurant w tym nic przeciwnego Prawom iakoby wolney Rzeczypospolitey uznać nie może, wnet bowiem podobnemi przykładami swiegotliwy przytnie sobie język. Niech obroci otarwszy bielmo za-
 zdrości, ciekawe oko na Rzeczpospolitą Wenecką, między społecznemi Chrześciaństwa zgromadzeniami nay-
 wolnieyszą, w utrzymaniu przodkow wolności nay-
 przezornieyszą, w zachowaniu równości, przeciwko am-
 bicji y zuchwałości możnicyszych nayostrożnieyszą,
 częstokroć y nader surową, z tym wszystkim oprócz Se-
 natorskich Krzesel, y innych Urzędow, zwykła rozdawać
 Order S. Marka, Kawalerom noszącym złoty Metal z
 yobrażeniem tego Świętego Ewangelisty, y z napisem:
Pax Tibi Marce Evangelista meus: To jest: Pokoy Mar-
kowi Ewangelisście memu. Taz, Kawalerow *Stuły złotey*
 reuie, ktorzy na ramieniu lewym zawieszają zna-
 mie nakształt stuły po same kolana wiszącey, brze-
 ami bogato haftowaney, a przecie żadney przez to
 Praw swoich na wolności y równości wspartych nie
 poności uymy; wszakże za świadectwem *Juliusza Ce-*
sarza, wspaniałe Dusze bardziey powierzchownemi Ho-
 noru znakami, niżeli droższemi nad złoto darami,

albo drogiemi kamieniami y bogactwy, z Krolewskich
 skarbow na dobrze zaslužonych wysypianemi konten-
 tuią się. A tak wzbudzony w Krolestwie Polskim
 Rycerski Order, nie tylko nie jest przeciwny Pra-
 wom Oyczystym, ale raczey Prawa utrzymuie. Co
 same słowa na nim wyrażone oświadczaia, splen-
 dor Narodu pomnaża, Sąsiadow przyiaźń konserwu-
 ie, Synow Oyczyzny, do uczciwey dobrych dzieł ani-
 muie emulacyi; Z kąd fama wyciąga słuszność, aby
 wszystkie Rzeczypospolitey stany, tak opatrznemu
 około pomnożenia ozdób swoich Pańskiemu Jmienio-
 wi, iak naysolennieysze wdzięcznego Serca wyzna-
 nie, w publicznych na potomną pamięć zapisały An-
 nałach. Już tedy ieżeli się godzi oprocz Delfickich
 wyrokow prognostrykować, bez żadnego zawodu
 można się spodziewać stały tak zacnego Orderu trwa-
 łości, więcey dalszey ruinie nie podlegaiącego. Kro-
 lowieć to Polscy długim porządkiem na Thron na-
 stępuiaący, Jego Piaśtunami, y chwiciącemu się (strzeż
 Boże) Atlantami będą, postronnych Potentatow y
 Pánow Koronowane albo Mitrowane głowy do nie-
 goż przyięte, wespół. Mocne polityczne racye za-
 szczyca, kongressa publiczne iako teraz, tak y potym
 w niezwiędłym wigorze utrzymywać zechcą. Kto
 wątpić może? iż sam Dom Nayiasnieyszy Saski od

tak

tak zacnego Krolewskiego Jmienia memoryału, fatalną
 odwróci odmianę; owżsem mu na nieśmiertelną sła-
 wnego Monarchy pamięć, nieustanną obwaruie dłu-
 gowieczność. Gdyby zaś Polska pomienionej ozdo-
 bie upaść dopuściła, y moc konferowania znakow
 Orderowych, mało co odmieniwszy do Zagranicznych
 przeniośła się Potentatow, o iak szpetna niesławy
 zmaza? iak straszna nikczemnego niedbalstwa nota,
 pięknemu Narodowi byłaby zadana! Ba y z publicz-
 nych racyi wielceby szkodliwe pochodziły konse-
 kwencye, gdyby dystrybucyina takowych honoru
 Insigniow władza, z uymą prerogatywy Krolow Sar-
 mackich wyszła za Granicę, y Order Polski w Nay-
 świetleyszym splendoru swego stanąwszy południu, in-
 sze krom Krola Polskiego Planet swoich Słońce musiał
 adorować, &c. Rozumiem że też wdzięczny będzie
 ciekawy Czytelnik, gdy w następującym Rozdziale
 komput Kawalerow Orła Białego, nie iuż według
 dawności ich promocyi, ale podług porządku
 Dygnitarstw y Urzędow, ktore w Rzeczy-
 pospolitey trzymają, położę.

R O Z D Z I A Ł XI.

Kawalerow żyjących y zeszlých w Polsce, y za Granicą wyraża.

Nayiaśnieyszzy y Naypotężnieyszzy AUGUST II. z Bożey łaski KROL Polski, Wielki Xiążę Litewski, &c. ELEKTOR Saski, Naywyższy Rządca, Głowa, y Fundator ORDERU.

K A W A L E R O W I E.

Nayiaśnieyszzy Krolewic Jegomość August Fryderyk.

Nayiaśnieyszzy Fryderyk, Krolewica Jegomości Syn Xiążę Saski.

Janusz Xiążę Wiśniowiecki, Kasztelan Krakowski.

Franciszek Wielopolski Woiewoda Krakowski.

Kazimierz Ogiński Woiewoda Wileński

Jerzy Lubomirski Woiewoda Sandemirski.

Kazimierz Xiążę Czartoryski Kasztelan Wileński

Jan Sapieha Kasztelan Trocki.

| Jozef

Józef Potocki Woiewoda Kijowski:
 Jan Jabłonowski Woiewoda Ruski.
 Michał Potocki Woiewoda Wołyński.
 Stefan Humiecki Woiewoda Podolski.
 Jan Tarło Woiewoda Lubelski.
 Franciszek Załuski Woiewoda Płocki.
 Michał Sapieha Woiewoda Podlaski.
 Franciszek Bieliński Woiewoda Chełmiński.
 Bogusław Łubiński Kasztelan Sandomirski.
 Józef Mniszek Marszałek Wielki Koronny.
 Alexander Sapieha Marszałek Wielki W. X. L.
 Jan Szembek Kanclerz Koronny.
 Michał Xiążę Wiśniowiecki Kanclerz-W. X. L.
 Jan Lipski Podkanclerzy Koronny. *Duchowny*. Kan-
 cierz Orderu.
 Michał Xiążę Czartoryski Podkanclerzy W. X. L.
 Maxymilian Ossoliński Podskarbi Wielki Koronny.
 Stanisław Poniatowski Podskarbi Wielki W. X. L.
 Paweł Xiążę Sanguszkowski Marszałek Nadworny W. X. L.
 Krzysztof Towiański Podkomorzy Koronny.
 Bogusław Donhoff Podkomorzy W. X. L.
 Antoni Moszyński Podskarbi Nadworny Koronny.
 Jan Branicki Chorąży Koronny.
 Alexander Lubomirski Miecznik Koronny.

Michał

Michał Xiążę Radziwił Koniufzy W. X. L.

Michał Bieliński Czesznik Koronny.

Jerzy Lubomirski Pisarz Polny Koronny.

Theodor Lubomirski Starosta Spiski.

August Xiążę Czartoryski General Gwardyi Koron-
ney.

Ministrowie Saxońscy.

Woldemar Baron de Lowendal Naywyższy Mar-
szałek Saski

Piotr Graff Lagniasco

August Graff Wackerburth

Krzysztof Graff Manteuffel

Antoni Graff Lutzelburg

Karol Graff Hoymb Ablegat J. K. M. we Francyi

Karol Graff Flodrop.

Jozef Margrabia de Fleuri

Henryk Graff de Freisen

Jan Adolf Lofs. Marszałek Dworu Krola Jegomości.

Kawalerowie Zagraniczni.

FRyderyk Elektoralny Dziedzic Brandeburski
Jan Adolf Xiążę Saski de Weyßenfels.

Jerzy Xiążę Saski de Barby.

Henryk Xiążę Saski de Mersburg.

August

August Xiążę Sax - Weymar.

Maurycy Xiążę Saski de Neufstad - - - - *Duchowny*

Jerzy Margraff Brandeburski de Bareyt

Ludwik Xiążę de Wirtemberg

Wilhelm Xiążę Haski de Calzel.

August Xiążę Anhaltski.

Maurycy Graff de Saxonia)

Jerzy de Saxonia) *Synowie Naturalni J. K. M.*

Graff Rutowski)

Xiążę Albani we Włoszech.

Xiążę Bazyli Dołhoruki - - - - - *w Moskwie*

Xiążę Wasyl Wołodymirowicz Dołhoruki *w Moskwie*

Xiążę Sergi Dołhoruki - - - - - *w Moskwie*

Xiążę Jan Alexiciowicz Dołhoruki - - - *w Moskwie*

Xiążę Jerzy Trubecki - - - - - *w Moskwie*

Graff Bazyli Sołtykow - - - *w Moskwie*

Graff Gabryel Gołowkin Kanclerz - *w Moskwie*

Graff Jakub Brufs Feltmarszałek - *w Moskwie*

Erdmann Graff de Promnitz

Graff Konigseck Posel Cesarzski - - *w Hiszpanij*

Graff de Wratysław Posel Cesarzski - - *w Moskwie*

Leopold Graff Waldsteyn

General Groncau - - - - *w Prusiech.*

U

Kawa;

Kawalerowie Zmarli.

Piotr I. Car Moskiewski umarł w Peterburgu Roku 1725. dnia 8. Lutego

Katarzyna Carowa umarła w Peterburgu Roku 1727.

Piotr II. Car Moskiewski umarł na Stolicy Roku 1730. dnia 30. Stycznia.

Józef Xiążę Saski umarł Roku 1729. dnia 14. Marca w Dreznie

Alexy Carowicz umarł w Peterburgu Roku 1718. dnia 7. Lipca.

Alexander Xiążę Mężykow umarł na Syłkach w Syberyj Roku 1730.

Piotr Szafirow w Moskwie

Xiążę Galiczyn w Moskwie

Graff Tolstoy w Moskwie

General Seiffan w Hiszpanij

Hieronim Lubomirski Kasztelan Krakowski umarł w Rzeszowie 1706.

Adam Sieniawski Kasztelan Krakowski umarł we Lwowie 1726. dnia 18. Lutego.

Jerzy Lubomirski Woiewoda Krakowski umarł w Warszawie 1727. dnia 27. Sierpnia

Kazimierz Sapieha Woiewoda Wileński w Grodnie dnia 13. Marca

Ludwik Poćey Woiewoda Wileński w Rozance 1730. dnia 3. Stycznia

Stani-

Stanisław Moršztyn Woiewoda Sandomirski umarł
1717. w Dobrach swych:

Stanisław Donhoff Woiewoda Połocki we Gdańsku
1728. dnia 2. Sierpnia.

Alexander Łaszczo Woiewoda Bełzki w swoich Dobrach
1720.

Stefan Potocki Woiewoda Bełzki w Horodence 1727.
dnia 1. Sierpnia.

Stanisław Rzewuski Woiewoda Bełzki we Lwowie
1728. dnia 4. Listopada

Jan Xiążę Radziwiłł Woiewoda Nowogrodzki w Ciem-
kowiczach 1729. w Marcu.

Stanisław Chomętowski Woiewoda Mazowiecki w
Drohobyczu 1728. dnia 1. Września.

Jakub Rybiński Woiewoda Chełmiński w Lublinie
1725. 16. Grudnia.

Piotr Kczewski Woiewoda Malborski w Warszawie 1722.
Kazimierz Bieliński Marszałek Wielki Koronny w
Warszawie 1713.

Karol Xiążę Radziwiłł Kanclerz Litewski w Białej 1718.
dnia 2. Sierpnia.

Jan Przebendowski Podskarbi Wielki Koronny w
Przygodzicach 1729.

Władysław Dąbski Marszałek Nadworny Koronny
w Warszawie 1725.

Stefan Potocki Marszałek Nadworny Koronny w
Lwowie Roku 1730. dnia 5. Maia.

Jakub Dunin Referendarz Koronny w Białey 1730.
dnia 23. Stycznia.

Jakub Fleming Koniusz y W. X. L. w Wiedniu 1728.
dnia 30. Kwietnia.

Xiąże Grzegorz Dołhoruki w Moskwie 1726.

Graff de Fitzdom zabity w Warszawie 1726. dnia 13.
Kwietnia.

Krzysztof Graff de Watzdorff w Dreźnie 1728.

Xiąże Replin w Rydze umarł 1719.

*Innych, mianowicie w Cudzych Kraiach zeszlých nie wspo-
minamy nie mając dostateczney Informacyi.*

R O Z D Z I A Ł XII.

*Porządek Krolow Polskich, Senatorow y
Urzędnikow Koronnych y W. X. L.
wyliczający.*

Ponieważ Nayiaśnieysi y Naypotężniejsi Krolowie
Polscy Naywyższemi są Orderu Dystrybutorami,
y Głową, Senatorowie zaś, Ministrowie, Urzędnicy,
y Dygnitarze Koronni y W. X. L. tudzież inkor-
porowanych Prowineyi reprezentują niciakie źródło,
zkađ

zkaład wynikają Kawalerowie tegoż Orderu; za rzecz
 tedy niezdrotną być sądzę, nie przerwaną Krolow
 ukcefsyą, oraz Senatorow y Urzędnikow porządek
 yrażić.

Xiążęta, y Krolowie Polscy.

L Ech I.

Wizymierz.

Dwanaście Woicwodow.

Krakus.

Lech II.

Wenda Xiążna

wanaście Woicwodow.

Przemysław albo Leszek.

Leszek II.

Leszek III.

Popiel I.

Popiel II.

Piaśt.

Zemowit

Leszek IV.

Zemomysław.

Mieczysław I. Xiąże Chrześciański.

Bolesław Chrobry I. Krol Polski.

Mieczysław II. Krol Polski.

Kazimierz I. Krol.

U 3

Bole-]

Bolesław II. *Smiały*, zrzucony z Thronu y tytułu
Krolewskiego dla zabięcia S. Stanisława.

Władysław Herman *Brat Jego Xiążę.*

Bolesław III. *Krzywonosy.*

Władysław *Plwacz* nazwany.

Bolesław IV. *Kędzierzawy.*

Mieczyław III. *Stary.*

Kazimierz II. *Sprawiedliwy.*

Leszek V. *Biały.*

Bolesław *Wstydlivy.*

Leszek *Czarny.*

Henryk *Dobry.*

Przemysław II. Reassumował tytuł Krolewski.

Wacław *Czech.*

Władysław *Łokietek.*

Kazimierz *Wielki.*

Ludwik *Węgrzyn.*

Jadwiga z Władysławem Jagiełłą.

Władysław Jagiełłowicz.

Kazimierz Jagiełłowicz.

Jan Albrycht.

Alexander.

Zygmunt I.

Zygmunt II. August.

Henryk *Walezyński.*

Stefan Batory.

Zy-

Zygmunt III.
 Władysław IV. Zygmunta Syn.
 Jan Kazimierz.
 Michał Korybut Wiśniowiecki.
 Jan III. Sobieski.
 August II. Elektor Saxonński.

*Senatorowie y Ministrowie Koronni y
 Litenscy swym porządkiem.*

A Rcybiskup Gnieźnieński Prymas y Pierwszy Xiążę
 Arcybiskup Lwowski
 Biskup Krakowski Xiążę Siewierski
 Biskup Kuiawski y Pomorski
 Biskup Poznański } *alternatę mają.*
 Biskup Wilceński }
 Biskup Płocki
 Biskup Warmiński y Sambieński Xiążę S. P. R.)
 Biskup Łucki y Brzeski) *alternata.*
 Biskup Przemyński
 Biskup Zmuydzki *albo* Miednicki
 Biskup Chełmiński y Pomezański
 Biskup Chełmski
 Biskup Kijowski y Czerniechowski
 Biskup Kamieniecki
 Biskup Smoleński
 Biskup Inflancki y Piltyński.

Sena-

*Senatorowie Swieccy.***K**asztelan Krakowski.**W**oiewoda Krakowski.**W**oiewoda Poznański)**W**oiewoda Wileński) *alternata.***W**oiewoda Sandomirski**K**asztelan Wileński**W**oiewoda Kaliski**W**oiewoda Trocki**W**oiewoda Sieradzki**K**asztelan Trocki**W**oiewoda Łęczycki**S**tarośa Generalny Zmuydzki**W**oiewoda Brzeski Kuawski**W**oiewoda Generalny Kijowski :**W**oiewoda Jnowroclawski**W**oiewoda Generalny Ruski**W**oiewoda Wołyński**W**oiewoda Podolski**W**oiewoda Smoleński**W**oiewoda Lubelski**W**oiewoda Połocki**W**oiewoda Białski**W**oiewoda Nowogrodzki**W**oiewoda Płocki**W**oie;

Woiewoda Witebski
 Woiewoda Generalny Mazowiecki
 Woiewoda Podlaski
 Woiewoda Rawski
 Woiewoda Brześciański
 Woiewoda Chełmiński
 Woiewoda Mściwawski
 Woiewoda Malborski
 Woiewoda Bracławski
 Woiewoda Pomorski
 Woiewoda Miński
 Woiewoda Inflancki
 Woiewoda Czerniechowski.

To trzeba wiedzieć, że trzech Kasztelanów: Krakowski, Wileński, y Trocki, tudzież jeden Starosta Żmudzki między Woiewodami w Senacie miejsca swoje mają.

Kasztelani Wielkisi.

asztelan Poznański
 asztelan Sandomirski
 asztelan Kaliski
 asztelan Woynicki
 Kasztelan Gnicznicki
 Kasztelan Sieradzki

W

Kaszte-

Kasztelan Łęczycki
Kasztelan Zmuydzki
Kasztelan Brzeski Kuiawski
Kasztelan Kijowski
Kasztelan Jnowrocławski
Kasztelan Lwowski
Kasztelan Wołyński
Kasztelan Karnieniecki
Kasztelan Smoleński
Kasztelan Lubelski
Kasztelan Połocki
Kasztelan Bełzki
Kasztelan Nowogrodzki
Kasztelan Płocki
Kasztelan Witebski
Kasztelan Czerski
Kasztelan Podlaski
Kasztelan Rawski
Kasztelan Brześciański
Kasztelan Chełmiński
Kasztelan Mściśławski
Kasztelan Elblądzki
Kasztelan Braclawski
Kasztelan Gdański
Kasztelan Miński

asztelan Inflantski
asztelan Czerniechowski.

Ministrowie, Senatorowie Krzesłowi.

Marzałek Wielki Koronny
Marzałek Wielki W. X. L.
Kancierz Wielki Koronny
Kancierz Wielki W. X. L.
Podkancierzy Koronny
Podkancierzy W. X. L.
Podskarbi Wielki Koronny
Podskarbi Wielki W. X. L.
Marzałek Nadworny Koronny
Marzałek Nadworny W. X. L.

Kasztelani Mniewsi.

Kasztelan Sandecki
Kasztelan Miedzyrzecki
Kasztelan Wislicki
Kasztelan Biecki
Kasztelan Rogozinski
Kasztelan Radomski
Kasztelan Zawichostski
Kasztelan Lędzki
Kasztelan Szremski
Kasztelan Zarnowski

W 2

Kaszte-

Kasztelan Małogoński
Kasztelan Wieluński
Kasztelan Przemyński
Kasztelan Halicki
Kasztelan Sanocki
Kasztelan Chełmski
Kasztelan Dobrzyński
Kasztelan Połaniecki
Kasztelan Przemycki
Kasztelan Krzywiński
Kasztelan Czechowski
Kasztelan Nakielski
Kasztelan Rospierski
Kasztelan Biechowski
Kasztelan Bydgoski
Kasztelan Brzeziński
Kasztelan Kruświcki
Kasztelan Oświęcimski
Kasztelan Kamieński
Kasztelan Spicymirski
Kasztelan Jnowłodzki
Kasztelan Kowalski
Kasztelan Santocki
Kasztelan Sochaczewski
Kasztelan Warszawski
Kasztelan Gostyński

Kaszte-

Kasztelan Wiśki
 Kasztelan Raćioński
 Kasztelan Sierpiski
 Kasztelan Wyżogrodzki
 Kasztelan Rypiński
 Kasztelan Zakroczyński
 Kasztelan Ciechanowski
 Kasztelan Liwski
 Kasztelan Słoński
 Kasztelan Lubaczewski
 Kasztelan Konarski Sieradzki
 Kasztelan Konarski Łęczycki
 Kasztelan Konarski Kujawski.

*Urzędnicy stanu Rycerskiego Koronni
y Litewscy.*

Hetman Wielki Koronny
 Hetman Wielki Litewski
 Hetman Polny Koronny
 Hetman Polny W. X. L.:

*Jeżeli nie są Senatorami tedy są Ministrami stanu
Rycerskiego.*

Sekretarz Wielki Koronny {
 Sekretarz Wielki W. X. L. { *Duchowni.*
 Referendarz Koronny *Duchowny.*

W 3

Refe-

Referendarz W. X. L. *Duchowny.*

Referendarz Koronny *Swiecki*

Referendarz W. X. L. *Swiecki.*

Podkomorzy Koronny

Podkomorzy W. X. L.

Podskarbi Nadworny Koronny

Podskarbi Nadworny W. X. L.

Chorąży Wielki Koronny

Chorąży Wielki W. X. L.

Miecznik Koronny

Miecznik W. X. L.

Koniuszy Koronny

Koniuszy Litewski

Kuchmistrz Koronny

Kuchmistrz W. X. L.

Podczafzy Koronny

Podczafzy Litewski

Kracyczy Koronny

Kracyczy Litewski

Stolnik Koronny.

Stolnik Litewski

Podstoli Koronny

Podstoli Litewski

Czefznik Koronny

Czefznik Litewski

Łowczy Wielki Koronny
 Łowczy Wielki Litewski
 Pisarz Polny Koronny
 ifarz Polny W. X. L.
 Oboźny Koronny
 boźny Litewski
 Strażnik Koronny
 trażnik W. X. L.
 General Artyleryi Koronney
 encrał Artyleryi Litewskiej
 Pisarze Czterey W. X. L.
 Regent Kancellaryi Wielkiej Koronney
 Regent Kancellaryi Wielkiej W. X. L.
 Regent Kancellaryi Mniejszej Koronney
 Regent Kancellaryi Mniejszej W. X. L.
 Chorąży Nadworny Koronny
 Chorąży Nadworny Litewski
 Instygator Koronny
 Instygator W. X. L.
 Podkoniuszy Koronny
 Podkoniuszy Litewski
 Pisarz Dekretowy Koronny
 Pisarz Dekretowy Litewski
 Vice-Instygator Koronny
 Vice-Instygator Litewski

Pisarz

Pisarz Skarbowy Koronny

Kustosz Koronny

Oboźny Polny Koronny.

Oboźny Polny Litewski

Strażnik Polny Koronny

Strażnik Polny Litewski

Łowczy Nadworny Koronny

Łowczy Nadworny W. X. L.

Pisarz Wielki Koronny

Skarbný W. X. L.

Ci wszyscy Urzędnicy z Szlachetnych są wybrani Familij, niektorzy o mieysce, nie mając go sobie Prawem opisanego, między sobą dysputują.

Dygnitarze Woiewodztw Ziem y Powiatow Koronnych y Litewskich.

Podkomorzy

Starosta Sądowy, w *Wielko-Polszcze* zaś *Poznański* zowie się *Generatem Wielko-Polskim*, *Krakowski* *Generatem Mało-Polskim*, *Kamiemiecki* *Generatem Podolskim*.

CHorążcy

Sędzia Ziemski

Stolnik

Podczaszy

Pod-

Podśędek Ziemski
 Podtoli
 Czesznik
 Łowczy
 Woyski
 Pisarz Ziemski
 Miecznik
 Urzędnicy Grodzcy
 Skarbnicy
 Pisarze Skarbowi
 Starostowie Prowentowi.

W Wielkim Xięstwie Litewskim są Marszałkowie Powiatowi, y Ciwunowie po Woiewodztwach, tudzież wiele innych od Koronnych różnych Urzędników, których siłaby wyliczać. Tamże częstokroć Starosta Sądowy poprzedza Podkomorzych, w Prusiech także jest osobliwy Miecznik, y Podskarbi Ziem Pruskich; ostatniego Urząd pospolicie z Senatorską godnością tameczney Prowincyi bywa złączony. Tegoż Xięstwa publicznych kongressów zawsze jest Prezydentem Biskup Warmiński S. P. R. Xiążę.

Następują potym Officyalistowie Woyskowi Polskiego y Cudzoziemskiego áuthoramentu iako to Pułkownicy, Regimentarze, Generalowie Leytnanci,

X

Gene-

Generałowie Majorowie , Oberſztleytnanći y inni. Tak to wolność pol Páni , niby zebranemi na rozległych rowninach kwiatami różnych Dygnitarstw Urzędami Polską ozdabia Rzeczpoſpolitą; aby Ją Swiatu, Krolową w odzieniu ſwietnym, ſamą różnoſcią wdzięcznym pokazała. Jeżeli zaś gwiazdy ſą Niebieſkiemi kwiatami, pewnie z polarnemi to ieſt gornemi Ogrodami Polska emuluie ; Gdzie przy piękney y ozdobney honorow dyspozycyi, inſza ieſt iaſność Słońca, inſza Mieſiāca, inſza gwiazd; owszem gwiazda od Gwiazdy różni ſię w ſwiele. Już tedy precz ztąd fatalna zawſze niezgodo; albowiem iako zgodna ſtanow rozmaitość delektuie, tak też przeciwnym ſpoſobem wzajemne rozróżnienie ciężko trapi.

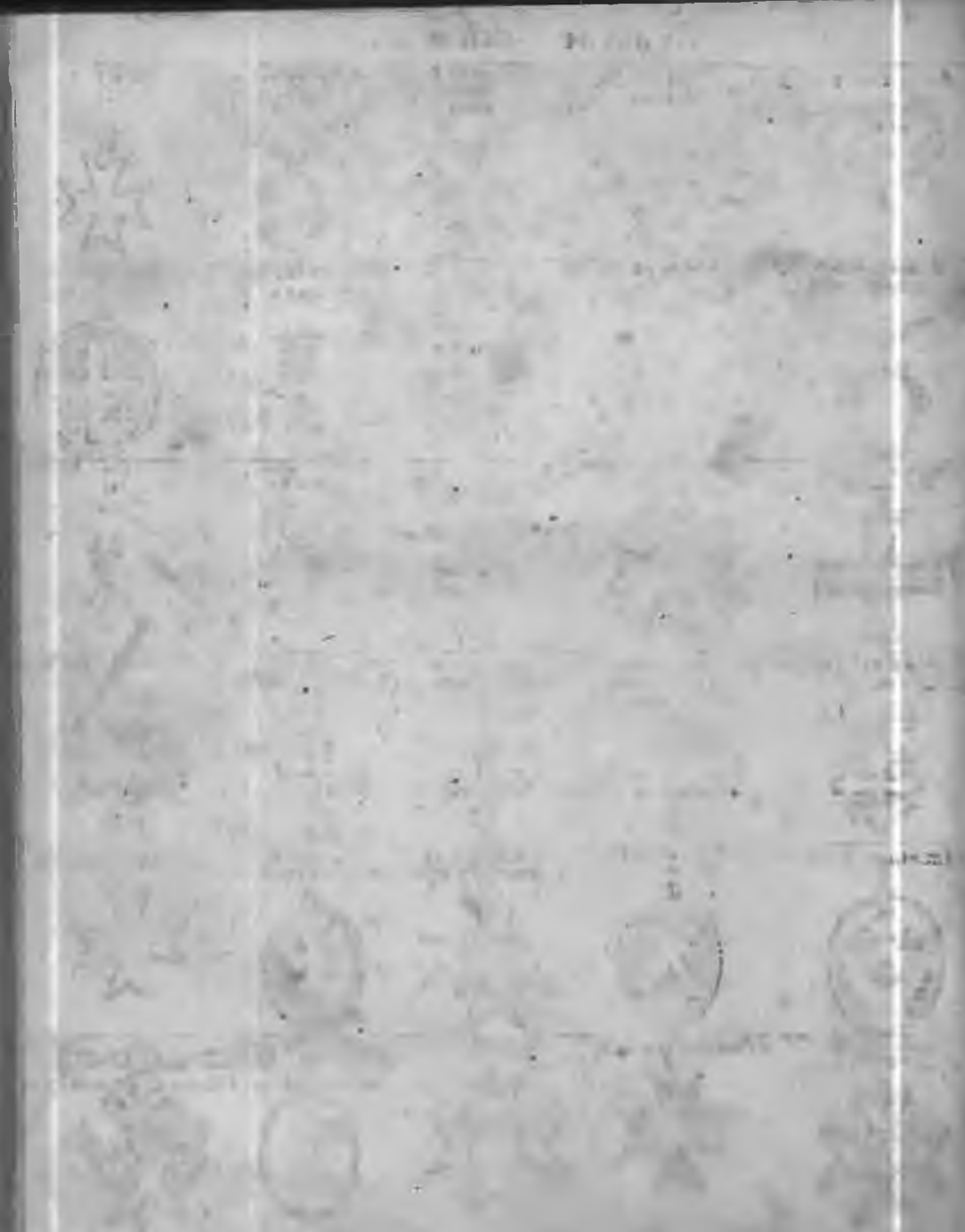
P R Z Y D A T E K

Znakomitsze w Chrzeſćciańſtwie Kawalerskie Ordery , teraz albo przedtym kwitnące, krotko wyrażający.

A Gni DEL, albo *Baranka Bożego Order* we Szwecyi; Jan Magnus Krol Szwedzki Roku 1564. dnia 10. Lipca pod czas Koronacyi ſwoiey w Mieſcie *Upsal* konferował wielu tamecznym Pánom; Łańcuch reprezentował cyrkuły ukoronowane, które dwa Lwy trzymały, z wiſzącym wyobrażeniem Zbawiciela, na spo-

*Baranka
Bożego we
Szwecyi
1564.*

spodzie zaś wydawał się *Baránek Boży z chorągiewka* iako się zwykł malować przy takowym napisie: *BOG Obrońca moy. Ale już zgiął ten Order.*

Alæ *S. Michâêlis* albo *Skrzydła S. Michała* Order fundowany Roku 1171. przez Alfonsa I. Króla Portugalskiego, na pamiątkę widzialney protekcyi tego *S. Michała* Archanioła w potyczce przeciwko *Maurom* 1139. znak Orderu był Krzyż czerwony nakształt Miecza, tudzież lilie szkarłatne na białych sukniach przyszyte, z napisem: *Kto nad BOGA*. Niektorzy twierdzą lilie być złote, y że ten Order instytuowany jest od Alfonsa Króla Portugalskiego około Roku 1165. mając na płaszczach białych Kawalerowie wyrażone skrzydło koloru Purpurowego w promienistym cyrkułe złotym. Obserwowali Regułę Świętego Benedykta y Cystersów: *Lecz y ten Order już więcey nie jest.*

Alcantary Kawalerowie w Hiszpanij wzięli początek od tego zgromadzenia, które ieden z Panów Legionu Jmieniem *Gomesius Fernandus*, za panowania Ferdynanda Króla wzniecił przeciwko *Maurom*. Naprzód nadane mieli sobie Jmie od Zamku, *Juliana od Gruszek* nazwanego: Król Protektorem tego Orderu ogłosił się przez Przywilej nadany Roku 1176. Papież zaś *Alexander III.* y *Luciusz III.* Roku 1183. tenże potwierdzili; nosili Byczerze *Gruszkę zieloną*, w po-

długowatym cyrkule złotym, którą wspierał krzyż także zielony nakształt Lilij wyrobiony, na polu złotym, lecz potym sama Gruszką za znak została. Dał im Alphons XII. Alkantare Miasło, nad Tagiem Rzeką, a ponieważ mieysce to należało wprzody do Kawalerow Kalatraweńskich, przeto z tey racyi tymże samym Jch poddał. Powiedaią iż dla tego zażywali na znak Orderu dwóch rękawic żelaznych z Kalatraweńskiego Orderu wziętych. Na koniec otrzymali pozwolenie, áżeby na lewym boku mogli nosić Krzyż w lilie kończący się koloru zielonego. Adryan VI. Papież z faworu ku Dyscypułowi niegdy św. Karolowi V. Trzy Ordery, to iest S. Jakuba, Kalatraweński, y Alkantary, wiecznemi czasy do Korony kastylij przyłączył. Które to nadanie przyznaią niektorzy Alexandrowi VI. z respektu ku Ferdynandowi y Jzabelli.

Alexandra

Newskiego

w Moskwie

1725.

Alexandra Newskiego. Cara niegdy Moskiewskiego, gdzie go czczą za Świętego w Manaſterze nad Rzeką Newą, postanowiony Order Roku 1725. od katarzyny pozostałej Wdowy Piotra I. Cara Moskiewskiego, około czasu solennych Poślubin własney Corki Xiążęciu Hołsztyńskiemu Gotterpieńskiemu. Znak Orderu iest wstęga czerwona z Krzyżem tegoż koloru, obrazkiem pomienionego Alexandra ze szmela

cu

cu ozdobionym, tudzież gwiazda srebrna haftowana na lewym boku Kawalerów, przyięci są do niego z Polaków: *Antoni y Piotr Sapiehowie, Merecki y Łdzi-towski Starostowie, y Krzysztof Urbanowicz Generał Maior Woysk-Ruskich.*

Amaranty Order Roku 1645. od Krysztyny *Amaranty* Krolowej Szwedzkiej wzniecony. Znak zgro- *we Szwecyi* madzenia był cyrkuł Laurowy, w którym wy- 1645. dawały się te słowa po Włosku: *Miło Spodźiewac się.* We śródku zaś dały się widzieć litery A. w cyfrze, dyamentami sadzone. Władysław IV. Krol Polski był też z liczby Kawalerów tego Orderu, który takowe Jmie wziął od pewney Damy podobnego nazwiska Krolowej Krysztyny faworytki; *fuż y ten Order upadł.*

Ampułki albo S. Remigiusza Order we Francyi, *Ampułki* na pamiątkę zesłanego z Nieba tegoż naczynia do *we Fran-* krztu Kłodowusza Krola Francuskiego, Roku 499. *cyi 499.* instytuowany. Ten Order czterem Baronom, *de Ter-* *riger, de Bellestre de Sonastre, y de Lomversy* Opatów S. Remigiusza (które Opaństwo jest w Mieście *Reins*) Wazallom własny, zażywa krzyża złotego białe szmel-cowanego, we czterech kątach tyleż lilij mającego, we śródku zaś wydaie się Gołębek ampułkę z ręki czło-wieczey noskiem przyimuiący. Ten znak noszą na wstędze iedwabney czarney, na szczyt zawieszony; tu-

dzież podobny na Płaszczach, kiedy po mienioną Ampułkę do pomaszczenia pod czas Kornacyi Krolow przynoszą.

S. Andrzeia od Ofetu Order w Krolestwie Szockim ; Początek Jego przypisuje się pewnemu widzeniu krola Szockiego ; który krzyż taki , na iakim S. Andrzej Męczeńską śmierć podiał, w iasności na Niebie widział, na zwycięstwa przeciwko Szotom prognostyk. Zkąd takowy krzyż na orężach y Chorągwiach Szockich zażywany bywał, á Rycerze pod tytułem S. Andrzeia postanowieni są. Łańcuch reprezentuje kwiat ofetu ziela, y liścia powikłane z wiszącym wyobrażeniem S. Andrzeia w Owale, y z infkrypcyą : *Nikt mię darmo nie zaczepi*. Instytucyą tego Orderu mniemaia być około Roku 1369. Jakub II. Krol Angielski iuż prawie upadły wskrzesił Roku 1687. Znak godności teraz iest wstęga zielona od ramienia iednego pod drugie wisząca z Metallem S. Andrzeia.

S. Andrzeia w Moskwie Order instytuowany iest Roku 1698. od Piotra I. Cara Moskiewskiego. Twierdzi bowiem Ruś, iż ten S. Apostoł naypierwey w owych Kraiach opowiadał Ewangelią. Znak Orderu iest Krzyż ukośno złożony z Obrazem S. Andrzeia, który dwoygłówny Orzeł na piersiach piaśtuie, mający nad

nad sobą koronę Cesarzką, zawieszony bywa na wstę-
dze błękitney wodnistey od ramienia prawego pod
lewe, na przeciwko zaś wydaie się gwiazda srebrnem
haftowana na sukniach Kawalerow, mająca we środ-
ku mały krzyżyk ukośny na polu czerwonym, z
Inskrypcyą na polu błękitnym w około takową:
Piotr Car y Samodzierzca całej Rusi. Konferowany
jest tenże Order *Najjaśnieyszemu AUGUSTOWI II.*
Krolowi Polskiemu, tudzież Jakubowi Grafowi Flemin-
gowi Koniuszemu niegdy W. X. L. y Janowi Hrabii
Sapieże Staroście Bobruyskiemu, Feltmarszałkowi Woysk
Ruskich.

Annuncyacyi albo *Zwiastowania* Najświętszey Pan-
ny w Sabaudyi Kawalerowie sławni, Fundatora mają *Zwiastowa-*
Amadeusza VI. Hrabie Sabaudskiego Roku 1355. Ama-
deusz zaś VIII. Pierwszy Xiążę Sabaudski konsekrował *nia N.P. w*
Order Miłości Boskiej, która naszey ludzkiej naturze *Sabaudyi*
ziednoczyła Słowo Przedwieczne w tajemnicy Naj-
świętszego Wcielenia; Łańcuch od ktorego wiśi repre-
zentacya *Zwiastowania* Najświętszey Panny dany na
mieyscu S. Maurycego Rycerza, zażywanego niegdy
od Karola III. Roku 1518. Inni twierdzą iż oba te Obra-
zy nie były przedtym zażywane, tylko wydawał się
troisty węzeł (iako zowią Rycerski) powikłany z wi-
szącym pierścieniem. Teraz zaś znak Orderu repre-
zen-

zentuie cztery złote blachy łańcuszkiem tegoż Metallu nakształt węzłow, iako Je pospolicie zowią (miłości) spoione, a na nich takowe czytają się litery. F. E. R. T. to iest *Fortitudo Ejus Rhodum Tenuit*. Co po Polsku

Rhod wy- wyklada się : Męstwo Jego Rhod trzymało. Karol III.
sta. Xiążę przydał do Łańcucha piętnaście Roz biało y czerwono nakrapianych. Fest Orderu corocznie bywa solennizowany tegoż dnia, ktorego Jmię nośi. Naywyższą Głową iest każdy Xiążę Sabaudski a teraz Krol Sardynski.

S. Antoniego
80 Opatów
Ethioplj
 370. *S. Antoniego Opat* w Ethiopij albo Murzyńskiej Ziemi sławny bywał niegdy Order, od Carow Abyssyńskich fundowany na obronę przeciwko Poganom Wiary, za poradą S. Bazylego Wielkiego, ktorego też Regulę Rycerze przyięli; Wyspa *Meroe*, którą rzeka *Nil* oblewa, dana im iest ná subsistencją od Klaudyusza Cara Abyssyńskiego, albo iako go pospolicie zowią *Prezbitera Jana*. S. Pius V. y Leo, Papicze znamienitemi Order nadali Przywilejami; Liczba Kawalerow przechodziła 3000. Przeszli też potym y do Europy, pryncypalną otrzymawszy rezydencją w Delfinacie w Mieście Wiedeń nazwanym. Rycerze przednieysi nośili litery T. S. y krzyż podwoyny S. Antoniego, ieden z drugim złączony; inni zaś iednego tylko zażywali, na znak Orderu, który iuż *temi czasy zginął*.
S. Anto-

S. Antoniego w Bawaryi Order Łańcuchowy fundowany był Roku 1382. od Roberta Bawarczyka Hrabiego Hannonij, Holandyi, y Zelandyi. Koniec zgromadzenia tego był, wojować przeciwko Turkom, *ale y ten Order iuż upadł.*

S. Antoniego w Bawaryi 1382.

Aquilæ Albæ albo *Orła Białego* w Polsce od Krola Władysława Łokietka Roku 1325. wzniecony Order, wiadomy przedtym pod Imieniem *Balthei Militaris*, to jest *Przepasu Rycerskiego*. Kawalerowie zaś co go nosili pospolicie nazywani bywali *Złotemi Rycerzami*; Ten iuż prawie upadły, Najjaśnieyszy AUGUST II. Roku 1705. podźwignął. O czym więcej opowie ninieysze opisanie. Nie mnieysza dzielność jest nabyte rzeczy utrzymać, iako nowych nabywać, ani mnieyszey potrzeba mocy upadającemu Światu poddać ramiona, iako na nowo podmieścić nową stworzyć machinę. Większa jest wskrzesać umarłych, niżeli na Świat wydać żywych. Zaleca Architekta same dzieło, kiedy z obalonych ruin, wyprowadzi gmach iaki, świeżą strukturą pozorniejszy.

Orła Białego w Polsce 1325.

Aquilæ Candidæ albo *Orła Sivego* Order w Austrii, y w Czechach, pod Imieniem *disciplinarum* albo *karności*, y pod Regulą S. Bazylego, różny iednak od Polskiego nayduie się tylko w starodawnych piśmie od moła ztoczonych, w rzeczy samey dawno

Orła Sivego w Austrii y w Czechach.

Y

iuż

iuż zginął. Nawet o początku y Roku Instytucyi Jego nie wiedzą. Nie każdy Orzeł z Fenixem emulować potrafi co raz odmłodniewiając.

Orła Czar-
nego w Pru-
szech 1701.

Aquilæ Nigræ álbo Orła Czarnego w Prusiech Order, winien swoy początek Fryderykowi I. Roku 1701. Napis nośi : *Suum cuique*, to iest *swoie każdemu* ; chcąc wyrazić , iż sprawiedliwość każdemu od Monarchy oświadczona być powinna. Liczba Kawalerow oprócz Xiążąt krwi Panuiącey nie przechodzi Trzydziestu , ci ktorzy do tego są przyięci Orderu, wprzedy odbierają dawniejszy *Generositatis* to iest *Hoyności* Jmieniem nazwany. Znak zaś godności Kawalerskiej iest Krzyż błękitny, mając w kątach Orły rozpięte, á we śródku litery F. R. nośzą go od ramienia lewego pod bok prawy na szerokiey wstędze pomarańczowey, tudzież gwiazdę srebrnem haftowaną z Orłem Czarnym, w iedney sponie koronę laurową, w drugiej pierun trzymającym : przy wzwyż pomienionej Inskrypcyi. Tenże nie iest wspólny z innemi Kawalerami wyższy Monarchow y Xiążąt.

Snowidła
w Neapolu
1417.

De S. Argata to iest *Snowidła* Kawalerowie w Krolestwie Neapolitańskim od Ludwika III. Krola wznowieni, lecz zgasła w tamtym Krolestwie Andegawńska linia, wraz y ten Order swoją przywalila ruiną. Twierdzą że pomieniony Order około Roku 1417. był instytuowany.

Armel.

Armellini álbo *Gronostaia* Order w Brytanij, zna *Gronostaia*
za Fundatora Jana V. Xiążęcia Brytannij około Roku *w Brytanij*
1365. niektorzy mienia go być dawnieyszym, y tylko *1365.*
na ow czas odnowionym ; nošili Rycerze złoty Łań-
cuch z inskrypcyą : *Aż do życia kresu* , korrespondo-
wał utaionemu iakoby wieſzczemu charakterowi sku-
tek , coż bowiem prędzey upływaiącego nad czas , co
nad życie, by też naydłuższe krotszego ? nie ieſt rzecz
długa, ktora koniec odbiera, ulatuie niepowrotny czas,
z ktorym y tego też *Orderu ulećiała trwałość.*

Armellini álbo *Gronostaia* w Arragonij Order od *Gronostaia*
Ferdynanda V. Krola poſtanowiony Roku 1483. kie- *w Arrago-*
dy wyrugował z Kalabryi Xiążęcia *Lotharyńskiego* , y *gonij 1483.*
po przytłumioney konſpiracyi Xiążęcia *Seszy y Reſſa-*
nu krewnego ſwego w ſpokoiną obiał poſſeſſyą Kro-
leſtwo Neapolitańskie. Inſkrypcya Orderu była : *malo*
mori quam fadari to ieſt: *wolę umrzeć niż ſię pokalać.* Dla
upomnienia takowym haſtem Kawalerow , iż raczey
maią ſobie śmierć obrać , niżeli honoru y wierność ku
Panom ſwoim ſzwank ponieść, *inż y ten Order zginał.*

Avizeńſcy Rycerze zwali ſię więc w Portugallij *Avizeńſcy*
Eboreńſkiemi, álbowiem odebrane od Maurow to ieſt *Rycerze w*
Saracenow Eborę Miasto Alphons Krol dla wygodne- *Portugallij*
go mieysca położenia Kalatraweńſkim uſtąpił, ázeby *1104.*
uſtawicznemi wybiegami Pogan infeſtowali, zkąd im
nada-

nadane Jmie było Eboreńskich Kawalerow , lecz trzeci w porządku Mistrz , gdy Zamek *Avis* rzeczony z niewiernych rąk wydarty, tymże samym postąpił, od niego potym nazwisko wzięli. Approbował Order Jnnocenty III. Roku 1204. Jan zaś Syn naturalny Piotra Krola Luzytańskiego, naywyższy Mistrz á potym Krol , od Kalastrawieńskich Rycerzow swoich odłączył. W ten czas dopiero za znak godności nadany im iest Krzyż zielony na spodzie przydluższy, wyrzuciwszy *Gruszkę* Alkantareńskiego Orderu, lubo wprzody nosili nákształt Kalatrawieńskiego Krzyż czerwony , z przydanemi dwoma na dole ptaszkami. Jnaczy trochę *Favinus*, y *Paillot* informuie, iż ten Order od Alphonsa pod Jmieniem Braći *S. Maryi Eboreńskiej* , był instytuowany ; poddawszy go Kalatrawieńskim Rycerzom, którzy potym cokolwiek w Portugallij dzierzeli, takową im kondycyą uстъpili. Tenż Author pomienionym Rycerzom przyznawa za znak godności Krzyż zielony w lilie kończący się, z reprezentowanemi na spodzie dwoma ptaszkami czarnemi , wzaiem na się poglądaiącemi.

Złociści Rycerze w Polsce 1316. *Aurati* álbo *Złociści Rycerze* w Polsce ci się zowią, ktorych pod czas Koronacyi, każdy Krol Polski na Rynku Krakowskim trojakim miecza uderzeniem pomiędzy łopatki *pasuie*, y do honoru Rycerskiego przypusz-

ufzczać raczy, o których więcej wyżej doczytać się może. Zwyczaj ten wszczął się Roku 1316.

Aurei vel Aurati, to iest *Złoci* albo *Złociści* Rycerze— *Złoci w Niemczech!*
ze ci się zowią w Niemczech, których Cesarze podobnym sposobem, mieczem Karola Wielkiego pod czas swoiey Koronacyi pałować zwykli, wybrani do tego bywają z Grafow, Baronow, y Szlachty rzeszy Niemieckiey.

Aurei, *Złoci* albo *Złociści* Kawalerowie w Polsce *Złoci w Pol-
szcze.*
ci byli, którzy przepasu Rycerskiego albo Orła Białego Order nośli, z tych przednieyszych wspominają Historycy; Prandotę Odrowąza, Zbigniewa Oleśnickiego, Albrychta Brandeburskiego *Xiążęcia w Prusiech*, y Syna Jego Fryderyka Albrychta, Alexandra Gvagnina Gubernatora *Witebskiego*, iednego z Familij Telefusow, Andrzeia na Kodniu Sapiechę *Woiwodę Połockiego*, wielu *Xiążat Mazowieckich z Krolewskiej Piastowskiej* linij pochodzących, Albrychta Radziwiła Kanclerza, Kazimierza Lwa Sapiechę Podkanclerzego *W. X. L.* y innych wielu z Polskiej y Niemieckiej Nacyi Pánow.

Aurei *Złoci* albo *Złociści* Rycerze zowią się y ci, którym ołtrogi złote, albo złotiste od Potentatow konferują się o tych niżey będzie obszerniey, owszem za starodawnych wiekow wszelkich prawie Orderow Kawalerowie *złotemi, złotistemi* albo *poztłacanemi* nazywani bywali:

*Runa złoto-
go w Hisz-
panij 1430.*

Aurei Velleris álbo *Złotego Runa Order* w Hiszpanij y Niemczech, słuźnie pryncypalne między innem obeymuie mieysce, fundowany iest od Filipa Dobrego Xiążęcia Burgundskiego Roku 1430. w Miesiąc Stycznii, kiedy Izabellę Infantkę Portugalską poymował, chcąc go podobno łośować do Runa Gedeona w Xięgach *Judic: 6. y 37. y 39.* wspomnianego, co sławo wydaie na staroświeckich szpalerach; Łańcuch złoty iest reprezentuiący wiele krzesiw, y krzemienych kamieni, z ktorych iskry wybuchaią, z przydanym napisem: *W przod raźi nim płomień wyniknie*. Tudzież nagroda nie mała za pracę. Na dole zaś widzieliśmy Baranek złoty. Przyieli sobie Kawalerowie za Patro S. Andrzeia, z początku nie było ich tylko 25. za Karola V. komput był 51. Na potym nieokryślona miana dana iest Krolom kreowania podług swoiey woli. Polakow wiele nośilo ten Order, iako to Krolow Polscy, y Krolewicowie; Zygmunt I. y August Zygmunt III. Władystaw IV. Jan Kazimierz, Michał, August II. Fryderyk August Krolewic Xiążęstwa Saskiego, Jakub Ludwik Jana III. Krola Polskiego Syn Jan Hrabia z Tęczyna Woiewoda Sandomirski, Mikołaj Sapieha Woiewoda Miński, Alexander Solt Podskarbi W. X. L. za świadełstwem Okolskiego.

Łaźni w An-

Balnei, álbo *Łaźni* Rycerze instytuowani są Ro

1400. przez Henryka IV. Króla Angielskiego z osobli- *galij Fran-*
 wemi ceremoniami, których każdy doczytać się może u *cy i we*
Cambdena. Znamie Orderu był ocyrkuł złoty zawierają- *Włoszech*
 cy w sobie trzy Korony tegoż metállu, z napisem: *Tri*
in unum, to iest *Trzy są jedno*. Już prawie upadły,
 temi czasy w Anglii znowu powstał, teyże intytula-
 cyi Rycerze sławni być u Authorow nayduią się w
 inszych też Kraiach, iako to we Francyi y Włoszech,
 lecz więcey tam ich *niewidać teraz*.

Balthei Militaris albo *Przepasu Rycerskiego* Kawa- *Przepasu*
 lerowie we Szwecyi, zażywali Łańcucha z mieczy- *Rycerskiego*
 kow złożonego, ktore wisząc od niego, krwawą ni- *w Poljszcze*
 by bitwę, między sobą wydawali. Fundatora tego *1325.*
 Orderu kładą Gustawa I. Króla Szwedzkiego około
 Roku 1528. albo też 1560. *inż ustat.*

Balthei Militaris albo *Przepasu Rycerskiego* Order
 w Poljszcze tenże był co y *Białego Orła*; o czym ob-
 szerniey w tey Xiędze.

Balthei seu Bandæ, to iest *Przepasu, wstęgi, lub*
szarpy czerwoney, (a iako niektorzy mniemają bia- *Przepasu w*
 łey) w Hiszpanij Order, Alphons II. Król Kastylij *Hiszpanij*
 Roku 1339. nim Państwo obiał w Mieście *Wiktoryi*
 albo *Palencyi* postanowił. Tego dnia ktorego od
 Króla Naywyższego Mistrza Orderu kreowani byli
 Kawalerowie, *Wstęgę czerwoną* na cztery palce szeroką
 odbie-

odbierali, y nośli ią od prawego ramienia pod lewe spuszczoną. Przypuszczani zaś bywali do tego zgromadzenia Szlachta (wyjąwszy pierworodnych Synów) którzyby lat dziesięć Woynę służyli, *ale y ten ustat.* Z Polakow do tego Orderu był przyięty *Jerzy Sapieha Starosta Wilkijski, Posel niegdy Polski od Zygmunta Krola do Hiszpanij wysłany.* Co świadczą dawne pisma.

Balthei Militaris álbo *Przepasu Rycerskiego* Kawalerowie, starodawnych wiekow ci się wszyscy zwali, ktorzykolwiek łańcuch od iakiego Monarchy ofiarowany, szyię álbo boki ukośnie wisząc przepasywał, owszem wszelkie dystryngwujące znaki Rycerskie, iako to Łańcuchy, wstęgi pewnego koloru, Krzyże, miecze, Metalle, y tym podobne, *Przepasami* poşpolićie, Rycerze zaś *Przepasanemi* nazywali się.

S. Błażeia *S. Błażeia y N. Panny* Order Łańcuchowy, na *in Armenij* Dworze niegdy Krolow Ormiańskich w Ptolomaydzie *1119.* był sławny. Instytucyą Jego wspominaią Roku 1119. lecz z upadkiem w Wschodnich Kraiách rzeczy Chrześcianstwa, y *ten Order upadł.*

S. Brygitty *S. Brygitty* Order fundowany od niey Roku *we Szwecyi* 1366. y od Urcana V. ápprobowany kwitnął *we Szwecyi*, nie trwał iednak tylko z życiem Fundatorki swoiey. Nośli Kawalerowie Krzyż błękitny płomienistemi promieniami otoczony:

Burgundskiego Krzyża Rycerzów, Author iest Ka-^{Krzyża Bur-}
rol V. pod czas ekspedycyi Afrykańskiej, gdzie *Ma-*^{gunlskiego}
leassa przywrocił ná Thron *Tunetu*; dokąd tryum-^{w Niem-}
falnie wieźdzał Roku 1535. y pomieniony Order po-^{czech 1335.}
stanowił, na pamiątkę fortunnego tryumfu; zname-
nadał Krzyż z krześiwem, y z krzemiennym kamie-
niem, iskry rozśiewającym przy Inskrypcyi: *BAR-*
BARIA. Łańcuch zaś złożony był z krzyżykow
na krześiwie położonych. *Warennus* pisze iż Krzyż
był nakształt piły reprezentowany, przez dwie łaski
Regimentarskie przechodzący. Już y ten Order ustał.

Crucyaty Rycerstwo ci byli, którzykolwiek za
podniętą żarliwości ku Wierze Chrześciańskiej, na
odyskanie Ziemi Świętej, pod znakiem Krzyża Świę-
tego przeciwko niewiernym wojowali.

Kalatraweńskich Kawalerów Order w Hiszpanij ^{*Kalatra-*}
wzniesiony Roku 1158. Jnię mówią ztąd im iest nada-^{*weńscy w*}
ne, iż gdy Miasta *Kalatrawy* od Krola Sancyusza III. ^{*Hiszpanij*}
sobie nadanego bronić od niewiernych nie śmieli,
1158.
ofiarowali się na utrzymanie tego miejsca *Raymund*
Nawarcz, k Opat *Cyster*ski, y *Dydak Velasquez* Za-
konnik, przed tym *Zołnierze*. Ani płocha ich była
rezolucya, albowiem wkrótce te twierdze tak uforty-
fikowali, iż straszniemi stali się niewiernym. Znak
Orderu był przyszyty na płaszczu Krzyż czerwony,
Z przy-

przydawszy na dole dwa łańcuchy żelazne, któremi ręce Niewolników okowane być zwykły. Potym też y to przydano, że Krzyż kończył się nakształt lilij. Wielkie Mistrzostwo tego zgromadzenia inkorporowane iest Koronie, od Ferdynanda Króla z faworu Innocentego Ośmego Papieża.

Ostrogi złote w Rzymie 1559. *Calcarium Aureum* albo *Ostrogi złotych Order* wielce starodawny, gdyż powiedają, że instytuowany iest jeszcze od Konstantyna Wielkiego Cesarza, atoli y to pewna że był reformowany około Roku 1559. przez autentyczną Bullę Piusa IV. Papieża, udzielającą znaczne honory Kawalerom. Trwa ten Order dotąd w Rzymie, rozdawany od Papieża na znak nie małej godności, y ci Kawalerowie zowią się też złotemi.

Głowy Trupiey w Niemczech 1652. *Calvaria humana* albo *Trupiey Głowy* Author Orderu iest, *Silvius Nimrot* Xiążę Wirtemberski na Szłońsku Roku 1652. y bywał udzielany oboicy płci. Pomieniony Xiążę ogłosił się za Pierwszego Mistrza, a Małżonki Jego Matka Zofia Magdalena z Piastów Familij Lignicka y Brzeska Xiężną wzięła na się tytuł Naywyższej Mistrzyni. Już zaś prawie upadły Wnuczka Fundatora Ludwika Elżbięta, pozostała Wdowa po Filippie Saskim Xiążęciu Mersburskim, tenże sam Order wznowiła Roku 1709. takową kondycją, áżeby zawsze Naywyższa Mistrzyni była z Domu

Domu Wirtemberskich Xiążąt. Przypuszczane do niego były wszelkie iakieykolwiek kondycyi Matrony, z względu nie tak zacnego urodzenia, iako życia przykładnego. Teraz iuż Mężczyzny nie są przyjmowani tylko białegłowy, które mają iednego Kawalera iako Dyrektora zgromadzenia, y Podskarbiego Archiwow, Prowentow, y Ornamentow. Są im pewne podane reguły, noszą zaś *Trupia Głowę* ze złotą na wstędze białey á na guziku czarnym wiszącą, z temi słowy: *Memento mori* to iest, *Pamiętaj na śmierć*. Jeżeli która z Siostry zcydzie z tego Świata, drugie pewinne przez cały Rok nosić wstęgę czarną, położoną na białey Orderowey, z napisanym Imieniem zmarley.

Calza, álbo *Pończochy* Rycerski Order w Państwie Weneckim instytuowany iest z okkazyi wzniecone-
 go w Hiszpanij *de Banda*, álbo *Przepasu* nazwanego, dla exercytowania Młodzi w Woienney experyencyi na ziemi y na Morzu; dla czego instytucya Jego ma się kłaść koło Roku 1562. iuż prawie upadły wskrzesiła Rzeczpospolita.

Canis & Galli Gallinacci, to iest: *Pieska y Kura* Ordery własne Familij *Mommorantskiey*, przypisują się Burhardowi Mommorancemu pod Filippem I. Kró-
 lem. Łańcuch Rycerski reprezentował wiele głów Jele-

nich, z wiszącym wyobrażeniem *Pieska* y *Kura*, *wierność* y *czułość* symbolizującemi. Niektorzy Authory wie przyznają pomieniony Order inszemu tegoż Jmienia Mommorancemu, żyjącemu za czasow Kłodowcuzsa Krola Francuskiego; przeto początek Jego y Instytucya musiała być koło Roku 499. *inż go więcej nie masz.*

Pieska w Nawaryi 722. Canis Ordo to iest *Pieska* Order Roku 722. kwi-
tnął w Krolestwie Nawaiskim, rozdawany niegdy na
znak wierności, y ten inż *uśtat.*

Osetu Maryi we Francyi 1370. Cardui MARIÆ to iest *Osetu MARYI* Kawale-
rowie wznieceni od Ludwika II. Xiążęcia Borbońskie-
go: gdy Orleanska y Burgundska fakcye partykular-
ne sobie Ordery postanowiły; podług zaś inszych
pod czas solennego Wesela z Anną Delfinowną Awer-
niey Roku 1370. byli fundowani. Łańcuch Ordery
wy złoty, złożony był z Kuratow *Liliowych*, y z liścia
Osetu ziela, od ktorego wisiał Krzyż z napisem: *Spes*
to iest *nadzieia* y ten inż *zniknął.*

S. Katarzyny na Go- rze Sinai w Palestynie 1067. S. Catharinæ to iest *S. Katarzyny* na *Gorze Sinai*
Order, fundowany od Xiążęcych Osob pobożnych
w Palestynie Roku 1067. dla opatrzenia drog bezpie-
czności peregrynującym na miejsca Święte; Konfe-
rowany bywał od przełożonego Konwentu Synaitań-
skiego, trybem Gwardyana Jerozolimskiego, wizytu-
jącym

ającym grob S. Katarzyny. Znak Orderu jest Krzyż Jerozolimski, w koło srebrne, sześcią promieniami obiaśnione, y czerwonymi ćwiekami pobite, wprasiony.

S. Catharinæ in Moschevia to jest *S. Katarzyny* *S. Katarzyny* w *Moskwie* Instytuowany Order dla Dam, przez Piotra I. Cara Moskiewskiego Roku 1715. dał moc Małonce swoiey tenże tam rozdawać, trwa dotąd na tym Dworze, mając za znamię metal złoty w dyamenty oprawny, z wyobrażeniem S. Katarzyny, wizerujący na wstędze białey od prawego ramienia pod lewe. Przytym wydaie się na lewym boku Gwiazda haftowana, mająca we środku Krzyż z napisem *Miłości y wiernością*.

Charitatis proximi, albo *Miłości bliźniego* w Niemczech Order powinien swoy początek terazniejszy Cesarzowey Elżbiecie Krystynie Roku 1708. Ta Moarchini nim się ruszyła z Wiednia do Hiszpanij, do dzisieyszego Małzonka Karola VI. Arcy-Xiążęcia na ten czas Austryackiego, dobiiaiącego się tamtego Krolestwa sukcesyi, postanowiła ten Order, do ktorego ktokolwiek oboiey płci jest przypuszczony, może y drugą do niego przybrać Osobę, byleby ją prezentował zgromadzeniu, y ręczył się za uczciwe życie, y za wierność Jey. Krzyż Orderu złoty bywa zawieszony

Miłości bliźniego w Niemczech
1708.

na pierśiach, na wstędze czerwoney.

*Miłości
Chrześci-
ańskiej we
Francyi
1580.*

Charitatis Christianæ álbo *Chrześci-
ańskiej* we Francyi Order Roku 1580. od Henryka III. Króla
Polskiego, a potym Francuskiego fundowany jest dla
tych, którzy pod czas Wojennego nieszczęścia skale-
czeni, do dalszey służby nie zgodni byli. Znak Or-
deru był Krzyż biały, kończący się iak kotwicą, z
materyi iedwabney wyrznięty, y haftowany, kolo-
rem błękitnym otoczony; we środku zaś wydawała
się Lilia złota z napisem: *La vierne ustugi*, tak świad-
czy *Morerius*: lecz *Spennerus* namienia, że Krzyż
bywał złoty álbo srebrny, obramowany błękitnym
kolorem, a we środku było pole czworograniaste
błękitne, mające w sobie lilią złotą haftowaną. *Żuż
y ten Order ustat.*

*Cherubina
we Szwecyi
1334.*

Cherubina álbo *JESU* Order był we Szwecyi Ry-
cerski, Łańcuch Jego podwoyny wyrażał głowy Che-
rubinow y Seraphinow na się poglądających, z prze-
platanemi Krzyżami Patryarchalnemi dla honoru U-
pśalskiej Kathedry: na spodzie zaś wisiał Obraz Chry-
stusa Pana, a według *Paillota* litery Imienia JEZUS,
na błękitnym owalnym polu, pod kt. remi wydawa-
ły się ćwiski Męki Pańskiej, czarnego y białego
koloru. Tenże Author Instytucją kładzie pomienio-
ney Kawaleryi od Magnusa III. Króla Szwedzkiego
Roku

Roku 1334. *fuż y tey nie masz.*

Cypryjski álbo *Luzyniański* Order zwany też *Mie-* *Miecza y*
cza y milczenia, około Roku 1195. wzniecony. *Lu-* *milczenia w*
zyniańska niegdy Familia kreowała Kawalerow, kto. *Cyprze 1195.*
 rzy od Wyspy *Cypru*, lub od Domu pomienionego,
 álbo od *Miecza* nazwisko nosili; Łańcuch wyrażał
 Charaktery z wiszącym Mieczem, którego pochwy
 srebrnem, rękoieść złotem powleczone były, z przy-
 danym napisem: *Dla utrzymania sprawiedliwości.*
aillotus y Farvinus Instytucją Orderu przyznaie o-
 liwie Gwidonowi Krolowi, oraz wyraża Łańcuch,
 że reprezentował węzły (iako mówią) miłości z ie-
 dwabnych sznurkow, mający litery S. R. złote po kil-
 okrotnie powtorzone. Wisiał zaś u spodu w polu
 owalnym *Mieczyk* srebrny, z rękoieścią złotą, y z
 napisem: *Bespieczeństwo Krolestwa.*

Clavis Aureæ álbo *Klucza Złotego* Rycerze, na- *Klucza zło-*
 zywają się u Cesarzow y Krolow ciż. fami, którzy są *tego w*
Jch Podkomorzowie, noszą Klucz złoty niżey pasa, w *Niemczech.*
 sznury złote obwiniony.

Claromontanæ MARIÆ álbo *Najświętszey Panny* *Częstochow.*
Częstochowski w Polszcze; 1716. pod czas domowych *skiey N. P.*
 ostatnich rozruchow nosić małe obrazki na piersiach *w Polszcze*
 wszczął się zwyczaj. Dla czego wszelkicy kondy- *1716.*
 cyi ludzie Nabożeństwem pałający ku temu Świętemu
 miey-

mieyscu, álbo go odwiedzaiący, podobne portrećiki na piersiach nościć zwykli: Ták należy czcić Krolowę Polską; niech zawsze wiśi u pierśi obowiązanych wizerunk świeży tey, z ktorey wiśi Tysiąc puklerzow Polskę zaślaniających. Słuszna nościć przy sercu wyobrazenie Páni naszej, która ma w Sercu swoim Krolestwo nasze, álbowiem dowćipne Nabożeństwo ku Jey Obrazowi, Rewerencyalną cześć samey Bogarodzicy Pánnie oddaie.

*Gołabka w
Kastylij
1379.*

Columbæ & Rationis álbo *Gołabka* Order postanowiony koło Roku 1379. álbo (iák się zda innym) późniey. Jan I. Krol Kastyllij czyli Syn Jego Henryk III. ázeczy Dworzan swoich do przyzwoitey wspaniałego umysłu exercytacyi przyzwyczaił, dwa Ordery postanowił; Jeden *Gołębicy* to iest *Ducha S.* drugi *Rationis* álbo *Rozsádku* nazwane. Łańcuch dwoisty złoty, słonecznymi promieniami iednymi prostemi, drugiemu zaś wylamanemi był ozdobiony, mając przy tym ze złota *Gołabka leacego* figurę; Kreowano więc Kawalerow pod czas Zielonych Świątek; *Już y te Ordery dawno uśłaty.*

*Niepokalanego Poczęćia N. P. we Włozzech
1619.*

Conceptionis Beatissimæ álbo *Niepokalanego Poczęćia* Order Instytuowany w *Mantuey* Roku 1619. od Ferdynanda Xiążęcia, tudzież od Karola Gonzagi Xiążęcia Niwernij y od Adolfa Hrabi Albicy; potwierdzony

dzony od Urbana VIII. który, znak Kawalerski to
 jest Krzyż z własnych rąk konferował Kawalerom,
 y Xiążęciu Niwernij Roku 1624. *Fuż y tego nie masz.*

Conceptionis Immaculatę V. MARIE, to jest ^{Niepokała-}
Niepokalanego Poczęcia Panny MARTY w Polszcze, ^{nego Poczę-}
 instytuowany był Order od Krola Władysława IV. ^{cia Maryi}
 Y ^{Panny w Pol-}
 ápprobowany od Urbana VIII. Papieża Roku 1634. ^{szcze 1634.}
 dnia 5. Lipca. Komput Kawalerow byłznaczony
 72. á Naywyższym Mistrzem to jest Głową ich Krol
 Polski. Znamie było Łańcuch szczerozłoty bez za-
 dnych kleynotow, ktorego ogniwa wzajem spoione
 na przemianę reprezentowały, iedną Lilią białą w
 posrzedku promieni z inskrypcją: *In Te*, to jest *w*
Tobie, drugie pęk strzał związanych białą wstęgą,
 przy tych słowach: *Unita virtus, ziednoczona cnota.*
 Wiśiał u Łańcucha Krzyż czerwony, mający w po-
 srzedku wizerunk N. P. w dzieciństwie, w białym
 odzieniu, Smoka depczący, przy inskrypcyi: *Vicisti;*
vince, Zwyciężyłaś, zwyciężay. Na drugiej zaś stro-
 nie Krzyża wydawał się *Orzeł Biały*; ktore to znamie
 kożdy Kawaler nosił. Koniec y intencya była tego
 zgromadzenia Woyna przeciw Turkom; potym na
 miejscu tego Orderu, substytuowany teraz jest staro-
 żytny *Orla Białego*. Tak miłą przemianą następuje
 po sobie uszykowany Planet porządek! Xiężyc suk-

ceduie po Słońcu, znowu mając Słońce po sobie, iakby iakie bliźnięta były, podobnością iezeli nie równością z sobą certuiące. Oprocz niestworzonego Słońca, y teraz *Orzeł Biały* zanurza oczy w Pannę nad Xiężycę pięknicyszą; ani by miał tyle kandoru, gdyby w pierwszym Panieńskiego Słońca wschodzie, zmazę iaką postrzegł.

Zgody Order *Concordiæ* álbo *Zgody Order*, Roku 1660. fundował Ernest Margrabią Brandeburski, za powrotem *w Niem- czech 1660.* z Hiszpanij, po przywroconym pokoiu, y ziednoczeniu wielu w Europie Potentatow na różne fakcye roztargnionych. Rozdawał Kawalerom Krzyże dyamentowe, mające w sobie cyrkuły złote w puł przedzielone, gdzie wydawały się rożczki oliwne na Krzyż położone, przcz dwie Korony przechodzące; á na wierzchu Mitra Xiążęca z napisem: *Concordant*, to iest *iednocza się*. Przytym wyrażone było Jmię Fundatora y Rok Instytucyi, był ten Order w wielkiej reputacyi, wielu bowiem Xiążąt y Pánów mieli sobie za honor być do niego przypuszczonemi.

Korony Krolewskiey *Coronæ Regiæ Order* to iest *Korony Krolewskiey* w Niemczech około Roku 802. wskrzesił Karol Wielki dla Freyzow, ktorzy przeciwko Saxonom mężnie woiowali; Za znak mieli Koronę złotą, którą na boku nosili Kawalerowie, przy tych słowach: *Corona-bitur*

itur legitimè certans, Ukoronowany będzie mężnie sta-
wiał. Już ustat.

Cosmæ & Damiani to jest *S. Kozmy y Damia-Kozmy y Da-*
za Roku 1030. fundowane było Ryccerstwo w Palestynie *miana w Pa-*
nie, od wielu Osob pobożnych, które nie mało Szpi- *leśynie 1030.*
ałow dla chorych wystawiały w Jerozolimie, y gdzie
Indziocy; Ten Order z zwiędłym Chrześcijaństwem
w Syryi zwiędniał.

S. Crucis álbo *S. Krzyża* w Niemczech Order *S. Krzyża*
Białogłowski Roku 1668. od Elconory Gonzagi Ce- *w Niem-*
sarzowej wziął początek, okkazyą Instytucyi było *czech 1668.*
gwałtowne pogorzenie Pałacu Cesarzkiego w Wiedniu,
gdzie gdy wszystko pożeraący niszczył płomień,
między innemi wielkiey ceny skarbami, które się
dostały na łup burzycielowi ogniowi, iedyne drzewo
Krzyża Świętego, w krzyżu złotym będące nic naru-
żone zostało. Które Nayiaśnieyszy Dom Austriacki
przez wiele wiekow wenerował, y konferwował.
Gdy tedy tak wielki Kleynot nie bez cudu ocalał,
był znaleziony, pomieniona Cesarzowa wznieciła
rder na cześć Krzyża Świętego, pod protekcyą
ayświętzey Panny y S. Jozefa; potwierdzony po-
ym przez Kł. menśa IX. Papieża, który Biskupa á
teraz Arcybiskupa Wiedeńskiego, postanowił za Dy-
rrektora Duchownego tego zgromadzenia. Każda

Cesarzowa jest wielką Mistrzynią, Damy tylko Katoliczki przyjęte być mogą, y to obligowane do niektórych uczynków pobożnych. Doroczny Fest Orderu odprawia się dnia 3. Maia, za znamie zaś noszą Kawalerki to jest przednie Damy na boku lewym Krzyż złoty, w Figurze owalney szarego koloru, pośrodek pierśi Orła Cesarzkiego dwoygłównego położony; przy tych słowach: *Salus & gloria, Zdrowie y chwala*. Wstęga na ktorej wisi ten zacny prezent, jest czarnego koloru, wiele Dam Polskich ma tenże Order.

Łabędzia y Boćiana we Flandryi 711. Cygni & Ciconiæ *Łabędzia y Boćiana* Order we Flandryi, *Rychard de Wasseburg* czyni wzmiankę o Orderze Boćiana y Łabędzia wraz położonym. *Morerius* wspomina Authora Jego Roku 711. *Theodoryka* Xiążęcia Kliwij, który iedną Córkę *Beatę* zostawił. Ta prześladowanie cierpiąc od sąsiadów, wyzuć ją ze wszelkich Dobr usiłujących, z chroniła się do Zamku *Neufburk* nazwanego, gdzie od walecznego Kawalera *Eliafza* mężnie obroniona, temuż się poślubiła. Ponieważ zaś pomieniony Bohatyr miał na Tarczy wyobrażonego *Łabędzia*, przeto prętko instytuowany jest Order pod tytułem Łabędziowym, oraz złączony z Boćianim, *inuz oba zginęły*.

Dannebrog *Dannebrogu* w Danij Order, podług niektórych Autho-

uthorow rowno z samym Krolestwem swōy prowa-
dzi początek, lecz pewniey iest y bezpieczniey iść za

1219.

tych zdaniem, ktorzy fundacyą onego przypisuią
przećiwko niewiernym na ten czas Infłanczykom
Waldemarowi II. Krolowi Roku 1219. ten Rycerzom
nadał za znamie Krzyż biały czerwonym kolorem
otoczony; Taki tedy nosili pod czas wszelkich Wo-
ien y utarczek, nawet y na Chorągwiach; Upadł
był ten Order, ale potym od Kryśtyana V. Krola
Duńskiego, dla chwalebney Szlacheckiey męźności
emulacyi odnowiony Roku 1671. w dzień Krzćin Syna
swego Fryderyka IV. Krolewica, co się stało z wiel-
ką pompą, kiedy nayprzednieyszy Pánowie y Dworza-
nie Kawalerami kreowani byli. Na ten czas postano-
wiono też, żeby nikt do przednieyszego w owym Pań-
stwie Orderu *Słonia* nie był promowowany, żeby
wprzod *Dannebrogu* Order odebrał. Znak Jego iest
Krzyż złoty białego szmelcu, brzegi maiący czerwone,
jedynastą dyamentami ozdobiony; nosi się zaś na
wstędze szcrokey białey z brzegami czerwonego ko-
loru, z iednego ramienia pod drugie wiszącey. Przytym
na prawym boku sukien iasniecie gwiazda srebrna po-
dobnym Kolorem czerwonym obwiedziona. Z napi-
sem. *Restitutor, Odnawiciel* y z literami C. S.

Draconis inversi, Smoka wywroconego w Niemczech *Smoka wy-*

Aa 3

posta-

*wroconego w Niem-
czech 1420.* postanowieni Rycerze Roku 1420. od Zygmunta Ce-
sarza, przeciwko Heretykom, wielkich Woien y złego
w Niemczech Authorom ; Nośili więc Smoka wiszą-
cego na Łańcuchu dwoistym złotym, Krzyżami Pátry-
archalnemi przeplatany ; Intencya instytucyi była
pograżenie Herezyi, y odszczepieństwa ukrocenie. Co-
dziennie zaś zażywali Krzyża zielonego w lilie koń-
czącego się. *Na koniec y tych już nie maśz.*

Smoka w Węgrzech y Czechach Draconis álbo *Smoka* w Węgrzech y Czechach
y Kawalerowie, używali Krzyża zielonego na płaszczach
szkarłatnych, y *ten Order upadł.*

1421. Słonia w Daniej 1478 Elephanta albo *Słonia* w Danij Order, Roku
1478. wziął początek od Kryśtyana I. Krola Duń-
skiego, pod czas solennego Wesela Syna Jego Jana, z
Kryśtyną Xiężną Saską, lubo go niektorzy przypisują
Fryderykowi I. álbo Drugiemu, owszem Kry-
śtyanowi IV. Pierwsza Cerymonia odprawiła się w
pryncypalnym owego Krolestwa Metropolitańskim
Kościele Lunden skim; z razu zażywany był Łańcuch
złoty z Słoniami wieże na grzbiecie mającemi, tudzież z
ostrogami (á według Paillota Krzyżami nakształt kotwic)
przeplatany, z wiszącym wizerunkiem Nayswiętżey
Pánny w promieniach, na nie wielkim metalu złotym
wyrażonym. Teraz zaś za nastąpieniem odmiany
Wiary, w używaniu iest sam *Słoń* z wiczą, iako Hiero-
gli-

glifik roztropności, mężności y łaskawości, przywiązany u wstęgi szerokiey błękitney od ramienia lewego niżej pasa wiszący. Na sukniach wydaie się gwiazda ośmigraniasta srebrna przy lewym boku, w ktorey środku iest mały krzyżyk haftowany srebrzem na polu czerwonym. Nie rozdaie się ten Order tylko pod czas Koronacyi Krolow Duńskich, y to największym Xiążętom y Panom, którzy iednak wprzod Kawalerami *Dannebrogu* kreowani bywaią, wyiawszy Monarchow, z ktorych iest *Nayiasnieyszy* AUGUST II. Krol Polski; z Panow zaś był niegdy *Piaseczyński* Woiewoda *Smoleński* Posel na ow czas Polski w *Danicy*, á nie dawno *Jakub Graff de Fleming* *Koniusz* W. X. L.

Enfiferowie álbo *Mieczoności* w Inflanćech byli Rycerze CHRYSTUSOWI iako ich zwano, instytucyoni w Inflanćech 1197. wani dla woiowania przeciwko Poganom, y podbićia Inflant. Nośili za znak Kawaleryi dwa Miecze czerwone na krzyż złożone na płaszczach przyszyte, czasami bywali ziednoczeni z Krzyżakami Pruskiemi, owszem niektorzy twierdzą że ich byli Plemie, lecz się potym rozdzielili. Na ostatek upadło to Rycerstwo, kiedy Inflanty poddawszy w moc Polakom, *Gothard Kietler* ostatni ich wielki Mistrz został Xiążęciem Kurlandzkim.

Fratres Hilarcs S. MARIE, álbo *Bracia weseli* S. *Bracia weseli*
MA.

seli we Włoszech 1233.

MARTI Roku 1233. Instytuowani są we Włoszech w Bononij, przez Bartłomieja Dominikana Biskupa Vicentyńskiego przeciwko niewiernym, y Kacerzom. Urban IV. approbował Order 1261. nosili Kawalery wie suknie białe y popielate, tudzież Krzyż czerwony na białym polu, z dwoma gwiazdami dwa wyższe kąty ozdabiającemi, dla tego zaś zwali się *Wesola Bracia*, iż zawsze byli weseli, y z swego szczęścia kontenci żyli. *Ten Order już nie jest więcej.*

Szczodrobliwosci w Prusiech 1685.

Generositatis, to jest *Szczodrobliwosci* Order w Prusiech Roku 1685. postanowił Fryderyk III. Dziedziczny na ten czas Elektoralny Xiążę Brandeburski, znak onego jest Krzyż błękitny, mający cztery Orły w kątach, z takowym we środku napisem: *Generositas, Szczodrobliwość*, noszą go na szyi na czarney wstędze. Z Polaków przyjęci do Orderu nawiązują się. *Xiążę Mikołaj Radziwiłł Miecznik na ten czas W. X. L. a teraz Woiwoda Nowogrodzki. Jerzy Sapieha Starosta Wilkowski, y Graff à Szliwen Woiwodzie Inflantki.*

Genetyzwierzątku we Francyi 738.

Genety tak rzeczonoż Zwierzątku Order, Roku 738. mówią wziął początek od Karola Martella Monarchy Francuskiego, Dziada Karola Wielkiego Cesarza. Niektorzy piszą, iż te nazwisko nabył od *Joanny Zony Jego*, pospolicie *Geannette* zwanej, lub też

też od Zwierzątka tegoż Jmienia, które Łańcicy iest podobne, czerwonemi cętkami upstrzone, y nayduie się często w tey stronie Hiszpaniey, gdzie Saraceni osiedli byli, y od pomienionego Karola Roku 738. w Turońskiey Prowincyi krwawą bitwą pokonani zostali. W ich tedy Obozie nie mało skurek pomienionego zwierzątka (które mówią że zapach z siebie wydaia) niektóre też żywe Martellus znalazł. Pierwsza koniektura niepewna, bo Karol nie miał tylko dwie Zony, iedna *Rustruda*, álbo *Giertruda*, druga *Swachilda* zwały się. O Joannie wielkie u Historyków milczenie, owszem owych czasów ledwo Jmie Joanny w Domu Krolewskim, álbo w innych Familiach Francuskich pryncypalnieyszych nayduie się: Piszą zaś, że ten Order trwał aż do czasów S. Ludwika Dziewiątego. Łańcuch dwoisty szczerozłoty, z czerwonych był Roż złożony, od którego wisiała figura Zwierzątka *Genetty* czarney, czerwonemi cętkami naznaczoney, na ziemi kwiećistej niby siedzącey, obrożkę liliami złotemi upstrzoną mającey. *Już y ten Order zginął.*

S. Georgij S. Jęrzego w Niemczech Orderu Jn- S. Jęrzego
 Stytucya, dla pilnowania Granic Niemieckich, y Wę- ^{w Niem-}
 gierskich wzniecone, przypisuje się Rudolfowi Habs- ^{czech 1280.}
 burkiemu Roku 1280. w Karyntyey, któremu Miasto

Bb

Jmie:

Jmieniem tego Świętego Męczennika zwane nadane było. Niektorzy tenże sam przyznają Fryderykowi III. lub też Maxymilianowi I. koło Roku 1494. przeciwko Turkom być postanowiony. Znamie miał Krzyża złotego, na każdym końcu troyrogatego, w koronę niby włzeczpionego. Dawniejszy zaś Krzyż mnie- maiał być czerwony na polu białym. *Już y ten zginął.*

S. Georgij álbo *Amida Złotego* Kawalcrowie Pale-
 S. Jerzego *Styńscy*, prowadzą początek iwoy od Konstantyna
 w / alestyńie Wielkiego Roku 312. Jnni zaś przypisują tę Instytu-
 312. cyę Cesarzem Wielcdnim, z Familij *Kenmerow*, liczył
 ten Order 34. Naywyższych Mistrzow, lecz po wzię-
 tym od Turkow Konstantynopolu, cużo szwankował.
 Wiele Potentatow w skrzesić go starali się, iednak dostał
 się na koniec ten honor Karolowi V. Cesarzowi, ogłosił
 się bowiem za Protektora Orderu, kreowałszy naypier-
 wszym Kawalerem Syna swego naturalnego Jana Au-
 stryaka, gdy mu podawał Chorągiew Chrześciaństwa
 na Woynę, przeciwko niewiernym, zabierającemu się
 na owę sławną Batalią pod *Lepantem*, Roku 1571. By-
 ła ta bitwa Machometom wielce fatalna, gdyż stra-
 ćili więccy niż Trzydzieści Tysięcy Woyfka, y okrętow
 400. Znak Orderu iest Łańcuch złoty, złożony z liter na
 starodawney Chorągwi *Labarum* za Konstantyna zwa-
 nency, wyrażonych ; przy ktorym wisiał wizerunk S.

Jerzego Smoka przebijającego. Xiążę Parmeński z Domu Farnezow jest teraz Nay wyższym Orderu Mistrzem, y S. P. R. Xiążęciem tytułowany, z którym Familia Kommenow, z Dekretu Cesarzkiego o tenże honor dysputuje. Z tego zgromadzenia, nayduią się Święci Ludzie, wielą czynami sławni to jest Rycerze między Świętych policzeni. *Dymitr, Prokop, Hippolit, Merkurysz, Theodor, Witalis*, y inni wielcy Męczennicy. Między Potentatami pomieniony Order Konstantynowy piasnącemi, pryncypalni od Authorow wspominają się *Fryderyk Cesarz Zachodni, z Henrykiem Synem, Filip Francuski, Rychard Angielski, Gwilhelm Sycylijski, Balibasar Węgierski, Kazimierz Polski, Alfons Arragoński, Alfons IX. Kastylijski, z Synem Emanuel, Krolowie; Otto Xiążę Burgundski, Thomasz Hrabia Allobrogow, Obisson, Margrabia Esteński, Jan Fryderyk Gonzaga, Albrycht Hrabia Hebspurski, Filip Hrabia Flandryi, Karol V. Austriak Cesarz Rzymski z Synem Janem.* Wielkiemi przytym faworami od Papieżow ten Order jest nadany, iako to od Leona 11. Roku 456. Tudzież od Cesarzow, Krolow, y Xiążąt różnemi prerogatywami ozdobiony. Jan III. Krol Polski, za Heroiczne ákcy Kawalerow Konstantynowych pod czas oblężenia Wiedeńskiego pokazane, tychże samych znamienitemi udarował Przywileciami, z wol-

nym ich używaniem w Królestwie Polskim. Więcej doczytać się każdy może w Authorze *Schonebeck*.

S. Jerzego w Niemczech 1450. *S. Georgij S. Jerzego* Kawalerowie od Fryderyka IV. Cezarza Roku 1450. Instytuowani, już więcej nie są.

S. Jerzego w Genuey 1452. *S. Georgij S. Jerzego* Order w Genuey dotąd stał. Order ten trwa wznowiony od tegoż Fryderyka IV. Roku 1452. gdy iechał na swoją Koronacyą do Rzymu. *Rzeczpospolita Genueńska* rozdać go y teraz ludziom zacnym, to jest Krzyż czerwony na złotym Łańcuchu zawieszony.

S. Jerzego de Alphama 1201. *S. Georgij de Alphama, S. Jerzego od Alfamy.* W Arragonij fundowany Order około Roku 1201. potem jest inkorporowany do Orderu *Montezji*. Znakem był Krzyż czerwony na płaszczu białym.

S. Jerzego w Rzymie 1492. *S. Georgij S. Jerzego* Order w Rzymie Roku 1492. od Alexandra VI. Papieża postanowiony, miał za znak Krzyż złoty w cyrkule nakształt korony wyrobionym położony. Już ustał.

S. Jerzego w Rzymie *S. Georgij S. Jerzego* także w Rzymie od Piusa IV. Papieża Instytuowane zgromadzenie Kawalerów, których powinność była nosić Papieża, gdy publicznie wychodził, ale y ci ustał.

S. Jerzego we Włoszech. *S. Georgij S. Jerzego* Kawalerowie fundowani od Pawła III. w Rawennie, za czasem ustał.

S. Jerzego albo Podwiązki. *S. Georgij S. Jerzego* w Anglij patrzeć pod Orderem Podwiązki. *S. Gery-*

S. Geryona Rycerze znają za Fundatora Fryderyka ^{w Anglij.}
Barbarossę, 1190. Jnni mówią Fryderyka II. Instytutu- ^{S. Geryona}
 wani byli na cześć S. Geryona, który w Kolonij ^{w Niem-}
 318. Towarzystwa Męczeńską odniósł koronę, znak ^{czech 190.}
 Orderu był na sukniach białych Krzyż czarny, ie-
 dney tylko Nacyi Niemieckiej był do niego przy-
 stęp. *Już więcej nie jest.*

Gładij álbo *Miecza* Kawalerow we Szwecyi, ^{Miecza álbo}
 wolno widzieć pod tytułem: *Balthei Militaris*. Prze- ^{Przepasu}
pasu Rycerskiego. ^{we Szwecyi}
 1518.

S. Huberta Order w Niemczech Roku 1444. przez ^{S. Huberta}
 Gotharda Xiążęcia Julij, Kliwij, y Gor; fundowany ^{w Niem-}
 jest, na podziękowanie Panu Bogu za otrzymane zwy- ^{czech 444.}
 cięstwa; po skończoney Familii Kliweńskiej, upadł
 był; lecz Gwilhelm Elektor y Woiewoda Rheński,
 dla ozdoby swego Dworu, tenże sam wskrzesił 1709.
 Przyłączywszy tytuł Naywyższego Mistrza sobie y
 Sukcesorom swoim; przytym do innych Orderow
 nie pozwolił ákcesu Kawalcrom, ktorzy noszą Krzyż
 biały z wyobrażeniem S. Huberta, wiszący od ramic-
 nia prawego pod lewe na wstędze czerwoney, na
 cztery palce szerokiey, tudzież gwiazdę srebrną na
 stronie serca z krzyżykiem w cyrkułe, y z takową
 na koło inskrypcyą: *Przyjaźni y cnoiy przymierze ál-*
bo iak drudzy twierdzą: W wierności stateczny. Xiąż-

żęta Witemberscy sukcesyją Domu Kliweńskiego pretendujący, tenże Order na Dworze swoim rozdaia, y naywyższą Jego zwierzchność sobie przywłaszczają. Z Polaków ma go konferowanego od Elektora Nemburskiego *Michał Radziwił Koniuszy W. X. L.*

Jeża we
Prancyi
1393.

1 Hystoricis albo Jeża Order instytuował Roku 1393. Karol Aureliański Xiążę, czyli Jego Oćiec Ludwik, z napisem: *Z bliska y zdaleka*: na Łańcuchu troistym złotym wisiał obraz Jeża na ziemi zieloney y kwieścistej. Potym Ludwik Karol XII. przydał koronę, y inskrypcyą: *Zemścił się Przodków Troi*. Już y ten *nie jest więcej*.

S. Jakuba
w Hiszpanij
1175.

S. Jakuba Kawalerowie w Hiszpanij, tey się poszlubili usługę Roku 1175. albo 1158. áżeby wizytującym Grob tego Świętego Apostoła pomocą byli, y ich od Nieprzyjaciół zaszczycali: Pryncypalną mieli rezydencyą w Szpitalu S. MARYI na Przedmieściu Legionieńskim; zażywaią Krzyża czerwonego, nakształt Miecza uformowanego, który wisi od Łańcucha troistego na konszce perłowej, napis na rękoieści mieczystego krzyża taki znayduie się: *Czerwienie miecz krwia Przodków*. Naywyższy Orderu rząd przyłączył Adryan Papięż do Korony Hiszpańskiej.

S. Jakuba
w Holandyi
1290.

S. Jakuba w Holandyi Order fundował Florus V. Hrabia Holandyi Zelandyi, y Fryzyi, Roku 1290. zaży-

zażywał Łańcucha fześcią konchami morskiemi ozdo-
ionego, z wiszącą figurą S. Apostoła. Ten Order
dłączył się od Hiszpańskiego, pod Dyonizym Kro-
em Portugalskim, za pozwoleniem Mikołaja IV. y
Celest: V. przez to się roznili Kawalerowie od pierw-
szych, iż mieli obwódkę złotą koło Krzyża czerw-
nego. *fuż ustalili.*

JEZUSA *Chrystusa* Kawalerowie, od Jana XX. *Jeżusa*
apieża być się mienia instytuowani koło Roku 1317. *Chrystusa w*
osili Krzyż czerwony, złotem obwiedziony; Siła *Rzymie 137.*
rałatow, Xiążęcych y Kardynałskich, w Rzymie ta-
owemi są ozdobieni Krzyżami. Chciał był Papież
tenże Order inkorporować do Portugalskiego podo-
bnego Jmienia, ale się to nie stało; *trwa dotąd.*

JEZUSA *Chrystusa* Order w Portugalicy insty- *Jeżusa*
uowany Roku 1318. od Krola Dyonizego. Kawa- *Chrystusa*
rowie czarno ubrani, nosili na Łańcuchu troistym *w Portuga*
łoty Krzyż czerwony, a podług niektórych czarny, *lij 1318.*
ając mnicyfzy, icden na drugim położony koloru
iałego, powinność ich była *w Betyce* przeciwko
Maurom zaślawać się. Jan XXII. Roku 1319. Order
pprobował, Juliusz zaś III. naywyższe Miśtrzowstwo
do Korony Portugalskiej przyłączył 1350.

JEZUSA *Chrystusa* Order Kawalerski instytu- *Jeżusa*
wany w Awenionie 1320. przez Jana XXII. Papieża; *Chrystusa*
w Wło-
inż o nim więcey nie stychać. **JEZU**

JEZUSA Chrystusa Rycerski Order w Hiszpanij, wieǳcie początek od tych, ktorych ieszcze S. Dominik instytuował przeciwko Heretykom Albigenfom, Kazaniami swemi nie nawroconym. Trwał nawet y potym, gdy iuż Jmiej Albigenfow przepadło. Innocenty III. Ustawy ich ápprobował Roku 1210. za znak był Krzyż z lilij w puł białych, w puł czarnych, y z pola na ośm części podzielonego złożony. *Już go więcey nie masz.*

Jeżusa Maryi Order Rycerski we Włoszech fundowany od Pawła V. Papieża 1615. *Już mie 1615. zniknął.*

S. Jana Chrzęcięciela *S. Jana Chrzęcięciela Akkōnitańskiego* álbo w Pto- lomaidzie Rycerze z Palestyny początek wzięli, którą wprzody *Ace*, potym *Aceon* zwano, konsekwrowali usługi y starania swoje chorym, tudzież prowadzeniu y odprowadzeniu Pielgrzymow; po wziętey Pto- lomaidzie od Turkow, przeszli do Hiszpaniey. Instytucyą ich przypisuią Gottfredowi Bulloniuszowi 1099. Zażywali Krzyża białego nakształt Maltańskich. *Ustali.*

S. Jana w Prusiech *S. Jana* Order rozdaie Dom Brandeburski iako Kommendy, álbo Probostwa różne Orderu Maltańskiego, przez Woynę Mieczem nabyte trzymający, Krzyże są złote białe szmelcowane, na wstęǳe czarne,

ney, álbo na Łańcuchu złotym na szyi wiszące kto-
rych zażywaią Kawalerowie.

S. Jana y Tomasz Sławni niegdy Rycerze byli *S. Jana y*
w Syryi około śrzedka wieku Trzynastego, od Ale-*Tomasza w*
xandra VI. odebrali za znak Orderu Krzyż czerwony, z *Syryi 1230.*
obrażeniem pomienionych Świętych. *Alfons* mądry
Krol Kastylj wiele im Dobrodźeystw wyświadczył,
potym będąc wypędzeni z Syryi, złączyli się z Mal-
tańskimi, z tym wszystkim ci, ktorzy się udali
do Hiszpanij w Granicach pierwszey instytucyi długo
żyli pod Jmieniem Kawalerow S. Tomasz. *Już ich*
więcey nie masz.

S. Jana Nepomucena Pobożna konfederacya álbo *S. Jana Ne-*
Kongregacya obligowana iest oczewiście nosić wize-*pomucena*
runk Jego na piersiach, álbo na innym iakim uczci-*w Czechach*
wym miejscu. Nayiaśnieysza Cesarzowa terazniey-
sza Elżbieta wiele zacnych Osob podobnemi metalla-
mi w dyamenty oprawnemi regalizowała. Przybyła
na koniec czwarta do trzech *gratia* z pokrewney Po-
lakom Czeskiey Nacyi pochodząca; trudno policzać
za małą łaskę, nayskutecznieyszą niebezpieczeństwa
sławy obronę, niech każdy Nepomuczeńskiego zgro-
madzenia Brat, sławy swoiey będzie pewien dziedzic-
twa, álbowiem długo potrwa tak zacna possessya,
y choćby głębokim Mołdawy nurtem była zatopiona,
Cc tym

tym znamienitsza wypłynię. Approbowana ta po-
bożna konfederacya od Klementa XI. 1706.

S. Juliana

w Hiszpanij

1156.

Węzłów

we Francyi

1428.

S. Juliana Order tenże jest co y Alkantary, pod
tamtym o tym *naydzieisz.*

Laqueorum albo *Węzłów* iako mówią miłości
Order, Roku 1498. od Anny Brytańskiej Xiężney
Franciszka Corki, Karola VIII. Krola Francuskiego
pozostałej Wdowy, instytuowany; Inskrypcya Jego
była: *Ciało mam uwolnione.* Stosując do tego, iż Fun-
datorka już była wolna od Małżeńskiego stanu, dla
czego Łańcuch był złożony z węzłów, czyli sznu-
reczkow powikłanych, tenże znak około Herbu kła-
dła, y rzadawała Damom Dworu swego, z kąd zwy-
czay wieszczął się, że wszystkie Wdowy podobnemi
węzłami Herby swe na pieczęciach otaczaia.

Lauretań.

scy w Rzy

mie 1587.

S. Łazarza

y Mauryce-

go w Sabau

dzi 1528.

Lauretańscy we Włoszech Kawalerowie fundo-
wani 1587. od Sixtusa V. Papieży, już *ich nie widać.*

SS. Łazarza y Maurycego Kawalerowie u Sa-
baudczyków sławni są. Co się tkanie Orderu S. Łaza-
rza, początek tego przypisuią S. Bazylemu Wielkie-
mu 366. Roku, który Szpital pod tytułem S. Łazarza
wystawił, ale przy pierwszey Instytucyi prawie upadł,
y znowu gdy Jeruzalem Chrześcianie dobyli, odno-
wił się; gdzie pomienieni Rycerze wszelkich ludzi
Chrześcijańskich do swego mieszkania przyimowali,

Dla

Dla czego pomnożyły się fundacye tego zgromadzenia, na ten czas dla opatrzenia trędowatych destynowanego z Panow szcudroblowości do Francyi zaś pod Ludwikiem młodszym przyszli, obiąwszy pierwsze siedlisko w *Bogniaku* blisko *Aurelianu*, od Krola sobie naznaczone. Zażywaią zaś za znak Krzyża ośmrogego zielonego z brzegami białemi, ktoremu Emanuel Fili-bertus Xiążę Sabaudski 1572. gdy od Grzegorza VIII. (przy kontradykcyi iednak dla Prawa Francyi Kro-la Henryka III.) Mistrzostwo Orderu, iuż prawie zagasłego otrzymał, y z drugim S. Maurycego złączył; nadał Krzyż biały, na końcach gałeczki niby iabluszka mający. Ten zaś ktory pod Jmieniem Maurycego słynął, fundowany iest Order od Amadea I. Xiążęcia Sabaudskiego, lecz kiedy do *Rypalij* retyrował się na pustelnicze życie, y Kawalerowie pomienieni zwali się *Pustelnikami S. Maurycego*, ktorego za Patrona Sabaudyi pospolita wieść ogłasza. Miasto Łańcucha noszą się Krzyże na wstędze czerwony.

S. Łazarza, y *Gory Karmelu* We Francyi Kawalerowie, instytuowani 365. Roku, dotąd tamże są sławni y *Łazarza* z razu byli *Hospitalarij* albo gościnność zachowuiący. *Gory Kar-melu we* W Mieście Ptolomaydzie, pod Baldwinem Cesarzem *Francyi* Konstantynopolitańskim około Roku 1104. pod czas 1655. oblężenia Ptolomaidy; piękne y mężne akcye czy-

Cc 2

nili,

nili, dla tego Rycerką przyięli professyę, za dalszym czasem naypierwey do Francyi udali się, y na trzy części podzielili się. Ci ktorzy we Włoszech mieszkali, osobliwego mieli Mistrza, ktorzy w Neapolim y Sycyliyskim Krolestwie osiedli, byli podlegli przez Bullę Grzegorza XIII. Xiążęciu Sabaudskiemu, iako się námieniło. Francuscy na koniec za staraniem Henrykow Krolow III. y IV. odłączyli się od inszych Braći przez Bullę Pawła V. Roku 1607. y nowe, lubo iednych ustaw z pierwszemi, uformowali zgromadzenie. Od owego czasu kwitnął w tym to Krolestwie Order, aż przez nieszczęśliwość Woien będąc iuż nachylonym, od Ludwika Wielkiego dawnemu jest przywrocony splendorowi Roku 1655. nie przyimuią się do niego tylko Szlachta, y mają osobliwego Naywyszego Mistrza, noszą Krzyż biały na Łańcuchu złotym szmelcowany, na ktorego iedney stronie wydaie się postać S. Łazarza, na drugiey Nayświętzey Panny z Gory Karmelu, gdyż dla dyferencyi Sabaudskiego tegoż Jmienia Orderu, przydał Krol Francuski Order Gory Karmelu, y tak oba złączenie, złączonym Jmieniem aby były nazywane postanowił. Temi czasy noszą niektorzy pomieniony Krzyż od ramienia prawego pod lewe wiszący na szerokiey wstędze czerwoney, tudzież gwiazdę srebrną

brem haftowaną na sukni. Z tego Orderu Polacy
Jakub Dumin Referendarz niegdy Koronny, Generał
Granowski, y Jan Dzbański.

Lecna albo *Lwicy* Kawalerya w Neapolitańskim *Lwicy w*
 Krolestwie trwała do czasów Władysława Krola, *Neapolu*
 dyfferencye między Domem Andegawieńskim y Dura- *1385.*
 cyuszami dały okkazyą Instytucyi oney. Lecz
wpręcie upadła.

Lilij y Gryfa Rycerze od Ferdynanda Krola *Lilij y Gry-*
 Arragońskiego na cześć Nayświętszey Panny fundo- *fa w Arra-*
 wani Roku 1413. Łańuch nosili złoty z liliowych kwia- *gonij 1413.*
 tow, y z Gryfow złożony, u ktorego wisiał O obraz
 Bogarodzicy, Dzieciątko piasnącey. w Hiszpanij
 ten Order nazywał się, *de la Yarra.* Już go więcej
nie masz.

S. Ludwika we Francyi Kawalerowie, fundowa- *S. Ludwika*
 ni od Ludwika XIV. 1693. Roku. Sam Krol ogłosił *we Francyi*
 się Naywyszym Mistrzem, chcąc mieć w tymże ho- *1693.*
 norze y Sukcesorow swoich. Podzielił Kawalerow
 na kilka części; Pierwsi tytułują się *Wielkiego Krzyża,*
 y pono ich tylko sześć bywa; Drudzy nazywają się
Kommandatorami, inni z małemi Krzyżami chodzą.
 Dawany bywa ten Order samym tylko Offycyalistom
 Woyskowym, ktorzy przysięgają żyć y umierać w
 Katolickiej Wierze, y swemu Panu być wiernymi.

Schadzaią się corocznie w Dzień S. Ludwika, y mają nie małe intraty. Krzyż Orderowy iest złoty, na wstążce czerwoney, czerwonego szmelcu, mając w pośrodku wyobrażenie pomienionego Świętego Krola, tudzież w kątach cztery złote Lilie. Ci zaś co mają wielkie Krzyże zawieszają Je przez się, na wstędze szerokiey czerwonego także koloru, przytym mają na boku lewym u sukien cierniową Koronę złotem haftowaną, trzy goździki Męki Pańskiej zawierającą; Kommendatorowie iednak tey Korony nie używają, gdyż są Duchowni.

Mieściąca y Gwiazdy w Sycylii 1268 Lunæ & Stellæ *Mieściąca y Gwiazdy* Order, wziął początek w Sycylii 1268. od Karola Brata S. Ludwika, w Messynie Mieście. Klemens IV. ápprobował go, potym na mieysce tego, nastął drugi famey tylko gwiazdy; ktory y teraz w onym Krolestwie kwitnie.

Mieściąca na Nowiu w Sycylii 1464. Lunæ Crescentis, *Mieściąca w Nowiu* Order, postanowił Renat Andegawęński Krol Sycylii y Neapolu 1464. w Andegawie. Znamie Jego było Xiężyc w Nowiu od Łańcucha troistego wiszący z napisem: *Los álbo Lozen Croissant*. Y ten też Order z Familią Andegawęńską zagasł.

S. Marka w Wenecyi. *S. Marka* Order wielce sławny w Rzeczypospolitey Weneckiej, obowiązani są Kawalerowie opo-
nować

nować się Turkom, znak Orderu jest metal złoty na Łańcuchu z postacią Lwa skrzydłastego, y z napisem: Pokoy Tobie Marku Ewangelista moy. Rycerze pospolicie zowią się Synowie S. Marka, nie dostępują tego honoru, tylko za wielkie czyny y usługi Ojczyźnie wyświadczone. Ktorzykolwiek są do tey godności przyięci, tym samym mają Indygenat y wolność położenia na Helmie Herbu swego Lwicy paszczęki, co u Wenetow za znak Naywyższego honoru poczytano.

S. MARTI od Lilij Order fundowany powie— *S. Maryi*
 daią od Garcyi VI. Krola Nawarrskiego 1408. w Mieście *od Lilij w*
Naiera, destynowanych było Kawalerow 38. ktorzy— *Nawarrze*
 by ustawnie woowali, y starali się wykorzenieć Mau— *1408.*
 row z Krolestwa. Łańcuch nośli dwoisty złożony
 z liter: M. zwyczajem dawnym wyrobionych, od
 ktorogo wisiała figura okragło podługowata, mająca
 w sobie liliję niby dopiero z ziemi wynikającą, literę
 M. ukoronowaną dzwigającą: Naywyższym Mi-
 strzem był Krol Nawarry. już y ten Order zginał.

S. MARTI Kawaleryi Authorowie byli y Fun— *S. Maryi*
 datorowie Piotr, Jan y Bernard Petryniiani Bracia we *we Włoszech*
 Włoszech, otrzymawszy potwierdzenie Orderu od 1618.
 Pawła V. Papieża Roku 1618. Intencya tey Instytu-
 cyi była woować przeciwko Turkom, y bronić
 Wiary

Wiary Chrześcijańskiej. Nosili zaś Kawalerowie cyrkuł w Krzyżu nakształt Lilij kończącym się, w którym litery S. M. to jest *S. MARTA* koroną y gwiazdami uwienzione wydawały się przy napisie: *Pod tym znakiem zwyciężę*. Przytym w każdym końcu Krzyża reprezentowane były gwiazdeczki promieniste. *Już y ten Order ustat.*

S. Maryi od Pokuty SS. Męczennikow. *S. MARIE de Pænitentia SS. Martyrum*, to jest *S. MARTI od Pokuty SS. Męczennikow*, jako są Zakonnicy, tak też byli y Kawalerowie podobnemi ozdobieni znakami, pod iednym Jmieniem; *ustat już y ten Order.*

S. Maryi Rożańcowey w Hiszpanij 1235. *S. MARTI Rożańcowey* Kawalerowie około Roku 1235. wkrótce po śmierci S. Dominika instytucjani byli przez Fryderyka Arcybiskupa Toletańskiego. Lecz ten Order już w nabożeństwa Bractwo przemienił się, y trwa w Rożańcowych Paściorkach których zażywać wolno każdemu.

S. Maryi Magdaleny 1414. *S. Maryi Magdaleny* Order fundowany Roku 1414. od Jana Chenel Szlachcica Francuskiego. Proffsa Jego była unikać pojedynkow, wyiawszy za honor Boski, y za Oyczyznę. *Zaraz zniknat.*

Matron cnoćie poświęconych *Matron cnoćie poświęconych.* Zgromadzenie Eleonora Wdowa po Ferdynandzie III. Cesarzu instytucjona Roku 1662. ogłosiwszy się sama najwyższą Między-

strzynią. Był ten Order znaczną pobudką do prakty-^{w Niem-}
kowania cnoty, y życia przykładnego Damom Dwor-^{czech 1662.}
skim, liczba ich nie przechodziła 30. y miały niektóre
ustawy. Nośiły zaś na piersiach Słońce złote wień-
cem laurowym ukoronowane, z inskrypcją: *Sama*
wszędzie tryumfuie, to jest *Cnota*. *Już więcej nie jest.*

Maltański Order albo Braći Gościnność zacho-^{Maltański}
wujących, czyli S. Jana Chrzciciela, wziął początek^{w Europie}
w Jerozolimie od tych Kawalerow, którzy w Szpita-^{1308.}
lach usłudze Pielgrzymow, tudzież na obronę ich
od Zboycow Arabskich konfiekrowali się. Wprętc
ten Order przez Woienne akcye stał się wielce po-
tężnym, po wziętych znowu Jerozolimie od Turkow,
bawili się nie co *w Ptolomaidzie*, lecz po utraconym
tymże Mieście, *w Cyprze* osiedli; y podbiwszy pod
Nieprzyjaciłami *Rhod*, Roku 1308. poczęli się zwać^{Rhod wyspa}
Rhodyjskiemi. Na koniec gdy y z tamtąd od Tur-
kow rugowani byli 1523. Karol V. dał im Malteę
Jusulę którą do tych czas Kawalerowie pod swoim
Mistrzem mężnie utrzymują. Na wiele Językow,
to jest Prowincyi dzielą się, iako to *Arwerнія, Francya,*
Włochy, Arragonia, Anglia, Niemcy, y Kastylija. Za-
zywają Krzyża ośmrogego białego, na pamiątkę
Ośmiu Błogosławieństwa, który przyszywają na Pła-
szczach, nośząc drugi taki ze złota z szmelcem białego,

zawieszony na piersiach na wstążce czarney lub na łańcuszku, lub też przez się na szerokiey wstędze. Naywyższy Mistrz ma podobny tytuł Kardynałom, to iest *Eminentissimi*, y wszelkie udzielne prerogatywy. Posłowie Jego tymże sposobem są traktowani na Dworach Monarchow, iakoby od koronowaney Głowy byli posłani. Dedukcyja prawdziwego Szlachectwa naybardziej iest potrzebna do otrzymania tego Orderu; dla tego chyba tylko Potentaści, Panowie y Szlachta przypuszczeni bywaią. Polakow wiele było y teraz iest Kawalerami.

S. Michała
w Neapolu
1483.

S. Michała Kawalerowie w Neapolu od Ferdynanda Krola Kastylijskiego Instytuowani, zażywali Łańcucha złotego w kolka wyrobionego, z metalem, na którym był napis: *Decorum* to iest *Przystoynie*. Wielu rozumicią że ten Order był złączony z drugim *Armellini* albo Gronostaia nazwanym. *Oba już zeszli.*

S. Michała
we Francyi
1459.

S. Michała Order we Francyi zna za Fundatora Roku 1469. w Ambozycy Krola Ludwika XI. Łańcuch iest złożony z Konchow morskich przy wiszącym Obrazie S. Michała, doświadczonego przeciwko Anglikom, Francyi Obrońcy; czytaly się przytym takowe charaktery: *Niezmierzonego postrach. Oceanu.* Złączony iest teraz z Orderem S. Ducha przed którego przyięciem w Wigilią bywa konferowany.

Montis

Montis Gaudij álbo *Gory Węśela* Fundowany *Gory Wę-*
Order Roku 1180. przez pewne pobożne Osoby. Jmiesela w Pale-
 wziął od pewney gory takowego nazwiska blisko *Je-βynie 1180.*
 rozolimy. Alfons IX Krol Hiszpański zbogacił ten
 Order w Hiszpanij który potym był złączony z Ka-
 latraweńskim. *Na ostatek wcale upadł.*

Montezyi Rycerze od Jakuba II. Krola Arragoń- *Monteze*
 skigo 1317. postanowieni, mianowicie w Krolestwie *Rycerze w*
 Walencyi, za czasem przyłączeni są do Kalatraweń- *Arragonij*
 skich. *1317.*

Nawy álbo *Konchy* Kawalerowie zwali się też *Nawy albo*
 Żeglarzami S. Mikołaja, tych instytucją przypisują *Konchy w*
 Karolowi Duracyuszowi Krolowi Neapolitańskiemu *Neapolu*
 Roku 1381. znowu ich powiedaia odnowił S. Ludwik *1381.*
 Krol Francuski, pod tytułem *Konchy Morskiej*, cze-
 go znaki po Wschodniej expedycyey na monetach
 nawet wydawały się. Tenże Order *Paillot* nazywa
Okrętu álbo *Zamorskiej Expedycyi*, lub też *puł Mie-*
siaca, álbowiem u Łańcucha ktorego zażywali, wiślał
 cyrkuł w którym Okręt wydawał się y sam był z
 Konchow y z puł Misiącow na przemiany złożony.
Już zginął.

Nodi álbo *Węzła* Rycerze kreowani od Ludwi- *Węzła w*
 ka Krolewica Węgierskiego, Krola potym Neapoli- *Neapolu*
 tańskiego, po zawartych kontraktach Małżeńskich, *1352.*

y zakończoney straszney Woynie z Joanną Krolową Neapolitańską, na pamiątkę tedy pożądanego pokoju, Krol pomieniony Order fundował Roku 1352. Kreowawliży 60. Kawalerow z Francuskiey y Neapolitańskiej Szlachty, pod tytułem *Węzła*; albowiem rozdał każdemu z nich Węzły złote perłami, y drogiemi kamieniami sadzone, áżeby ie na ramionach nosili, przydawszy oraz za Patrona S. Mikolaia. Klemens VI. podał im Regulę do obserwowania S. Bazylego. *Już ich więcey nie masz.*

Pawenzy zieloney w Francyi

1352.

Partycypantow zgromadzenie w Rzymie

1359.

Męki Pańskiej w Anglii 1380.

Parmæ Viridis to iest *Pawenzy Zieloney* Kawalero-
wie od Karola VI. Krola Francuskiego Roku 1352.
Instytuowani, *ustali.*

Participantium Societas *Partycypantow Zgromadze-*
nie od Piusa V. Roku 1559. wzniecone, y wielą na-
dane iest Przywilciami. Znak Rycerski był Obraz
S. Ambrożego Biskupa z iedney strony, á z drugiey
herb Papieski. *Już y tych nie masz.*

Passionis Dominicæ, álbo *Męki Pańskiej* Order,
od Rycharda II. Krola Angielskiego fundowany, na
oswobodzenie Ziemi Świętey Roku 1380. czyli podług
niektorych 1400. zażywał Krzyża czerwonego duze-
go złotem y srebrem nakrapianego Mękę Pańską re-
prezentuiącego; we śródku wydawał się *Baranek*
Boży w promieniach, znak CHRYSTUSA Zmar-
twychwstałego. *Już y ten ustal.*

Passio-

Passionis Dominicæ, *Męki Pańskiej* Kawalerya *Męki Pańskiej* w Saksii
od pewnego Xiążęcia Saskiego Roku 1671. Instytutowa-
na, *y ta zginęła.* *skiej w Saksii 1671.*

Passionis Nobilis albo *Passyey Szlachetney* w Niem-
czech Order, fundowany od Xiążęcia Saskiego *de Wey* *Passyi Szla-*
senfels Roku 1704. Fest Orderu w dzień S. Jana od-
prawane się. Znak godności jest wstęga biała na ra-
mieniu prawym, z oboch brzegów ciągnionym złote-
m hawtowaną, u ktorey wiśi złota gwiazda mająca
w sobie litery J. G. to jest: Jan Jerzy na polu błęki-
tnym, nad Krzyżem zaś czerwonym jest herb Xię-
stwa. *De Querfurt*, z napisem: *Kocham Honor*,
ktory Cnota rodzi. *1704.*

Periscelidis albo *Podwiązki*, tudzież S. Jerzego w
Anglii Order najsławniejszy, od Eduarda III. Krola
Angielskiego Roku 1435. wzniecony, z małej okka-
zyi. Elitymował ten Monarcha osobliwszym affektem
Graffowę Saliburgską rzadkiey piękności Dame, tcy
powabem, żadney nie omieszkiał okkazyi, przez kto-
rąby pokazać nie miał passyi swoich dowodow. Pe-
wnego czasu na publicznym bału tańcuiąc Graffowa
z Krolem, zgubiła podwiązkę błękitną, on skoro ją
postrzegł leżącą na ziemi własnymi rękami podniósł.
Przytomni Dworzanie, wnet tę akcyą Krolewską o-
pacznie tłumaczyć poczęli. Co nie mało samego Kro-

la, y niewinney Graffowey cnotę uraziło. Dla'czego Krol pokazuiąc niewinność Jntencyi iwoiccy, zaraz wyrzekł językiem Francuskim tamtego wieku te słowa: *Niech się ten wstydzi kto źle rozumie.* Potym z tym się odezwał, iż od tąd ktokolwiek z tey ákcyi iego natrzęsałby się, potym za naygodniejszego będzie się rozumiał, komuby się dostało nościć podobną podwiązkę. Zgromadziwszy tedy cały Dwor y Panow w Zamku Windzor nazwanym, instytuował pomieniony Order pod Protekcyą S. Jerzego Patrona Anglicy, ktory od tego czasu ma wielką sławę. Nic bowiem większego Panowie Angielscy spodziewać się nie mogą, iako być przyietemi do tey Kawalkryi. Z początku nie było ich tylko 40. teraz więcej. Noszą *Podwiązkę* na znak dystyngwuiący błękitnego koloru na lewey nodze, z wyrażonym charakterem złotem hawtowanym wyżej wspomnionych słow Krolewskich. Na prawey zaś nodze żadney nawet ordynaryiney nie zażywaią, dla tym większey Orderu ápparencyi. Przytym na wstędze szerokiey błękitney od ramienia lewego przez się, Kawalcowie nioszą postać S. Jerzego ze złota misternie wyrobioną, á w dni Świąt solennieyszych, na piersiach u wspaniałego Łańcucha zawieszoną. Na sukniach też wydać się gwiżdza srebrnem hawtowaną z krzyżykiem; do tegoż Orderu

deru przypuszczony był *Kazimierz Jagiellowicz Krol Polski od Henryka VI. Krola Angielskiego*, iako świadczy *Supplement Holenderski Dykcyonarza Historycznego Moreryusa*

SS. Piotra y Pawła Instytuowany Order Roku 1520. *S. Piotra* od Leona X. Papieża, *Pawła* jednak III. 1540. wznowił *y Pawła w Rzymie 1520.* drugi pod Imieniem *S. Pawła*. Na koniec żeby pierwszego pamięć nie zginęła, oba połączył. *Rozdając go Papież do tych czas.*

Quercus albo *Dębu* Order w Królestwie Nawar-*Dębu w Nawarrze Roku 722.* kwitnął fundowany od *Garcyi Xymenes* Xiążęcia z Królewskiej *Gottow* krwi pochodzącego, który po otrzymanych wielu zwycięstwach nad Poganami, świątobliwy w pustyniach Afrykańskich Pustelnik, potym Wojownik y sławny Wojsk Wódz, gdy ie prowadził przeciwko *Maurom*, uyrzał iasniciący Krzyż na wierzchołku drzewa dębowego, od Aniołów adorowany, iako pewny zwycięstwa następującego znak, przeto po otrzymaney *Wiktoryi* Order *Dębu* przerzeczony *Xymenes* instytuował. Nosili Kawalerowie przy piersiach na sukni białey wyszywane Drzewo, na którym wspierał się Krzyż Czerwony. Tenże znak wziął za Herb, miało starożytnych u *Gottow* trzech Koron, przydawszy te słowa: *Nie będę się bał Tysiącow okrażających mię.* Y
poda-

podawşzy pewne ustawy Rycerzom, ktorzy po widu rewolucyach tamtego Kroleſtwa, *inż uſtali.*

*Rozſadku
K. wale, o
wie w Ka-
ſtylij 1379.*

Rationis álbo *Rozſadku* Kawalerowie wzięli początek 1379. od Jana I. Krola Kaſtylij, konferowany bywał Order Bohatyrom ſławnym za wielkie zaſługi; dawano im bowiem Chorągiew iako więc *Bonarettom* álbo *Baronettom* we Francyi y Anglij, pomienione Rycerſtwo odprawiało ſtraż ſamego Monarchy Ołoby. Potym złączył ſię ten Order zdrugim od Gołębia nazwanym, y od tegoż Krola fundowanym, nayduie ſię ieſzcze dotąd w Andaluzyi, y na niektórych mieyſcach Kaſtylij.

*Wykupie-
nia Wię-
źniow w
Arragonij
1218.*

Redemptionis Captivorum álbo *Wykupienia Więźniow* Kawalerowie, od Jakuba I. Krola Arragońskiego, poſtanowieni Roku 1218. z pewney rewelacyi, którą miał Święty Raymund Dominikan Spowiednik Krolewski. Potym tenże Order zamieniony ieſt w Zakon Duchowny.

*Ruty y S.
Jędrzeia
w Szkocyi
924.*

Rutæ álbo *S. Jędrzeia od Ruty* Order w Szockim Kroleſtwie ſławny, zażywał łańcuchu złotego, niby ze dwóch gałęzi ziela *Ruty* złożonego, u ktorego wiſiał wizerunk *S. Jędrzeia*. Inſtytucyą onego przypisują Hiſtorycy Hugonowi Krolowi Szockiemu Roku 924. niektorzy zaś połączaią tenże ſam z drugim kwitnącym tamże Orderem pod tytułem *S. Jędrzeia od Oſetu.*

S. Sal-

S. Salvator
 1118. od Alfonsa Krola Hiszpańskiego w Mieście *Mon* *ra w Arra-*
real erygowani przeciwko Maurom, których to *gonij 1118.*
 Kawalerow mężność siła pomogła do wypędzenia z
 Państwa Nieprzyjaciół, y dla tego znacznemi pro-
 wentami od Krola nadani byli: mowi *Paillot z Fawi-*
na że pomienione Miasto *Montreal* naprzod było da-
 ne Templaryuszom Rycerzom, ale gdy tamtych ska-
 fowano, dostało się tym to Kawalerom. Nośli na
 piersiach Krzyż czerwony, nakształt kotwicy koń-
 czący się, u troistego Łańcucha złotego zawieszony;
 Głową Orderu był Krol Arragoński, *inż ustat.*

Salvatora Kawalerowie we Szwecyi Instytuowani *Salvatora*
 byli od Eryka XIII. w Mieście *Upsal* Roku 1561. *we Szwec-*
 pod czas solenney Koronacyi lub też iako niektorzy *cyi 1561.*
 twierdzą, na cześć y honor wesela swego z Infantką
 Polską Katarzyną, zażywali Łańcucha który repre-
 zentował głowy. Anielskie skrzydlaste, á od niego
 wisiał Obraz Salvatora. *fuż ci nie są więcej.*

SS. *Sungvinis Salvatoris* albo *Przenaydroższej Krwi* *S. Krwi*
Zbawiciela Pana Order, postanowił Wincenty Gon- *Zbawiciela*
 zaga Xiążę Mantuański Roku 1608. Tytuł onego ztąd *Pana w*
 ma początek, iż kilka kropel Krwi Nayswiętżey od *Mantuey*
 Longina niegdy zebraney, wespół z gąbką w Mieście
 Mantuańskim konserwuią, podług starodawney tra-
 dycyi.

dycyi. Instytucya ta stała się pod czas wesela Xiążęcego Syna Franciszka, z Małgorzatą Xiężną Sabaudzką. Napis Orderu był w te słowa: *Prezcz od tego smutek, kto to odbiera.* Przepas Rycerski albo Łańcuch reprezentował figury złote podługowate, na których białemi literami wyrażone były słowa: *Panie Sprobowałaś*; na drugich zaś mieyscach podle wyrobione były naczynia złotnicze na płomieniach położone, których zażywaią do probowania złota, u tegoż Łańcucha wiślał metal złoty z okrągłą podługowaty, na którym wydawali się dwa Anioły trzymający Monstrancyą z trzema kroplami Krwie Zbawicielowey, y z wyżey pomienionemi słowy. Po upadłey nie dawno linii Xiążąt Mantuańskich, rozumiem że y ten Order upadł.

Łuski Rybiey w Kastylii 1318. Scama albo Squamma to jest *Łuski Rybiey* Order za panowania Jana II. Krola Kastylijskiego sławny, zażywał Krzyża niby z łuski Ryb morskich wyrobionego. Instytucyą Jego kładą być Roku 1318. Ten zaś Krzyż noszono na płaszczach; przyimowano Kawalerow z podobnemi ceremoniami iako Kalatraweńskich, obligowani byli Wiarę y Państwo zaszczycać przeciwko Poganom. Na koniec y ten Order w upływającego czasu nurtach y *sam zatonał.*

Tarczy Złotey

Scuti Aurei albo *Tarczy Złotey* we Francyi Kawalerii

Ieryi Autorem był Ludwik II. Xiążę Borboński 1363. *tey we Fran-*
 powrociwszy z Anglij ; na Tarczy wydawał się Prze- *cy 1363.*
 pas perlami hawtowany z tym słowem : *Allen.* iako-
 by rzekł *Allons, idźmy, już upadł.*

S. Sepulchri *Bożego Grobu* Rycerze podług niekto- *Bożego Gro-
 bu Rycerze
 w Palesty-
 nie 326.*
 rych początek wiodą od Heleny Cesarzowej Roku
 326. podług innych od S. Jakuba Apostoła, czyli też
 pewniey od Konstantyna Wielkiego, inni mówią od
 Gotfryda Bulloniusza Brata Gotfrydowego. Roku
 1100. żyjącego. Patriarcha Jerozolimski był ich głową,
 potym gdy się rozmnożyli, przyszli do Włoch, obia-
 wszy subsystencyą w Mieście *Peruza*. Jnnocenty XI.
 Papięż złączył ich z Rhodyjskimi 1484. lecz po lat
 Dwunastu Alexander VI. wziął na się naywyższe Mi-
 strzostwo, y Gwardyanowi Bernardyńskiemu Re-
 guły S. Franciszka (który ma moc w Infule solen-
 nizować, y iest Kułtoszem Grobu Bożego) pozwo-
 lił konferować prerogatywę Orderu, tym, którzy po-
 bożnie owe Święte miejsca wizytują. Znakiem Ry-
 cerstwa iest Kazyż Rosochaty, w każdym koncie ma-
 łe krzyżyki mający, wszystkie koloru czerwonego:
 Z tych Kawalerow byli niektorzy zacni Polacy Grob
 Święty obecnie odwiedzający. Jako to *Mikołay Xią-
 że Radziwił Woiwoda Wileński. Krzysztof na
 Wisznicach Sapieha Podczaszcy Litewski. Jan Soltan*

Podskarbi Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Grobu Bo-
żego w An-
glij 1114.

S. Sepulchri Bożego Grobu Order w Anglij, wznie-
cił Henryk II. Roku 1114. przed przyięciem obligo-
wani byli Kawalerowie dwuletni Nowicyat odprawić
w Jerozolimie u Grobu Bożego, y ten Order wespół
z Wiarą prawowierną w tym Krolestwie wywietrzył.

Strączku
Janowca
Ziela we
Francyi
1234.

Siliquarum Genistæ álbo *Strączku Janowca Ziela*
Order, który Francuzowie nazywają: *de la Cossé de*
Geneste, postanowiony był od S. Ludwika Krola
Francuskiego, pod czas Weseła swego z Małgorzatą
de Provincia Roku 1234. zażywał Łańcucha złotego
pomienione żiele reprezentującego, liliami przeplata-
nego, z Krzyżem w podobne lilie kończącym się, y
z inskrypcją: *Podwyższa pokornych*. Trwał ten Or-
der aż do czasow Karola VI. *á nie więcej*.

Szczerości
w Niem-
czech 1690.

Sinceritatis álbo *Szczerości* w Niemczech Order,
uznać za Fundatorów Roku 1690. Jana Jerzego Sa-
skiego, y Fryderyka III. Brandeburskiego Elektorow,
gdy się do *Torgau* ziechali dla uspokojenia pewnych
dyfferencyi, obay tedy na pokazanie szczerey rekon-
cyliacyi, postanowili pomieniony Order, znakie
Jego iest metal złoty, mający na sobie Krzyż błęki-
tny, na ktorego iedney stronie wyrażone są Imiona,
przerzeczonych Xiążąt z napisem: *Szczera przyjaźń*.
Z drugiey dwie ręce ściśkające się wsparte na mie-
czach,

mieczach, y na dwóch gałęziach palmowych, przy takowych słowach: *Ziednoczeni na zawsze*. W tymże Orderze iest Nayiaśnieyszy *AUGUST II. Krol Polski*.

Solitudinis álbo *Osobności* Order Damom służy. *Osobności* cy, rozdawać zwykła Nayiaśnieysza Krysztyna Ever-*in Saxonij* hardyna z Domu Brandeburskiego *de Bareyt* Krolowa 1709. Polska, konferowane były trzy listki zielone ze złota zrobione, ziela *Solitaria* álbo *Osobność* nazwanego, na łańcuszku złotym, we śródku zaś wydawała się litera P. znacząca mieysce rezydencyi *Preyzt* rzeczoney. Otrzymała ten Order J. W. Jmość Pani Ogińska *Woiewodżina Trocka*, iednakże więcej już nie iest. Po nie odżałowanym zeyściu z tego Swiata Fundatorki, dnia 5. Września Roku 1727.

Spicæ álbo *Kłosu* Order instytuował *Franciszek Kłosu w Bry-* Xiąże Brytanniej 1450. Łańcuch Kawalerski reprezen-*tannij* 1480. tował kłofy węzłami (iak zowią) miłości związane, y niby koronę iaką *Cerery* wyrażaiące, od ktorego na dwóch Łańcuchach mnieyszych wisiał wyrobiny *Gronostay*, czyli też podług drugich *Popielica*. Zwierzátko stojące na pagorku zielonym, przy napisie: *Do życia kresu*. Po skończoney Familij Xiążąt Brytanniej, y ten Order wziął swoy koniec.

S. Spiritus S. *Ducha* Order, postanowiony 1352. S. *Duch* 1 w od Ludwika Krola Sycylijskiego. *inż go nie masz. Sycyli* 1352.

Czytać się o nim może od tytułem Orderu *Gółębia*.

S. Ducha
Gory Pessu-
lańskiej
1190.

S. Spiritus S. Ducha od Gory Pessulańskiej Or-
der Rycerski 1190. fundowany przez Gwidona Gwil-
helma Syna Pana na Gorze Pessulańskiej gdzie też Ka-
walerowie mają swoje rezydencyą. Tak zaś byli sta-
wni, iż Jnnocenty III. Roku 1199. zprowadził ich do
Rzymu dla dyrekcyi wspaniałego Szpitalu *S. Ducha*.
Te potym dwoie miejsca (którym najzaczniejsza
Szlachta z dewocyi usługowała) przez długi czas dy-
sputowali, między sobą o honor Naywyższego Mi-
strzostwa, ale takową dysputę Papież tym sposobem
uspokoił; áżeby oboia rezydencya tymże tytułem
szczyćła się, wielce już iest nachylony ten Order te-
mi czasy, o ktorego redintegracyą wielcy ludzie sta-
raią się.

S. Ducha
ábo nstęgi
błękitney
we Fran-
cyi 1578.

S. Spiritus S. Ducha álbo *Wstęgi Błękitney* zna-
mienity Order we Francyi Sto Kawalerow teraz za-
wieraiaący, od Henryka III. Polskiego y Francuskiego
Krola (który też do niego przyłączył Order *S. Mi-*
chała) Instytuowany iest Roku 1578. w dzień Nowego
Lata. Naywyższe Mistrzostwo chodzi przy Koronie
Francuskiej. Przypuszczeni bywaią do tegoż Orderu
Duchowni, którzy się *Kommendatorami* nazywaią, y
noszą Krzyż na szyi na wstędze błękitney szerokiey.
Swieccy zaś Kawalerowie takż sam na podobney
wstę-

wstędze od ramienia prawego pod lewe zawieszają,
 przytym mają gwiazdę nakształt Krzyża czerwonego,
 promieniami srebrnemi otoczonego, na lewym boku.
 Na Krzyżu zaś białym szmelcem pokrytym, u wstę-
 gi wiszącym, którego końce gałeczki, a kąty lilie
 ozdabiają, wydaie się Gołębek lecący na doł, z dru-
 giej strony tegoż krzyża na znak złączonego Orde-
 ru wizerunek S. Michała jest wyobrażony, pod czas
 inauguracyi Kawalerow, w Święta solennieysze no-
 szą się te znaki na Łańchu złotym wspaniałym, zło-
 żonym z lilij złotych, z płomieni, z Armatur, y z liter
 początkowych Imienia Krolow Francuskich; rozda-
 wany bywa pomieniony Order podług upodobania
 Monarchy, przecież przez elekcyą Braći, osobliwie
 pod czas Zielonych Świętek zgromadzonych. Racya,
 dla ktorey fundowano to Rycerstwo, nie inna była,
 tylko osobliwy fawor Ducha Świętego Henrykowi III.
 oświadczony. Wdziem bowiem Najswiętszego Poćie-
 szyciela urodził się, w tenże obrany był Krolm Pol-
 skim, y potym Koronowany na Krolestwo Francu-
 skie; z Polskich Panow y Monarchow do tego Orde-
 ru przypuszczeni byli niektorzy, iako to *Jan III.*
Krol Polski, z Krolewicami Synami, Alexandrem, y
Konstantynem, Wielki Rodzic teraznieyszey Krolowey
Francuskiej, y Michał Hrabia Tarto Woiewodzie Smo-
leński,

leński, w Woysku tamecznym nie dawno Generał.

Gwiazdy a Stellæ albo *Gwiazdy* Order trwa dotąd w Rzeczy-
Weneton. pospolitey Weneckiey.

Gwiazdy w Stellæ albo *Gwiazdy* w Messynie instytuowany
Sycylię. Order, y na mieyscu Kawaleryi Miśiąca w Nowiu
 wznowiony, sławny iest dotąd w Sycylii. Wićcey
 o nim naydźisz pod tytułem Mieśiąca y *Gwiazdy*.

Gwiazdy Stellæ albo *Gwiazdy* Order postanowił Jan Krol
Order w Francuski Roku 1352. na pamiątkę *Gwiazdy* przewo-
Fraucyi dniczey SS. Trzech Krolow; Kawalcrowie zwali się
 i 1352. Bracia *Panny MARTI*, y S. *Audemiusa*, od micy-
 sca nie daleko Paryża, ktore im było nadane; nosili
 więc gwiazdę u Łańcucha złotego wiszącą, albo na
 inszym mieyscu iasniciącą, z inskrypcyą: *Nieba Kro-*
lom pokazuje drogę. Za wznowieniem Orderu S. Mi-
 chała, ten upadł.

S. Stefana *S. Stefana* Kawalcrowie w Węgrzech, kreowani
w Węgrzech bywaią od każdego Krola w dzień Koronacyi po skoń-
 czaney Mszy solenney, na pamiątkę pierwszego
 Chrześcianina Krola Węgierskiego, tym Imieniem
 nazwanego, y między Świętych policzonego.

S. Stefana *S. Stefana* Papieża Kawalcrow (w ktorego Świę-
Papieża to pod *Marcyanowem* sławną odniósł wiktoryą) in-
1561. w stytuował Roku 1561. *Cosmus Medicus* Wielki Xią-
Hetruryi. że Floreński, otrzymawszy zaraz potwierdzenie od
 Piusa

Piusa IV. Papieża. Obligowani są bronić Wiary Chrześcijańskiej, wspomagać ubogich, y więźniów wykupować. Krzyż noszą u boku nakształt Maltańskiego, tylko czerwono szmelcowany na Łańcużku złotym. Z Polaków otrzymał ten Order. *Chryzostom Zaluski Starosta Lubelski.*

Stolæ vel Amphrifiæ *Stuły* lub *Amphryzyey* Ry-*Stuły* lub *Amfryzyey* cerze w Arragonicy, we Włoszech y Niemczech, zwy-*Amfryzyey* czay noszenia tego znaku wzięli od samych ieszcze *w Arrago-* Rzymian. To pewna że Alfons V. wielu Kawalerow *nij Wło-* tym Orderem uczcił, Roku 1416. mianowicie Zy-*szech y* gmunt Cesarz będąc we Włoszech. Mowią że w ten *Niemczech.* czas nastał, kiedy *Smoka* w Węgrzech, *de Bande* w Hiszpanicy, Kawalerye ziawiły się. Ten zaś (o kto-
rym mowa) nayduie się u Authorow, pod Jmieniem *Amfryzyey.*

Tabulæ Rotundæ albo *Stołu Okrągłego* Order *Stołu okrą-* około Roku 1200. (świadczą Historycy) że kwitnął *głego w An-* w Angliey, kładą go być fundowanego od *Arta* albo *Artura* Krola Angielskiego. Inni zaś mienią koło Roku 516. Nosili Kawalerowie na Tarczach Orła leżącego. *Cambdenus* daleko świeższym być twierdzi, y początek jego od gonitw albo Turniciow, tudzież innych igrzysk Rycerskich prowadzi. *Już więcej nie jest*

Templaryu-
szów na
Wschodnich
y Zachod-
nich Pań-
stwach 1118.

Templaryuszów Rycerstwo Roku 1118. Instytuowa-
ne z tąd, iż Kawalerowie blisko Kościoła Jerozolim-
skiego od Króla lokowani byli. Fundacyą Jego przy-
pisują Baldwinowi. Intencya zaś była opatrzenie be-
spieczeństwa dróg peregrynantom na miejsca Święte.
Lecz przez Generalne *Concilium* Wiedeńskie, na ko-
niec ten Order dla suspicyi Hercezy, y ciężkich wy-
stępów jest skaffowany Roku 1312.

Krzyżacki
w Niem-
czech y Pru-
szech 1184.

Theutonicus albo *Niemiecki* Order pod Jmieniem
Krzyżaków w Polsce wiadomy, wzniecenie swoje
powinien bogatym Obywatelom. Miał *Bremen* y *Lu-
bekę*, którzy odwiedzając Święte miejsca w Palesty-
nie, tamże go fundowali Roku 1184. Potwierdził tę
Instytucyą potym Celestyn III. Papież. Fryderyk zaś
II. Cesarz powróciwszy z tamtąd do Niemiec, wielu z
tych Kawalerów, na ten czas zwanych Rycerzami *S.
Maryey* z sobą przyprowadził. Na koniec będąc wy-
pędzeni z Syryi w różne strony udali się, Konrad Xią-
że Mazowiecki około Roku 1228. przeciwko Prusa-
kom Poganom z porady Chrystyna Biskupa, tychże
Kawalerów sprowadził, którzy wielkie potym wiedli
Wojny z Polakami, poki aż ostatni ich Mistrz z
Domu Brandeburskiego, Zygmunta I. Króla Polskie-
go pokrewny odmieniwszy Wiarę, Prussy Polakom

nie poddał, zatrzymawszy sobie część tę, która y teraz w Jego Familij zostać pod pewnemi kondycjami, to jest że po zeszlęcy liniey jego, mają się wracać Prusy do Polskiej; na tey tedy wydzieloney sobie części pomieniony Mistrz kreowany jest Xiążęciem. Ma tenże Order wiele fundacyi w Niemczech, y swego Wielkiego Mistrza, którym nie dawnemi czasy był Franciszek Ludwik Xiążę Neyburski, terazniejszy Arcybiskup y Elektor Moguntski. Xiążę Pruski tenże tytuł sobie przywłaszczając, y Krzyż rozdać, ale całkiem nieślusnie, ponieważ ten Order już odmienił formę w Prusiech, za znak był Krzyż czarny ucięty, albo rosochaty. Na tym Krzyżu czarnym drugi wydawał się na końcach stryfisty, a niektórzy trzymają iż kończył się w lilie. Przydaje *Paillot* że te na końcach lilie Francuskie, są z nadania S. Ludwika Króla Francuskiego, Krzyż zaś ten jest prosty, y czarny na polu srebrnym, mając we środku Tarczę złotą na której wydać się kleynot Pruski Czarne Orła, iako się zwykł wyrażać w Herbach najwyższych Mistrzów.

S. *Thomasa* Kawalerowie instytuowani w *An* S. *Thoma-*
konie przez pobożne Osoby, dla podźwignienia w nie-*sa we Wło-*
dostatku upadłych 1236. Roku. Tych Alfons X. A-*Bech 1236.*

strolog nazwany Roku 1284. zwabił do Kastylij. Złączyli się tam byli potym z Maltańskimi, lecz z tcy koniunkcey nie kontenći, znowu swoy Order po części odnowili, *nie długo jednak trwali.*

S. Thomasza Rycerzow Order (od Jmienia *S. Thomasza* Kantuaryjskiego Biskupa y Patrona tak nazwany.) przez Rycharda Krola Angielskiego, w Mieście *Ptolomaidzie* dla samych Anglikow był fundowany około Roku 1190. *inż zginął.*

S. Thomasza *Kompania* wymyślona w Polfcze pod Stefanem Batorym przez Posłow Ziemskich Heretykow na walny Sejm obranych, nośiła ona na szyi wiszące złote metalle z Twarzą *S. Thomasza*. W tenże prawie sam czas przez stany Rzeczypospolitey Katolickie zgromiona, musiała te znaki zrzucić, na kontrapunkt wprowadzono zaraz do Polskicy Bractwo *S. Anny*. Swiadczy o tym *Dymitr Sulikowski* w *Kommentarzach na karcie 130.*

Łańcuszni Kawalerowie. Torquati álbo *Łańcuszni* Kawalerowie zowią się ci, ktorym Monarchowie Łańcuchy z Twarzą swoią konferuią, mianowicie Kunstow wolnych Inwentorom, Szlachcie w nadgrode umiętności Rycerskicy, y pokazaney biegłości na gonitwach, ludziom zacnym, Hystorykom, Doktorom y Posłom Potentatow, tudzież

innym zaśluzonym Osobom: Wiele nośi wykonterfektowane Krolow Twarzy na piersiach, *boday wszyscy mieli ie w sercu.*

Truxellenſcy Kawalerowie pod Alfonssem S. Fer-Truxellenſcy dynanda Bratem kwitnęli w Hiszpanicy. Alfons IX, ^{in Hiszpanicy} Roku 1195. wielkie im świadczył dobrodzieystwa, są ^{1195.} potym przyłączeni do Alkantareńskich. Domyślają się niektorzy, że ciż sami wzięli początek od Kawalerow *Gory Weseła*, z Syryi wypędzonych, gdyż iednakowc znaki nośili, to iest gwiazdę srebrną. o pięciu promieniach na płaszczu czerwonym. *Juz zginęli.*

Tuffini to iest *Tussyńscy* Kawalerowie w Czechach ^{Tussyńscy w} y w Austryi pod regułą S. Bazylego, instytuowani ^{Austrey y} byli przeciwko Turkom Węgry naiezdżającym. O. ^{Czechach,} trzymali ten Order Ferdynand y Karol Arcy-Xiążęta, ^{1562.} tudzież 200. innych Roku 1562. Nośili Krzyż zielony na płaszczu czerwonym. *Juz uśtali.*

S. Vasculi Beatissimæ MARIÆ de Lilijs, to iest S. ^{Miseczki} *Miseczki* *MARTI Panny od Lilij* Order, po odebra- ^{Panny Ma-} nym Mieście *Aitiquery*, na pamiątkę Wiktoryey nadryey ^{od lilij,} Maurami otrzymaney Roku 1410. Ferdynand Kro- ^{in Hiszpanicy} lewic, Kastylij fundował. ^{1416.} Zażywany był Łańcuch podwoyny, reprezentuiący Gryffow, trzymaiących naczynia liliami napelnione. Przeniośł się ten Order

z Kastylij do Arragoniey, gdy na oboie Krolestwa na-
stąpił Ferdynand. *Żuż go więcej nie maś.*

S. Wacława S. Venceslai *S. Wacława* w Czechach, powie-
w Czechach daia był Order, którym Krolowie Czescy pod czas
Koronacyi swoiey, zdobić raczyli Kawalerow. Ale
iak to Krolestwo obrociło się w Dziedzictwo Austry-
ackie, *więcej nie praktyknie się.*

SS. Urfa y S. Urfa y Galla Order przypisuią Historycy
Galla w Hel- Fryderykowi II. Roku 1212. który go w Bazylice S.
weczey 1212. Galla fundował; na cześć S. Urfa z pułku Thebań-
skiego Rycerza, w Mieście *Solodurum* Męczeńską ko-
roną uwieńczonogo. Przepas, to iest Łańcuch złoty
był, od ktorego wisiała figura czarnego *Niedźwiedzia*
na zieloney ziemi stojącego. Gdy zaś przednich
Panow tamtego Kraiu tym to Cesarz przyozdobił
Orderem, dana potym moc konferowania onogo Opa-
towi. Doroczną Uroczystość w dzień S. Galla od-
prawowano. Przydano za czasem inszy wieniec ni-
by z liści dębowych uwity, który dawnieyszy Łań-
cuch otaczał. Na ostatek *ten Order ustał.*

Weysen- Weysenfeldski Order Xiążęta Sascy tegoż Jmienia
feldski w zwykli rozdawać. Ma za znak Krzyż czerwono-
Saxoniey. szmelcowany przczoczysley roboty, we czterech
kątach Orłami złotemi ozdobiony, we śrzedku zaś

daią się widzieć litery Jmienia Xiążęcego:

*W*irtemberski Order od Xiążąt tej Familiiy kon-^{Wirtember-}
ferowany bywa, którego znamie iest Krzyż złoty ^{skialbo kon-}
ialo szmelcowany, mając we śródku literę W. nośi ^{fidencyi w}
się na szyi na wstędze czerwoney, tym iest udaro-^{Niemczech.}
wany Brat Krolewiczowey Jeymości Polskiej Kon-
stantynowey Wessel. Niektorzy go także nazywają
Orderem *Konfidencyi*.

Nayduie się innych wiele mnicyfzey Importan-
cyi Orderow, y Kawalerskich zgromadzeniow, mia-
nowicie we Włoszech y Niemczech, gdzie rozdawane
bywają kotwice, Krzyże, metalle, y tym podobne
znamiona od różnych Potentatow, ále że mi są mało
co wiadome, od opisanía ich rękę y pióro wstrzy-
muie. Zeby zaś o precedencyą pomienionych Orde-
row nie było sporki, dla uniknienia wszelkicy cen-
sury, zdało się ich krotko wyliczyć porządkiem
Abiccadła. Niech iuż tedy będzie zadosyć Czytelni-
kowi na tej szczupley deskrypcyi, dla tym lepszey
ciekawości Jego informuiący, áby widział, że za-
dnego nie masz Narodu dobrze wypolityczalego, za-
dnego Krolestwa, żadney wolney Rzeczypospolitey,
gdzieby Kawalerskie álbo Heroiczne Ordery, y ich
dystryngwujące znaki, iako bodce do zacznych czy:

now

now, y znamienite dobrze zasłużonych nadgrody
 nie naydowały się, y osobliwcy na każdym miey-
 scu nie miały estymacyi. Na koniec dostatecz-
 nieyszą o tym-wszystkim każdy mieć może
 wiadomość od tych Authorow, którzy tę
 materyą obszerniey, y ozdobniey z
 umysłu traktowali.

O MIECZU, CZAPCE y ROZY,
które Naywyżsi Kościoła Bożego Pasterze
benedykować zwykli, y o KORONACH
ZŁOTYCH, które od Watykańskiey
Kapituły Cudownym Obrazom konse-
rowane bywają.

Rzymskich Papieżow to zawsze było staranie, áże- *Illustr: Jo-*
by Krolow, Xiążąt y Panow Chrześciańskich *sephus, Zatu-*
Wojny za Honor Boga wojować nas Uczącego, y sił do *ski Referend:*
tryumfu dodawaiącego, álbo za Prawowierną Wiarę y *Regni in*
obronę Kościoła Chrystusowego walczących, przy *Analectis.*
daniu Błogosławieństwa barżicy ánimowali, y do
Obozow PANA Zastępow, pod tym znakiem Zwycię-
stwo obicuiącym wyprawiali. Gdy zaś we wną-
trzny umysł powierzchownym sposobem objawić
chcieli, zwyczaj mieli corocznie *Miecz obojętny*,
z przydaną *Xiążęcą Czapką* z Ceremoniami Świętymi
poświęcać, y takowe prezenta, iako *Miecz DUCHA*
BOŻEGO y *Szyjszak zdrowia* iednemu z Potentatow
Wielkiego Jmienia, około Kościoła zaśczytu zaflu-
żonemu, álbo zaśluguiaćemu się przez swoich Ablega-
tow przesyłać, álbo też (iako ieden, y to rzadki przy-
kład

kład domowy znajduię o Władysławie IV. na ten czas Krolewicu á potym Krolu Polskim) w ręce przy poprzedzających modlitwach zwykłych, y błogosławieństwie konferować. Co się tćnie takowcy konsekracyey czasu, ten naznaczony być iasnie pokazuie się, w Wigilią Bożego Narodzenia, dnia 24. Grudnia z starodawncy pewney Xięgi cceremonij Kościelnych od *Beyerlinga* Authora cytowaney, w ktorey on naiduiąc się tam słowa wypisuię. *Papież Rzymski w Wigilia BOŻEGO Narodzenia poświęca Miecz z Czapka Xiażęca, posyłaiać to w prezencie ktoremukolwiek z Panow Chrześciańskich, przeciwko Nieprzyiacielom Wiary woiniacemu, albo woiować zabieraiacemu się, iako znak Zwycięstwa y pobudki.* Otrzymali ten honor od S. Stolicy niektorzy Krolowie y Krolewiczowie Polscy, to iest *Zygmunt I. Zygmunt August, Stefan Batory, Władysław IV. Michał I. Jan III.* tudzież *Fryderyk August Krolewicz Polski y Xiaże Saski.* Rożami zaś poświęconemi udarowane były *Anna Stefanowa, Konstancya Zygmuntowa, Eleonora Michałowa, Marya Kazimira Janowa, Krolow Matronki, y Krolow Polskie, nie mniej Elżbieta Xiężna Radziwiłłowa, Lwa Sapięhy Woiewody Wileńskiego Hetmana W. W. X. L. Zona, za windykowaną przez niemniejszy iey żarliwość, okrutną śmierć Błogosławione-*

Roże święci
Papież w
Niedziele
trzeci Ad-
wentową y
w czwartą
Poštu Wiel-
kiego.

wionego *Męczennika Jozafata Arcybiskupa Połockiego*.
 Czasem też temiż *Różami Obrazy Cudowne Bogaro-*
dżicy Panny Papieża obsyłaia, które także Kapituła
Watykańska z fundacyi Kardynała Alexandra Sforcyi
złotemi Koronami z Rzymu przyślanemi ma we zwy-
czaju koronować: Jako to podobny oświadczyła Fa-
wor Wizerunkom Cudownym w Polsce Jasnogorskie-
mu albo Częstochowskiemu, Sokalskiemu, Podkamień-
skiemu, w Litwie Trockiemu, Kodeńskiemu, y Żyro-
wickiemu, &c.

Zwyczaj
 Koronowa-
 nia Cudo-
 wnego O-
 brazu N. P.

do Zoila.

Poki tey nie przeczytaś Xięgi Czytelniku
Wstrzymay o niey rozsadek, nie daway przytyku,
Potym wolność czy dobrze, czyli też źle sądzić
Gdym to zrobił co mogłem, toć się nie zdam błdzić.

SPECYFIKACYA ROZDZIAŁÓW

Całej Xięgi.

Dyskurs informuiący o Rycerskim Imieniu y prero-
 gatywach.

Rozdział 1.

O Orderach Kawalerskich w pospolitości.

Rozdział 2.

Gg 2

O Wie-

O Wielorakich różnicach Kawalerow.

Rozdział 3.

O początku Orderu Polskiego Orła Białego.

Rozdział 4.

O dawnym używaniu w Polsce Orderu Orła Białego.

Rozdział 5.

O renowacyi Orderu Polskiego Białego Orła.

Rozdział 6.

Order Orła Białego pod Imieniem Przepasu Rycerskiego,
niektórym Osobom zaśluzonym konferuie się.

Rozdział 7.

Pokazuje się zacność Orderu Polskiego z tad, że był Nayaśnieyszym Osobom konferowany, y tytułem Kawalerow Złotych od Historykow uczczony.

Rozdział 8.

O Rycerzach na zaiutrz po Koronacyi od Krolow Polskich
w Rynku Krakowskim pasowanych.

Rozdział 9.

O Reinstytucyi Orderu Polskiego Białego Orła pod tytu-
łem y protekcyą Imienia Bogarodzicy Panny Niepo-
kalanie Poczętey.

Rozdział 10.

O przywroconym znowu w Polskich y obcych Kraiach
splendorze Orderu Białego Orła, przez Nayaśnieyszego
y Naypotężniejszego AUGUSTA II. Krola Polskiego
y Elektora Saskiego.

Ro-

Rozdział II.

*Kawalerow żyjących y zeszlých w Polsce y za Gra-
nica wyraża.*

Rozdział 12.

*Porządek Krolow Polskich, Senatorow, y Urzędnikow
Koronnych y W. X. L. wyliczaiacy.*

Przydatek.

*Sławnieysze w Chrześcijaństwie Kawalerskie Ordery,
teraz y przedtym kwitnace krotko opisuiacy.*

O

*Mieczu, Czapce, Roży, od Papieżow benedykowanych
y o Koronach od Watykańskiej Kapituły Cudownym
Obrazom posyłanych.*

Authorowie w tey Xiędze cytonani.

Aetius	Burchen
Alexander ab Alexandro	Byc
Almoldus	Calendarium Saxonicum
Anonymus de Ordinibus	Cambdemus
nselmus	Cavallier
Aufonius	Charisius
Becmannus	Chrusciński
ielski	Chwałkowski
Bonanni	Cicero
ouffiers	Claudianus

Constitutiones Regni

Cromerus

Cuspidianianus

Darictus

Dion

Favinus

Franxius

Gryphius

Gvagninus

Hartknoch

Hebricomtius

Heyfs

Helict

Herburt

Hermannus

Homerus

Honorius à S. Maria

Ignulphus

Ines

Joannes Salisburgensis

Jo in ville.

Jus Prussice

Justiniani

Kadłubek - - Kochanowski

Kołucki

Lazius - - Livius

Loyseau - - Lymnæus

Martialis - - Mennens

Mezerius - - Michieli

Mererius - -

Neugebaver - - Okolski

Otto - - - Frisingensis

Paillottus - - Paproccius

Pastorius

Paulus Diaconus

Petrus Blesensis

Plinius - - Pomponius Letus

Pretorius

S. Scriptura

Sanfovinus

Sarbievius - - Schonebeck

Schurtzreichius

Spelmannus - - Spenerus

Sulikevius

Tacitus - - Tenzelius

Tillius - - Tritchemius

Vallemont - - Vapovius

Vilson

Virgilius

Zalaszewski & alij.

REGISTR

Orderow rożnych w tey Xiędze nay-
duiących się.

A.		A.		Fol:
Alexandra Newfskiego	—	—	w Moskwie	169.
Alkantary	—	—	w Hiszpaniey	168.
Amaranthy	—	—	we Szwecyey	170.
Ampulki	—	—	we Francyey	170.
S. Andrzej	—	—	w Szkocyey	171.
S. Andrzej	—	—	w Moskwie	171.
S. Antoniego Opata	—	—	w Etyhopyey	173.
S. Antoniego	—	—	w Bawaryey	174.
Auguralcs	—	—	u Rzymian	13.
Awizeński	—	—	w Portugallij	176.
Ayas Dalgo	—	—	w Hiszpaniey	27.
B.		B.		
Balthcati	—	—	u Rzymian	15.
Banaretty	—	—	w Anglię y Flindryey	30.
Baranka Bożego	—	—	we Szwecyey	167.
S. Błażej	—	—	w Armeniëy	101.
Braćia wesełi	—	—	we Włoszech	196.
S. Brygitty	—	—	we Szwecyey	101.
C. C.				

R E G E S T R

C. C.

Campiones	—	—	w Anglii	30.
Celeres	—	—	u Rzymian	II.
Cherubina	—	—	w Szwecyi	107.
Commeatiles	—	—	u Starych Rzymian	44.
Cornicularij	—	—	u Starych Rzymian	44.
Częstochowski N. P.	—	—	w Polsce	188.

D. D.

Danebrogu	—	—	w Danii	193.
Dębu	—	—	w Nawaryi	221.
S. Ducha	—	—	w Sycylii	227.
S. Ducha gory Pessulańskiej	—	—	w Włoszech	228.
S. Ducha	—	—	w Francyi	223.

E. E.

Enfiferowie Mieczonośni	—	—	w Inflanciech	196.
-------------------------	---	---	---------------	------

G. G.

Genetty	—	—	w Francyi	197.
S. Geryona	—	—	w Niemczech	202.
Głowy Trupiej	—	—	w Niemczech	183.
Gołąbka	—	—	w Kastyliei	189.
Gory wescła	—	—	w Palestynie	217.
Grobu Bożego	—	—	w Palestynie	225.
Grobu Bożego	—	—	w Anglii	226.
Gronostaia	—	—	w Brytanii	176.
Gronostaia	—	—	w Arragonii	176.
			Gwia-	

R E G E S T R

Gwiazdy	-	-	-	w Sycylię	230.
Gwiazdy	-	-	-	w Wenecyę	230.
Gwiazdy	-	-	-	w Francyę	230.
	H.		H.		
S. Huberta	-	-	-	w Niemczech	202.
	J.		J.		
S. Jakuba	-	-	-	w Hiszpanię	203.
Si Jakuba	-	-	-	w Hollandyę	203.
S. Jana	-	-	-	w Palestynie	205.
S. Jana	-	-	-	w Prusiech	205.
SS. Jana y Thomasza	-	-	-	w Syryę	206.
S. Jana Nepomucena	-	-	-	w Czechach	206.
S. Jerzego	-	-	-	w Niemczech	198.
S. Jerzego	-	-	-	w Palestynie	199.
S. Jerzego	-	-	-	w Niemczech	201.
S. Jerzego	-	-	-	w Genuey	201.
S. Jerzego de Alfama	-	-	-	w Arragonię	201.
S. Jerzego	-	-	-	w Rzymie	201.
S. Jerzego	-	-	-	w Rzymie	201.
S. Jerzego	-	-	-	w Włoszech	201.
S. Jerzego Periscelidis	-	-	-	w Anglię	201.
Jeza	-	-	-	w Francyę	203.
JEZUSA CHRYSTUSA	-	-	-	w Rzymie	204.
JEZUSA Chrystusa	-	-	-	w Portugallij	204.
JEZUSA Chrystusa	-	-	-	w Włoszech	204.
	Hh			JE	

R E G E S T R

JEZUSA Chrystusa	-	-	-	w Hiszpaniey	205
JEZUSA MARYEY	:	-	-	w Rzymie	205
Infantiones	-	-	-	w Hiszpaniey	27
S. Juliana	-	-	-	w Hiszpaniey	207
	K.		K.		Fol.
Kalatraweński	-	-	-	w Hiszpaniey	132
S. Katarzyny	-	-	-	w Palestynie	185
S. Katarzyny	-	-	-	w Moskwie	186
Klucza złotego-	-	-	-	w Niemczech	188
Kłofu	-	-	-	w Brytanney	227
Korony Krolwskiej	-	-	-	w Niemczech	191
SS. Kosma y Damiana	-	-	-	w Palestynie	192
Kruciaty - wszędzie	-	-	-	-	132
S. Krwie Zbawiciela	-	-	-	w Mantuey	223
Krzyża Burgundskiego	-	-	-	w Niemczech	182
S. Krzyża	-	-	-	w Niemczech	192
Krzyżacy	-	-	-	w Niemczech	232
	L.		L.		
Lauretańscy	-	-	-	w Rzymie	207
Lilij y Gryffa	-	-	-	w Arragoniey	210
S. Ludwika	-	-	-	wc Francye	210
Lwicy	-	-	-	w Neapolu	210
	Ł:		Ł.		
Łabędzia y Boćiana	-	-	-	w Niemczech niższych.	193
Łańcuźni * torquati	-	-	-	-	234
				Łań-	

R E G E S T R

Łaźni Balnei	-	-	-	w Angliey, Franczey, y we	
Włoſſech	-	-	-	-	179
Łazarza y Gory Karmelu	-	-	-	we Francyi	208
Łazarza y Maurycego	-	-	-	w Sabaudyi	207
Łulki Rybiey Squama	-	-	-	w Kaſtyliey	224
	M.		M.		
Maltański	-	-	-	-	214
S. Marka	-	-	-	w Wenecyey	211
S. MARYEY od Lilicy	-	-	-	w Nawarryey	212
S. MARYEY	-	-	-	we Włoſſech	212
S. MARYEY od Pokuty SS. Męczennikow	-	-	-	-	213
S. MARYEY Rożańcowey	-	-	-	w Hiſpaniay	213
S. Marycy Magdaleny	-	-	-	we Franczey	213
Matron cnoćie poſwięconych	-	-	-	w Niemczech	213
Męki Pańkicy	-	-	-	w Angliey	218
Męki Pańskicy	-	-	-	w Saxoniey	219
Mefnadarij	-	-	-	w Hiſpaniay	26
S- Michała	-	-	-	w Neapolu	216
S. Michała	-	-	-	we Franczey	216
Miecza y Milczenia	-	-	-	w Cyprze	188
Miecza álbo Przepaſu	-	-	-	we Szwecyey	202
Mieſiąca y Gwiazdy	-	-	-	w Sycyliay	211
Mieſiąca na Nowiu	-	-	-	w Sycyliay	211
Mieſiąca	-	-	-	w Turczech	29
Miłoſci bliźniego	-	-	-	w Niemczech	186

R E G E S T R

Miłości Chrześcijańskiej	- - -	we Francyy	187
Misczki P. M.	- - -	w Hiszpanii	235
Monożńcy	- - -	u Starych Rzymian	44
Montezyi	- - -	w Arragonii	217
N. N.			
Nawy albo Konchy	- - -	w Neapolu	217
Nerygorowie	- - -	w Japonii	49
Niepokalanego Poczęcia P. M.	- - -	we Włoszech	189
Niepokalanego Poczęcia P. M.	- - -	w Polsce	190
O O			
Oregonowie	- - -	w Ameryce	49
Orła Białego	- - -	w Polsce	174
Orła Siwego	- - -	w Czechach	174
Orła Czarnego	- - -	w Prusiech	175
Osetu Cardui MARIÆ	- - -	we Francyy	185
Ofobności	- - -	w Saxonii	227
Ostrogi Złotey	- - -	w Rzymie	183
P P			
Partycypantow	- - -	w Rzymie	218
Passyey Szlachetney	- - -	w Niemczech	219
Pawęzy zieloney albo Parmæ Viridis	- - -	we Francyy	218
Pieska y Kura	- - -	we Francyy	184
Pieska	- - -	w Nawarryey	185
SS. Piotra y Pawła	- - -	w Rzymie	221
Podwiązki albo Periscelidis	- - -	w Anglii	219
Poń-			

R E G E S T R

Pończochy álbo Calza	-	-	-	w Wenecyey	184
Przepasu Balthei Militaris	-	-	-	wc Szwecyi	180
Przepasu Balthei	-	-	-	w Polsce	180
Rzepasu Balthei	-	-	-	w Hiszpaniay	180
Przepasu Rycerskiego	-	-	-	-	181
R		R			
Ramneńscy	-	-	-	u Starych Rzymian	44
Riccós Hombres	-	-	-	w Hiszpaniay	26
Rozsądku álbo Rationis	-	-	-	w Kastyliay	222
Runa Złotego Aurei Velleris	-	-	-	w Hiszpaniay	179
Ruty y S. Andrzeia	-	-	-	w Szkocyey	222
S.		S.			
Salvatora	-	-	-	w Arragoniay	223
Salvatora	-	-	-	wc Szwecyi	223
Skrzydła S. Michała	-	-	-	w Portugallij	168
Skutiferowie	-	-	-	w Angliay, Francyi y Włoszech	30
Słonia Elephantis-	-	-	-	w Danii	195
Smoka Draconis	-	-	-	w Niemczech	194
Smoka	-	-	-	w Czechach y Węgrzech	195
Snowidła dc 1 ^e Argata	-	-	-	w Neapolu	175
S. Stefana	-	-	-	w Węgrzech	230
S. Stefana	-	-	-	wc Florencyi	230
Stołu okragłego	-	-	-	w Angliay	231
Strączku Janowca ziela	-	-	-	wc Francyi	226

REGEST R

Stuły lub Amfryzycey	w Arragoniey,	Niemczech y	231
Włoszech	-	-	-
Szczerości	-	w Niemczech	226
Szczodrobliwości	Generositatis	-	w Prusiech
T.	T.	-	-
Tacyeńscy	-	u Starych Rzymian	44
Tarczy złotey	-	wc Francyej	224
Tekuitlowie	-	w Ameryce	49
Templaryuszowie	-	-	232
S. Thomasza	-	w Włoszech	233
S. Thomasza	-	w Ptolomaidzie	234
S. Thomasza	-	w Polsce	234
Treceńscy	-	u Rzymian	14
Truxellenscy	-	w Hiszpaniey	235
Tuffeńscy	-	w Austrzyey y Czechach	235
U.	U.	-	-
S. Urfa y Galla	-	w Helwecyi	236
W	W	-	-
S. Wacława	-	w Czechach	236
Weysenfelski	-	w Saxoniey	236
Węzłow Laqueorum	-	wc Francyej	207
Węzła albo Nodi	-	w Neapolu	217
Wirtemberski albo Konfidencyi	-	w Niemczech	237
Wykupienia więźniow	-	w Arragoniey	222

R E G E S T R

	Z.	Z.		
Zgody álbo Concordiaë	-	-	w Niemczech	191
Złóci Aurci	-	-	w Niemczech	178
Złóci Aurei	-	-	w Polfczce	178
Złóciści Aurati	-	-	w Polfczce	177
Zwiaſtowania N. P.	-	-	w Sabaudyey	172
Złóci álbo Złóciſci	-	-	-	178

Omyłki tak popraw

Karta

1. Naypotężnięyszemu czytay y Naypotężnięyszemu
- 3 Dwoy wickiem - - czytay - Czworgiem wickow
- 4 Wlotow - - czytay - w lot ow
- 6 Miękkczey - - czytay - Miękczey
- 8 ſzczęśliwic - - czytay - ſzczęśliwe
12. Przelożene - - - czytay - przelożone
- 19 obſerwawały - - - czytay - obſerwowwały
- 24 Dworow - - - czytay - Dworach
- 25 Pañſt - - - - - czytay - Pañſtw
- 25 ſpobem - - - - - czytay - ſpoſobem
- 30 Campiena - - - - - czytay - Campiona
- 34 Baronett - - - - - czytay - Baronets
- 36 Napifolo - - - - - czytay - Napifało

38	Krolował	- -	czytay	-	Krolowa
45	Napifanych	- -	czytay	-	Napifach
50	zdanego	- - -	czytay	-	żadnego
50	obowiązywali	-	czytay	-	Obowiązywały
64	y żeby	- -	czytay	-	ážeby
69	Monarchią	- -	czytay	-	Marchią
98	Wymawiał	- -	przyday	-	Zwawie
105	Litewskie	- -	przyday	-	Ruskie
168	owsem	- - -	czytay	-	Owsem
115	Czynił	- -	czytay	-	Uczył
116	Jednę	- - -	czytay	-	icdne
117	przyodziewaią się	-	czytay	-	przyodziecią się
117	podobnym	- -	czytay	-	z podobnym
117	Złobka	- - -	czytay	-	od Złobku
122	z rąk icgo	- - -	przyday	-	ktory z rąk icgo
122	Przeszkodę	- -	czytay	-	przeszkodą
128	Mryi	- -	czytay	-	Marycy
128	dawnych	- -	czytay	-	danych
128	były	- -	przyday	-	Teniz
130	Panow	- -	przyday	-	Senatorow
135	Panowie	- -	czytay	-	Polscy
139	Cudzoziemscy	- -	czytay	-	Cudzoziemcy
140	Berłowladna ręka	-	czytay	-	Berłowladną ręką
142	Mosky	- - -	czytay	-	Moskwy
147	Noszącym	- - -	czytay	-	noszącym
168	Juliana	- : : -	czytay	-	S. Juliana

169	poświędрили	- - -	czytay	- -	potwierdzili
168	Roku	- - 725.	czytay	- -	1725.
171	Kornacyi	- - - -	czytay	-	Koronacyi
175	Kawalerami	- - - -	czytay	-	Kawaleryami
175	de S. Argata	- - -	czytay	-	de l' Argata
176	Brytanij	- - -	czytay	-	Brytannij
176	Sefzy	- -	czytay	-	Sefly
176	Wierność	-	czytay	-	Wierności
177	Kalastrawieńskich	- - -	czytay	-	Kalatrawieńskich
177	Palloł	- -	czytay	-	Paillot
180	był o cyrkuł	- - -	czytay	-	było cyrkuł.

Karta

<i>Ad marginem</i>	180. 1528.	- -	czytay	-	1400.
<i>Ad marginem</i>	180 400.	- -	czytay	-	1528.
	180. Roku 1339.		czytay	-	1332.
	182. Maleassa	-	czytay	-	Muleassa
<i>Ad marginem</i>	182. 1335.	- -	czytay	-	1535.
	184. z Siostry	-	czytay	-	z Siostr.
	184. pewinne	-	czytay	-	powinne
	184. Instytucya	-	czytay	-	Instytucya
<i>Ad marginem</i>	184. 199.	- -	czytay	-	499.
	185 symbolizującemi		czytay	-	symbolizujących
	185 z Kuratow	-	czytay	-	z kwiatow
	189 świeży	- -	czytay		Wieży
	189 Łańcuh	- -	czytay		Łańcuch
	189 Albiey	- -	czytay		Alliey
<i>Ad marginem</i>	190. 16 24	- -	czytay	-	16 34
	192 ocalały	- -	przyday		w popiołach
	196 z Panow	- -	przyday		Polikich

- 199 przeciwko - czytaj - y przeciwko
 199 Machometom - czytaj Machometanom
 200 Hebspuriski - czytaj - Habsburiski
Ad marginem 202 - 190 - - czytaj 1190
Ad marginem 202 - 444. - - czytaj 1444.
 203 - Witemberfcy czytaj Wirtemberfcy
Ad marginem 204 - 137 - - czytaj 1137
 205 - Aceon - - czytaj Accon
 206 - z Obrażeniem czytaj z wyobrażeniem
 207 - Tego - - czytaj - Jego
Ad marginem 207 - 1528 - - czytaj 1587
 208 Zaiywaią - - czytaj zaiywali
 208 - Grzegorza VIII. czytaj XIII.
 208 - Sabaudskiego - czytaj Sabaudskiego
Ad marginem 210 - - 14112. - - czytaj 1413.
 210 - Łanuch - - czytaj Łanuch
Ad marginem 210. - 1993 - - czytaj 1093.
 211 - Miśiąca - - czytaj Mieśiąca
 212 - poczytano - - przyday iest.
 212 - Ilą - - - czytaj Lilią
Ad marginem 213 - 1014. - - czytaj 1414
 217 - Miśiąca - - czytaj Mieśiąca
Ad marginem 223 - 501 - - - czytaj 1501
 225 - Kazyz - - - czytaj Krzyż
 228 - możep od - - - czytaj, może pod
 Tamże nayzacnieysza czytaj nayzacnieysza.
 229 - złączonego orderu czytaj złączonych Or-
Ad marginem 235 - 1416 - - - czytaj 1410. (derow
 237 - Informuiącey - czytaj Informacyi

